

קובץ גליונות

פרשת שופטים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מתוך תחושת אחריות לעתיד ילדי הקירוב
כנס חירום למען ילדי "קרן ההסעות"

לזכות ולרפואת

האשה
בת שבע שרה
בת חיה
בתושח"י

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על המאבק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:26	7:38	8:17
בני ברק	6:42	7:39	8:14
קרית ספר	6:36	7:38	8:16
בית שמש	6:26	7:38	8:16
אופקים	6:35	7:39	8:15
חיפה	6:35	7:40	8:16
ליקוואוד	7:09	8:37	8:49

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לזיכוי הרבים

כשיתוף פעולה בין מערכת "אוצר החכמה"
ומערכת "קובץ גליונות"
לקראת העדכון השנתי של התוכנה הנודעת

"אוצר החכמה"

המעוניינים להעביר את חיבוריהם לזיכוי הרבים
מוזמנים להעביר למייל
שע"י מערכת "קובץ גליונות"
k.gilyonot@gmail.com

ואי"ה נעביר למערכת "אוצר החכמה"
שיכניסו בהקדם את החיבורים החשובים
לתוכנה למען יעמדו ימים רבים

בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים
באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

- י"ד אלול - כי תצא
- כ"א אלול - כי תבא
- כ"ח אלול - נצבים ר"ה
- ו' תשרי - וילך יו"כ
- חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

ריבית מפורשת

מינוס בבנק • משכנתא • כרטיס אשראי • היתר עיסקא • הלואה בבנק לכיסוי חובות •
היתר עיסקא עם חילוני • הלואה בנקאית על שם אחר • חוזה שכירות • דידה על הנייד
דמי מפתח • פריטת צ'קים • פנסיה • חסכון לכל ילד • קבלן שיפוצים • קייטדינג
קופת חולים • מרפאת שיניים • כרטיס טיסה • ארנונה • גמ"ח תרופות • דולדים • תשלומי
חשבונות בפיגור • אג'ואים • רהיטים • שכנים • רב קו • ביצים • מיץ ענבים

"...ויזכה הרה"ג המחבר שליט"א להמשיך
בהרצת התורה בכתב ובעל פה להגדיל תורה
ולהאדירה..."

(מחן נאב"ד ירושלים זצוק"ל)

"ועיינתי בספר הנ"ל והוא הלכות מעשיות בחיי
היום יום אשר נצרך לכל אחד ואחד"

(הגאון רבי נפתלי נוסבום שליט"א)

"והם דברים חשובים ונחוצים לכל אחד ואחד
להשים לב וליישר אורחותיו שלא להכשל ח"ו
באיסור ריבית החמור"

(הגאון רבי שריאל דחנברג שליט"א)

"והרב הנ"ל ברוב תבונה ודעת הראה כוחו
הגדול להעמיד הדברים ולהביא לפני הלומדים
דבר נאה ומתוקן הראוי לכל נפש לפי הענינים
השכיחים במציאות הזמן"

(הגאון רבי פנחס וינר שליט"א)

מחן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
מעניין בספר טרם הבאתו תחת מכש הדפוס

נתרם כמות מצומצמת של הספר עבור כוללים הלומדים הלכות ריבית,
נא לשלוח כתובת מדויקת של הכולל ומספר הלומדים,
שם וטלפון של איש קשר, למייל 0286745@gmail.com

ניתן להשיג הספר ברשת חנויות ספרים "יפה נוף פלדהיים"
וכן במשלוח עד הבית במוקד ההזמנות בטל. 1599-581-581

שוליה שומיטה קשים מהשומיטה כולה

תרמו
120*5
חודשים

סייעו לגיבורי הכוח בשעתם הקשה,
וקחו חלק בפועל במצות השמיטה,
ובעז"ה נזכה ל'במוצאי שביעית
בן דוד בא'

782

גיבורי כח זועקים:

'מה נאכל בשנה השמינית?'

זכינו בסיעתא דשמיא שמס' גיבורי הכוח ששבתו והפקירו
אדמותיהם בשמיטה זו הוא הגבוה ביותר מאז חורבן בית שני.
וכעת, כאשר הוצאותיהם של החקלאים הולכות ומתעצמות,
ולאחר 12 חודשים של פעילות מקיפה, קופת קרן השביעית
התרוקנה להלוטין, זעקת גיבורי הכוח מהדהדת בשדות לעזרה

סדר הלימוד לחודשי אלול - תשרי

במסלולים השונים

שע"י מפעל 'שיח התורה'

יום ותאריך	כדרכו			מתורות			ירושלמי				
	יום	תאריך	ש"ס בכל בשנה	רמב"ם בשנה	משנה ברורה בשנה	ארחות יוסר	דרך אמונה	דרך חכמה	שונה הלכות	ברכות	כלאים
פירות שופטים	יום ראשון	א' אלול	נדרים י"ח-כ"ה	שמעיה ויובל ד'-ו'	ח"ג ק"ז-ק"ה	פחד	כלאים ח' ט'	בית הבחירה ח' י'	רצ"ח ט"ז-כ'	דמאי א'-ב'	שביעית כ"א-כ"ח
	יום שני	ב' אלול	נדרים כ"ו-כ"ז	שמעיה ויובל ד"ט-ט'	ח"ג ק"ז-ק"ט	צניעות	כלאים ח' י'	בית הבחירה ח' י"א	רצ"א א'-ד'	דמאי ב'-ד'	שביעית כ"ט-ל'
	יום שלישי	ג' אלול	נדרים ל"ד-מ"א	שמעיה ויובל י"ב-י"ב	ח"ג ק"ה-ק"ב	קנאה עד 'והלך לך'	כלאים ח' י"א	בית הבחירה ח' י"ב	רצ"ב ח'-ח'	דמאי ה' ו'	תרומות א'-ב'
	יום רביעי	ד' אלול	נדרים מ"ב-מ"ט	שמעיה ויובל י"ג-ט"ו	ח"ג ק"ב-קט"ה	קנאה מוהנה בחולין	כלאים ח' י"ב	כלי המקדש א' א'	רצ"ג ט"ז-י"ב	דמאי ז'-ח'	תרומות ג'-ד'
	יום חמישי	ה' אלול	נדרים נ"ז-קמ"ז	מעשר א'-ג'	ח"ג קט"ז-ק"ח	רוח הקודש עד 'ויקם לך עכ"ל'	כלאים ח' י"ג	כלי המקדש א' ב'	ש'	דמאי ט"ז-י'	תרומות ה'-ו'
	יום שישי	ו' אלול	נדרים קמ"ח-ס"ה	מעשר ד'-ו'	ח"ג ק"ח-קכ"א	רוח הקודש מזרחו שמצניע	כלאים ח' י"ד	כלי המקדש א' ג'	ש"א א'-ה'	דמאי י"א-י"ב	חזרה שביעית ח' ו'-ל'
	שבת קודש	ז' אלול	נדרים ס"ו-ע"ג	מעשר ז'-יט'	ח"ג קכ"ב-קכ"ד	שמחה עד 'מורעין בעוה"ז'	כלאים ח' ט' א'	כלי המקדש א' ד'	ש"א ו'-י'	דמאי י"ג-י"ד	חזרה תרומות ח' א'-ו'
	יום ראשון	ח' אלול	נדרים ע"ד-כ"א	מעשר י"א-י"ב	ח"ג קכ"ה-קכ"ז	שמחה מ'והענין' עד 'המצות בשמחה'	כלאים ח' ט' ב'	כלי המקדש א' ה'	ש"א י"א-ט"ז	דמאי ט"ו-ט"ז	תרומות ז'-ח'
	יום שני	ט' אלול	נדרים כ"ב-ט"ט	מעשר י"ג-י"ד	ח"ג קכ"ז-קכ"ט	שמחה מ'שוב מצאתי	כלאים ח' ט' ג'	כלי המקדש א' ו'	ש"א י"ז-כ"ב	דמאי י"ז-י"ח	תרומות ט'-י'
	יום שלישי	י' אלול	נדרים צ'-צ"א	מע"ש וט"ז-א'-ב'	ח"ג קכ"א-קכ"ג	שתקה	כלאים ח' ט' ד'	כלי המקדש א' ז'	ש"א כ"ב-כ"ח	דמאי י"ט-כ'	תרומות י"א-י"ב
	יום רביעי	יא' אלול	נדרים ב'-ט'	מע"ש וט"ז-ד'-ו'	ח"ג קכ"ד-קכ"ה	תורה עד 'הקושי יורד'	כלאים ח' ט' ד'	כלי המקדש א' ח'	ש"א כ"ט-ל'	דמאי כ"א-כ"ב	תרומות י"ג-י"ד
	יום חמישי	יב' אלול	נדרים י"ז-י"ח	מע"ש וט"ז-ד'-ו'	ח"ג קכ"ה-קכ"ט	תורה מ'זכור אמרו	כלאים ח' ט' ה'	כלי המקדש א' ט'	ש"א ל'-ל"ח	דמאי כ"ג-כ"ד	תרומות ט"ו-ט"ז
פירות ח' תמ"א	יום שישי	יג' אלול	נדרים י"ח-כ"ה	מע"ש וט"ז-ד'-ו'	ח"ג קכ"ה-קכ"ב	תפלה עד 'למנות שכרו'	כלאים ח' ט' ו'	כלי המקדש א' י'	ש"א ל"ט-מ'	דמאי כ"ה-כ"ו	חזרה תרומות י"ח-ט"ו
	שבת קודש	יד' אלול	נדרים כ"ו-ל"ג	בבזרים א'-ג'	ח"ג קכ"ב-קמ"ה	תפלה מ'אמנם מבוק' עד 'השמות ח"ל'	כלאים ח' ט' ז'	כלי המקדש א' י"א	ש"א מ"ה-מ"ה	דמאי כ"ז-כ"ח	חזרה תרומות י"ח-ט"ו
	יום ראשון	ט"ו אלול	נדרים ל"ד-מ"א	בבזרים ד'-ו'	ח"ג קמ"ו-קמ"ה	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' ט' ח'	כלי המקדש א' י"ב	ש"א מ"ו-נ'	דמאי כ"ט-ל'	תרומות י"ח-י"ח
	יום שני	ט"ז אלול	נדרים מ"ב-מ"ט	בבזרים ז'-ט'	ח"ג קמ"ט-קכ"א	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' ט' ט'	כלי המקדש א' י"ג	ש"א נ"א-נ"ג	דמאי ל"א-ל"ב	תרומות י"ט-כ'
	יום שלישי	יז' אלול	נדרים נ"ז-קמ"ז	בבזרים י"א-י"ב	ח"ג קכ"ב-קכ"ה	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' ט' י'	כלי המקדש א' י"ד	ש"א נ"ד-נ"ח	דמאי ל"ג-ל"ד	תרומות כ'-כ"א
	יום רביעי	יח' אלול	נדרים קמ"ח-ס"ה	שמעיה ויובל א'-ג'	ח"ג קכ"ה-קכ"ז	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"א	כלי המקדש א' ט"ו	ש"א נ"ט-ס"ג	כלאים א'-ב'	תרומות כ"ג-כ"ד
	יום חמישי	יט' אלול	נדרים ס"ו-ע"ג	שמעיה ויובל ד'-ו'	ח"ג קכ"ח-קכ"ט	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"א	כלי המקדש א' ט"ז	ש"א ס"ד-ע"א	כלאים ג'-ד'	תרומות כ"ה-כ"ו
	יום שישי	כ' אלול	סוטה ב'-ט'	שמעיה ויובל ז'-ט'	ח"ג קכ"ט-קכ"ג	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ב	כלי המקדש א' י"ז	ש"ב א'-ה'	כלאים ה' ו'	חזרה תרומות כ"ז-כ"ח
	שבת קודש	כ"א אלול	סוטה י"ז-י"ח	שמעיה ויובל י"א-י"ב	ח"ג קכ"ד-קכ"ט	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ג	כלי המקדש א' י"ח	ש"ב ו'-י'	כלאים ז'-ח'	חזרה תרומות כ"ח-כ"ט
	יום ראשון	כ"ב אלול	סוטה י"ח-כ"ה	שמעיה ויובל י"ג	ח"ג קכ"ט-קכ"ט	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ד	כלי המקדש א' י"ט	ש"ב י"א-ט"ו	כלאים ט'-י'	תרומות כ"ט-ל'
	יום שני	כ"ג אלול	סוטה כ"ו-כ"ז	בית הבחירה א'-ג'	ח"ג קכ"ג-קכ"ב	תפלה עד יו"ט	כלאים ח' י"ה	כלי המקדש ב' א'	ש"ב ט"ז-כ'	כלאים י"א-י"ב	תרומות ל'-כ"ט
	יום שלישי	כ"ד אלול	סוטה ל"ד-מ"א	בית הבחירה ד'-ו'	ח"ג קכ"ה-קכ"ה	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ו	כלי המקדש ב' ב'	ש"ב כ"ד-כ"ד	כלאים י"ג-י"ד	תרומות ל"א-ל"ב
יום רביעי	כ"ה אלול	סוטה מ"ב-מ"ט	בית הבחירה ז'-ח'	ח"ג קכ"ה-קכ"ה	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ז	כלי המקדש ב' ג'	ש"ב א'-ה'	כלאים ט"ו-ט"ז	תרומות ל"ג-ל"ד	
יום חמישי	כ"ו אלול	גטין ב'-ט'	כלי המקדש א'-ב'	ח"ג קכ"ט-קכ"א	תפלה מ'אמנם ידוע' עד 'התפלה בציבור'	כלאים ח' י"ח	כלי המקדש ב' ד'	ש"ב י"א-י"א	כלאים י"ז-י"ח	תרומות ל"ה-ל"ו	
יום שישי	כ"ז אלול	גטין י"ז-י"ח	כלי המקדש ד'-ו'	ח"ג קכ"ה-קכ"ה	אמרת עד 'לתוך העולם'	כלאים ח' י"ט	כלי המקדש ב' ה'	ש"ב י"א-ט"ו	כלאים י"ט-כ'	חזרה תרומות ל"ו-ל"ז	
שבת קודש	כ"ח אלול	גטין כ"ה-כ"ה	כלי המקדש ז'-ט'	ח"ג קכ"ה-קכ"ה	אמרת מ'אמנם נהדרין' עד 'ואשר'	כלאים ח' י"י	כלי המקדש ב' ו'	ש"ב ט"ז-כ"א	כלאים כ"א-כ"ב	חזרה תרומות ל"ז-ל"ח	

[illegible]

על יד מכון 'שיח אמונה', לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל:

פורסם הלוח החדשי לחודש אלול עם סדרי הלימוד של 'שיח התורה' והשתתפות ב-91 ההגרלות מידי שבוע

במכתבו למעמד סיום הש"ס שע"י 'שיח התורה' כתב רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א: "שמחה גדולה היא כאשר זכו לסיים את הש"ס לעילוי נשמתו של שר התורה מרן רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל, בלימוד הרבים ע"י 'שיח התורה' שנוסד ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, לקבוע סדרי לימוד לעילוי נשמתו הטהורה" * שמות הזוכים ב-91 ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע בטלמסר של 'שיח אמונה' ובעמדות 'נדרים פלוס' כשהזכיות מחולקות בבית מרן זצוק"ל ובמוקדים מיוחדים ברחבי הארץ * הלימוד מתקיים בשבעה דרכים ובמגוון מסלולים בדרכו ולאורו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל * את הלוח החדש לחודש אלול ניתן לקבל בבית מרן זצוק"ל, בהיכלי התורה ומוסדות החינוך או בפניה למכון 'שיח אמונה'

כהכרת הטוב למרן זצוק"ל, המוני בית ישראל מכל העדות והחוגים, מוסיפים בימי האלול חיזוק ומצטרפים לסדרי החיזוק והלימוד של 'שיח התורה', להשיב טובה לרשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל בלימוד וחיזוק ע"י המפעל הגדול 'שיח התורה' שהוקם לעילוי נשמתו הטהורה על ידי מכון 'שיח אמונה', בסדרי לימוד בכמה דרכים, לפי טבעם ורצונם של הלומדים.

עם תחילת חודש אלול, מתפרסם היום על יד מכון 'שיח אמונה', לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל הלוח החדש לחודש הרחמים והסליחות עם סדרי הלימוד של 'שיח התורה' והשתתפות ב-91 ההגרלות מידי שבוע. הגרלות קבועות על סך 700 ש"ח, על סך 500 ש"ח מתקיימות בס"ד בכל יום ויום בנפרד, בין כל הלומדים והמשתתפים במסלולי 'שיח התורה', וכן הגרלה נוספת על סך 500 ש"ח ללומדים בסדרי הירושלמי, ועומדים בדרישות או במבחנים המיוחדים. בנוסף מתקיימים מידי יום הגרלות על עשרה ספרים מספרי מרן זצוק"ל. שמות הזוכים ב-91 ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע ומחולקים בבית מרן זצוק"ל ובמוקדים מיוחדים ברחבי הארץ.

את לוח הלימוד החדש של 'שיח התורה' לחודש אלול ניתן לקבל בבית מרן זצוק"ל, בהיכלי התורה ומוסדות החינוך או בפניה למכון 'שיח אמונה'.

כזכור במכתבו למעמד סיום הש"ס שע"י 'שיח התורה' כתב רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א: "שמחה גדולה היא כאשר זכו לסיים את הש"ס לעילוי נשמתו של שר התורה מרן רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל, בלימוד הרבים ע"י 'שיח התורה' שנוסד ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, לקבוע סדרי לימוד לעילוי נשמתו הטהורה, בסדר הש"ס, וגם בספריו הרבים, ובדרכי הלימוד שלו".

ב'שיח התורה' מסיימים בסיפוק את האלפים הרבים שהשתתפו בימי בין הזמנים בתכנית 'שלהי דשמיטה' ללימוד הלכות שמיטת כספים ודיני הפירות בשלהי השנה השביעית, ומציינים כי לזיכוי הרבים ניתן לקבל חנים חוברות עם רמב"ם שמיטה ויובל עם ביאור 'שיח אמונה' שנתחבר על פי ה'דרך אמונה' ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א. החלוקה מתקיימת בבית מרן זצוק"ל, ובמוקדי 'שיח אמונה' ברחבי הארץ.

היום יום שלישי, יפתח הלימוד במסכת תרומות מירושלמי, בשיעור שנוסד לע"נ מרן זצוק"ל ונמסר מידי יום ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, בבית המדרש לדרמן לאחר תפילת מנחה בשעה 13:50, ניתן גם להאזין לשיעור במערכת 'קול הלשון' ובמספר ישיר 073-321-2004. מידי יום מתקיימות בחינות במערכת 'שיח התורה' על הירושלמי, והחל ממחר יחלו הבחינות על מסכת תרומות.

ניתן להצטרף ללימוד בטלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' בחיפוש 'שיח התורה'. לקבלת סדרי הלימוד ולקבלת פרטים נוספים ניתן לפנות למכון 'שיח אמונה' בדוא"ל se3077700@gmail.com.

השתתפות בתוכניות 'שיח התורה' לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל. צילום: דוד זר

תכלה שנה וקללותיה • תחל שנה וברכותיה

תזרת אמך

הכינוס ההיסטורי
של כלל נשורת ישראל

יום שני • נ"ג אלול תשפ"ו

חינוך • ימים נוראים • מעמד דבר גדולי ישראל • מעמד תפילה
בשידור ישיר מקבר רחל • אם בישראל • התמודדות עם ניסיונות התקופה

פרטים
בקדו

כי האשה חכמה מורה הדרך הישרה לבנה (אב"ע משלי א' ח')

גיליון מס' 485 פרשת שופטים
תשפ"ב שנה עשירית

להקדשות ולשותפות בהפצת
דברי התורה של רבינו זצוק"ל
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח אחת שאלתי

התפילה בארחות רבינו זיע"א היה החלק הכי נסתר ופלאי, העומד מן הצד לא היה מזהה כל תנועה חריגה לא בק"ש ולא בשמו"ע, כל תפילותיו היו שקולות ומדודות בזמן קצוב ולא היה מאריך כלל, אמנם השינוי הגדול היה כשנחלש רבינו זצ"ל בסוכות תשס"ב ומאז החל להאריך יותר בתפילה ובשנים המאוחרות אף יותר שהלוא כידוע כח הריכוז של רבינו ז"ל היה מופלא ונדיר ולא היה צריך להקדיש זמן 'להתרכז במילים', והכוונה בתפילה לא הייתה צריכה הכנות כלשהן, אולם כשנחלש כח הריכוז לקחה לו הכוונה יותר זמן [אף שהיה חלש פיזית!]. וכבר נדפס מרבנו מקורות נפלאים להרבה קטעים בתפילה בסידור 'תפילה למשה' ואח"כ בסידורים ומחזורים שהוציא ר' ליפא ישראלזון שליט"א, והם מלאים בדיוקים ודקדוקים נפלאים בנוסחאות התפילה ובשורשיה, דק עד אין נבדק.

לעיתים נדירות היה מראה רבינו זללה"ה את כוחו בפירושי התפילה ובדקדוקיה, פ"א התפללתי לפני העמוד בביהכנ"ס ערבית ליל שבת, ואחר התפילה כשעברתי לאחל את ברכת השבת אמר לי: ישר כוח, התפללת יפה לא כמו הבעלי בתים, הבעלי בתים אומרים "בשמחה רבה ואמרו כולם" בבת אחת ואין זה נכון כי צריך ליתן הפסק ביניהם ולומר: לך ענו שירה בשמחה רבה, ואח"כ ואמרו כולם, וכן באמירת "יחד כולם הודו והמליכו ואמרו" יש ליתן הפסק אחר הודו והמליכו, ואח"כ ואמרו זה מורה לקהל לומר יחדיו. [דהיינו שאין לומר משה ובני ישראל לך ענו כו' ואמרו כולם, שהרי כבר אמר שמה ובני ישראל ענו שירה, וע"כ שה' ואמרו כולם' הולך על הפסוק שאחריו].

וכ"כ בס' ברוך שאמר (עמ' רי"ח) וז"ל: כאן יטעו קשה החזנים, שמטים המלים 'בשמחה רבה' למטה, בדבק להמלים 'ואמרו כולם' וקוראים ברמה 'בשמחה רבה ואמרו כולם', בעוד שבאמת מוסבים המלים האלה (בשמחה רבה) למעלה, להלשון 'לך ענו שירה' כי הוא מורה לרגשי הנפש של משה וישראל בעת השירה, ששרו בשמחה רבה, ואח"כ מתחיל הלשון ואמרו כולם שמוסב על למטה, על מי כמוכה באלים ה'.

אגב, בכתבי רבינו זצוק"ל מהנהגות החזו"א מובא שאחד התפלל אצל החזו"א תפילת ערבית, וסיים בקול רק את סוף הקטע: בא"י המעריב ערבים וכי"ב, והעיר לו החזו"א שיתחיל בקול לפני בא"י כדי שיהא מעין החתימה סמוך לחתימה, והביא רבינו ראה נפלאה לדברי מרן בתוספות ישנים (יומא ע' א' ד"ה ובעשור) שדנו לגבי דברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ, וכתבו: אבל כי פדה ה' את יעקב וגו' וכן אומר לעושה אורים גדולים ביוצר אור אומר בקול רם לפי שנתקנו שם לצורך חתימה מעין פתיחה!, ובס' אלא (פי"ד ס"א) כתב שרבינו מקפיד ע"ז גם בברכת המזון כשמזמן.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה רוזנברג ב"ר שלמה אריה ע"ה

היומן

נכנס מישוהו לשאול לגבי קשיש בן תשעים שאירע ונפלו לו התפילין מהידים, והוא רוצה להתענות על כך וממאן לאכול למרות גילו המופלג והחשש לבריאותו, מה להגיד לו? והשיב מרן, תגידו לו שאינו צריך להתענות ויכול לאכול, ואם עדיין חושש - שיאמר עשרה פרקי תהילים.

שאלו: יש אחד שהתפקד רח"ל ונעשה רשע וכופר גמור ואשתו נשארה צדיקה גמורה והתגרשו. יש להם ילד אחד שנמצא אצלה ופעם בשבועים הולך לבקר אצל האבא. כעת צריך להכנס לחיידר, ומסרבים לקבלו בטענה שאין לדעת מה הוא רואה ושומע אצל אביו. וביקשו לשאול עם מי הצדק בזה. והכריע מרן שהצדק עם האמא, והוסיף מרן "זה יכול להציל אותך". וכאשר הוסיפו לטעון 'מי יודע מה האבא מרעיל אותך' האם צריך לפחד מזה, אמר מרן: לא לפחד! להיפך, הוא זה שישפיע על האבא! [ופשוט שאין לדמות בזה שאלה לשאלה, וכל מקרה שונה].

ביקשו הכרעה בדבר מלמד בת"ת שאשתו מעוניינת מאוד לצאת לנופש בתחילת שנת הלימודים, והמנהל מסכים לכך בתנאי שאדם גדול יגיד לו שיכול לנסוע. מה להגיד למנהל? ענה מרן, מכיון שהאשה רוצה בזה כ"כ, א"כ זה שלום בית ויכול לנסוע.

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו "ארחות יושר"
יד. מצוה לעמוד בשעת קדיש (סי' נ"ו ס"א) וגם בכל דבר שהקהל נוהגין לעמוד אפי' אם הוא חומרא בעלמא מי שיושב הרי הוא פורש מן הצבור ומבזה כבוד שמים וגם עובר על מה שאמרו (דא"ז פ"ה) אל תהי יושב בין העומדים.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבנינו.

שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה

בת רבינו, הרבנית חנה שטינמן ע"ה א"ה מרן הגר"ש שליט"א (י"ג אלול)

גאב"ד פונביץ הגר"ש כהנמן זצ"ל (כ' אלול) הגר"ר רבי רפאל יצחק וסרמן ר"י אוהל יעקב (כ"ז אלול)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק בעל האור שמח זצ"ל

ראה מולו את המשנה

סיפר רי"ש קניבסקי שפעם אמר לו רבינו על יהודי פלוני:

שאביו התגורר בעיר דווינסק, ושערות ראשו היו כתומות (גי'נגי), ופעם חלף ברחוב והנה הבחין בו רבי מאיר שמחה, ומיד אמר למלווה - הן רואה אתה, זהו 'שער צהוב' האמור במשנה בנגעים...

שמחה אמיתית

אב צעיר נכנס אל רבינו בהתרגשות, והציג את ילדו, וסיפר כי קוראים לו מאיר שמחה על שמו של רבינו האור שמח. ביקש רבינו לשמח את ליבו, והביט בילד ומיד אמר: אכן, הוא באמת ילד שמח...

'טעמא דקרא' בעקבות 'משך חכמה'

סיפר רבינו: שבצעירותו ממש ערך לדפוס את חיבורו על 'ברייטא דמלאכת המשכן', ומכיון שנותרו בסופו כמה דפים ריקים צירף שם מחידושו על התורה וקרא את שמו 'טעמא דקרא'.

ובמשך הזמן התרבו והתווספו עוד חידושים על התורה, והציעו לו להדפיס את זה כספר בפני עצמו אך סירב.

והטעם. מפני שזכר בעובדא שהיתה עם הגאון בעל האור שמח, רבי מאיר שמחה מדווינסק. שבצעירותו הכין לדפוס חידושים על התורה 'משך חכמה' ורצה להדפיס אותו, וספר זה עולה במעלתו על ספרו העמוק על הרמב"ם 'אור שמח'. אלא שאז אמר לו הדוד שלו שהיה גאון גדול, שאם יעשה כן יאמרו שהוא 'דרשן' וזה ימעט בערכו כי דבריו פחות יתקבלו, לכן תדפיס קודם את החידושים על הרמב"ם, ואחרי שיראו שאתה תלמיד חכם, הספר שלך על התורה יתקבל יותר.

ואכן רמ"ש שמע לדבריו, והדפיס תחילה את חידושו על הרמב"ם בספרו 'אור שמח' ורק אחרי שנים רבות נדפס ספרו 'משך חכמה' על התורה.

וסיים רבינו: וזה הסיבה שאני מדפיס את זה יחד עם הברייטא דמלאכת המשכן, שלא יאמרו שאני 'מחבר' של ספרי דרוש. (א"ה, ובשנים אחרונות א' סידר לדפוס את הספר טעמא דקרא של רבינו כספר בפני עצמו).

בעל האור שמח ז"ע

בין שיירים לגזילה

רבי מאיר שמחה זצ"ל הזדמן פעם אצל חסידים ונתנו לו צלחת מלאה מאד, אע"פ שנצרך לאכול רק מעט, ושאל מדוע נתנו לפניו כל כך הרבה, ואמרו לו - כי רוצים שייריים.

הגיב רמ"ש: 'שייריים' זה רק כאשר נותנים. אבל 'כשחוטפים' שייריים זה גזילה, וזה לא שייריים (כל משאלותיך עמוד תרמ"ג)

גליונות על מנחת חינוך

בצעירותו הזדמן לרבינו לעיין בגליונות בכתב ידו של האור שמח על ספר מנחת חינוך, ומחיבת הקודש לתורתו העתיק את כל הגהותיו בכתב ידו. ובשנים האחרונות הם נדפסו במנחת חינוך עם הגהות 'שיח המנחה' מרבינו, ע"י ר"י חלופסקי.

ספר 'מלאכת חרש'

אמר רבינו בענותנותו, שעל ספרו דרך אמונה חלק א' - הלכות כלאים ומתנות עניים קיבל הערות ומכתבים רבים יותר משאר הספרים, מפני ששאר חלקי דרך אמונה הם בהלכות תרומות ומעשרות וחלה ושביעית שבזה יצאו ספרים רבים, ומי שרוצה לברר הלכה מעיין בהם, אבל הלכות כלאים יש פחות ספרים.

והוסיף באותה ההזדמנות שגאון אחד ממשפחתו של בעל ה"אור שמח", הוציא ספר "מלאכת חרש" על דיני גיטין וקידושין של חרש, ובהקדמתו שם כותב, שאל יתפלא הקורא בשביל מה צריך לעמול ולחבר ספר שלם על נושא שכל כך לא שכיח.

ומבאר שם - שאכן אמנם אין לנושא הזה דורשים ושואלים, אבל כאשר כן יזדמן הצורך לעיין בנושא זה, יעינו בחיבורו ויראו כמה היא טובה ולא יחפשו לבקר אותה (שכן דרך העולם שנושא שיש עליו חיבורים רבים רבו המבקרים כי הרבה מתמצאים בדבר, משא"כ בדבר שאינו מצוי). (רשימות ר"ג הוניגסברג).

הספר על דיני חרש

מהאור שמח ועד רבינו

אחרי הסתלקותו של רבינו זצ"ל, הגיע מרן הגר"ג אדלשטיין לנחם. בתוך דבריו התבטא בהפלגה גדולה על כוח ההתמדה הגדול של רבינו, ואמר כי מלבד ההתמדה שלו היתה לו בקיאות נוראה בכל המדרשים, ולא ידוע לו שמימות רבי מאיר שמחה בעל האור שמח, היה עוד אחד שהיתה לו כזו בקיאות בכל המדרשים.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

דרכי העלייה – עצות הדרכות והנהגות לתלמידים הבאים בשערי הישיבה

תשובות שהשיב רבינו שליט"א למנהלי התתי"ם במעמד 'צידה לדרך' שעל ידי תכנית 360 בעיריית בני ברק

רבינו שליט"א: כל אחד לפי מה שמעניין אותו. זה חשוב מאוד, מי שנהנה זה מוסיף המון.

שאלה. האם בחור צריך ללמוד גם חומש עם רש"י בכל שבוע, וכמה זמן? רבינו שליט"א: בכל יום פרשה, שני, שלישי, זה כמה דקות. (ע"י משנ"ב סימן רפ"ה ס"ק ח').

שאלה. וכמה ללמוד הלכה?

רבינו שליט"א: קצת, חצי שעה, לא יותר מחצי שעה ביום.

שאלה. בחור שרצה ללכת ללמוד בישיבה מסוימת ולא התקבל, והוא הולך בסוף לישיבה אחרת ואין לו חשק, במה אפשר לחזק אותו?

רבינו שליט"א: שידע שמן השמים רוצים כך, זה מן השמים, הכל בידי שמים, סימן שפה הוא יצליח ושם לא יצליח, כי מן השמים הכל לטובה, כל דעביד רחמנא לטב עביד, ומן השמים זה הטובה שלו.

שאלה. במה בחור יכול לחזק את עצמו מניסיונות הזמן?

רבינו שליט"א: שילמד מוסר. ושלא ישמע שטויות, שלא יקשיב לחדשות. שלא יתעניין בדברים בטלים.

שאלה. בחור שחשוב לו מראה חיצוני, איך להתייחס לזה?

רבינו שליט"א: שחשוב לו איך שהוא ייראה? 'מסלסל בשעריו'... צריך להבין שזה יצר הרע (בראשית רבה כב, ו), גם להסתכל בראי זה 'לא ילבש' (ע"י שו"ע יו"ד סימן קנ"ו סעיף ב').

שאלה. כמה בחור צריך לחפש קשר עם הרמ"ם של הישיבה?

רבינו שליט"א: חשוב מה שיותר.

שאלה. בחור שמרגיש שבליה הוא עושה 'שטייגען' ולכן הוא הולך לישון מאוחר, האם זה דבר שראוי?

רבינו שליט"א: לא כדאי, יצא שכרו בהפסדו.

שאלה. בחור שמרגיש שחשוב לו ללמוד נושא מסוים, האם ועד כמה ללמוד את זה?

רבינו שליט"א: בזמנים פנויים, שלא על חשבון סדרי הישיבה.

שאלה. עד כמה אפשר להוסיף בלימוד מעבר לסדרי הישיבה?

רבינו שליט"א: תלוי לפי הכוחות, אסור להתאמץ יותר מהכוחות.

שאלה. בחור שרוצה לקום להתפלל ותיקן?

רבינו שליט"א: לא כדאי.

שאלה. איך משלבים בין בנייה עצמית לבין החובה לעשות כל מה שהישיבה אומרת?

רבינו שליט"א: הישיבה – היא הבנייה העצמית!

שאלה. בחור שמרגיש שהוא לומד יותר טוב לבד, האם לאפשר לו את זה?

רבינו שליט"א: אפשר חלק אחד מהיום, סדר אחד.

השואלים: יישר כוח.

רבינו שליט"א: סייעתא דשמיא בזיכוי הרבים.

השואלים: מבקשים ברכה לכל מסיימי כיתות ח'.

רבינו שליט"א: סייעתא דשמיא, הצלחה בתורה בכל העניינים, ברוחניות ובגשמיות.

שאלה. מה החשיבות שיש לתפילה בישיבה?

רבינו שליט"א: התפילה בישיבה חשובה מאוד, במקום רינה שם תהא תפילה (ע"י ברכות דף ו'), במקום תורה, במקום שלומדים, ביני עמודי היכא דגרסי (שם ח' ע"א).

שאלה. מה העצה לתפילה כראוי ובכוונה?

רבינו שליט"א: ישוב הדעת, בלי מתח, לכוון רק פירוש המילים (ע"י משנ"ב סימן צ"ח ס"ק א').

שאלה. מה החשיבות שיש בשמיעת השיעורים מפי הרבנים?

רבינו שליט"א: התועלת שיוזעים איך ללמוד! מקבלים הבנה איך לומדים, איך לומדים גמרא.

שאלה. במה אפשר לחזק בחור בתקופה הראשונה שקשה לו להסתגל לישיבה?

רבינו שליט"א: זה עובר במשך הזמן, הקשיים עוברים.

שאלה. איך אפשר לחזק תלמיד שאין לו חשק ללמוד?

רבינו שליט"א: צריך מישהו שישביר לו איך לומדים, שיהיה טעם בלימוד, הלימוד מאד מעניין, ורק צריך מי שיתן לו דרך איך ללמוד, בפשטות, הלימוד הפשוט מאד מעניין, גמרא עם רש"י מאד מעניין, מה שיותר פשוט יותר מעניין.

שאלה. בחור שיש לו קושי חברתי בתקופת המעבר מהתלמוד תורה לישיבה קטנה, מה העצה בשבילו?

רבינו שליט"א: זה עובר. שלא יעשה שום מאמצים, שלא יעשה שום פעולות. בלי שום השתדלות, כל השתדלות לא כדאי לעשות, זה יעבור מעצמו. אם הוא ישתדל ויעשה פעולות זה יהיה יותר גרוע.

שאלה. עד כמה חשוב הקשר הבריא שיש בין בחור להורים שלו, ובין הבחור לבין הצוות בישיבה?

רבינו שליט"א: גם זה וגם זה מאד חשוב.

שאלה. לימוד חברותא עם בחור חלש זה חיובי?

רבינו שליט"א: זה דבר שמוסיף מאד, זה לכתחילה, מתלמידי יותר מכולם (תענית ז, א).

שאלה. בכל הסדרים?

רבינו שליט"א: כן, בכל הסדרים, זה מוסיף מאד. מעשים שהיו, ראיתי, בחורים מצוינים שלמדו עם בחורים חלשים כל הסדרים, אפילו עם אותו החברותא, וזה היה מצויין.

שאלה. מה הצורך בלימוד מוסר בישיבה?

רבינו שליט"א: להיות בן אדם! אחרת הוא לא בן אדם. לימוד המוסר נצרך בשביל כל הדברים, יראת שמים, מידות טובות, והתמדה, על הכל, לימוד מוסר זה התבלין (משנ"ב סימן א' ס"ק י"ב).

שאלה. כמה שעות צריך בחור ללמוד בבין הזמנים?

רבינו שליט"א: לפי הכוחות שלו. רק צריך לדעת את צורת הלימוד, איך ללמוד בצורה מעניינת, לימוד שמעניין.

שאלה. האם כדאי באמצע הזמן להוסיף עוד לימודים חוץ ממה שלומדים בישיבה?

רבינו שליט"א: לא על חשבון הסדרים, ובכל מקרה להתייעץ בזה עם הרבנים, להיות בקשר עם הרבנים.

שאלה. כמה זמן צריך להקדיש לכתבת השיעורים?

שו"ת לכנס מסיימי הישיבות לצעירים שעל ידי 'לב שומע'

שאלה. האם לשאול שאלות בשעת השיעור נחשב כיוהרא, או שאדרבה לא הביישן למד?

רבינו שליט"א: תלוי אם זה מפריע למישהו. אם זה מפריע זה בעיה, וצריך שלא יפריע. אבל אם זה לא מפריע אדרבה זה שימוש חכמים.

שאלה. האם כדאי שבחור ינסה לחדש חידושים?

רבינו שליט"א: כל אחד לפי טבעו. אבל לא צריכים 'לדבר' על זה, רק אם זה בא באופן טבעי.

שאלה. האם חשוב לכתוב את השיעורים?

רבינו שליט"א: כן, חשוב מאוד לכתוב.

שאלה. יש בחור שלומד טוב ובעל מידות טובות, אבל הוא לא אוהב ללמוד מוסר, האם יכול לגדול גם בלי מוסר?

רבינו שליט"א: לא. הוא לא מבין מה זה מוסר, המוסר מרומם את האדם, ונותן חיים מאושרים. הוא לא ניסה, הוא לא יודע מה זה מוסר.

שאלה. בחור שרוצה לגדול, האם צריך שלא יתעניין 'בכלל' במה שנעשה בעולם?

רבינו שליט"א: זה תלוי כל בחור לפי הטבע שלו.

שאלה. כמה חשוב הקשר עם הצוות בישיבה?

רבינו שליט"א: זה חשוב מאוד.

שאלה. יש הרבה בחורים שניסו להתקבל לישיבות מסוימות ולא הצליחו, והם הולכים בסוף לישיבה אחרת ומסתובבים בהרגשה של לא מוצלחים או לא רצויים, מה המחשבה הנכונה שהם צריכים לחשוב על זה?

רבינו שליט"א: הכל בידי שמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד, הכל בידי שמים ולטובה, ומה שחושבים אחרת זו טעות גדולה מאוד. צריך לדעת שהכל לטובה! ואיפה שלא רוצים אותו זה לטובתו שלא ילך לשם, ואיפה שרוצים אותו זה לטובתו שילך. רק צריך מקום עם יראת שמים ומידות טובות, זה העיקר, מקום שיש יראת שמים ומידות טובות, אבל איפה שלא רוצים זה מן השמים ולטובה.

שאלה. עד כמה חשוב העניין של ניצול הזמן?

רבינו שליט"א: זה דבר חשוב מאוד, יש טבע של סקרנות, והסקרנות גורמת בטלה, סקרנות על החדשות מה נשמע זה בטלה גדולה מאוד.

שאלה. האם יש חשיבות ללמוד בין הסדרים ועד כמה?

רבינו שליט"א: כל אחד לפי כוחו, אי אפשר להתאמץ יותר מהכוחות.

שאלה. האם בערב עדיף לחזור על השיעור או להשתדל לסיים המסכת?

רבינו שליט"א: כל אחד מה שלבו חפץ, מה שמעניין אותו. חשוב מאוד לחזור על השיעור, וחשוב מאוד גם לגמור את המסכת, אבל כל אחד לפי כוחו, ואפילו מסכת רק גמרא עם רש"י בלי תוספות זה גם טוב, לגמור מסכת שלמה זה דבר חשוב מאוד.

שאלה. האם כדאי להקפיד על התפילה בישיבה? לפעמים בחור רוצה ללמוד עד מאוחר בלילה ואחר כך קשה לו לקום לתפילה בבוקר בישיבה...

רבינו שליט"א: זה לא כדאי, התפילה בישיבה היא תפילה אחרת, עם יותר כוונה, חשוב מאוד להתפלל בישיבה.

שאלה. ראש הישיבה שליט"א אמר פעם בכינוסים אצלנו, כי כשבוחרים חברותא, צריכים גם שיהיו לו מידות טובות, מדוע זה כל כך חשוב שלחברותא יהיו מידות טובות?

רבינו שליט"א: כי אחרת הם לא יסתדרו ביניהם... הוא יגיד ככה והוא יגיד ככה וכל הזמן יהיו ויכוחים.

שאלה. איך בוחרים חברותא, האם רק לפי המידות או גם לפי הלימוד?

רבינו שליט"א: לפי מה שלבו חפץ, מה שמרגישים טוב, צריך להרגיש טוב, עם חברותא שמרגישים טוב.

שאלה. בחור שנוה לו ללמוד לבד, האם יכול ללמוד לבד, או שכדאי להרגיל את עצמו ללמוד עם חברותא?

רבינו שליט"א: חלק מהזמן אפשר ללמוד בלי חברותא, אבל לא כל היום, רק חלק אחד מהיום, ולא הרבה זמן.

שאלה. האם נכון להחליף חברותא כמה פעמים בשנה, או רק אם לא מסתדרים ביחד?

רבינו שליט"א: אם אין צורך להחליף ולומדים טוב ביחד למה להחליף. אני זוכר שהיו בישיבה חברותות שהמשיכו כמה שנים אותה החברותא, אם זה הולך טוב למה להחליף.

מכתב רבינו שליט"א לבני הישיבות בכינוס סדר הכנה שעל ידי 'דרשו'

בס"ד, תמוז תשפ"ב

לבני הישיבות הק' לצעירים היקרים והחביבים שיחי', הנאספים על ידי ארגון 'דרשו', בראשות הרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א.

בעמדם לעלות לישיבה גדולה בס"ד, יש לדעת כי סדרי הישיבה הם יסוד ההצלחה, ומי שישמור על הסדרים בשלמותם, סדרי הלימוד והשיעורים, התפילה והמוסר, בודאי יזכה להצלחה גדולה בס"ד, ואחז"ל בפרקי אבות שהתורה נקנית בשימוש חכמים בדיבוק חברים ובפלפול התלמידים, לכן חשוב מאוד שיהיה לכל אחד ואחד קשר תמידי עם הרבנים, בשימוש חכמים הן בלימוד והן בהנהגה.

והבא ליטהר מסייעין אותו, יהי רצון שתזכו לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה ובכל המעלות הרוחניות, ותהיו כולכם גדולי תורה אמתיים.

י. גרשון אדלשטיין

לקראת זמן אלול הבעל"ט ניתן להשיג את ספרי רבינו שליט"א **דרכי החיזוק** ב' חלקים אוצר בלום של עצות, הדרכות והנהגות, בכל שטחי החיים, מתוך הגיליונות שיצאו לאור במשך השנים כמו כן ניתן להשיג את הספר **אשריך** ממשאות רבינו שליט"א במעמדי הקבלת פני רבו בירושלים ניתן לרכוש את הספרים בכניסה לבית רבינו שליט"א. להזמנות 0527600485

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

חדת האלול בדורות הקודמים

יש מכתב מרבי ישראל סלנטר (אור ישראל מכתב י"ד) "מלפנים כאשר ידעתי, כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קודש אלול", והיינו שבדורות הקודמים בחודש אלול הייתה חרדה, מקול הקורא קודש אלול, כשהיו מברכים ברכת החודש של אלול, ומזכירים חודש אלול, כבר הייתה חרדה. כך ידוע לו שהיה מלפנים, ובזמנו זה כבר לא היה.

ומה ההבדל, למה זה השתנה? רבי ישראל ממשיך וכותב שם "כאשר ספו תמו גדולי היראים, אשר חרדתם מאימת המשפט התראה על פניהם, ועשתה רושם בלב הסרים אחריהם", והיינו כי מלפנים היו גדולי יראה, שהיראה שלהם הייתה גדולה מאד, וראו עליהם יראת שמים, וזה השפיע יראת שמים על כל הציבור, אבל כיום היראת שמים היא פחות ממה שהיה פעם, וכדי להרגיש חרדת האלול צריך אמונה ויראת שמים, ואם היראת שמים היא גדולה אזי יש פחד, והיראה גורמת חרדה ופחד, אבל אם יש פחות יראת שמים יש פחות פחד.

וכן שמעתי לפני שנים רבות מאדם מבוגר שבא מרוסיה, שהוא זוכר את הנהגת העלונים בשוק בחודש אלול [בימים ההם כלי התחבורה העיקרי היה עגלונים עם עגלות וסוסים, וכן אני זוכר מימי ילדותי שבעירות הקטנות עדיין לא היו מכוניות, ורק בערים הגדולות כמו אודסה היו מכוניות, אבל איפה שגרנו לא ראיתי מכוניות, וראיתי פעם מכונית משא, אבל זה גם כן היה בעיר יותר גדולה ולא אצלנו, ובכל העירות הקטנות איפה שגרנו, בשומאץ ובקלימוביץ, הייתה התחבורה עם סוס ועגלה, ובתחנת הרכבת היו מחכים העגלונים ומי שרצה לנסוע היה נוסע איתם].

והעלונים היו בעלי המקצוע הפשוט ביותר שיש בשוק, וסיפר לי אותו אדם מבוגר, שהגיע מסלוצק כמדומני, כי הוא זוכר שבזמנו, וזה כבר לפני יותר ממאה שנה, כשהעלונים בשוק היו מתווכחים בחודש אלול, היה האחד אומר לחברו: **איך אתה מדבר, הרי היום אלול! וכיצד אתה מדבר כך?!** ככה הפחיד אותו עם האלול.

ואמנם זוהי כבר לא החרדה שמתאר רבי ישראל, אבל אף על פי כן הרגישו משהו. ואילו כיום בזמננו, וכי יש דבר כזה? אמנם בישיבות יכול להיות דבר כזה, אבל בציבור הכללי, אצל העלונים הפשוטים בשוק שמתעסקים עם סוס ועגלה וזהו המקצוע שלהם, וכי יש חרדה כזו? אינני יודע אם יש כיום דבר כזה, שגם אנשים פשוטים כמו עגלונים ירגישו חרדת האלול, וזוהי ירידת הדורות ביראת שמים.

החיוב להוסיף תמיד יראת שמים

אמנם אנחנו הרי איננו 'עגלונים', וברוך השם אנחנו בני תורה ובעלי אמונה, שעוסקים בתורה ומתפללים, ומחשיבים את עסק התורה וגם מחשיבים יראת שמים, ולומדים ספרי מוסר ועוסקים ביראת שמים, ואם כן היה צריך להיות שתהיה איוו התעלות ביראת שמים, שמתעלים ומתעלים ומוסיפים עוד ועוד יראת שמים, ואינני יודע אם מצוי כל כך דבר כזה, שהיראת שמים עולה ועולה יותר.

ובשערי תשובה לרבינו יונה כתב מיד בתחילתו (ש"א יא, יז, כ, וראה גם ש"ג טו, יז) שיש חיוב להוסיף תמיד יראת שמים, כי יש הרבה מדרגות ביראת שמים, שהיא מצות עשה, כמו שנאמר (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, ויש חיוב להוסיף מדרגות בזה, וכמה! לגבי משה רבינו זה מילתא זוטרתא (ברכות לג, ב), כי אצלו לא היה היסח הדעת מ'תמונת השם יבטי', אבל כל אחד ואחד גם כן צריך להוסיף יראת שמים, ולעסוק בזה לקבל מדרגות גדולות יותר של יראה.

ובזמננו לא רואים את זה, ואינני יודע אם יש דבר כזה שכל הזמן עולים ועולים ביראת שמים, ולכל הפחות עוצרים את הירידה, אבל לעלות הלאה? זה לא כל כך מצוי. ומכל מקום הרי זהו החיוב, וזוהי המצוה של יראת שמים, לעלות ולהוסיף עוד ועוד מדרגות ביראה. והעצה לזה היא ללמוד ספרי יראה ומוסר.

ספרי היראה תבלין ליצר הרע

וכבר אמרו בגמרא (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, והיינו שכך אמר הקב"ה, שהתורה היא התבלין ליצר הרע, ועוד מובא בגמרא (ב"ב טז, א) שאיוב ביקש לפטור את העולם מן הדין וטען שהרי יש יצר הרע ומה אדם יכול לעשות, ואמרו לו חבריו כי הקב"ה ברא את התורה שהיא התבלין ליצר הרע.

ובאגרת המוסר לרבי ישראל סלנטר כתב, כי באמת כל דברי התורה הם תבלין, ולמשל אם יש לאדם יצר הרע לשון הרע, והוא לומד פרק שור שענה את הפרה, זה גם כן תבלין, כי קדושת התורה משפיעה ומקדשת את האדם, אבל זה לא מועיל ישיר נגד היצר הרע, והתבלין הישיר נגד היצר הרע הוא ללמוד לכל עבירה את דיני אותה העבירה, וכך גם אם לומדים ספרי מוסר, זהו התבלין המועיל ישיר לכל עבירה ועבירה, כי ספרי המוסר

דברי רבינו שליט"א בתחילת השיעור היומי

עם היוודע פטירתו של הגאון הגדול ראש ישיבת פורת יוסף זצ"ל

עכשיו הגיעה הידיעה שהגאון רבי שלום כהן ראש ישיבת 'פורת יוסף' נפטר. הוא היה משפיע על כל הציבור, השפיע השפעה גדולה על כל הציבור, השפעה של תורה, ויראת שמים, ומידות טובות, השפעה גדולה על הציבור, וזו אבידה גדולה לציבור, חסרה ההשפעה לציבור, הוא השפיע תורה ויראת שמים, אמונה ומידות טובות, ועכשיו שאין ההשפעה, מה העצה? כל אחד ואחד צריך להשפיע על עצמו!

והאין אפשר להשפיע על עצמו? לזכור את הגאון הגדול הנפטר, מה שהוא היה, איך שהיה מתנהג, איך הייתה ההתנהגות שלו, תורה, יראת שמים, אמונה, ומידות טובות, לזכור את ההנהגות שלו, ומה שהוא היה מדבר. ויש גם עוד עצה, ללמוד ספרי מוסר, שאם זה לא ישפיע – ספרי המוסר משפיעים, ויש הרבה ספרי מוסר שמתאימים לכל הציבור, כגון חובות הלבבות, ופלא יועץ הוא גם כן ספר מצוין, ועוד הרבה ספרי מוסר שיכולים להשפיע.

וכבר אמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, אם אחד לומד מוסר הוא בא ליטהר, כי הוא עוסק בזה כדי ליטהר, ואז יש לו סייעתא דשמיא. סדרי המוסר שבישיבות אינם סתם מידת חסידות, אלא זה 'בא ליטהר', ועל ידי זה יש סייעתא דשמיא. זה העיקר וזהו החיוב. ובזה נזכה להצלחה בכל העניינים ברוחניות וגם בגשמיות לצורך הרוחניות, ויהי רצון שהנפטר הגדול יהיה מליץ יושר על כל הציבור, על כל כלל ישראל, ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו.

הם תורת היראה, יראת שמים, ואם עוסקים ביראת שמים, שיש גן עדן ויש גיהנום, ויש שכר ועונש בעולם הזה ובעולם הבא, זוהי האמונה, והעסק הזה הוא התבלין ליצר הרע.

הנעימות והאושר במעלות רוחניות

ומהו הלשון 'תבלין'? כבר דיברנו פעם, כי כמו תבלין שנותן טעם באוכל, כך גם כשלומדים ספרי מוסר יש בזה טעם, וזה נותן הרגשה נעימה, וידוע לי כן, שספרי מוסר נותנים הרגשה נעימה, **אם לומדים ספרי מוסר ברצינות זה הרגשה מאד נעימה, ומדוע? כי על ידי זה האדם מתקדש ונהיה יותר רוחני, והוא יותר מתרחק מהיצר הרע, ומקבל קדושה, קדושת הנפש, והקדושה נותנת הרגשה מאד נעימה.**

ונמצא לפי זה כי לימוד ספרי המוסר אינו מידת חסידות, אלא הוא העצה היחידה נגד היצר הרע, להוסיף יראת שמים ולהשיג את כל המדרגות הרוחניות, והרי זה חיוב, להשיג יראת שמים ומדרגות רוחניות, כגון ובו תדבק, אהבת תורה, ושאר מדרגות, והעצה לזה היא לימוד ספרי מוסר המוסיפים יראת שמים, וזה 'תבלין' עם טעם, שאינו משעמם, וכך המציאות, שספרי מוסר מעניינים ונותנים טעם, כמו תבלין.

לכן סדר המוסר שבישיבות אינו מידת חסידות אלא חיוב גמור, וזה גם נקרא 'בא ליטרה' שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטרה מסייעין אותו, כשבאים ליטרה יש סייעתא דשמיא. צריכים זכויות לסייעתא דשמיא, ומי שבא ליטרה זה זכות לסייעתא דשמיא. ומה נקרא בא ליטרה? אם הוא עוסק בספרי מוסר, הוא רוצה ליטרה, טהרת הנפש, וספרי המוסר נותנים טהרת הנפש, וכשעוסק בזה הוא בא ליטרה וזוכה לסייעתא דשמיא, ולסייעתא דשמיא כבר אין סוף, וכמה מסייעין אותו! לפי מה שהוא בא ליטרה, כמה שיותר 'בא ליטרה' כך יותר 'מסייעין אותו'!

ולא כולם יודעים את הענין הזה, כי **אם היו יודעים את הזכות הגדולה של לימוד המוסר, החיוב והזכות שיש בזה, אזי כולם היו לומדים מוסר וסדרי המוסר שבישיבות היו מלאים, והיו מזדרזים להתחיל את לימוד המוסר בזמן הקבוע לזה, ומלבד החיוב והזכות שבזה, סדרי המוסר שבישיבות גם נותנים הרגשה מאד נעימה, כי כשאדם מקבל מדרגה ברוחניות זה הרגשה נעימה, שהנפש מתקדשת בזה.**

כשאנו עוסקים במצוות אנו מתקדשים, וכגון כשאומרים ברכה, ואפילו ברכה בלי כוונה גם כן מקדשת משהו, כמו שידוע המעשה שהיה עם הדיבוק בזמן החפץ חיים, שנכנס דיבוק בנערה צעירה, והדיבוק הוא נפש של נפטר שצריך תיקון, והיו שומעים אותו מדבר מתוך גרונו של אותה צעירה, שלא היא המדברת, אלא הדיבוק, והיה אומר דברים שניכר שהוא יודע מה שנעשה בשמים, ואמר אז על החפץ חיים שהוא נחשב בשמים כמו תנא, ושאלו אותו למה הוא נכנס בצעירה הזו, והשיב מפני שהיא שתתה מים בלי ברכה, ויתכן שתמיד היא הייתה מברכת, אבל פעם אחת שתתה בלי לברך, ואם היא הייתה מברכת לא היה הדיבוק נכנס בה.

והרי צעירה זו ששכחה לברך, מסתבר שהיא לא הייתה מברכת עם כוונה, אלא בלי כוונה, מתוך ההרגל שרגילים לברך, שאם לא כן לא הייתה שוכחת לברך, ואף על פי כן אם היא הייתה מברכת ברכה כזו, אפילו בלי כוונה, גם כן כבר לא היה הדיבוק נכנס בה, כי גם ברכה בלי כוונה סוף סוף זה ברכה, והיא עושה מצוה, ואין הכוונה מעכבת בזה, וכיון שזו מצוה כבר הייתה מתקדשת, ולא היה הדיבוק נכנס בה! ורואים מזה את הענין מה זה ברכה, ואת כוח המצוה המקדשת את האדם.

ולכן אם לומדים מוסר חצי שעה בסדר המוסר שבישיבה זה נותן הרגשה מאד נעימה, כי לימוד המוסר נותן מדרגה רוחנית, ומדרגה רוחנית של קדושה נותנת הרגשה נעימה, ולא כולם יודעים את זה, מהו הענין של לימוד המוסר, איזה הרגשה נעימה שזה נותן, וקדושה שזה מקדש.

והרי אמרו חז"ל (אבות ו, ד) שאם בתורה אתה עמל אשריך בעולם הזה, עסק ועמל התורה נותן חיים מאושרים. וספרי המוסר הם גם כן תורה, תורת היראה, ועל ידי זה אשריך, בעולם הזה! לא רק בעולם הבא, שעל כך אמרו 'וטוב לך לעולם הבא' וזהו דבר נוסף, אבל גם בעולם הזה, אם לומדים ספרי מוסר מרגישים הרגשה מאד נעימה, וכבר כתב המשנה ברורה בסימן א' כי ספרי המוסר הם התבלין ליצר הרע, וכאמור זה נקרא 'תבלין' מפני שזה נותן טעם והרגשה נעימה.

אשרינו מה טוב חלקנו שאנו יודעים את זה, ובידינו לעשות ואנו עושים את זה, וחבל על אלו שלא יודעים את זה, אבל אלו שיועצים ועושים את זה הם מאושרים, אשרינו מה טוב חלקנו, והיה רצון שכל כלל ישראל יבינו מה הם החיים הכי מאושרים בעולם הזה, בסייעתא דשמיא.

דברי רבינו שליט"א בכינוס גדולי הדור במעונו למען קרן ההסעות של החינוך העצמאי

הענין של "קרן ההסעות" הוא כדי שילדי ישראל יקבלו חינוך ליהדות, שבמקומות שהם גרים אין להם חינוך כזה, וצריכים להסיע אותם להביא אותם למקומות ששם מלמדים תורה, והדבר הזה הוא ממש הצלת נפשות רוחני, וזה נקרא להוציא יקר מזולל, שעל כך נאמר "כפי תהיה" (ב"מ פה, א), הצלת נפשות של אידישע נשמות, שיקבלו חינוך יהודי, לאמונה, תורה, מידות טובות, ויראת שמים. זוהי הפעילות של קרן ההסעות.

ואין לשער את הזכות של אלו העוסקים בזה, שהם מזכי הרבים באידישקייט, בחינוך יהודי לילדי ישראל, ואחר כך אותם הילדים נעשים בעלי משפחה, ומחנכים גם את המשפחה לאידישקייט, ועל ידי זה יש הרבה דורות שומרי תורה ומצוות. וידוע שמי שמשפיע ומזכה את הרבים, כל הזכויות שהמושפעים עושים נחשב כאילו שהוא עושה אותם, וגם כשהוא כבר בעולם האמת ו'במתים חפשי' (שבת ל, א), אבל כיון שבעולם הזה עושים מעשים טובים מכוח השפעתו, הרי זה נקרא שהוא ממשיך לעשות, ומקבל עוד עולם הבא, וכל הזמן נוספים ומתרבים לו עוד ועוד תענוגי העולם הבא, אלו הם הזכויות העצומות בעולם הבא, וכמובן גם בעולם הזה זוכים לסייעתא דשמיא לכל מה שצריך ברוחניות ומקבלים גם את כל הגשמיים לצורך הרוחניות. לכן אין לשער את הזכות של אלו התומכים העוזרים והמסייעים לקרן ההסעות לחנך את ילדי ישראל לתורה ולמצוות, וזו זכות גדולה מאד.

וחבל שיש לדאבוננו ילדי ישראל שלא מקבלים חינוך של יהדות ושל אמונה, מה זה שמע ישראל, מה זה אהבת תורה ומה זה יראת שמים, לדאבוננו יש בציבור כאלה שחסר להם כל החינוך של אידישקייט, ועל זה יש תפילות גם בנוסח התפילה, שמבקשים רחמים על כל כלל ישראל, השיבנו אבינו לתורתך, ותפילה זה דבר שיכול לעזור, ואמנם זה תלוי גם בזכויות של מי שצריך לחזור בתשובה, אבל יש תפילה על זה, ואנו מתפללים כן שלוש פעמים ביום, השיבנו לתורתך וקרבתך לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, ומבקשים בזה על כל כלל ישראל!

לכן הזכות של קרן ההסעות היא זכות גדולה מאד, וכל אלו שתומכים בזה יש להם זכויות עצומות, ובעזרת השם יהיו להם בשורות טובות וחיים טובים ומאושרים גם בגשמיות וגם ברוחניות.

מוקד קרן ההסעות 1700-50-66-22

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת האי גאון וצדיק חסידא ופרישא
הגאון הצדיק רבי **אברהם עמרם הלוי ב"ר שלמה קרן** זצוקלה"ה
נלב"ע ביום ש"ק לסדר ובו תדבקון ל' אב תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית אמה של מלכות מרת **חנה** בת **נעמה ויקטוריה** ע"ה
אשת חבר להגה"צ רבי **משה מלכה** זצ"ל נלב"ע ש"ק ד' אלול תשע"ג - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת שופטים שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 109 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

אלול

מראש חודש אלול זהו זמן ההכנה לימים
הנוראים, שאז משה רבינו עלה למרום
לקבל לוחות שניות.

ובחיי אדם (ח"ב כלל קל"ח) הביא מתנא
דבי אליהו כי "ישראל היו נוהגים כל
אותם הימים צום ותענית, ויום אחרון
שבכולם דהיינו בעשרה בתשרי גזרו
תענית ולנו בתענית, ולפיכך נקבע אותו
יום דהיינו יום הכיפורים לכפרה לעולם,
ולפי שהיו ימים אלו ימי רצון מאז, לכן
בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים
למעלה והם ימי רצון".

זה מפני שהיו צריכים הרבה רחמים כדי
לזכות להתרומם למדרגה שיהיו ראויים
ללוחות השניות, שהלוחות השפיעו
השפעה של תורה, השפעה של קדושה
ושל חירות מיצר הרע, ועכשיו בחודש
אלול זה הזמן להתעורר ולהתחזק.

ולמרות שבגמרא לא כתוב שום דבר
שצריכים לעשות באלול, במשך הדורות
הוסיפו מנהגים כמו תקיעת שופר,
ואמירת מזמור לדוד ה' אורי וישעי לאחר
התפילה, וכל זה בשביל להתעורר ולזכור
שאנחנו צריכים עכשיו להוסיף זכויות,
ולעסוק בחיזוק האמונה כדי להגיע
לשלמות.

גויים שלומדים משפטים לשמוע, והם נהנים
ומתפעלים מאד מהחכמה שיש בזה, ופעם אחת
אחרי ההרצאה אמרה סטודנטית גויה כי הגיעה
למסקנה שצריכים להתגייר...

ברוך ה' זכינו שיש בעולם נהירה גדולה לתורה,
ורבים מבקשים ללמוד תורה, ויש אפילו חילוניים
הרחוקים מתורה ומצוות שמבקשים ללמוד
תורה.

סיפר לי אדם שלומד גמרא עם חילוניים בעלי
רמה אקדמאית, הם בעלי כישרונות גדולים
והשכלה גבוהה, והוא לומד איתם בקביעות
גמרא, ועל פי רוב הם חוזרים בתשובה, למרות
שהוא לא אומר להם כלום על חזרה בתשובה
ורק לומדים ביחד גמרא, הם מעצמם מתעוררים
לחזור בתשובה, וכמו שאמרו חז"ל (פתיחתא
דאיכה רבה ב') שהמאור שבה מחזירם למוטב.

כזו תשוקה יש לתורה! כל בעלי התשובה מה
הם מחפשים? תורה! ויש בעלי תשובה רבים
שלומדים תורה מתוך הדחק והם מאושרים
ושמחים בחלקם, זהו דבר שלא היה בכל הדורות
מעולם.

ורואים אנו בעינינו בקיום הנבואה (עמוס ח, יא)
"הנה ימים באים נאום השם אלוקים והשלחתי
רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם
לשמוע את דברי ה'", הנביא אומר שבימות המשיח
הרעב והצמא יהיה לדבר השם, ועכשיו אנו רואים
זאת בעינינו, שיש בעלי תשובה שצמאים מאד
לתורה, ואפילו גויים מתעניינים ורוצים לשמוע
דברי תורה, והכתוב הזכיר והשלחתי רעב בארץ,
דהיינו בארץ ישראל שהיא הארץ הידועה, וכפי
שאכן רואים כי בעלי התשובה בארץ ישראל
הם רבים יותר מאשר בכל העולם, אלו הם ימות
המשיח. וזהו כמ"ש הרמב"ם שלימות המשיח
'תורה תשוקתם לשי"ת ולתורה'.

ועוד אנו רואים דבר שלא היה מעולם, שיש
הרבה צעירים שדבוקים בתורה יומם ולילה בלי
היסח הדעת, וברוך השם יש אפשרויות לזה, מי
שדבוק בתורה לא חסר לו כלום, ואמנם תמיד
היו יחידים סגולה שראשם היה שקוע כל הזמן
בתורה, אבל בימינו יש רבים כאלה, וכל הזמן
הולכים ומתרחבים אלו שדבוקים בתורה, ולא רק
כאלו שנולדו בתוך בתים של תורה, אלא גם בעלי
תשובה דבוקים בתורה מתוך אהבת תורה.

אכן, אף כי כבר רואים אנו את אותה התשוקה
הגדולה לתורה שכתב הרמב"ם, אבל עדיין
לא רואים את החלק השלישי שכתב הרמב"ם
"ותגדל חכמתם", ואמנם יש גדולי תורה בעלי
הבנה מיוחדים עם הרבה ידיעות, אך לא כאלה
שראויים להיסמך כמו הבית יוסף, ועל כל פנים
רואים שמתקרבים לימות המשיח.

"שופטים ושוטרים תתן לך כו"

חידוש הסמיכה לפני בוא המשיח

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות לסנהדרין
(א, ג) כי לפני שיבוא המשיח יהיו ב"ד סמוכין,
וכיצד יסמכו? כתב הרמב"ם שם, אם יסכימו כל
החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך
אותם, הרי אלו סמוכים ויש להם רשות לדון דיני
קנסות ולסמוך חכמים אחרים.

וידוע כי בזמן הבית יוסף רצו לחדש את הסמיכה,
שהעיר צפת היתה מלאה חכמים וסופרים והיו בה
שמונה עשרה ישיבות, והיו שם הבית יוסף ועוד
כמה מגאוני הדור שראויים להיסמך, אבל היתה
מחלוקת גדולה בזה ולבסוף בטלה הסמיכה.

ומתי תתחדש הסמיכה? כתב הרמב"ם שם: "זה
יהיה בלא ספק כשיכון הבורא ית' לבות בני אדם
ותרבה זכותם ותשוקתם לשם ית' ולתורה ותגדל
חכמתם לפני בוא המשיח".

הנה הזכיר בדבריו כי לפני שיבוא המשיח יהיו
שלושה דברים, הא'. "תרבה זכותם" היינו מידות
טובות, והב'. שתהיה תשוקה גדולה מאד לתורה,
והג'. שיהיו לימודים גדולים הראויים להיסמך.

ואמנם, רואים אנו כי מצויים אנחנו כבר בימות
המשיח, יש הרבה סימנים על ימות המשיח,
ומצינו בגמרא (סוטה מט, ב) רשימה גדולה של
מידות רעות שיהיו בעקבתא דמשיחא, וזכורני
לפני הרבה שנים כשגם כן היו דברים משונים
וגרועים מאד שלא היו אף פעם, ואמרתי אז
לאחד כי הסימנים מראים שהוא זמן של עקבתא
דמשיחא, והלה השיב ואמר לי שכבר הרבה שנים
שיש סימנים של ימות המשיח.

ברם בזמננו אנו רואים גם סימנים טובים של
ימות המשיח, שיש אהבת התורה וכבוד התורה
בצורה שלא היתה מעולם.

ושמעתי כי בימים האחרונים (חשון תשע"ב)
הגיעו לישיבה קבוצה ממדינת קוריאה, לראות
מה זה ישיבה ומה זה התלמוד, כי הם שמעו
שהתלמוד זה דבר שמחדד מאד, וחרירות המוח
היהודי זה בא מהתלמוד, וידוע שיש שבע חכמות
של מדע, וכל החכמות כלולים בתורה, למשל
חכמת הפסיכולוגיה, יש הרבה פעמים בש"ס
אומדנות של דעת בני אדם, וכמו שמצינו בגמרא
שנסתפק רבינא באומדנא של דעת האדם ופשט
את ספקו מברייתא, ולא היה סומך על דעת
פסיכולוגים בזה, כי הכל נמצא וכתוב בתורה,
וחכמת התורה קובעת את טבע האדם, וכך כל
שבע החכמות נמצאות בתורה.

ויש בתורה גם דינים ומשפטים, וישנם גויים
שמתעניינים במשפט העברי, ושומעים הרצאות
על המשפט העברי, ובאים הרבה סטודנטים

"תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ"

התמימות - יסוד כל המצוות

פירש בתרגום: "שלים תהי בדחלתא דה' אלקך", והיינו שתהיה יראת שמים שלמה, דרגה גבוהה של יראת שמים, זוהי המצוה של תמים תהיה עם השם אלוֹקֶיךָ, להיות בשלמות ביראת שמים, והיינו באמונה, כי יראת שמים זה עיקר האמונה.

והנה מצינו בגמרא (מכות כג, ב) דרש רבי שמלאי, תרי"ג מצוות נאמרו למשה מסיני, שס"ה מצוות לא תעשה ורמ"ח מצוות עשה, בא דוד והעמידן על אחת עשרה וכו', בא ישעיה והעמידן על שש, בא מיכה והעמידן על שלוש, חזר ישעיה והעמידן על שתיים, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת.

ופירש ריב"ן (המפרש שם) "שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן כו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצוות הללו, וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו", ע"כ. והיינו כי יש ירדת הדורות, וכל דור יורד, ונחלשו הכוחות להתגבר נגד הטבע, ולכן העמיד חבקוק רק על אחת, שהוא דבר שיכולים לקיים, ומהו הדבר היחיד שאמר חבקוק? "וצדיק באמונתו יחיה", והיינו שהדבר היחיד שאנו יכולים לקיים זה רק אמונה, ובזה יחיה האדם.

וצריך ביאור, שהרי בודאי חייבים ויכולים לקיים את כל התרי"ג מצוות, ויש מצוות רבות חוץ מאמונה שאנו מקיימים ולא קשה לקיים אותם, כגון סוכה ולולב, ציצית תפילין ומזוזה, שבת ויום טוב, מצה, מעקה ושילוח הקן, ועוד הרבה מצוות שמקיימים אותם ללא קושי, ומהו שהעמיד דוד רק על אחת עשרה מצוות?

והפירוש הפשוט בזה, כי אמנם כן, בודאי חייבים ויכולים לקיים את כל המצוות, אבל יש הרבה מדרגות בקיום המצוות, ולקיים כל מצוה בשלמות בלי פגם, שהמצוה תהיה בשלמות "כאשר צוה ה' את משה", זה לא כל כך קל, וצריכים שיהיה לשמה, לשם שמים. לכך באו דוד ושאר הנביאים שבאותם הדורות, ואמרו דברים מסוימים שמי שיתחזק בהם זה יביא לקיים את כל המצוות בשלמות לשמן.

ויש הרבה דרגות בכוננת קיום המצוות, ולמשל אם אדם עושה מצוה לשם כבוד, בשביל שיקבל כבוד עבור המצוה, זהו שלא לשמה, אך זהו שלא לשמה מאד לא טוב, ואמנם אין בזה איסור, והמצוה היא מצוה, אך זהו שלא לשמה גרוע, ויש 'שלא לשמה' אחרים יותר טובים מזה.

והארכנו במק"א בדברי הרמב"ן עה"פ (ויקרא יח, ה) "ושמרתם את חוקתי כו' וחי בהם", ופירש הרמב"ן כי 'וחי בהם' הכוונה על חיי האדם במצוות, החיים שהמצוות נותנות לאדם, שיש כמה דרגות בזה, מה הם החיים שאדם זוכה על ידי קיום המצוות, וזה תלוי כל אחד כפי הכנתו וכוננתו במצוה, ופירש הרמב"ן שם את הדרגות בלשמה בקיום המצוות ואכמ"ל.

עכ"פ, לקיים כל מצוה בפני עצמה עם כל השלמות, עם הלשמה הגמור, מצד הטבע הגשמי זה לא שייך, ורק בזמן קבלת התורה זה היה שייך, אבל בזמן דוד המלך כבר היתה ירדת הדורות והתרחקו מהמדרגה של לשמה, וכבר נחלשה האמונה, ולכן היו צריכים להעמיד על אחת עשרה, ואחר כך על ששה, ויותר מאוחר על שלושה, על שנים, ועל אחת, שהם דברים מסוימים שהחזיק בהם יביא לקיים את כל המצוות בשלמות.

וכמו שאמרו 'והעמידן' היינו שהעמיד את כל התרי"ג מצוות - על ידי

הי"א או האחת, שאם יקיימו בשלמות את הי"א או את האחת, זה ישנה את הטבע שלא ילך אחרי טבע הגוף, ומזה יגיע לידי לשמה בקיום כל המצוות!

והדבר הראשון מהדברים שאמר דוד המלך, הוא 'הולך תמים', ואמרו על זה בגמרא שם: הולך תמים זה אברהם דכתיב (בראשית יז, א) 'התהלך לפני והיה תמים'.

והנה לא מפורש מהו כוונת הלשון והיה תמים, ובפסוקים שם מדובר על מצות מילה, אך בפשטות משמע שהכוונה בזה לא רק על מילה, וכן פירש הרמב"ן בפסוק והיה תמים, שהכוונה בזה שכל ההנהגה תהיה בתמימות.

וכמשנ"ת בתחילת הדברים, נתבאר עוד ענין התמימות בפרשתנו, שנצטוונו 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ', וכמו שהובא ביאור התרגום על פסוק זה, להיות בשלמות ביראת שמים, והיינו באמונה, כי יראת שמים זה עיקר האמונה, וזוהי המצוה הראשונה שאמר דוד המלך, 'הולך תמים'.

ובאמת זהו גם מה שאמר חבקוק 'וצדיק באמונתו יחיה', שאם האמונה היא בשלמות אזי כל התורה כולה תהיה בשלמות.

והריטב"א במכות שם פירש מהו צדיק באמונתו יחיה, לאיזו אמונה מתכוונים פה, וזה לשונו: "בא חבקוק והעמידן על אחת - שהמקיים אותה מקיים כל התורה, והיא האמונה בשם כראוי בקבלת אלוֹקותו וייחודו ועול מלכותו כדרך שנצטוונו בפרשת קריאת שמע שכוללת כל התורה, והיינו דכתיב וצדיק באמונתו יחיה, כדרך שנאמר בכל המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", עכ"ל.

והיינו שעיקר האמונה הוא 'קבלת אלוֹקותו' - האמונה במציאות השם, 'ייחודו' - ייחוד השם, השם אחד, כפי שמבואר בכל הספרים מהו ענין האחדות, שאין שום שליטה ושום כוח בעולם מבלעדי השם יתברך, וכל מעשה שנעשה ושייעשה בכל מקום הכל תלוי ברצונו המתחדש בכל רגע, 'ועול מלכותו' - זה עול מלכות שמים, כמו שנצטוונו בפרשת קריאת שמע, שבה נזכר ענין אחדות השם, ואהבת השם, וכן והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך על לבבך, היינו לשעבד את כל הכוחות עם כל הלב והמחשבה לקיים מה שחייבים.

זהו ענין ה'צדיק באמונתו יחיה' ו'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ', והוא יסוד האמונה, ואם זה בשלמות אזי ממילא כל התורה כולה וכל התרי"ג מצוות יהיו בשלמות.

וסיים הריטב"א כי צדיק באמונתו 'יחיה' זה כמו שנאמר בכל המצוות 'וחי בהם', והיינו כפי שכתב הרמב"ן מהו 'וחי בהם' - חיי האדם במצוות, שיש בזה הרבה דרגות, והדרגה השלמה שבזה היא לעשות מאהבה שלא על מנת לקבל פרס כלל, וזהו ה'אמונתו יחיה', להגיע לידי שלמות האמונה שכל המעשים יהיו מתוך אהבה!

מנחת דבר על התורה פרשת שופטים

מרכיני מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' (ט"ז כ"א)

° יש להסתפק היכא דנטע עץ ואחר כך נבנה מזבח אם מחויב לעקור את העץ מאצל המזבח או"ד כיון שנטעו בהיתר שוב אי"צ לעוקרו. ובספר ישעי' פ"ו כתיב וכאלון אשר בשלכת מצבת במ זרע קדש מצבתה, וקשה היאך הי' נטוע שם עץ, ואם נימא דבהי' נטוע קודם למזבח אי"צ לעוקרו א"ש דמצינן לאוקמי קרא בשהי' נטוע קודם שנבנה המזבח.

יעוי' בחינוך מצוה תצ"ב שאין האיסור בנוטע אצל המזבח וכו', ועי' לענין לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש ולפי"ז י"ל לשון אצל ודו"ק. ועי' על גגין ועליות שלא נתקדשו אי קרינן בהו אצל.

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' (ט"ז כ"א)

° איסור נטיעת עץ אצל המזבח היינו דוקא נטיעת עץ אבל שאר נטיעות י"ל דשרי וכגון דשאים וזרעים דאינם בכלל עץ, ומיני דשאים וזרעים אינו בכלל עץ, אמנם לענין חיטה יל"ע למאי דכ' תוס' שבת ס"ו א' עץ שאכל אדם הראשון חיטה הי' [ויל"ע בפשתים, ועי"ש כ' ב'] ויל"ע בכורות ח' א'. וכן עציץ דלא נחשב נטוע י"ל דשרי. ולענין הגדרת עץ יש עוד לעיין בברכות מ"ג ב' חילפי וכו' ומשמע לכאו' דלכולי מילי [כפשתן]. ויל"ע ביה"ל סי' רט"ז ג' ד"ה עצו. ויל"ע לענין קנים בפסחים פ"ב א' יעו"ש. ובראב"ד תו"כ ויקרא וברמב"ן א' ט'.

ולפי"ז יש ליישב מאי דמקשים היאך אכלו הכהנים את שיירי המנחות בעזרה בסוכות והא לא יכלו לבנות שם סוכות משום לאו דלא תטע לך אשרה, ולהאמור י"ל דעשו סוכות משאר מינים ולא מאילנות.

ולא תקים לך מצבה אשר שנא ד' אלו' (ט"ז כ"ב)

הנה בשו"ע לא הועתק לאו זה דלא תקים, ועי' שו"ע יו"ד קע"ח ס"א דלא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהם רבים כמו שהם עושים, ע"ש. והחילוק בין הלאו דלא תקים מצבה לדין הנ"ל דלא לבנות מקומות וכו', דבנית כעין היכלות וכו' איסורו הוא לכל מטרה שהיא אם נעשה הבנין כעין בניני העכו"ם, ולא דמצבה הוא רק למטרת עבודה אם עבודת ד' או להגדיל ע"ז, וכן אין צורת הבנין לשם כנסי' לתוכו, שאל"כ היו אסורים כל בתי כנסת אלא אצלו וכמב' בלשון הרמב"ם.

ועי' רמב"ן עה"ת מש"כ בגדר לאו זה ולכאו' יש בזה פלוגתא, ועי' בחינוך מצוה תצ"ג ובמנ"ח, - וכן בצורתה נחלקו. [ולאחר שהקימו לכאו' ג"כ עוברים על ההתאספות אצלה, מיהו ל"מ לאו על כך, ועי']. ויל"ע לענין אחרים מקימים לו, עי' בהשג' רמב"ן לסהמ"צ מל"ת סוף מ"ה.

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (י"ז י"א)

עי' בדברי הרמב"ן בסה"מ שכל דין פרשה זו כולה הוא עונש הממרים ולא החוטאים ועיי"ש עוד, ועי' לשון החינוך בסוף מצוה תצ"ו, ועובר ע"ז ופורץ גדר וכו' וא"כ במעשה בלבד אין כאן איסור כלל.

ובלא"ה דברי המנ"ח צ"ע להבינם דודאי היכא דהאיסור עצמו מותר משום פיקו"נ לא שייך בו כלל איסור דל"ת [ודו"ק לענין עשה דוחה לא תעשה], שאין הלא תעשה אלא מניעה כללית על האיסורים מפה"ש שלא נעבור על איסורם וא"כ היכא שאין במעשה איסור מאי לא תסור איכא והרי אין בזה הסרה מדבריהם שהרי היתר הם ואין ע"ז ציווי כלל שאין כאן לאו, ואף בפרטיות האיסורים אלא מניעה מלעבור על איסורם, וכנ"ל.

לא ירבה לו סוסים (י"ז ט"ז)

עי' שמואל ב' ח' ד' דכתיב וילכד דוד ממנו אלף ושבע מאות פרשים ועשרים אלף איש רגלי ויעקב דוד את כל הרכב ויותר ממנו מאה רכב, ועי' רש"י שם שפירש הא דויעקב דוד את כל הרכב משום לא ירבה לו סוסים, ויותר ממנו מאה רכב שהיו צריכין לו לכדי מרכבתו, ע"ש, (מיהו בלא"ה צת"ש מ"ט עיקרם הא יכול לתיתם לעמו, וגם לכאו' בשלל איסורא לא זכי וצ"ל דבע"כ זכי, וצ"ע, וגם הא מחצית השלל לאו ידידי' ועי' בעלותו בכל סוס וסוס). יל"ע עובר סוס אי קעבר, ועי' בשכירות. לווה שאין לו רק סוסים גובה המלך שהלוהו את חובו ע"י מכירתם לאחר, ופ'.

וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד (י"ז ט"ז)

כתב החינוך מצוה ת"ק דמדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [סוכה נ"א ע"ב] שלא העיר מצרים לבדה היא בכלל האיסור אלא אף בכלל אסכנדריא אסור לשכון, ומים אסכנדריא באורך ארבע מאות פרסה וברוחב ארבע מאות פרסה באיסור זה.

ולכאו' פשוט מסברא בעלמא דים סוף שכנגד מצרים לא הוה בכלל מצרים, אך דו"ק מפ' רש"י שמות י"א ט' [ובקרא כתיב בארץ מצרים].

עוד כתב החינוך שם דהרמב"ם ז"ל כתב שיראה לו שאם כבש מלך ישראל על פי בית דין ארץ מצרים שמותר יהיה לנו לשכון בה. ודברי פי חכם חן. ועי' בכיבוש שלא על מנת לקדש (עי' חזו"א בסי' ג' שבועות), עו"ע שלא מדעת רוב ישראל (ע"ש סי' ___) עו"ע בכיבוש לפני שכבשו כל ארץ ישראל.

והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם (כ' ב')

כתב המנ"ח מצוה תקכ"ו דנראה פשוט דהכהן והשוטרים אסורים להוסיף על הפסוקים שבתורה וכו' והוא בכלל כל תוסיף וכו'. יעו"ש. ולכאו' מהחינוך שם נראה דאין המצוה על הכהן והשוטרים רק על העם וא"כ יתכן דל"ש בזה כל תוסיף [ואף דגם הם בכלל העם מ"מ כל תוסיף דתוספת אמירה ל"ש על זה ודו"ק].

מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו וגו' (כ' ה')

° בת"י איתא מאן גברא דבנה ביתא חדתא ולא קבע בי' מזוזתא לשכללותי' יהך ויתוב לביתה דלמא יגרום לי' חובא ויתקטיל בקרבא וכו', ולכאו' מבואר דאם לא קבע מזוזה חשיב לי' חובה אע"פ שהוא במלחמה ואינו בביתו כעת אפ"ה חייב במזוזה ודלא כמש"כ הרעק"א דהיוצא מביתו לדרך, אינו חייב במזוזה כיון שאינו בביתו. ומיהו יש לדחות דלמא יגרום לי' חובא היינו חוב אחר של שאר עבירות שבידו ומשו"כ ימות במלחמה ואיש אחר יחנוך את ביתו, וא"כ יהי' ראוי להרע"א דאינו חייב במזוזה כה"ג שאינו בביתו דאם אמנם הי' חייב במזוזה הו"ל דיגרום החטא של מזוזה ולא סתם חטא, אלא ש"מ

הלכות והנהגות

ממרח פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת שופטים תשפ"ב | גליון יד'

נושא בהלכה בפרשת השבוע היש בהליכה לקברים משום דרישה אל המתים

מתוך גליונות ספר "ויגד משה" על התורה הנמצא בשלבי עריכה ע"י הגאון רבי שלום מאיר ולך שליט"א

ודורש אל המתים (דברים יח, יא)

בש"ך (יורה דעה סימן קעט) מביא בשם מהר"ח שאם הולכים להתפלל אצל הקברות שיפעלו עבורינו זהו נראה קצת כ"דורש אל המתים", אבל מסיים שהב"ח כתב (סוף סימן ריז) שכבר החזיקו במנהג זה ואין איסור בדבר, עיין שם.

מהם להתפלל להקדוש ברוך הוא שהוא אלקינו ואין עוד. וכן (בחגיגה כב ע"א) שהלך ונשתטח על קברי בית שמאי, לא בא לבקש מהם להתפלל. או (בתענית כג ע"א) שציערו לו והלך לאביו, עיין שם. אבל להתפלל להקדוש ברוך הוא דרך אמצעי אסור, והוא כ"דורש אל המתים".

שוב מצאתי ב"מנחת אלעזר" מהגה"ק ממונקאטש זצ"ל (בח"א אות סח) אריכות דברים, ומביא גם משו"ת מהר"מ שיק (אורח חיים סימן רצג) אבל אין בדבר הכרעה להתיר לבקש מהם להתפלל. והעיקר להתפלל לה', ואם זוכה הקדוש ברוך הוא מודיע להמת הקבור שם שפלוני מתפלל ומתחנן להקדוש ברוך הוא. ובמיוחד ביום היאהרצייט וכן בערב ראש חודש או ט"ו לחודש הזמן מסוגל להשמיע להם דברי המתפלל שמה, והם מליצים עליו זכות ומבקשים מהשם יתברך רחמים עליו.

והנה מקובל אצלנו שרבינו הגר"א זצ"ל המליץ לא ללכת לקברות, ועיין באגרת שלו לבני ביתו. וגם שמעתי על הגר"ח מבריסק זצ"ל שנהג כן.

ומענה בפי כמה תלמידי חכמים דהיינו בחו"ל, אבל בארץ ישראל לכולי עלמא ראוי לבקר קברות צדיקים. ואין בדברים אלו שראוי לבקר בקברות צדיקים שבארץ ישראל כדי טעם. רק להיפך, בחו"ל מקום קברות צדיקים

קדוש כעין קדושת ארץ ישראל והתפילות מתקבלות שמה יותר. ומקובלים אנו מפי הגה"ק המקובל בעל הלשם שבקברי צדיקים בחו"ל ישנה קדושה דארץ ישראל, ובארץ ישראל "עיני ה' אלקיך בה תמיד" ולא צריך בבית הקברות דוקא.

ומכל מקום טעם הגר"א שלא לילך לקברות משום החיצונים שבבית הקברות יש לומר דבארץ ישראל דקדושה ו"עיני ד' אלוך בה" אין להם אחיזה גם בבית הקברות ואין חשש מליץ שם. ולמעשה גם בארץ ישראל רגילין להתפלל הרבה על קברות צדיקים שמעולה טפי, ובזכות הצדיק או הקרוב וכל שכן אם אלו הוריו התפילות מתקבלות, ובזכותם ניושע לגאולה וישועה.

(תשובות והנהגות ח"ב סימן סד)

מלשכת הגזית

תפלה על חולה מסוכן שע"פ הטבע ימות תוך כמה ימים

נשאל רבינו מבני משפחתו של חולה שנחלה במחלה הידועה רח"ל שכבר נאכלו כל אבריו מבפנים והוא שוכב בלי הכרה ולדעת הרופאים ימות תוך כמה ימים, האם יש להמשיך להתפלל עליו שיחיה.

והשיב רבינו שיש להתפלל עליו, כי אפילו אם יאריכו חייו רק בשעה אחת כדאי להתפלל על זה, שהלא הדין הוא שמחליין שבת אפי' לחיי שעה של מחוסר הכרה, וכמ"ש הביה"ל בס"י שכ"ט שמחליין שבת להציל מי שמרופץ מוחו לחיי שעה, והרי מבואר שכ"כ חשובים חיי שעה של כל יהודי גם אם הוא חולה בלא הכרה. וכ"ש אם הוא ת"ח וצדיק, שבוודאי יש להתפלל להאריך חייו אפילו בשעה אחת, שזכות היא לנו כל רגע שנמצא עמנו בעולם ומגין עלינו בזכותו.

והוסיף רבינו דזהו גם תועלת גדולה לחולה לחיות שעה נוספת אף שהוא בלי הכרה, שבשמים יקבל שכר כאילו עשה מצוות בזמן שהוא מחוסר הכרה, שהרי אמרו חז"ל נאנס ולא עשה מצוה מעלה עליו כאילו עשה, וכיון שאילו היה בהכרה ודאי היה מקיים המצוות, הרי שברצונו לקיים המצוות ורק מחמת אונסו שהוא בלי הכרה אינו מקיים, לכן יקבל שכר כאילו עשה. (ומיהו אם סובל יסורים נוראים דינו שונה, ועיין בתשובות והנהגות ח"ה סי' שצ"ט).

וכן מה שנהגו להתפלל על קברי צדיקים ובמיוחד ביום היאהרצייט, היינו לבקש מהקדוש ברוך הוא בזכות הצדיק שביום היאהרצייט עולה מעלה שנה אחרי שנה מכח זכויותיו בעולם הזה כתולדה מפעולותיו, כשמזכירים את זכותו עת רצון היא שהקדוש ברוך הוא עונה.

ועיין (תענית טז ע"א) שהולכים לבית הקברות שיבקשו עלינו רחמים, ומשמע שמותר לבקש מהם. אבל התם שאני, שאינו מבקש מהם, רק מתפלל לה' והמתים שומעים ומבקשים רחמים. וכן מפורש בתוספות (סוטה לד ד"ה אבות) דמייירי כהאי גוונא דוקא, עיין שם. והיינו כמו שעשה כלב שהלך להשתטח על קברי אבות והודיע מצבו, אבל לא אמר להם לילך ולבקש רחמים. וכן בזוהר הקדוש (פרשת אחרי מות) שישאל אתיין למיתיהון בכמה תשובה מקמי קודשא בריך הוא בתבירו דלבא, עיין שם, אבל לא ביקשו

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה דק - חלום ומחנכים

"היחס עפ"י תורה למינים ואפיקורסים או לבעלי עבירה"

הוא חולה בנפשו מאז ומעולם אמרו לרבינו על יהודי חופשי אחד, שהוא אינו ברי בנפשו, והשיב רבינו, הלא הוא חפשי, א"כ הוא בין כך חולה בנפשו מאז ומעולם...

היחס לחופשיים השקועים בתאוות חתיכת בשר -

שח רבינו: הכינוי הנכון והראוי לפושעים שמשחיתים את דרכם ונוהגים כבהמות, הוא "חתיכת בשר" - כבהמה שאין בה מעלה עצמית והיא מוגדרת בתואר "חתיכת בשר" גרידא, וכמו שכונה הקב"ה את אנשי דור המבול בשם "כל בשר".

היחס עפ"י תורה למינים ואפיקורסים או לבעלי עבירה

שח רבינו: כשמדברים נגד בעלי עבירה - בשעה שהדבר נצרך במלחמה שלוחמים למען כבוד שמים, יש להיזהר שלא לקטרג עליהם בלשוננו, כי הקטרוג עולה למעלה ועלול להזיק רח"ל, וכ"ש צדיקי הדור שדבריהם פועלים ונשמעים בשמים לא ימהרו להרשיע, אכן כל זה הוא רק בבעלי עבירה בעלמא, אבל במינים ואפיקורסים שהם ממש מסיתים ומדיחים, צריך ללחום נגדם בלא שום רחמנות, ואין ללמד עליהם זכות וכמבואר ברמב"ם פ"ה דע"ז (ה"ד), וכמו שאמר דוד המלך ע"ה "משנאין ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו ל".

והיום עולם הפוך ראינו, שישנם משולי המחנה שמלמדים זכות אפילו על המסיתים ומדיחים והאפיקורסים, וטוענים שהם רק תינוקות שנשבו וכו', ומאידך על הצדיקים משמיעים דברי חובה, ועלינו לנקוט בדרך הנכונה, על המינים והאפיקורסים שהם ממש מסיתים ומדיחים יש לנהוג בלא שום רחמנות, ועל בעלי עבירה בעלמא אף שצריך ללחום נגדם, אבל ראוי ללמד עליהם זכות לבוא ית"ש, ואת הצדיקים צריך לשבח ולרומם ולא ח"ו להשפילם או לדבר כנגדם.

התבוננות במצב החופשיים מעוררת את האדם לאמונה

שח רבינו: האמת היא שבזמנינו נוכל להגיע לאמונה על ידי שנתבונן איך החופשיים נראים כבהמות וכגורעים שבאומות, אבל באמת לא די בזה לבד אלא כדי לעבוד את הקב"ה באמת צריך התבוננות בגדולת השי"ת, שזהו אמונה איתנה הנשרשת בלב בכל מצב.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

לקראת יום היא"צ של ראש ישיבת חברון הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל (נלב"ע ו' אלול תשכ"ט) שחל השבוע, הננו להביא כמה עובדות אודות השייכות המופלאה שהיה בין מרן שליט"א להגרי"י סרנא זצ"ל.

אולם רבינו לא הסכים ושאלני שאלה אחת, תגיד לי אם אני יעזוב את המערכה וכי יהיה מישור במקומי? השבתי לו שאין אחר במקומו, ואמר לי דא"כ אין מה לפחד כי העולם אינו הפקר והקב"ה ישמור עליו. שוב אמרתי לו שא"כ לפחות אשאר עמו כל הלילה לסייע לו להישמר מפני המזיקין, והשיב לי בתוקף "אני גוזר עליך ללכת הביתה", ולא רצה שום שמירה נוספת אלא סמך על הקב"ה בלבד שיושיענו וישמור עליו.

עובדא הוי באחת ממערכות ישראל על משמר ההלכה שניהל רבינו בעוז ובתעצמות בשנים האחרונות, שאנשים מקבוצת שוליים ידועה משולי המחנה, הצליחו לפגוע באחד מבני רבינו ולתקוף אותו במכות ובאלימות כ'תגובה' נגד המערכה שניהל רבינו. וכאשר שמע כן רבינו הגיב דבספרי איתא "ואהבת את ה' אלוךך אפילו הורג את בנך", וא"כ הרי הוא מוכן ומזומן גם למסור נפש למען כבוד שמים.

פעם נכנס אדם מסוים לרבינו, והתחנן לרבינו שישכים לאסור איזה עניין אשר דעת רבינו הייתה בו להיתר. הלה ראה שאין דעת רבינו לאסור והתחיל להלחיץ בתחנונים ובלחצים שונים ואף רמז באיומים כביכול רבינו יצטרע אח"כ על היתרו, ואמר "אני לא מבקש שום דבר מהרב, רק תאמר מילה אחת - "אסור", רבינו שתק עד שלבסוף השיב לו בתקיפות ובנחרצות, "בש"ע כתוב שדיין שמתחרט מפסק הלכה מחמת שמאיימים עליו אינו דיין, ולכן עד כדי מטירות נפש אעמוד איתן בדעת תורה וההלכה הצרופה!!"

עובדא הוי פעם אחת שרבינו שמע על דיין אחד שישב ודן זמן רב על פרשה ציבורית, ולבסוף קודם ההכרעה פרש מחמת פחדו מטורו, והתבטא בכאב: "על פי הלכה יש בזה חיוב למסור נפשו, ואם כן הרי אפילו אם ימות, תהא מיתתו על קידוש השם. וכי שכחו שיש תורה בישראל?"

ובנותן עניין להביא הא דהוי מרגלא בפומיה דרבינו, דהנה כתיב "ה' איש מלחמה", והרי דהתואר של הקב"ה הוא איש מלחמה, ואע"פ שהוא מלא רחמים מ"מ הוא קרוי איש מלחמה, וזהו לימוד לדין כי אף שנצטוונו לדבוק במידותיו של הקב"ה להיות מלאים רחמים אבל צריכים אנו להיות "אנשי מלחמה" ולנהל מלחמת ה' ברמה בלא שום פחד, ואדרבה, הקנאות גופא נובעת מתוך מידת הרחמים - להסיר חרון אף ה' מעל עמו ישראל.

ואי"ה בשבוע הבעל"ט נוסף להביא עוד ועוד עובדות בעניינים הנ"ל להשלים היריעה.

מרן רבינו שליט"א נקשר להגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל כבר בימי בחורותו כשהגיע הגרי"י סרנא זצ"ל ללונדון לפעול למען ישיבת לונדון, וגם אח"כ קודם שנסע לארץ ישראל, שלח זקנו הגרש"ז פינס זצ"ל מכתב להגרי"י סרנא זצ"ל להודיעו כי נכדו עומד לבוא לארץ ישראל, ואכן מיד כשבא לישיבת חברון, קירבו הגרי"י סרנא זצ"ל למאוד.

בשמחת נישואי רבינו שליט"א כובד הגרי"י סרנא זצ"ל בסידור קידושין, וגם בשמחת אירוסיו בא הגרי"י סרנא זצ"ל ונשא דבריו בשבח החתן והעיד כי "אין תוס' קטן או נידח בנשים נזיקין שהחתן רבי משה לא חזר עליו הרבה פעמים". (ובהזמנות אחרת התבטא, כי הגאונות של רבינו והמח העילויי הנדיר שלו, נלקח מאמו ע"ה שהייתה בעלת כשרון נפלא).

בתקופה בה ניהל רבינו את המערכה נגד הכשרתם של שבט "בני ישראל" מהודו לבוא בקהל, היה נכנס ובא להגרי"י סרנא זצ"ל לדון עמו אודות דרכי הפעולה, ובשעה זו קיבל רבינו איומים לחייו, והגה"צ רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל שהכיר את רבינו מלונדון, נכנס אליו לביתו לבקש שיעזוב את המערכה כדי להציל את חייו כי הם עלולים להורגו פשוט כמשמעו. אולם אשת רבינו ע"ה דפקה על השולחן ואמרה להרב רבינוב בתקיפות עילאה: "הוא מתכוון בלתי לה' לבדו, לא להתערב!" והשיב לה הרב רבינוב שיש כאן סכנה אמיתית לחייו, ואי אפשר לעשות משחק מהחיים, והשיבה לו אשת רבינו בגבורה, "אם יש סכנה לחייו, אני ילווה אותו לכל מקום שיילך, אבל את המערכה הוא לא יעזוב!" ואף שידעה שאין בזה שמירה כ"כ, מ"מ הלכה אחריו ללוות אותו כדי לחזקו ולאמצו.

ובזמנו כשראה הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל איך רבינו מחזר נפשו לעורר את הציבור כשכולם עמדו מהצד, נתפעל מאוד מכוחו של רבינו ללחום מלחמת ה' ללא חת, ואמר לתלמידיו, "מובטח לכם כי כל זמן שר' משה חי, עוד יישמע קול מחאה", והוסיף "כל זמן שר' משה חי, הפקר לא יהיה".

באותו עניין נביא כמה וכמה 'מעשה רב' אודות ניהול מלחמת ה' נגד הפושעים ללא מורא ופחד:

סיפר בנו של רבינו רה"י הגרא"ז שליט"א: באחת ממערכות ישראל שניהל רבינו, אשר היה למורת רוחו והתנגדותו של רב מסוים שהיו לו הרבה אוהדים ואוהבים מעולם הפשע, הגיע אלי עדות וידיעה שבילילה עומדים לבוא אנשי עולם התחתון (מאפיה) לביתו בכדי לפגוע בו, ומיד נסעתי לבית אבי וביקשתי ממנו שיברח עכשיו ויבוא לישון אצלי בביתי.

מערכי תורה

שופטים

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

עדות בדיני נפשות

בדין חיוב מיתה כתוב (י"ז, ו) 'על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד', הנה דין עדות בשנים מפורש בקרא להלן בסוף הפרשה (פי"ט פסוק ט"ו) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו', על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר, וצריך ביאור מה הוצרך הכתוב לפרש כאן גבי מיתה, דבעינן ב' עדים דווקא, ולא יומת ע"פ עד אחד, והלא הדברים ק"ו, אם לכל עון ולכל חטאת לא יקום ע"א, למיתה לא כל שכן.

והנראה בזה, דבאמת הרי חלוק מה שהצריכה תורה שתי עדים בדיני נפשות, ממה שצריך שתי עדים בשאר כל עון וכל חטאת, דהנה בדיני נפשות קיי"ל בגמ' במכות דף ו' ע"ב, דעדות מיוחדת, כגון דאחד אומר בחלון זה, ואחד בחלון זה, אין מצטרפין, ובעינן שיהיו רואים את העדות יחד, משא"כ גבי דיני ממונות ושאר עדיות, דמהני גם רואין משתי חלונות, וא"כ נמצא דדין שתי עדים דמיתה, הוא דין מחודש בפני עצמו משתי עדים דכל עון וכל חטאת, ולפי זה מבואר דלכך הוצרך הכתוב ללמד דבר זה בקרא בפני עצמו, דהרי אין זה אותו הדין שתי עדים, שנאמר בדין עדות דכל עון וכל חטאת.

ויש להוסיף בזה עוד, דממילא גם הדין שנאמר בקרא, דלא יומת על פי עד אחד, האמור בעדות מיתה, אינו כענין האמור בעדות על כל עון וחטאת, דלא יקום עד אחד באיש', דהדין שנאמר בעדות מיתה, דלא יומת על פי עד אחד, נכלל בזה גם שנים שראו, אלא שלא ראו בבת אחת, דלגבי מיתה חשיב עדות זו כעדות של עד אחד.

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך

כתוב (י"ז, ח' - י"א) 'כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבות בשעריך. וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו. על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור וגו'. הנה דין בי"ד הגדול יש בתרי גווני, א', כשיש ספק בהלכה שנתעלמה, וכמבואר ברמב"ם בפ"א מהל' ממרים ה"ד ז"ל כשהיה ב"ד הגדול קיים כו' כל דין שנולד בו ספק לאחד מישראל כו' הכל באין ללשכת הגזית לבית דין הגדול ושואלין, אם היה הדבר שנולד בו הספק לכל, ידוע אצל ב"ד הגדול, בין מפי קבלה, בין מפי המידה שדנו בה, אומרים מיד כו' עכ"ל. וזהו ביאור מש"כ רש"י כאן, כי יפלא, כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, היינו שהדבר נבדל ומכוסה ממך. אופן ב' יש בגונא שיש מחלוקת בין שני חכמים, או שני בתי דינים, דבר שלדורות נשאר בפלוגתא, וכל חכם עושה כדעתו, או לפי כללי הכרעת ההלכה, אבל בזמן ב"ד הגדול היו הם המכריעים, וכמבואר ברמב"ם שם הל' ה' בהלכה בפ"ע ז"ל שני חכמים או שני בתי דינים שנחלקו שלא בזמן הסנהדרין כו' הרי שבזמן הסנהדרין נמסר להם להכריע בין הדיעות, וכמבואר שם גם בדברי הכסף משנה, דבזמן הסנהדרין היה הדין מתברר עפ"י בית דין הגדול.

אשר לפי זה יש לומר בביאור הפסוקים, דזהו שחשב כאן הכתוב שני דברים, חדא 'כי יפלא ממך דבר', שזה הוא בספק שנתעלמה הלכה, וכמו שהבאנו מדברי רש"י דיפלא הוא מלשון הבדלה ופרישה שהדבר מכוסה, ועוד נקט 'דברי ריבות בשעריך', שזה הכרעה בין המחלוקות, וכמו שפירש רש"י 'דברי ריבות שיהיו חכמי העיר חולקין בדבר', וברמב"ן כתב דכפירוש רש"י כן תרגם אונקלוס שכתב 'פתגמי פלוגתא דינא בקרויך', ועל כל זה אמר הכתוב וקמת ועלית, ששתי האופנים האלו מסורים לבית דין הגדול להורות בזה.

ולפי"ז יש לפרש נמי המשך הכתובים 'על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה', הרי דחשב כאן שתי דברים, ויש לומר עפ"י המבואר, ד'על פי התורה אשר יורוך' זהו במה שבאה הוראתם בענין ספק. 'ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה', זהו כששפטו והכריעו בין הדיעות.

זקן ממרה בשוגג

בדין זקן ממרה כתוב (י"ז, י"ב) 'והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע גו' ומת האיש ההוא וגו'. הנה פירש כאן הכתוב דין זקן ממרה, דאם מורה הלכה שלא כדברי בית דין הגדול חייב מיתה. וצריך ביאור למה הוצרך הכתוב לומר דמייירי שעשה בזדון, וכדכתיב 'והאיש אשר יעשה בזדון', והלא דבר ידוע הוא בכל חייבי מיתות שאין נהרגין אלא במזיד ובהתראה, ואם עשו בשוגג פטורין, ולמה הוצרך הכתוב למינקט זאת כאן. ונראה לומר בזה, דנתחדש כאן דכשעשה בשוגג, אינו רק פטור מן החיוב, אלא נאמר ונתחדש כאן דכשאינו עושה בזדון, אין זה המראה כלל, ולא הוה זקן ממרה כלל, דהמראה בשוגג אינה המראה כלל, דרק כשממרה במזיד חשיב המראה, ולא כשממרה בשוגג.

ונפק"מ בזה, שבכה"ג אינו בכלל דין חייבי מיתות שוגגין, דהנה בגמ' בבבא קמא דף ל"ה ע"א, איתא, תנא דבי חזקיה, דחייבי מיתות שוגגין, פטורין מתשלומין, מטעם דקלב"מ גם באופן שאין בהם מיתה, ולפי המבואר כאן שזקן ממרה בשוגג, אינו בדין וגדר זקן ממרה כל עיקר, לא חשיב חייבי מיתות שוגגין, וממילא אינו פוטר בשוגג בקלב"מ.

משפט הכהנים מאת העם

הנה בדין מתנות כהונה כתוב (י"ח, ג') 'וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם וגו' ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקבה. וכבר עמד בחידושי מרן רי"ז הלוי בביאור הכתוב שזהו משפט מאת העם.

והנה בגמ' בחולין (דף קל"ד:) איתא דורשי חמורות היו אומרים, הזרוע כנגד היד, וכן הוא אומר ויקח רומח בידו, לחיים כנגד תפילה, וכן הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל, קבה כמשמעה וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה, ומבואר דזכיית הכהנים במתנה זו של זלו"ק הוא בזכות מעשה פנחס שקינא קנאת ה' וזכה וזיכה אחיו עימו.

והנה באמת הרי בפרשת פנחס מפורש שכרו כמו שכתוב שם 'לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום', ולחד מ"ד בגמ' בזבחים לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, הרי שבשכר קנאותו קיבל שכרו ברית שלום, וכאן מבואר ששכרו הוא המתנה דזלו"ק. והביאור בזה י"ל הוא כי במעשה פנחס היו שני עניינים האחד הוא שקינא קנאת ה', ועוד היה בזה הצלת ישראל ממגיפה, וכמפורש בכתוב 'בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי', הרי דשתי עניינים היו במעשה קנאותיה דפנחס.

ויש לומר, דהברית שלום הוא שכר על מה שקינא קנאת ה', וזהו שכר שמגיע לו מאת ה', ומתנה דזלו"ק זהו השכר על הצלת ישראל מהמגיפה, וזהו שכר המגיע להם מישראל. ולפי זה יש לפרש הכתוב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם, דזכייתם בזה באה להם מאת העם בשכר מה שעשה פנחס לטובת העם, ולא מתנה מאת ה'.

שקר ענה באחיו

הנה בדין עדים זוממין כתוב (י"ט, ט"ז) 'והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו ועשיתם לו כאשר זמם וגו'. הנה כפל הכתוב שהם עדי שקר, וכמו שכתוב 'עד שקר העד שקר ענה באחיו', וצריך ביאור למה כפל הכתוב דעדי שקר הם.

ויש לבאר בזה, עפ"י הא דאיתא בגמ' במכות דף ה' ע"א, דבאו שנים ואמרו באחד בשבת נגמר דינו של פלוני, ובאו שנים אחרים ואמרו באחד בשבת עמנו הייתם, אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני, אין העדים זוממים חייבים, אע"פ שהוזמו בעמנו הייתם, כיון דהעידו על גברא בר חיובא. ומבואר דהיכא דעצם עדותן היא עדות אמת, רק שהם לא ראו המעשה, אין בזה חיוב דעדים זוממין. ונמצא דלחיוב דכאשר זמם, בעינן תרתי, חדא את עצם הזממה, שיעידו עדות על דבר שהם לא ראו כלל, ויזמו בעמנו הייתם, ועוד בעינן גם שהעדות עצמה תהא עדות שקר, ולא שיעידו במי שהוא כבר בר חיובא.

אשר לפי"ז מבואר היטב כפילות הכתוב, דבאמת בשביל חיוב דכאשר זמם בעינן תרתי, גם שתהא זממה, וזהו שאמר הכתוב 'והנה עד שקר העד', דהיינו שהוא עד שקר, שהוא לא ראה המעשה, ועוד בעינן שגם גוף העדות תהא עדות שקר, וזהו שהוסיף הכתוב 'שקר ענה באחיו', ר"ל דגוף העדות עצמה, היא עדות שקר.

'ופקדו שרי צבאות בראש העם'

הנה בסדר היציאה למלחמה כתוב (כ', ט') 'והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם'. נראה לבאר טעם הדבר שפקדו את השרי צבאות, רק לאחר שכלו השוטרים לדבר אל העם, משום שהרי שרי הצבאות היו ממונים על מגין מסוים של יוצאי המלחמה, וקודם שסיימו השוטרים לדבר אל העם את כל הדברים הנזכרים לעיל, מי האיש וגו' ילך וישוב לביתו, עדיין לא היה ידוע מי הם השבים לביתם, ומי הם היוצאים למלחמה, וממילא עדיין לא היה ידוע מגין יוצאי הצבא, ועל כן עדיין אי אפשר למנות שרי צבאות, ורק כאשר כילו השוטרים לדבר, והוברר מי המה בכלל היוצאים למלחמה ונודע מניינם, אז אפשר לפקד שרי צבאות על היוצאים למלחמה.

רבים תמהים איך ציוותה תורה באיסור לא תחמוד, איך אפשר לצוות על דברים שבלב, ומה יעשה האדם אם לבו חומד. והבית הלוי מיישב כי אם היה האדם ירא מהאיסור ממילא היה בטלה ממנו החמדה, כי הפחד מהחטא גופא היה מבטל ממנו כל חשק וחמדה. והמשיל על כך באדם המתאוה לתאוה גדולה, והוא קרוב להשיגו, והיצר הרע בוער בו כאש, ומהלך על גב הנהר הקפוי קרח על מנת להשיג תאוותו, ופתאום בדרך הילוכו הוא מט ליפול, הרי באותה רגע פרחת ממנו כל התאוה מרוב הפחד שיפול אל הנהר, וכך הוא הוא הטבע שטבע הקב"ה באדם שמעט פחד מפיג ממנו כל כוחות התאוה והחמדה.

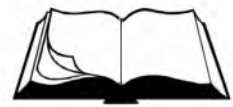
ואמר על כך זקני מרן הגרי"ז זצ"ל שאמנם בספרו הוא כתב כן כישוב על הקושיא, אבל באמת הוא היה אומר זאת כתימה על עצם השאלה, ומה השאלה בכלל.

פעם אחת התבטא אחד מגאוני הזמן בפני זקני מרן הגרי"ז זצ"ל כי תשובה זו של הבית הלוי היא 'חכמה'. הגיב על כך זקני מרן הגרי"ז זצ"ל הבית הלוי לא אמר זאת מכח 'חכמה', זה נבע אצלו מתוך שכך הוא חש בפחד החטא והיראת שמים שהיה לו.

וכבר אמר הג"ר מענדלי סלוצקער זצ"ל כי אם הוא היה בבית דין של מעלה לא היה נותן לבית הלוי שכר על שאינו חוטא, כי הרי הוא כל כך פוחד מהחטא, אלא שמגיע לו שכר על עצם הפחד שיש לו.

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

אלול תשפ"ב

הלכות המצוות בשביעית (ז)

גליון 478

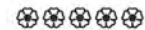
מדיני שמירת כספים

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" כ"ב

לע"נ מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקללה

נלב"ע ט"ו אדר שני תשפ"ב

כתוב בתורה (דברים, ט"ו, א'-ב'): "מקץ שבע... תעשה שמטה: וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברהו לא יגש את רעהו ואת אחיו...". כלומר כל מי שיש לו בעלי חוב שחייבים לו ממון, שביעית משמטתו, ואסור לתובעו אחרי שנת השמיטה.

ברכה

אין מברכים על מצוה זו מכיון שהיא מצוה שאין בה מעשה (שו"ת הרשב"א ח"א תשי"ח). וזה דלא כשיטת היראים שסבר שאין החוב נשמט עד שהמלווה אומר "משמט אני", ולפני כן עדיין הלווה חייב לשלם, ולדבריו יש כאן מעשה, עיי' "דרך אמונה" ריש פרק ט'.

החייבים במצוה

הכל חייבים במצוה זו של שמירת כספים, ואפילו הנשים בכללן, ואין היא נחשבת מצוות "עשה" שהזמן גרמא ("ספר החינוך" מצ' תע"ז, ועיי' ספר "המקנה" קידושין ל"ג:), וכן מוכח בגמ' גיטין י"ח, "מאימתי כתובה נשמטת".

אסור לתבוע

התובע חוב שעבר עליו שביעית (ולא כתב פרוזבול) עובר בלא תעשה שנאמר: "לא יגש את רעהו ואת אחיו" (רמב"ם פרק ט' הלכה א'), ואפילו אם השני לא ישלם לו עבר על 'לאו' זה ("דרך אמונה" ס"ק ד'). ואם תבע, עובר מלבד הילאוי הנ"ל גם על גזל וצריך להחזיר את המעות ("מנחת חינוך" מצ' תע"ז, מובא ב"דרך אמונה" פ"ט סק"ה). ולפי"ז מי שחייב כסף לחילוני וידע שהוא לא יכתוב פרוזבול, ואחרי ראש השנה יבוא לתבוע, נמצא שהלווה מכשילו באיסור "לא יגש" על עצם תביעתו. ולכן עדיף שימהר וישלם לו לפני שמיטה או עכ"פ מיד לאחר ראש השנה שלא נחשב שמכשילו באיסור "לא יגש".

חשובו בנה של אשה

ולכן אשה שיש לה חשבון בנק נפרד שרק היא מורשית תתימה, ואין לבעלה רשות בממון זה, תעשה פרוזבול בעצמה, ומועיל שיעשה בעלה פרוזבול עבורה מדין זכיה ויודיענה על כך (ספר "דגל ירושלים" בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ועיי' "דרך אמונה" פרק ט' ס"ק קי"א).

מתי משמטת

שביעית משמטת בסופה, שהוא סוף יום כ"ט אלול של שנת השמיטה (תשפ"ב) כשתשקע החמה, ולכן במשך שנת השמיטה, מותר לגבות כל חוב שיש לו אצל חברו (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ט ה"ד). אם תפס המלווה בבין השמשות של ליל ראש השנה, מהני תפיסה, לדעת הרמב"ם שמהני תפיסה במקום ספק, אבל אסור לעשות כן משם ספק 'לאו ויעשה' ("מנחת חינוך" מצוה תע"ז ס"ק ג').

תנאי בהשמטת חוב

המלווה לחברו והתנו בנייהם שהלווה לא ישמט חוב זה בשביעית, תנאו קיים, שכל תנאי שבממון קיים, והוא כחייב עצמו בממון שלא חייבתו תורה, והוא חייב (רמב"ם שם הל' יז), וי"א שלכתחילה אין לעשות כן (עיי' "פתחי תשובה" חו"מ סי' ס"ק ב').

איזה סוג הלוואה

השביעית משמטת את המלווה, בין מלווה בעל-פה, בין מלווה בשטר.

מתי הגיע זמן פירעון החוב

אם זמן פירעון החוב הוא לפני סוף שנת השביעית, הרי שביעית משמטתו, אבל אם הוא לאחר שנת השביעית אין שביעית משמטתו (ב' לשונות בגמרא מכות ג', והטעם בזה כיון שלא הגיע זמן לגבות אין זה בכלל "לא יגש", שו"ע חו"מ סי' ס"ז סעיף י').

ולכן אם הלווה סתם (בלי הגבלת זמן) יותר מלי יום קודם סוף השנה השביעית, שביעית משמטתו (דסתם הלוואה שלושים יום), ואם הלווה תוך לי יום קודם ראש השנה, פליגי בזה הפוסקים (דאולי תוך הזמן של סתם הלוואה שלושים יום, לא דמי לתוך הזמן של קובע זמן בפירוש, עיי' "תומים" סי' ס"ז ס"ק ט"ז, ובהגה"ת רע"א בשו"ע ריש סי' ע"ג, ובשו"ת "אגרות משה" חו"מ ח"ב סי' י"ד ד"ה והנה, וב"מנחת שלמה" מה"ת סו"ס קכ"ג, ו"דבר אברהם" ח"א סי' ל"ב, וב"שיעורי רבי שמואל" מכות סי' קע"ו-קע"ז).

נהגו לתבוע בתוך ל'

ובמקום שנהגו שהמלווה יכול לתבוע את הלווה קודם שלושים, לכו"ע החוב נשמט (מג"א סי' ש"ז ס"ק י"ד, הובא דבריו בהגה"ת רע"א חו"מ איש סי' ע"ג, וב"פתחי תשובה" שם ס"ק ג', ובמשנ"ב סי' ש"ז ס"ק מ"ב), וכן הוא המנהג בדברי מאכל וכיו"ב (שהמנהג הוא לתבוע אפילו בתוך שלושים יום, "הלכות שביעית" סי' י').

הארכת זמן החוב

הרבה פוסקים סוברים שהמלווה יכול להאריך זמן פירעון החוב עד לאחר ראש השנה של השנה השמינית, אפילו בלי ידיעת הלווה, כדי שהחוב לא ישמט בשביעית (ספר "דרך אמונה" פרק ט', "ציון ההלכה" ס"ק צ"ז, בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שמייץ כן למי שהלווה כסף לאחר שכתב פרוזבול, עיי' שם. ויסוד דין זה הוא על פי גמרא, גיטין ל"ז, שהמלווה יכול לזכות קרקע ללווה שלא מדעתו כדי לכתוב עליו פרוזבול, ומהו למד ה"חלקת יואב" קבא דקשייתא קושי מ"י, וה"בית דוד" חו"מ סי' י"ז, שהמלווה יכול להאריך זמן הפירעון עד אחר ראש השנה גם בלי דעת הלווה, כיון שעצם הארכת הזמן היא לטובת הלווה, עיי' שם. ויש להוסיף שהארכת זמן היא גדר מחילה, ודעת ה"מחנה אפרים" הלכות זכיה מהפקר סי' י"א, שמחילת המלווה מועילה בע"כ של הלווה).

הלוואה על משכון

המלווה על המשכון של מטלטלין, בין אם קיבל המשכון בשעת ההלוואה, ובין לאחר ההלוואה, אינו משמט (והטעם משום בעל חוב קונה משכון כרבי יצחק, הלכך כגבוי דמי לענין שביעית, כמבואר בגמרא גיטין ל"ז. וברש"י שם, אבל משכון קרקע משמט, "דרך אמונה" פרק ט' ס"ק ע"ד), מה שכנגד המשכון (רמב"ם פ"ט הל' י"ד, וכן היא דעת השו"ע סי' ס"ז סעיף י"ב), ויש סוברים שאף היתר על המשכון אינו משמט (כן היא דעת הרא"ש, ובשו"ע שם בשם י"א, ועיי' "פאת השולחן" סי' כ"ט סעיף י"ט).

חוב של אוכלין או שאר דברים

שמיטת כספים כוללת גם חוב של אוכלין כגון שכן שהלווה דבר מאכל או שאר כל דבר שאין הלווה מחזיר אותו הדבר בעין, ולכן אשה שהלווה ככר לחם לשכנתה, ולא קבעה זמן, כשמגיע זמן ההשמטה, נשמט החוב (עיי' "מלאכת שלמה" פ"י מ"ב בהג"ה, "בן איש חי" סוף פ' כי תבוא, ומיירי שהלווה מחזיר אותו סוג חפץ שלוה, אבל אם משלם במעות, אין דינו כחוב אלא כמכר, ועיי' לקמן).

חוב בחנות, גזילות, פקדונות

חנווני המוכר בהקפה ללקוחותיו, ולא קבע עם לקוח לשלם את החובות לפני ראש השנה, אין החובות נשמטים בשביעית (כיון שדרך החנווני להקדיף, לזמן ארוך, ואין דרכו לנגוש מיד, כאילו קבע לו זמן לאחר השמיטה, רמב"ם בפיה"ש ב"י וסמ"ע ס"ק כ"ז), ואם פרע מקצת החוב, נחלקו הדעות אם זה נחשב כזקף השאר במלווה ונשמט. יש סוברים שאף אם עשה החנווני חשבון של חובות הקונה, הרי"ז יצא מכלל הקפת החנות, ונחשב כחוב הרגיל הנשמט בשביעית. וכן חובות שאינם מחמת הלוואה, כגון גזילות וגניבות, אינן משמטות ואפילו אין בעין אא"כ זקפן במלווה, וכן פקדונות, ואפילו נאבד והשומר חייב בתשלומין אין נשמט אא"כ זקפן במלווה ("דרך אמונה" פרק ט' ס"ק ע"ב).

חוב משכורת ושכירות

◀ שכר שכיר אינו נשמט (רמב"ם שם ה"א, ועיי' כס"מ), ולכן משכורת אינה נשמטת בשביעית. ורק אם זקף עליו במלווה משמטת, וכגון שעשו חשבון בסוף החודש כמה מגיע או כבר כתבו הצ"ח (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ויש סוברים שבה"ז משכורת נשמטת בשביעית (עיי' "דרך אמונה" שם ס"ק נ"ט).

גמ"ח

◀ חוב לקופת צדקה אינו נשמט (שו"ע חו"מ סי' ס"ז סעיף כ"ח). ומ"מ גבאי של גמ"ח צריך לכתחילה לעשות פרוזבול דמצוי שיש בגמ"ח כסף שאינו כספי צדקה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

חוב ע"י צ"ק

◀ אם הלווה נתן למלווה צ"ק עם תאריך לאחר ראש השנה, אין השביעית משמטתו (שו"ת "אגרות משה" חו"מ ח"ב ס"ק ט"ו, שזהו כקובע זמן הפירעון לאחר ראש השנה, ועוד שזה כגבוי דמי, כיון שעפ"י חוק המדינה אסור לבטל צ"ק).

ואם התאריך הוא לפני ראש השנה, והמלווה לא פדה את הצ"ק, רוב הפוסקים סוברים שאין שביעית משמטת חוב שיש עליו צ"ק (לפי סברת ה"אגרות משה" הנ"ל, שצ"ק הוא כגבוי, וכ"כ ה"מנחת שלמה" מה"ת קכ"ג ס"ק י"ב, מטעם דכיון שאפשר להשתמש בו במקום מזומנים לקנות בחנויות ולשלם חובות כגבוי דמי, ועוד לא גרע ממשכון, וכן דעת בעל "שבת הלוי" זצ"ל).

כל זה בצ"ק סתם, אבל אם כתב שם את שמו, וגם "למוטב בלבד", אי אפשר לקנות בזה בשום מקום רק להפקיד בחשבון הבנק, הרי"ו כמו שטר חוב בעלמא.

ויש סוברים שאולי אין עדיפות עליו יותר משאר שטרי חוב, כיוון שהוא מחוסר גבייה, ועדיין יש לכתוב עליו פרוזבול ("שמיטת כספים כהלכתה" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, "דרך אמונה" פ"ט, צה"ל ס"ק קצ"ח, ולא דמי לענין "בל תלין", שאם שילם בצ"ק לא עבר ב"בל תלין" כיון שבפועל יכול לקנות בזה ולהינות משכרו, אבל עדיין נחשב חוב עד פדיתו, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

עסקי הבנקים

◀ בעסקי הבנקים יש הרבה חילוקי דינים בזה, והראוי שהעוסקים אתם יעשו פרוזבול, וכן בעלי הבנקים יעשו פרוזבול ("דרך אמונה" פרק ט' ס"ק פ"ב).

גביית צ"ק למחרת ראש השנה

◀ מי שיש לו צ"ק לגבות בצום גדליה מחשבון של חילוני, והרי הכסף שנמצא שם הוא חוב הלוואה מהבנק לחילוני (מלווה), והיות שהמלווה לא כתב פרוזבול, א"כ עפ"י דין תורה הבנק פטור מלשלם למלווה, והמלווה עובר על "לא יגש" (דברים ט"ו, ב') כשהוא תובע, א"כ החרדי שגובה מהבנק הוא שלוחו של המלווה לעבור באיסור "לא יגש". ולכן יש סוברים שימתיק כמה ימים שיש כבר ספק אולי הכניסו את הכסף לחשבון לאחר ראש השנה ומותר לגבותו (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ויש סוברים שכיון שהבנק מנוהל רק עפ"י בית משפט, ואם הלווה יגיד להם שפטורים מלשלם, הם יאמרו אעפ"כ תיקחו את הכסף (וכמו כן כשאומרים להם שלא רוצים לגבות מהם רבית הם לא לוקחים הכסף לעצמם), לכן לא שייך בזה איסור גבייה (וכמו שאמרו אעפ"כ כמבואר במשנה סוף שביעית), (הגרא"ל שטינמן זצ"ל).

כל זה אם זמן הצ"ק הוא לאחר ראש השנה, לאחר שהמלווה כתב את הפרוזבול, אבל אם זמן הצ"ק הוא לפני ראש השנה, הבנק משועבד למלווה החרדי מדין שיעבודא דרי' נתן, א"כ שמא פרוזבול של המלווה מהני גם לגבי הבנק, ויכול לגבות חוב זה.

חוב לחברת חשמל או בזק

◀ מי שחייב כסף לבזק וכדומה, והם לא כתבו פרוזבול והחוב נשמט, בכל פעם שהם תובעים, עוברים ב"לא יגש", נמצא בזה שהמתרשל לשלם בזמן מכשילם וגורם להם לעבור (ולא שייך לומר בזה "הלעיטוהו לרשע וימות", כיון שהלווה גרם להם לכך ע"י אי תשלום בזמן).

קיבל זיכוי במכולת בערב ר"ה

◀ בערב ראש השנה לאחר מנחה, נכנס למכולת וקנה מצרכים לחג, ולא היה לבעל המכולת עודף, ונתן לו זיכוי על העודף, כיון שחוב זה ראוי לגבותו מיד, והפרוזבול שכתב בבוקר לא מהני רק לחובות שלפניו, לכן אי אפשר לגבות את הזיכוי.

כרטיס הלוך חזור באוטובוס

◀ שאלה: בערב ראש השנה של שמינית אהה"צ נסע לירושלים וקנה כרטיס הלוך חזור (והיינו שהם חייבים דמי העודף על הנסיעה של הלוך) ובזה לא מהני הפרוזבול של הבוקר כיון שחוב זה נעשה לאחר כתיבת הפרוזבול, האם מותר להשתמש בכרטיסיה בדרך חזור במוצאי ראש השנה?

תשובה: אין זה חוב ממון רק כאילו שילם לפועל על עשיית שתי

מלאכות עבורו, ובינתיים עשה רק אחת מהן, דודאי שביעית לא משמט (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

כיום (תשפ"ב) הטענת רב-קו' הוא ע"י "ערך צבור", ולא לפי נסיעות, אבל גם בזה מסתבר שאין זה גדר של חוב ממון אלא קונים זכות נסיעות לפי הערך הצבור, ולכן גם אם הטעין אותו לאחר עשיית פרוזבול אין שביעית משמטת, ויכול להשתמש בו.

חובות של קטן וגר

◀ קטן שהלווה והגדיל בשביעית, וכן עכו"ם שהתגייר בשנת השמיטה אין שביעית משמטת חובותיהם ("מנחת שלמה" ח"א סי' מ"ז אות ב'), משום דכל שאינו בכלל חיוב שמיטה בתחילת השנה אינו משמט גם בסופו.

ויש סוברים שהתורה הפקיעה הלוואתו של כל אדם מישראל, ולדעה זו צריך אביהם לעשות להם פרוזבול מדין אפוטרופוס ("דרך אמונה" ב"ביאור הלכה" ריש פרק ט', ומוכיח כן מגמרא, גיטין ל"ז, ע"י שם, ועיי' "תומים" סי' ס"ז ס"ק י', "דרך אמונה" ס"ק קמ"ב וב"צינן ההלכה" ס"ק של"ז בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

יתומים

◀ היתומים שהלוו לאחרים לכ"ע אין שביעית משמטת ואינם צריכים פרוזבול (רמב"ם פרק ט' ה"ד) בין מלווה בשטר ובין מלווה בעל פה, ואפילו אין ללווה קרקע, דכל הוא אביהם של יתומים וה"ל חובותיהם כמסורים ל (גיטין ל"ז), אבל יתומים שלוו בודאי צריך המלווה לכתוב פרוזבול (רמב"ם שם ה"ד).

חובות של גוי

◀ אסור להשמיט חובות שגוי חייב לו, שנאמר (דברים ט"ו, ג'): "אֵת הַגֵּרִי תִגְשִׁי" ("דרך אמונה" פרק ט' ס"ק ו').

לא להימנע מלהלוות

◀ אסור להימנע מלהלוות כסף לחברו, מחשש שמא לא יפרע הלווה את החוב עד אחרי שנת השמיטה וישמט, ומי שנמנע מלהלוות עובר בשני לאווין (רמב"ם שם ה"ד). ויש סוברים שאפילו בזה"ז ששמיטה דרבנן הנמנע מלהלוות עובר על איסור תורה ("מנחת שלמה" סי' מ"ז בשם "בכור שור", הובא ב"דרך אמונה" שם ס"ק ר"ב).

אם הלווה אינו צריך לממון ורוצה ללוות רק כדי שיזכה בממון זה ע"י השמיטה, או באופן שברור שהלווה לא יוכל לפרוע לפני השמיטה, יש סוברים שאין המלווה -מוזהר בלאו "השמר לך" ("דרך אמונה" פרק ט' ס"ק קע"א).

אסור לתבוע

◀ התובע חוב שעבר עליו שביעית (ולא כתב פרוזבול) עובר ב"לא תעשה" שנאמר: "לֹא יִגֹּשׁ אֶת רֵעֻהוּ וְאֶת אֲחֵיו" (רמב"ם פרק ט' הלכה א'). ואפילו אם השני לא ישלם לו עבר על "לאו זה" ("דרך אמונה" ס"ק ד'), ואם גבה עובר מלבד ה"לאו" הנ"ל גם על גזל, וצריך להחזיר את המעות ("מנחת חינוך" מצוה תע"ז, מובא ב"דרך אמונה" פרק ט' ס"ק ה').

ולפ"ז מי שחייב כסף לחילוני ויודע שהחילוני לא יכתוב פרוזבול, ואחרי ראש השנה יבוא לתבוע, נמצא שהלווה מכשילו באיסור "לא יגש" על עצם תביעתו. ולכן עדיף שימהר וישלם לו לפני שמיטה או מיד לאחר ראש השנה שלא נחשב שמכשילו באיסור "לא יגש".

החזיר חוב אחרי השמיטה

◀ לווה הבא להחזיר חוב אחרי השמיטה, צריך המלווה לומר לו "משמט אני כבר נפטרת ממני", ואם אמר הלווה "אעפ"כ רצוני שתקבל", יכול המלווה לקבל את הכסף (רמב"ם שם ה"א). אם הלווה לא אמר לו "אעפ"כ", מסבב המלווה עמו בדברים עד שהלווה יאמר לו שלי הם, במתנה נתתם לך (עיי' רמב"ם שם), והיינו שיכול המלווה לומר לו בשפה רפה "והימין פשוטה לקבל" (רא"ש גיטין ל"ז). וכן יכול לספר לאחרים והם ילכו לומר ללווה שיאמר "אעפ"כ" ("עובדא דרבה" גיטין ל"ז). אבל המלווה בעצמו אסור לומר ללווה שיאמר "אעפ"כ", ורק לרמוז לו מותר ("דרך אמונה" שם ס"ק קס"ה). המחזיר חוב שעברה עליו שביעית, רוח חכמים נוחה הימנו (משנה שביעית פ"י מ"ט, ורמב"ם שם).

מעשה ב"חזון איש" שהחזיר לאחד חוב אחר שביעית, ואמר המלווה "משמט אני", ונטל ה"חזון איש" המעות בחזרה, ולא אמר לו "אעפ"כ", כי הכיר בו שרצונו לקיים מצות שמיטת כספים ("צינן ההלכה" שם ס"ק שס"ו).

האם המלווה והלווה צריכים להפריש מעשר כספים

◀ מי שנפטר בתשלום חוב ע"י שמיטת כספים, הרי זה כמו קבלת מתנה, וצריך להפריש ממנו מעשר כספים, אבל לווה שבא להחזיר חוב לאחר שביעית, והמלווה אמר "משמט אני", וחזר ואמר הלווה "אעפ"כ מתנה אני נותן לך" יל"ע אם צריך המלווה להפריש מעשר כספים, דשמא מכיון שהלווה בא לשלם החיסרון שנעשה למלווה מחמת זה, אולי אינו חייב לתת האם הניזק צריך להפריש מעשר כספים, כיון שסו"ס משלמים לו עבור ההפסד.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גלין מס' 61

פרשת שופטים תשפ"ב

דברי הכנה לאלול

שלמה המלך אומר בשייר-השיירים 'הק' יפה דודי אף נעים אף ערשנו העננה'. 'דודי' זה הקב"ה. אומר שלמה המלך דודי לא רק יפה אלא אף נעים. במבאר הגור"א 'הק' יפה דודי' - אלו לוחות ראשונות. בלוחות ראשונות הקב"ה התגלה לכלל ישראל בהתנהגות של 'הק' יפה דודי' זה היה בחג השבועות. אבל אחר כך היה חטא העגל ונשתברו הלוחות ביד בתמוה - 'אף נעים' אלו לוחות שניות. דודי לא רק 'פה' - לא רק שהקב"ה בחר בנו באהבה לתת לנו את הלוחות הראשונות, אלא אפילו אחרי חטא העגל הקב"ה סלח לעם ישראל, והיתה נעימות של אחרי החטא שהוא נתן לנו את הלוחות השניות.

אומר הגר"א זה מה שאנו אומרים בתפילה 'אהבה רבה אהבתנו השם אלקינו' - זה לוחות ראשונות שהקב"ה נתן אותם באהבה לישראל 'הבוחן בעמו ישראל באהבה'. תנינו התורה לישראל זה באהבה 'אהבתי אתכם אמו השם'. אבל כשעם ישראל הגיע למצב של חטא העגל, נהיה מצב שהם כבר לא היו ראויים ללוחות. ועל ידי התפילות של משה רבינו (120 יום) הייתה הנגדה של 'חמלה' זה כבר מבט אחד. 'אהבה' נובעת מכך שלאבוי יש את המלכות שגורמות לבחור בו ולאבוי אותו, אבל 'חמלה' היא אפילו כשאין את הסיבות לאהוב אותו, אפילו כשהוא לא ראוי. אפילו אחרי החטא.

המחלף של הימים טובים

איפה אנחנו רואים את הדבר הנורא הזה? אנחנו אזהרים עכשיו בתחילת אלול, צריך לדעת שכל המחלף של הימים טובים שלנו זו מערכת אחת שעם ישראל עובר אותה בעבודת השם, זה המחלף של עבודת השם ממדרגה למדרגה. היה לנו את 'חג ספח' שבו הייתה ציאית מצריים שהיא ראשית האומה. אחר כך הייתה את הבחייה של 'חג השבועות' במתן תורה של 'אהבה רבה אהבתנו' 'הק' יפה דודי', אחר כך מגיע 'ל' בתמוה שבו אנחנו מתקנים את חטא העגל, ובט' באב מתקנים את החטא של המרגלים (שג"כ שורשו בחטא העגל). אחר כך מגיע ט' באב אז פסקו מתי מדבר. מתי הייתה ההתרוצצות בנתיני לוחות שניות, מתי הם ניתנו? ביום כיפור.

אבל מתי **התחיל** לוחות שניות, מתי הייתה ההתחלה של מתן תורה השני? כתוב במדרש (פסיקתא וסורתא) שהקב"ה אמר למשה רבינו 'פסל קן שי לוחות אבנים כראשונים' זה היה מעשה ביד"א אלול. אז הייתה ההתחלה. אומר המדרש לפיכך נהוג לתקוע שופר בחודש אלול. על שם התחלת לוחות אחרונות. כי אז הייתה ההתחלה של מתן תורה השני, של 'חמלה גדולה ויתירה חמלת עליו'.

המחלף של הארבעים יום

היינו היה מחלף של ארבעים יום הראשונים שהיו בריצו, אבל בסוף השתברו הלוחות. אח"כ התחילו ארבעים יום בכעס, וארבעים יום השלישים היו בריצו. ביד"א אלול הארבעים יום מתחילים. ומתי הם ארבעים יום? ביום כיפור. יום כיפור הוא יום מתן תורה של לוחות שניות. איזה לוחות ואילו תורה? תורה של 'חמלה גדולה ויתירה חמלת עליו'. תורה של אחרי החטא. תורה שבאה מתוך תשובה שלימה. תורה של 'אני השם השוכן איתם בתוך סומאמם' שלמרות החטא הקב"ה חמל עליו הוא נעים איתנו ונותן לנו את התורה ומקרב אותנו אליו במאבה. ויותר מאבה, זה חמלה גדולה ויתירה. 'מציו שבים כיפור ניתנו לוחות אחרונות וקבעו הקב"ה יום מחילה וסליחה בכל שנה ושנה'. כי זה היה יום של חמלה.

זה היסוד של 'יום כיפור' וזה היסוד של 'אלול'! זה הרבה שטוטים וחושבים ש'אלול' נגמר ביד"א. לא! הריצו פה הוא של ארבעים יום! כתוב בראשונים שאומרים ארבעים יום סליחות. (הפוסקים מקשים מדוע אחרי ר"ה מפסיקים לתקוע? זו שאלה), וכך כתוב בתנא דבי אליהו שאז ארבעים יום האחרונים להביא תורה לעם ישראל.

ומה עם ישראל עושים?

ומה עם ישראל עושים בארבעים יום? בזמן משה רבינו 'יחל משה את פני ה' אלקיו', 'לחם לא אכלתי' (120 יום הוא לא אכל), מה כלל ישראל עושים במצב כזה שצריכים להגיע 'חמלה גדולה ויתירה'? וכאמר ההתעוררות ממחילת מו"ח אלול שאז נאמר למשה 'פסל קן שי לוחות אבנים'.

למה צריך לפסול? כתוב שהלוחות הראשונות היו 'מעשה אלקים מהם' אבל היות והם נשתברו כי הם לא יכלו להחזיק את ישראל במצב של חטא, אז היה צריך להיות לוחות מעשה אדם וכן הכתוב 'מתבא אלקים חרות על הלוחות' אבל הלוחות עצמם הם מעשה אדם, כדי שיהיוקן מעמד במצב של עם ישראל. וזה היה צריך להיות בתחילת ארבעים יום.

מה כלל ישראל עושים? אומר התנא דבי אליהו גדול ישראל יום צום. הם צומו לא הארבעים יום. ביום האחרון גדול תענית ולנו בתעניתם. על מה היה התענית? ח"ו שלא ישלחו בהם יצ"ח. (כמו שהמחלף מסביר לשבני ישראל נמצאים בדרגה גבוהה של קבלת התורה - אז חטא מתגברת והיצ"ח מתגבר. בעלי עיני רגון אז הם השטן מתגבר). למחרת השכימו ועלו לפני ה' סיני.

וכאן כתוב דברים נוראים מה זה יום כיפור! (אנחנו עכשיו מתחילים את העבודה של יום כיפור...). הם בוכים לקראת משה ומשה בוכה לקראתם. אבל אז היה בשמחה, זה היה בדי של פחד מהחטא. על ששלחת אותם ביום למרור, בואו שעה נתגלה דמיון של הקב"ה עליהם. אל"ם בני נשבע אני... שתהיה לכם בכייה זו בכיית שמחה. זו תהיה בכייה לדורות של שמחה. בט' באב אנחנו בוכים בכי של אבל, אבל כאן זה בכי של שמחה.

יש כאן הגדרה מבחינה מאד מה זה יום-כיפור. יום-כיפור זה יום-טוב. אז צריכים ארבעים יום להתמקן ליום-כיפור. זה מה שכתוב בתורה. ויהיה זה לכם יום שמחה מחילה וכפרה לכם עד סוף כל הדורות. מכה העבודה הוא שעם ישראל עבדו והתנונו ארבעים יום וזכו לזה, וכך הם הגיעו לקבל את היום-כיפור, לקבל את השלוש-עשרה מידות ביום-כיפור שישינה הברית שוקן על חזונות ריקם. כל העבודה הזאת היא העבודה של ארבעים יום שעששיו יש לנו כבדי להגיע ליום-כיפור. ממילא בגלל שזו הייתה העבודה של כלל ישראל, אז זה כבר נקבע בתורה ארבעים יום הכנה לדורות.

וכך מובא בדרשות של ר' הושע אבן שועיב (תלמיד של הרשב"א) בפרשת השבוע. 'לך צריך לך לאדם לשים על לב לשוב לבווא ובפרט בימים האלה שהם ימים רצויים לפני השם יתברך' כתובא בפוסקים שהתקיעת שופר מעוררת בתשובה. 'ומצאנו במדרש אלו ארבעים יום הם רצויים להשם ובהם התרצה למשה והוריד לוחות שניות'.

מתי העבודה וההכנה מצידנו?

וכאן צריכים להתבונן: מה צריכה להיות בדיוק ההכנה והעבודה מצידנו? ראוי במדרש שנשמר עליה לקבל לוחות אחרונות לכלל ישראל היתה פה עבודה עצומה של 'הקב"ה מבטיח להם שיהיה יום כיפור' אלא שזה לא הארבעים יום יצאו ליום כיפור. אם כן מה צריכה להיות העבודה שלנו?

ממשיך הלאה ר' אבן שועיב בשם המדרש: 'אני לדודי ודודי לי' ר"ת אלול, וסופו ארבעה י' רמזו לארבעים יום, (זה ידוע בשם הארבעים), אבל כן תלמיד הרשב"א מביא את זה בשם מדרש... במבאר הארז"ל לרמז כי בחודש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל ונעשה דוד להם. אז התגלת בחינה של דוד. וכמו שראינו בגור"א לא רק דוד 'פה' אלא 'אף נעים' דוד נעים. 'לקרבם בתשובה'. הוא קרוב לקרואי בחודש הזה.

ותלמידי ר"ח ויטאל כותב (בספר 'עין הדעת טוב') 'אני לדוד - כי אז נחפ הקב"ה ידיו ואוהב את האדם השב בתשובה! כמה רחמי מרובים. זה היה דברים שדיברו תורה כלשון ב"א לסבר את האוזן שהקב"ה נחפ לידיו לאדם.

אבל יש לזה תנאי: אני לדוד - ודודי לי. פעם אחת כ' בשה' ש' אני לדודי ודודי לי - הרועה בשושנים, ופעם אחת כ' הפוך 'דודי לי ואני לו - הרועה בשושנים', רואים שיש כאן שתי בחינות מקבילות אחת לשניה.

יש מדרש מפורסם שעם ישראל אומרים לקב"ה 'השיבנו' אליך ונושוב'. והקב"ה אומר להם 'שובו אלי ואשובה אליכם'. עם ישראל אומרים רבש"ע תחזור אותנו אליך, והקב"ה אומר תחזור אתם אלי. שואל בספר 'דרשות מהר"ח' האם זה ידוע?

אלא צריכים להבין שיש פה באמת עבודה מקבילה, ועבודה אחת תלמיה שניה. דודי לי ואני - אי לודוי ודודי לי. עד כמה מתגלית ההמלה הגדולה ויתירה? מתי שאני לודוי. כשאני לודוי אז דודי לי. צריכה להיות ההבונות באמת בממלה גדולה ויתירה להבין את האהבה ר' את עמו שיש כאן. אחרי כל מי האכלו שרעו כשניש יסעו מי רצון שמתגלית ההמלה של 'היה פה דודי איך נעים' להבין את הנעמיות של הקב"ה עליו, וממילא להחזיר לו אהבה! כמו שאמנו אומרים בתפילה 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' - 'ואהבת את השם אלקיך'.

שואל הרע"א איך מביעים לאהבת השם? כשמתבוננים כמה הקב"ה אוהב אותנו - אז 'כמים הפנים לפנים' כי כל האדם, כשרואים כמה 'אני לודוי ועלי תשוקותי' כמה ההשתוקקות של הקב"ה אלינו! וכמו שכתוב בספר רמ"ז 'גדול האהבה והתשוקה בין הקב"ה לנפש' שכל תשוקות הקב"ה לישראל וכל תשוקת ישראל לקב"ה - אז מביעים באמת לאהבת ה'.

מהו שורש התשובה?

אנחנו שואלים את עצמנו: איך אפשר להגיע לתשובה מאהבה? מהי הדרך הנבחרת? מה שורש העבודה להגיע לתשובה לקב"ה לחזור אלי? ההתעוררות צריכה להיות להתבונן ב'דודי לי ואני לו!' כשמתבוננים בעלי תשוקותי' כמה ההשתוקקות של הקב"ה לישראל! 'בן בחר השם להיות לו לעם נחלה כיום הזה'. ההתבוננות על קיום האהבה. ועל כך שעם-ישראל שומר את התורה בכל מצב. 'בנים אתם להשם אלקיכם'. - זה נותן את התשוקה להתקרב אליו. אהדת אהבת מרגשים שאנחנו לא שייכים לה... הריש כל אלה שחושבים. אני שייך להם? או לי לצדיקים גדולים יש 'אני', שראש השנה ויום-כיפור, אבל מה זה קשור אלי? אבל כשכתוב בתורה 'בן בחר ה' להיות לו לעם נחלה' האם זה לא מדבר אלי? כשכתוב 'ועלי תשוקותי' זה רק לצדיקים? כשכתוב 'בן בחר השם' זה מדבר על כל אחד ואחד מאיתנו! רק נעזר לא עצמנו אליו, ואז באמת ניהה הרדי הוא מתעורר אלינו. ואין אהבתנו כוללת להתעורר אלינו? על ידי שאנו מתבוננים בעלי תשוקותי' - ממילא זה מעורר אותנו אליו, זו צריכה להיות העבודה! וזו היא ההתעוררות האמתית שצריכה להיות באלול 'אני לודוי ודודי לי', נורא מאד!

אני לודוי - לא בכדי שיעשה רצוני

אבל אומר לנו השל"ה יסוד גדול מה זה 'אני לודוי ודודי לי'? אומרים חז"ל הקצבת הקצבנות לדי חיות, ובלבד שיוכין ליבו לשמים. לא אמרתי לכם נבחרו כל שיתאמר אעשה רצוני כדי שיעשה רצוני. לפעמים אנחנו חושבים ודאי שצריך לעשות רצון השם, למח? כי זה משתלם, הוא יעשה רצוני. ואז מתפרש הפסוק 'אני לודוי' כדי ש'דודי לי' יעשה רצוני. שלא יאמר אדם קין לא באים פה עם 'מסחר' לקב"ה? 'אני לודוי' כי הוא דודי שלנו כי הוא אוהב אותנו, לא בכדי למלאות את הרצונות שלנו בגשמיות או ברוחניות... אלא כל כולי לודוי. ובמקום עזר חותם השל"ה סוד מרע ועשה טוב לא על-מנת לקבל לגמול כי זה הוא סודו עם הקב"ה. הקב"ה שברא את העולם זה היה מחסד מופשט בלי שום מטרה, רק בגלל תכלית הטוב להטיב, אז כשאנחנו רוצים לחפש את רצוני ית' זה רק בטוב מופשט לגמרי.

כך כתוב בסידור שיחי יצחק בהקדמה לראש-השנה 'אני לודוי ודודי לי' כשכל ממוחין רק לודוי - אז יהיה דודי לי! שלא נבוא לומר 'ועלי תשוקותי'! אלא ועלי תשוקותי... (ומה שכתוב בגמרא על תנית דוקה בשביל יצחק ביה"ב? בכדי שיעסקו ביה"ב ויחזקו את האהבה! נורא מאד כך צריכה להיות הכללות על כל דבר. ולכן אומר שיחי: יצחק העבודה שלו צריכה להיות לתקן את החטא של שבירת הלחות. מה היה השורש של חטא העגל? 'קול העם ברעה הצחוק הלעג והקלות-ראש שהיה זה ומה רבינו גואש כי קלות ראש עם תורה לא יכולה להיות כמו שאומר הספרות). וזכאן מביא לנו השפת הארץ את סדר הדמיונים של שני ההיגיונים שאינם לקראתנו. 'אני לודוי' זה בעיקר באלול, באלול נמצאת עיקר העבודה. ההשפעה מתגלית בעיקר בתשרי 'דודי לי' אז מתגלית מה האהבה של עם-ישראל וימי השמחה של שמואל.

כתוב בפיוט של ריה"ל 'ובצאתי לקראתך - לקראתי מצאתיך!'. בזה צריכה להיות ההתבוננות של שורש התשובה כמו שכתוב 'אם תשוב ישראל - אלי תשוב'!

אני לודוי - כולי רק לודוי

ונתבונן בעוד נקודה נפלאה מה מבטאת לנו למעשה ההתבוננות של אני לודוי? כתוב במדרש 'אני לודוי ודודי לי' הוא בחר בכם ואהב בהרבה בך, - כשכולנו מבינים שמטרת החיים שלנו היא רק אחת - אני לודוי, כמו שכתוב 'הקלי השם אברה נפש' ולא מדרכי אמות העולם. לא מדרכי ההיבונות שפוצצת לתוך היכלי הקודש. 'אני לודוי' זה לא כשאני לומד תורה ומצווה ויש לי עוד תשוקות בעולם. זה כבר לא נקרא שאני משתוקק לקב"ה! אם יש לי פוילה לעבר הרוחוב. איך מתלבשים? איך מבלים? מה אכילים? זה כבר הרוחוב גיד לנו... הפרסומים יגידו לנו! (אנחנו מכירים את החובות העלבות 'עושים בטעם אלהות', זה ניהה זה? שילמה! זה התורה לא התורה לא מביכול...)

התורה אומרת איך להתלבש - להתלבש יפה. בית של יהודי זה בית המקדש ובבית המקדש כתוב שבגדי כהונה צריכים להיות 'מזו בד' לא קצרים ולא מרושלים. התורה אומרת איך צריך לאמץ! - הכל רק בדרך של תורה בשבתות וי"ט. התורה אומרת איך לטח, איך לנפוש. לא לחפש רק את החותמות של 'ההכשר', זה כבר לא אני לודוי.

וכך צריך להתבונן בכל דבר הילדים. כמו שאומרים בהברכות התורה 'והערב לא את דברי תורתך בפני' - ממילא 'וניהה אהבה וצאצאני יודע שמך'. אם הילדים רואים שכל התענוג הגדול של אבדן בן תורה זה רק 'והערב לא את דברי תורתך בפני' זו המתיקות הכי גדולה. (כמו שידוע שהאור החיים אומר אם היו יודעים עמי הארץ את מתיקות התורה היו משתגעו אחריה. אז למח אהבה לא משתגעו אחריה? כי קשה לנו... אבל זה היה פשוט לאוה"ח ככה). אז כשהילדים יראו את 'והערב לא' - אז ממילא הם היו 'ודעי שמך' תורה לא רצתם שיהיו אמתיות. (מה מובא בזה לראש לידים 'נאן קדשים' דים עם כיפה ביד אחרי 'משחקי הנעים'. אלא מה, זה לא נוגע לנו כי זה לא בבית-מדרש שלנו? אבל שהילדים שלנו ידעו להנח את זה! לא האכל כל תועבה). 'הילדים שלנו ידעו מה זה 'והערב לא' האמתית: איפה נמצאת ההשתוקקות האמתית לקב"ה) (בספר המדות) וימי אומר דבר נורא מאד. 'לשונות של אלוה בפרט לא עזר לשלח קצת פנים' וזה שם המפלה, על כל אחד צריכה להיות התעוררות וקשון. מה מביא אותנו לתורה זה רק שמתנים ספף לתחזק תורה (בספף התורה יש הלה בשורש' בתחזק תורה, וגם מי שעוסק בתורה חייב בתחזקת תורה כמו שחז"ל מביא). ולי לאדם ההוא יש לו את היצר הרע? זה? זה כמו שאדם חולה שולח את חבר שלו לרופא...)

הרועה בשושנים

מה הביאור בהמשך הפסוק 'אני לודוי וכו' הרועה בשושנים' ואח"כ 'עוד הפעם' דודי לי וכו' הרועה בשושנים? אומר המדרש 'שושנים' אלו הצדיקים. זאת אומרת כשאנחנו רוצים שתהיה לנו את ההתקבנות האמתית לכבוד, אז אנחנו צריכים את השושנים שידרינו אותנו. הקב"ה רועה אותנו עם הצדיקים. איך הקב"ה מוביל אותנו? ע"י גדולי הדור שמראים לנו את הדרך. בין אם מבינים וכן אם לא מבינים. (אם לא מבינים זו אותה בחינה של חטא העגל. כביכול משה רבינו אינו...)

ליבנס רך כששושים

ויש עוד מדרש מה זה 'רועה בשושנים'? אין שרבינו של הקב"ה ממשמש ונא אלא בבנ"א שליבנס רך כששושים. זאת היא צריכה להיות ההכנה כדי להגיע למצב שכל התשוקה שלנו תהיה לכבוד. אז ששכל יהיה רק היכי תביע לך. כשעוונות שבת צריכה להיות תשוקה לכבוד. וכן זה בכל מהכלי החיים. לא להיות בצורה של 'שלשם מיסע לקב"ה'. אני לא 'מסחר' אותו. אלא אני כולי לקב"ה כולי מסור לאהבתו אין לי חיות של עוה"ל, כל שהו"ל הכל זה רק תורת השם, הכל זה רק בדרכי התורה. וזה צריך להיות מההתבוננות של אהבת השם לעשות ריה נוחות לקב"ה.

צריך להיות ליבנס רך כששושים. וכתוב בזוהר השלוש-עשרה עלים שיש בשושנה מראים את השלוש-עשרה מידות של רחמים, שמתפרך הצבע האדום של השושנה ללכן. על ידי ימי הריצי האהבה כשעלנו לעלונו.

ניקח את העבודה כשם שצריך, נחזיר לליבנס של הבני בית שלנו את האני לודוי ועלי תשוקותי' את אהבת השם את עמו, צריכה להיות תשוקה נפלאה לתורה השם ולמצוות השם, שלא נתפס בדברים אחרים... כששושים את תורת השם נמצות השם מותק פנייה ולא מתוך תשוקה, אז ממילא מחפשים בדברים אחרים! אבל לא לומדים תורה? עם תפילה (ימי תפילה שובאים עליו) - אז לא מתוך תשוקה ואהבה. כמו שאומר 'המורה קדושה' לא מילה בתפילה צריכה להיות כמו צימוקים. סוכריות לא בולעים... התורה היא 'מתוקים מדבש ונמנת צופים', ואז כשהילדים יראו את זה אז גם הם רוצים את התענוג הזה.

שהקב"ה יזהר אותנו להתעלות התעלות אמתית של אני לודוי ודודי לי ע"י 'הצדיקים שמדריכים אותנו ומראים לנו את דרך העבודה, ונזכר ליום הכיפורים שיהיה קץ מחילה וסליחה' כפי שיראה ושתהיה התגלות הגאולה על כל ישראל.

- - - נעזר מתנבי תלמידים - - -

להתמוות ולהנצחה להפעת הגליון: נדרים פלוס < חיפשו מוסד > שישבת קהלות יעקב < קטגוריות > 'עלון חקרי לב'

או להאשימי הודעה < ב"מ קול בית המדרש של החיים > במספר: 077-26-111-78, אבמיל: k56880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרביתו שלט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

— כל שיעורי רבינו שלט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 —

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 72

פשפש ולא מצא – יתלה בביטול תורה

מנחם אב חטפ"ב

לא מצא - מדה כנגד מדה

א) הגמרא בברכות (ה, א) אומרת אמר רבא ואיתימא ר' חסדא [שהיה חותנו של רבא, רב חסדא היה גדול הדור, וזכה גם לחתנים גדולי הדור, רמי בר חמא ורבא] "הרואה יסורים באים עליו - יפשפש במעשיו" והיינו שיבדוק את המעשים שהוא עושה אם חלילה הוא עובר בהם על רצון השם, ומצינו אצל יהודים 'עובדים' שיש להם פנקס שרשום בו - מה הם עשו כל היום, בכדי שיוכלו לפשפש היטב במעשיהם "פשפש ולא מצא - יתלה בביטול תורה".

וצריך להבין מה הכוונה לא מצא יתלה בביטול תורה, וכי ביטול תורה זה לא עבירה? הרי אם הוא פשפש, הוא בדק אם הוא לומד מספיק או שהוא בטל, ואם לא מצא - א"כ לא חטא בביטול תורה. וכתב רש"י שמדובר שמצא איזה עבירה, אבל לא מצא מדוע קיבל את הייסורים האלו, שהרי הקב"ה מעניש מידה כנגד מידה, ובמידה שאדם מודד בה מודדים לו, ולכן אם הוא סובל מייסורים בכתף ולא מצא שום עבירה בכתף, נחשב שהוא לא מצא עבירה - שכנגדה הוא נענש בייסורים הללו, ועל זה אמרו יתלה בביטול תורה, שאם לא מצא עבירה כנגד הייסורים, כנראה שהחטא שלו הוא ביטול תורה, שמחמת זה כל הגוף האדם נענש, וכמו שאמרו חז"ל שאדם שלומד תורה זוכה לכך שהיא 'לכל בשרו מרפא', שהתורה מרפאת את כל הגוף, כך הוא גם להיפך שבביטול תורה - כל גופו עלול לקבל ייסורים. זה פירוש רש"י.

ומצינו כן בחז"ל (סוטה ט, ב) שהעונשים באים מדה כנגד מדה, ושמשון שמרד בעיניו נקרו עיניו, אבשלום שמרד בשערו נתלה בשערו.

אבשלום היה נזיר עולם ופעם בשנה היה מסתפר, כדין נזיר עולם, והוא היה יפה תואר, ולא היה איש יפה תואר כמוהו, והשערות שלו היו עבות [וזה מראה על בריאות הגוף] ובכל שנה כשהיו גוזזים את שערו הם שקלו משקל רב, ואבשלום התגאה בשערו ולבסוף מרד באביו, ולפיכך נתלה בשערו, שבזמן שהוא רכב על הפרד שלו נתפסו שערותיו בענפים של העץ, והוא נשאר תלוי בין שמים לארץ, ולמרות שהיה יכול לחתוך את שערותיו בחרב, לא עשה כך מפני שהראו לו גיהנום פניו מתחתיו, ולכן הוא נשאר תלוי בין שמים לארץ, ואחד מהחיילים של יואב סיפר לו שאבשלום תלוי בין שמים לארץ, והלך יואב והרגו, למרות שדוד ציוה במפורש לא להרוג אותו, ויואב סבר שבהוראה הזו לא צריך לשמוע למלך, כיון שאבשלום עשה מלחמה בעם ישראל, ואנשים רבים מישראל מתו, והדרך היחידה לעצור את המלחמה היתה ע"י הריגת אבשלום, שכן נפסקה המלחמה מיד, ולכן יואב לא שמע לדוד והרג את אבשלום, שעפ"י דין הוא התחייב מיתה כיון שמרד באביו.

מדוע לא מצא – מפני ביטול תורה

הגר"א מפרש באופן אחר, שאם פשפש ולא מצא שום עבירה, יתלה את זה שאינו מוצא - בביטול תורה, שמפני מה הוא לא מוצא את החטא שלו, כי הוא לא לומד תורה, ומי שלא לומד, לא יודע את פרטי המצוות ועלול לעשות הרבה חטאים, ואיננו יודע בכלל שזה חטא, ולהיפך מי שלומד תורה, הרי היא לנגד עיניו וכמו שאמר דוד המלך 'וכל חוקותיו לנגדי' אומר דוד המלך כל ההלכות שהקב"ה אמר, את כולם אני יודע בע"פ, והם תמיד מול העיניים שלי, וזה כוונת הגמרא שאם האדם היה יודע את התורה, הוא היה יודע להצביע מה הם את העבירות שלו, ורק בגלל הביטול תורה, שהוא לא לומד, אינו יודע להבחין היכן עשה עבירה.

ונביא דוגמא לזה מעשרת הדיברות, שלמרות שכולם יודעים אותם, בכל זאת יש שני דיברות שהמון העם לא מודע לפרטי הדינים שלהם, האחד הוא איסור לא תתאוה ולא תחמוד, ומה הכוונה בזה, וכי התורה חייבה בזה לתקן את המידות ולעבוד על מידת התאוה? ואם אדם יעבור במקום שצולים בו בשר, ומתגרה מהריח של הצלי, ומתאוה לאכול בשר, וכי עבר על הלאו של לא תתאוה? וכמו כן אשה שעוברת ליד חנות בגדים, ורואה בגד שמוצא חן בעיניה, ומתאוה לרכוש אותו, וכי עוברת בלא תתאוה? ובוודאי שלא! ואמנם מהות האיסור של לא תחמוד ולא תתאוה הוא [כמבואר ברמב"ם פ"א מה' גזילה ה"ט י] כשאדם רוצה איזה חפץ של חברו, וחושב בליבו איך יגרום לחבירו לתת לו את החפץ, אז עובר בלא תתאוה, ואם בנוסף על כך, הפציר בחבירו עד שהצליח לגרום לו

לתת או למכור לו את מה שרצה, אז עובר גם בלא תחמוד. שתאוה היא בלב, ואיסור תחמוד הוא ע"י לקיחה, ככתוב בפסוק 'לא תחמוד - ולקחת לך'.

וזה דוגמא לדברי הגר"א הנ"ל, שמי לא לומד תורה, אין לו את ההלכות מול העיניים, והוא לא שם לב שהוא עובר עליהם, וראיתי בעיני כיצד אנשים נכשלים באיסורי תורה, בגלל שהם לא יודעים, וזכרתי שהיה פעם אחד אדם מבוגר, פיקח וממולח, וידע לעשות עסקים, שהציע לאדם אחר להצטרף אליו לעסקיו, ואמר לו בוא נקנה בית מוזהב, נשפץ אותו ונמכור אותו במחיר גבוה, ונרוויח את ההפרש, אבל כדי שזה יהיה משתלם, צריך לקנות מראש את הדירה במחיר זול מאד, ואיך נעשה את זה, ע"י שנוריד את ערך הדירה בעיני הבעלים, בכל מיני שיטות, ואחד מהם, לשלוח אליו אנשים שיציעו מחיר נמוך ממה שאנחנו מציעים, וכך יסכים להתפשר למכור במחיר שלנו, שהוא כביכול הממוצע, ואמר אותו סוחר, אם לא נצליח לשכנע אותו למכור, אתה תוציא לו את הנשמה ואני אוציא לו את הגוף... עד שימכור.

והנה הביטוי הזה להוציא לו את הנשמה והגוף, זה מילים של עבירה, שזה מהות האיסור של לא תחמוד ולא תתאוה, וברור לי שאם הבעלים של הדירה החליט שהוא מוכן לרדת במחיר, פחות מסכום מסוים, וע"י שמפצירים בו הוא התרצה והסכים, הם עברו על לאו של לא תחמוד [וכיוצא בזה אומרים בשם הרב אלישיב זצ"ל, שאסור להפציר במוכר להוריד במחיר, יותר משתי פעמים, שאז זה כבר נכלל בלא תחמוד] וכל ההתנהלות הזו מגיעה מביטול תורה, שכשלא משקיעים בלימוד התורה, אין יודעים את האסור והמותר.

היה לי פעם מקרה באדם שרצה איזשהו דבר ממשפחתנו, והוא הפציר מאד, ולא הסכמתי לתת לו, ואז הוא הוסיף והרבה עליי רעים ושכנועים שאתן לו, ואז נשברתי ורציתי לתת לו, העיקר להיפטור מההטרדות שלו, אבל חשבתי שיש בזה משום 'לפני עור' שהרי אם אכנע להפצרות שלו, אני מכשיל אותו באיסור לא תחמוד, ולכן לא הבאתי לו את מה שחפץ בו. [ועיין להלן מחלוקת הרמב"ם והראב"ד באופן שאומר רוצה אני, אם עובר בלא תחמוד]

מהות האיסור לא תחמוד הוא, שהתורה רוצה שנקבד את רצון השני ואת הפרטיות שלו, ולא נחדור לצוננות שלו ונחייב אותו לעשות כפי רצוננו, ומי שלא לומד תורה לא מודע מספיק לאיסור זה.

תאוה וחמוד ממון חברו - מביא לגלגל ושפיכות דמים

הרמב"ם (שם) הביא דוגמא לאיסור לא תתאוה ולא תחמוד, מספר מלכים, מהמעשה של אחאב וזכרם נבות. ושם כתוב שאחאב היה לו בית ביזרעאל, ועל ידו גר יהודי בשם נבות, והיה לנבות כרם שירש מאבותיו, והמלכים אוהבים שיש להם ליד הבית גינות מפוארות, שזה נותן כבוד וגדולה למלך, וגם אחאב התחשק לו הכרם של נבות, שהיה סמוך אליו [וזכרנו כשהייתי בפריז, ראיתי את הארמון של אחד המלכים הלאי החמש עשרה או הארבע עשרה, וראיתי שחוץ ממקום המגורים של המלך עצמו, יש מסביב הרבה אולמות והיכלות, ובהם תלויים נברשות מפוארות, והמוני ציורים מרהיבים של ציירים ואמנים מהגדולים בעולם, וכל ציור שתלוי שם מוערך בהון רב, ומסביב כל האולמות היה דשא ועצים, והכל בשביל לעשות כבוד למלך, שעד שהאדם נכנס למלך, הוא נהנה מהיופי וההדר שסביבות הארמון, ולכן אחאב התאוה לכרם של נבות] ואז פנה אחאב אל נבות וביקש ממנו תמכור לי את הכרם שלך בדמים מרובים, או אקנה לך כרם במקום אחר, ונבות סירב ואמר, חלילה לי למכור את אחוזת אבותי [וכמו שרואים בתורה שאדם שמוכר שדה אחוזה, יש מצווה על קרוביו לפדותה, בכדי שלא תעבור למשפחה אחרת, וזה היה הטענה של נבות שלא רוצה להעביר את אחוזת אבותיו למשפחתו].

ואחאב שמע את נבות מסרב למכור לו, התעצב אל ליבו, ולא הסכים לאכול לחם, ושאלה אותו איזבל [אשתו הנכריה] למה אתה בעצב ומה אירע לך? וענה לה, בגלל שנבות לא רוצה למכור לי את הכרם שלו, אמרה לו איזבל, אתה לא יודע למלוך, אני יראה לך איך מולכים על העם, ואביא לך את הכרם, ואז לקחה איזבל מכתב וכתבה עליו בשם אחאב, שהוא מצווה על ראשי העיר [שבו גר נבות] שיקחו אנשים בני בליעל ויעידו בנבות שהוא ברך אלוקים והמלך, ודינו בסקילה, והתמנה עליו בחותמו של אחאב. ואכן אחרי כמה ימים קיבלה מכתב מראשי העיר, שהם הרגו את נבות, כיון שהעידו עליו שהוא ברך את השם והמלך, והיה להם חוק שהרוגי מלכות כל הממון והנכסים שלהם

מגיעים למלך, ואז באה איזבל המרשעת לאחאב המלך, הנה לך הכרם של נבות, שזכית בו מפני שנהרג כהרוגי המלכות. התרבות הזו של איזבל, היא תרבות מלוכה של הגויים, שהם דורסים ורומסים את העם לערכי המלך ולכבודו, וממעשיה של איזבל המרשעת אנו למדים, שלא רק בעבודה זרה היתה מרשיעה אלא גם בבין אדם לחבירו, שהיא שדדה את הכרם מנבות, והרגה אותו, בכדי שאחאב יזכה בכרם שחפץ בו. אחרי כן ירד אחאב לכרם נבות, לטייל בו, והנה אליהו הנביא בא לקראתו, ויאמר לו אליהו 'הרצחת וגם ירשת??' גם הרגת אותו, וגם לקחת את הכרם שלו לעצמך?? והנה כל החטא הזה בא לאחאב, בגלל שעבר על לאו של התורה והתאוה לקחת מהשני, ומוזה לא ליד חמדה וגול, ושפיכות דמים.

האיסור לפסל צורת אדם

עוד לאו בעשרת הדיברות "לא תעשה לך פסל כל תמונה אשר בשמים ממעל וכו'" ולמדו מזה חז"ל שאסור לעשות פסלים של דמויות שבשמים ממעל (עין ראש השנה כד, ב) וברמב"ם (הל' עבודה זרה פ"ג) כתב שהאיסור הוא או בצורת אדם, או בדמות שמשין הנמצאים במרום, וכל דינים אלו מבוארים בשו"ע י"ד סימן קמ"א. ואיסור זה אינו ידוע למי שלא לומד.

והנה במדינות העולם יש הרבה פסלים של דמויות שרוצים לכבד ולהנציח, כמו מצביאים או גנרלים גדולים שניצחו במלחמות, ובעיר

קורדובה יש פסל גדול של הרמב"ם, ששם היה מקום היוולדו, ועשו פסל שלו לזכרו [הרמב"ם נולד בקורדובה, אח"כ עבר למצרים ושם נפטר, והעלו אותו לארץ ונקבר בטבריה] גם במרוקו זכור לי שהיה פסל גדול ליד הב"ס המקומי, וזכורני שהיהודים שהיו עוברים על ידו היו יורקים, אבל נראה לי שאין טעם בזה, שהרי הפסל לא נעשה לעבודה זרה, אלא לנו ולמזכרת, ולגויים אין שום איסור לעשות זאת, רק לנו היהודים נאסר לעשות פסל, גם לשם נוי וזיכרון, והטעם כתב הרמב"ם שמה יבואו לעשות פסלים לעבודה זרה, וישנם הרבה יהודים שלא מודעים לאיסור זה, ומפסלים דמויות של אדם, וזה נאסר מהתורה. והבנות שקונים לילדים לצעצוע, הוא דמות אדם, ויש בזה איסור מדברנן להשהותם בביתו [אף אם נוצרו ע"י גוי, עי' שו"ע שם ס"ד] ולכן מנהיגו להוריד להם את האף, ואז אין להם דמות אדם.

וזכורני מלפני עשרות שנים, שכמה בעלי בתים פתחו חנות ברחוב חזון איש, למכור פסלים של כל מיני דמויות, וגם דמות אדם, ובאתי לאחד הבעלים של המקום, ואמרתי לו, אתה עובר על איסור תורה, שאסור לעשות פסלי אדם, והוא כעס עלי נורא, איך אני מעז לפגוע לו בפרנסה.... כל זה מגיע מבטול תורה, שמפני שלא לומדים, נשארים בורים ועלי הארצות, ואז אפילו לא יודעים על כמה עבירות עוברים, ורק אדם שלומד תורה - ודיני התורה הם לנגד עיניו, הוא יודע את האסור והמותר, וכך נשמר מהחטא.

אם תדרשנו ימצא לך - ואם תעזבנו יזניחך לעד

מי שלומד בספרי הנביאים, רואה כמה הקב"ה רוצה שנפנה אליו ונבקש אותו, וכשאנחנו מבקשים אותו הוא עומד לנו לעזרה, ככתוב בדברי הימים (א, כ"ח) "אם תדרשנו ימצא לך, ואם תעזבנו יזניחך לעד" וכן נכתב בנביא כמה פעמים, שאם תפנה אל השם הוא יהיה איתך, ואם לא תפנה אליו יעזבך.

ובדברי הימים (ב, יג) מסופר על אביה [בנו של רחבעם] - מלך יהודה, והוא היה ירא שמים ויעש הישר בעיני השם, וירבעם היה מלך ישראל, ורצה לעשות מלחמה עם יהודה, ולמלך ישראל היה הרבה יותר חיילים שהם היו עשרה שבטים, ושמונה מאות אלף חיילים גיבורי חיל, ולאביה מלך יהודה היו ארבע מאות אלף חיילים, וכשנאספו ישראל להילחם ביהודה, נעמד אביה מלך יהודה, ואמר: **שמעוני ירבעם וכל ישראל**, הרי אתם עוזבתם את הקב"ה, ועשיתם לכם עגלי זהב, והדחתם את בני לוי מהכהונה, שכל מי שרוצה להיות כהן לע"ז, מביא פר אחד ושבעה אלים ונעשה כהן ללא אלוקים, אבל אנחנו שבט יהודה, לא עזבנו את אלוקינו ובכל יום אנחנו מקריבים לו שתי עולות, וקטורת הסמים, חצי מנה בבוקר חצי בערב, ומדליקים נרות במנורה בערב, ומניחים לחם הפנים לפני ה' תמיד, ולנו יש גם את ארון הברית, ואת החצוצרות שאנחנו יכולים להריע עליכם, אנחנו ממלכת השם ואתם עוזבתם אותו, וכי אתם רוצים להילחם עם ממלכת השם, תראו מה נשאר לקב"ה רק שני השבטים יהודה ובנימין, **השם נמצא איתנו כיון שלא עזבנו אותו**, ולא כדאי לכם לצאת להילחם כיון שלא תצליחו, **שמי שדורש את השם, השם נמצא איתו ומגן עליו**.

והנה כך אירע לבסוף, הדרשה של אביה מלך יהודה לא הועילה, וירבעם יצא למלחמה נגד יהודה, ותוך כדי הדברים של אביה הכניס לו ירבעם מארב מאחוריו, וחלק מהבא של ירבעם נעמד מאחורי אביה, והיתה לו מלחמה מלפנים ומאחור, וזיעקו בני יהודה להקב"ה ויעזור להם השם, וינוסו בני ישראל מפני יהודה, ויתנם השם בידם, והרגו יהודה מישראל ביום ההוא חמש מאות אלף איש. והנביא אומר שם, "ויאמרו בני יהודה, כי נשענו על השם אלוקי אבותם", מי שנשען על השם מקבל הגנה, שמירה, וחזק מאת השם.

ההגנה של עם ישראל - בזכות התורה

במלחמה האחרונה ראינו שהקב"ה עזר לעם ישראל, הערבים שלחו 1100 טילים, חלקם הגדול יורטו מכיפת ברזל, והרבה מהם נפלו בשטח פתוח, וזה נס גדול שלא היו נפגעים, וגם אומרים שהגיהאד זרקו טילים והם חזרו עליהם לתוך עזה, ובזכות מה זכינו לניסים אלו, נראה לי משום שבתשעה באב כל היהודים המסורתיים שגרים בדרום, בנתיבות באר שבע ואופקים, ישבו על הארץ ואמרו קניות ומגילות איכה, והרי איכה הוא אחד מכתבי הקודש, וזה נחשב לימוד תורה, וזה מגן על עם ישראל, ובזכות זה ניצלו.

והנה יש סתירה בפסוקים, בפרשת כי תשא כתוב, הנה אנכי שולח לפניך מלאך לשמרך בדרך, ומשמע שמלאך אחד שומר על עם ישראל, ומאידך בתהילים נאמר כי **מלאכיו** יצווה לך לשמרך בכל דרכיך, ומשמע שיש שני מלאכים, וכבר הקשה כן בתנא דבי אליהו [פרשה כ"ח] ואמרו שם, נעשה [אדם] **שתיים שלוש טובות**, מוסרין לו לו **מלאך אחי** לשומרו, שנאמר "הנה אנכי שולח מלאך" קרא אדם **תורה נביאים וכתובים**, מוסרין לו **שני מלאכים** לשומרו, שנאמר "כי מלאכיו יצוה לך" אבל קרא אדם **תנ"ך, ושנה משנה, מדרש, הלכות ואגדות, ושימוש חכמים, הקב"ה משמרו בעצמו**, משל למלך שהיה מהלך בדרך ובנו עימו במדבר, כיון שהגיע לחמה ולשרב, עמד אביו ברוחה של חמה ועשה צל לבנו, כדי שלא יגיע בחמה וישרב, שנאמר ה' שומרך ה' צילך על יד מינק ע"כ. ואנו רואים מזה שככל שהאדם לומד יותר תורה הרי הוא זוכה לשמירה גדולה יותר, ואם לומד תורה משנה וגמרא, הרי הוא זוכה לשמירה - לא על ידי מלאך אחד או שנים, אלא הקב"ה בעצמו שומר ומגן עליו.

וזכורני שהייתי פעם בחוף הים, וראו אותי שלושה מצילים וביקשו ברכה, ואחד מהם היה לומד כל יום חק לישראל, ואמרתי להם, לשניים אני מוכן לתת ברכה, אבל למי שלומד חק לישראל לא אתן ברכה, והסברתי, שזה שלומד בכל יום תנ"ך ומשנה וגמרא, ומדרשים ואגדות, הקב"ה בעצמו שומר עליו, והוא לא צריך לקבל ממני ברכה, וכמו שכתוב עליו בתנ"ך **"הקב"ה משמרו בעצמו"**.

פעם אמרתי שיחת חיזוק באיזה מקום, ואמרתי להם, שווה ללמוד תורה - בכדי לקבל שמירה ישירה מאת השם, ומי שלא יכול ללמוד גמרא, עכ"פ ילמד תנ"ך, שגם בזה זוכים לשמירת שני מלאכים. וכך אמרתי לבחורים לפני בין הזמנים, גם אם קשה לכם ללמוד גמרא, תלמדו תורה נביאים וכתובים, וזה גם מחזק ומעורר את האדם לדרוש את השם, ופעם הצעתי להם: קחו פרויקט 'ספר יהושע בבין הזמנים' כל יום פרק אחד, והיה אחד שבא אליי אחרי זה אמר שעשה כן. וראוי מאד להתחזק בלימוד - בזמנים של רפיון, וכל לימוד תורה הוא טוב ומועיל.

גדר איסור לא תחמוד - להרמב"ם והראב"ד

נחלקו הרמב"ם והראב"ד (פ"א מגזילה ה"ט) באופן שהפציר בחבירו לתת לו את החפץ, וחבירו התרצה ואמר רוצה אני, האם עובר בלא תחמוד, דעת הרמב"ם שעבר בלא תחמוד, והראב"ד סובר שלא עבר בלא תחמוד. עוד נחלקו הרמב"ם והראב"ד אם נחשב לאו שיש בו מעשה או לא, הרמב"ם כתב שאין לוקין על לאו זה, מפני שאין בו מעשה, שהחמדה היא בלב, והראב"ד נחלק שכיון שכל האיסור הוא רק בלוקח את החפץ מחבירו, אין לך מעשה גדול מזה. [ומה שאין לוקין עליו להראב"ד, מפני שניתן לתשלומין]

וביאור המחלוקת נראה, שהלכו הרמב"ם והראב"ד לשיטתם, שהרמב"ם סבר שעיקר האיסור הוא החמדה שבלב, רק ששיעור החמדה הוא, אם חמד כל כך, עד שגרם לחבירו לתת לו את החפץ, ואז עובר על לא תחמוד, ואמנם אין האיסור בלקיחת החפץ מחבירו [כאיסור גזילה] אלא האיסור הוא חמדת הלב במידה מרובה, ולכן סבר הרמב"ם שאפילו אם אמר חבירו רוצה אני, עובר בלאו זה, כיון שחמדה בלב יש כאן, ומטעם זה הוא לאו שאין בו מעשה, כיון שהלקיחה מחבירו היא לא גוף האיסור, אלא היא רק ביטוי יותר גדול לחמדה בלב, ובחמדה הלב אין מעשה. ואמנם הראב"ד סבר שעיקר הלאו של לא תחמוד, הוא לקיחת החפץ מחבירו ע"י הפצרה מרובה [ובדומה ללאו של גזילה] ולכן כל האיסור הוא, רק אם לא נתרצה חבירו, שאז לקיחת החפץ נעשתה שלא כדין, ומטעם זה נחשב ללאו שיש בו מעשה, כיון שלקיחת החפץ היא גוף האיסור, ואין לך מעשה גדול מזה. [מתוך ספר עוטה אור על ב"מ]

בסייעתא דשמיא, יצא לאור ספר עוטה אור על מסכת בבא מציעא, ניתן להשיגו בטל' 054-8520-936

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936

או דרך נדריים פלוח בחיפוש 'עוטה אור'

או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

ניתן לקבל את הגיליון במייל m0548468875@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממזרינו הרב שליט"א

במערכת "קול יהודי מרוקו" 0747-962-335 שלוחה 2-2-2

וכן במערכת "קול הלשון" בקו ישיר 0733-718-148

שמעו ותדו נפשכם

כבוד התורה

אחר העלותו של הכהן הגדול, רבה דעמיה, מדברנא דאומתיה, מרנא חכם שלום כהן זי"ע

מנחיג הדור

נפתח בסיפור מעשה, מחול המועד פסח דהאי שתא –

מעמד הלוויה ברחובות ירושלים, היה מעמד עצום של כבוד התורה בתפארתה. מאות אלפים מכל רחבי הארץ הגיעו לחלוק כבוד לתורה.

זן האנשים שהרכיב את המלווים התאפיין באישי צורה, ניכר עליהם כי הוויותיהם נטועות היכן שישבו רב אמי ורב אסי. התבוננת על פניהם וזיהית את סוג בני התורה שרגילים במכבחים וחזרות, כובד ראש מהסוג של 'זימ' שכמו לסבול'.

רובם הגדול לא הכיר את חכם שלום עין בעין, לא שמעו ממנו פרק אחד או הלכה אחת. רובם הגדול לא יכלו לחזור על חידוש אחד מתוך שישים שנות הרבצת תורה בישיבה, ואף על פי כן הגיעו במאות אלפיהם.

רובם הגדול של המלווים לא הצליח גם לשמוע את דברי ההספד, רחוקים היו מהספדנים ועמדות ההגברה. אבל עמדו בשמש קייצית במשך שעות.

מה הניע אותם לנסוע ממרחקים, לעמוד שעות בשמש קופחת ולשוב לביתם?

משה במחנה, אהרן קדוש ה'

את הרעיון הבא, שמענו מפיו של החכם עצמו, עליו השלום, בשם המהרש"א (ב"ב ער. בח"א ר"ה ואמר).

דוד המלך מתאר את ריבי דוד המדבר ברועיו כך (תהלים קו, טז), "ויקנאו למושה במחנה, לאהרן קדוש ה'".

יש כאן שינוי תארים. משה ב'מחנה', ואהרן ה'קדוש'. וכי אהרן לא היה במחנה?? וכי משה לא היה קדוש ה'??

והתשובה היא – עיקר מושבו של משה מחוץ למחנה, הרחק מן המחנה נמא אהלו (שמות לג, ז). כשנכנס פנימה, שם נראו על פניו קרני הוד.

בתוך המחנה נמצא בעיקר אהרן, משכין שלום בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, בהיקפים עצומים. עד שבשעת פטירתו,

קבוצת תלמידים עלו לביקור חג אצל מרן הגר"ש כהן זי"ע. עלה הנידון של הזכרת מוריד הטל, ואת העצה הכתובה בפוסקים שיאמר האדם בפיו תשעים פעם 'מוריד הטל', ובוזה מועיל שלא ישכח ולא יטעה.

שאלו השואלים, האם כוונת העצה היא לומר מ'אתה גיבור' תשעים פעם, או שאין צריך מתחילת הברכה אלא די 'מוריד הטל' גרידא, תשעים פעם.

השיב ראש הישיבה, 'תכוון בתפילה, ולא תטעה'. שאלו בשנית, 'ואם אדם מכון וחושש מטעות, מה יעשה?' השיב, 'שישים לב איך לכוון ואז לא יטעה'. המשיכו ושאלו בשלישית, ועדיין אותו מענה – 'שהאדם יזהר וישים לב למה שהוא אומר, ולא יטעה'.

משקיבלו את אותה תשובה כך וכך פעמים, אמר תלמיד אחד, 'אבל השולחן ערוך כתב דיני טעות בתפילה, שמע מינה שצריך לברר מה עושים במקרה כזה, כי ייתכן שאדם ישכח'!

חכם שלום חיד, 'השולחן ערוך כתב את זה למבולבלים, אתם תהיו מיושבים בדעתכם ולא תצטרכו להגיע לדיני טעות בתפילה'.

לבסוף גם גילה, 'ואני, אף פעם לא הוצרכתי להלכה הזו בשולחן ערוך. מעולם לא קרה שמעיתי בנוסח התפילה או שכחתי איזו הוספה או שינוי. אף פעם'!

ולא נועדה ההקדמה הזו, אלא לשבר את האוזן במי אנחנו מדברים.

כלומר, לימדנו ראש הישיבה שיש אנשים רגילים שמדברים עמם בשפה אחת, ויש אנשים 'מבולבלים', שצריכים שפה אחרת, הדרכות אחרות והלכות ייעודיות. בתלמידיו, הוא ראה את הזן הראשון ונשמר שלא יתקרבו לאופיים ושיגם של בני הזן השני.

ואף אנו, אין דברינו אמורים אלא לאנשי העידית, ללגיונו של מלך.

הלכו אחריו שמונים אלף בחורים שקראים בשם אהרן, בחורים שהוריהם בנו את חייהם מחדש בזכות התמסרותו אליהם, בתוך המחנה. אחוז עצום מעם ישראל היה בקשר אישי קרוב מאוד עם אהרן הכהן. אבל את מראה הקדושה של אהרן, ראו רק בעת כניסתו לשרת במשכן ה' עם השמונה בגדים, שלא בדמות אותה היו רגילים לראותו במחנה.

כשמששה נכנס למחנה, כשכולם ראו את קרני ההוד, אזי נזכרו לקנאות. למה הוא זכה למראה אלוקי כזה ולא אנחנו? בעת שפירש מהאישה וישב ארבעים יום וארבעים לילה לקבל את התורה מפי הגבורה, לא נתקנאו. כשנטה אהלו מחוץ למחנה, לא התקנאו. רק בעת שמששה במחנה.

כשאהרן התרוצץ יומם ולילה להשכין שלום בין אנשים שלא הכיר, לא התקנאו. רק כשלבש את בגדי הכהונה ונכנס לשרת, אז הגיעו המצקצקים בלשונם ואמרו, 'ההוא, אהרן, למה דווקא הוא מקבל את הכהונה'.

עבשיו אתם נזכרים להתפעל?

טבע הוא אצלנו להתבונן על גדולי התורה בשירת חייהם האחרונה, להתבונן על מעמדי כבוד התורה, ולתהות – למה לא אנחנו.

את האמירה הנ"ל הזכיר מרן הגר"ש בהספרו על חכם עובדיה. 'עבשיו אתם נזכרים להתפעל? איפה הייתם במשך שבועים השנים האחרונות שכיתת עצמו על התורה, שם לא היה איש שיקנא, רק כשהגיע לגדולה'!

ולדידן ייאמר, עד שאנו מתפעמים מאחרית כבוד של איש האמת, מוטב היה שנתפעם מתשעים שנות תורה בטהרה.

אבירי לב

לפני כשישים שנה, אירע מקרה נורא שבו נשרפו ספרי תורה בישיבת פורת יוסף בשכונת קמזון. עצרת התעוררות גדולה נערכה בהשתתפות כל קהילות ירושלים, ובסיומה טמנו את הגווילים השרופים בכדי חרס וליוו אותם למנוחות כמנהג.

באותו מעמד שאל הגאון רבי בצלאל זולטי על בני מתא מחסיא שהתכנו בתואר 'אבירי לב' (ברכות יז.), על שם היותם רואים את כבוד התורה ולא מתגיירים. דהיינו שרואים עמוד של אש יורד מהשמים במתיבתא דכלה (תוס' שם).

מה באמת חשבו בני העיר כשראו יהודים עוסקים בתורה, ומהשמים מקרינים עליהם עמוד של אש, האמנם לא השפיע המחזה עליהם? והתשובה היא, שהיו פרשנויות. חלק תלו זאת בהשתקפות קרני אור מהשמש על מזג האוויר, חלק הסבירו שהנהר העובר באמצע נותן אשליה אופטית ועוד שלל רעיונות, העיקר להרחיק את כבוד התורה מליבם הערל.

'יש כאן ישיבה', זעק הרב זולטי, 'ישיבה שלוקחת נערים מבית שאן ומבאר שבע, הם נמצאים שבועות ארוכים מחוץ לבית, בצילו של חכם שלום הם הופכים להיות בני תורה מעודנים ואצילים. איך ייתכן ששכני הישיבה רואים זאת ולא מתעורר לבם לתשובה, לראות איך התורה מעדנת, איך'?

ואם אנחנו לא נתבונן ונתעורר אחר דמותו של הכהן הגדול, אפשר שירדנו למדרגת 'אבירי לב', רחמנא לשזבן.

ממתיבתא לבי קיסר

לא מבט קשה הוא זה. שפחותיו של הקיסר היו מזהות את רבי אבהו שהגיע מהישיבה לארמון הקיסר, והעריצוהו בקלם 'רבה דעמיה, מדברנא דאומתיה, בריך מתיך לשלם' (סנהדרין יד.).

דגש יש כאן, 'מהישיבה' הגיע רבי אבהו. הגמרא מנגנת את יציאתו מהישיבה כי גם שפחות נכריות מבחינות ברוממות רוחו של מי שכבש עצמו בהיכלה של תורה (הערת מהר"ח פלאגי בספר עיני כל חי שם ושם ביאר לפי דרכו).

מי ששקוע במתיבתא, גם שפחות דבי קיסר יודעות שהוא נמצא בעולם אחר, גבוה ונאצל מהן.

ועל אחת כמה וכמה בני תורה, צורכי מרבנן, יבואו לחלוק כבוד למי ששיקע עצמו שמונים שנה ויותר בעומקה של הלכה, בירושלים קרית מלך רב.

אשרי הדור שהוא היה פרנסו. אשרי הדור שקיבל את הנהגתו, האדם הגדול שהכיר בצערם של תלמידי חכמים, הכיר את בעיותיהם לפני ולפנים וברוב תבונה ידע ללוות את התפתחות עולם התורה והישיבות.

ואנו, אין לנו אלא שיור אלא התורה הזאת. כי לא יימוש ה' עמו, ואין כבוד התורה תלוי מעתה אלא בנו.

הרה"ג אברהם אפשטיין שליט"א

ירושלים ת"ו

לרגל הולדת בנו למז"ט ובשעט"מ

יזכו הוריו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך רוב נחת והרחבה כל הימים

החתן הבה"ח דניאל גלעד הי"ו
ליום חתונתו ויום שמחת ליבו
יהא ביתו רם ונישא לתפארת אבות

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "בף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת שופטים

אל לו לאדם להתיירא ולהתפחד מהיצר הרע

בפרשה (דברים כ, א): כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים.

הרבה פעמים כשהתורה מדברת על המצוות הפשוטות, כמו כאן שלכאורה יש כאן לימוד של התורה איך לנהל קשרי מלחמה, מה אומר הכהן משוח המלחמה, מה העם צריכים לעשות, וכן הלאה, מלבד זאת חוץ מפשטו יש כאן גם רמזים שהתורה רומזת לנו ובהם מלמדת אותנו יסודות בעבודת ה' יתברך. גם מהפרשה הזו רבותינו לימדו אותנו יסוד גדול שלומדים לעבודת ה', ועכשיו שאנחנו נמצאים בערב חודש אלול, זה הזמן להתבונן איך נוכל להתגבר על כל הנסיונות ההפרעות והמאבקים שטומן לנו היצר.

וכאן רומזת התורה, גם על המלחמה האמיתית, היומית והתמידית, מלחמת היצר. על זה באה התורה ואומרת, תחילת הכל - אם ראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם. היצר הרע הרבה מבחיל ומפחיד את האדם, ואדם אומר לעצמו, איך אני אוכל לעמוד כנגדו? הרי הוא מלאך ואני רק בשר ודם, ואיך אוכל כנגדו במלחמה?

על זה באה התורה ואומרת, 'לא תירא מהם'. ומדוע? - 'כי ה' אלהיך עמך'. הקב"ה נמצא אתך, והוא יסייע בידך. ואם הקב"ה נמצא אתך במלחמה הזאת, מובטח לך שתוכל לנצח את היצר. 'המעלך מארץ מצרים', תזכור מאיפה הגעת, מארץ מצרים. אמרו רבותינו (ומכילה פרשת יתרו): 'מעולם לא ברח עבד ממצרים'. זה דבר שלא היה מעולם בהיסטוריה, שכן בכל העולם ובכל הזמנים, גם במקומות הכי שמורים שיש, תמיד היו מצבים שהיו שברחו מהם. גם מבתי הספר שמוגנים בכל מיני הגנות ותחבולות, גם מהם הצליחו להמלט מעת לעת, בכל מיני אופנים. רק מקום אחד היה שמעולם לא ברח ולא נמלט משם עבד, - מצרים. ורבותינו הראשונים עמדו על זה וביארו שהיה זה בכח הכישוף של המצריים.

ועם כל זה שמעולם לא ברח עבד ממצרים, 'המעלך מארץ מצרים'. הקב"ה הוציא אותך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. מישוה העלה על דעתו שיתכן כזה דבר, שישיראל, האומה הרצוצה והשבורה, יצאו משם נגד רצון המצרים המאומנים בנשק ובמלחמה! ולא אדם אחד ולא שנים, אלא עשרות אלפים, שש מאות אלף. ועוד בריש גלי, כשפרעה מלווה אותם! אף אחד לא העלה על דעתו מציאות כזו. על זה מזכיר לך הפסוק ואומר 'המעלך מארץ מצרים', תזכור שאין עוד מלבדו ונגד רצון הבורא אין דבר שיכול לעמוד, ואם תזכור את זה, 'לא תירא מהם', אין לך מה להתפעל מסוס ורכב ועם רב, כי הקב"ה אתך, וכשהוא אתך אין לך מה להתיירא.

דברי הכהן משוח המלחמה אל העם

והנה, כשנגשים ישראל למערכה, נגש הכהן משוח המלחמה ומדבר אל העם דברי התעוררות. ואמר אליהם שמע ישראל, שמע ישראל זה רמז על האחדות, כי אם הם יהיו מאוחדים כאיש אחד בלב אחד, הנצחון מובטח. ועוד מביא רש"י בשם רבותינו, שמע ישראל - אם יש זכות קריאת שמע בידכם, אפילו אם אין לכם אלא זכות זו בלבד, כבר כדאי הוא להושיע אתכם. אין הכוונה כשאדם רק קורא את המילים

של קריאת שמע, אלא כאשר אדם קורא קריאת שמע ובאמת מאמין באחד יחיד ומיוחד, ומוכן למסור את הנפש על קדושת ה' יתברך, אז זכות המצוה הזו לבדה מספיקה כדי לנצח במלחמה.

גם שונאי ישראל ידעו מזה, ולכן הפלשתי הערל והטמא, גלית, היה מגיע פעמיים אל מחנה ישראל בכל יום, בבוקר ובערב. מתי? בזמן קריאת שמע. מפני שידע שכשהוא מגיע והם מתייראים ממנו, הם לא יכולים לקרוא את קריאת שמע, וכשאין בידם את הזכות הזו הוא יכול לנצח. לכן כיוון דוקא את השעה הזו ובה הגיעה ליידא את ישראל, כמו שאמרו רבותינו (סוטה מב:).

ממשיך הכהן ואומר, שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. ראשית כל, אל תפחדו.

יש כאן ארבע אזהרות שונות, אל ירך לבבכם, אל תיראו, אל תחפזו ואל תערצו מפניהם. למה נכללו ארבע אזהרות על ענין אחד, שהוא לא לירא ולא לפחד מהאויב? מביא רש"י את דרשת רבותינו, ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים. הדבר הראשון, הם מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה להשמיע קול שיפחזו אלו שכנגדם וינסו. הם לוקחים את התריסים, המגינים, מקישים אותם אחד בשני, וכשעשרות אלפי לוחמים עושים כך זה עושה רעש עצום, וכשאדם שומע רעש שכזה מתגנב ללבו פחד וחרדה, והוא מתחיל לברוח. כנגד זה אמר הכהן לשון אחד של אזהרה, שלא להתיירא מהם.

הדבר השני, רומסין בסוסיהם ומצהילים אותם, להשמיע קול שעטת פרסות סוסיהם. הסוס דרכו להיות צוהל אלי קרב, והם היו מצהילים את הסוסים ודוחקים בהם שישעטו וירוצו, שישמיעו את קולם כדי להטיל מורץ בלב הלוחמים שכנגדם. כשאדם שומע סוס אחד כזה הוא כבר עושה תשובה מיראה, כל שכן כשעשרות אלפי סוסים כאלו שועטים וצוהלים, וכל הקרקע מזדעזעת, שזה עלול להטיל פחד ויראה בלב. כלפי זה אמר לשון נוסף של אזהרה, שלא להתיירא מהם.

האופן השלישי שדרך האומות ליירא את הצד שכנגדם במלחמה, צווחים בקולם. וגם זה, כשאדם שומע עשרות אלפים שצועקים צעקות קרב, זה מקפא את דמו בפחד ובבהלה. כמו שכל אחד יכול לתאר לעצמו. ועל זה בא הלשון השלישי של אזהרת הכהן.

והדבר הרביעי - תוקעין בשופרות ובמיני משמיעי קול. הם מרעישים בתקיעת שופרות ובתורעות חצוצרות וכיוצא בזה, וגם זה מכניס פחד בלב. ועל ארבעת האופנים האלו שעל ידם ינסו אויבי ישראל להכניס פחד ומורץ בלבבם, באה התורה ואומרת ארבע לשונות של חיזוק הלב. אל ירך לבבכם, זו צהלת הסוס. אל תיראו זה קול התריסין שהיו מקישים אחד בשני. אל תחפזו זה קול הקרנות והשופרות, ואל תערצו זה קול הצווחות.

יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום

זהו פשוטו של מקרא, כמו שדרשו רבותינו בגמרא (סוטה מב:) ובספרי. אבל רבותינו בעלי המוסר גם כאן למדו וביארו בפסוק הזה, את דרכי המלחמה של היצר הרע עם האדם. לדעת את דרכי המלחמה של היצר זה חשוב, כי הכלל ראשון בכל מלחמה שרוצים להכריע, הוא לדעת

בעידנא דיצר הרע לית דמדכר ליצר הטוב

והיות זהו היא דרכו של היצר, על האדם להיות ערני תמיד, ולשים לב אל היצר האורב לו כל הזמן. אדם לא יכול להגיד, 'הנה, ניצחתי, אני הגיבור וידי על העליונה'. אתה לא יכול לדעת מה מחכה לך, ולכן אסור לך להוריד את הכוננות, כיון שלדעת זהו היצר מחכה.

ולכן על האדם להיות גיבור חיל, ולא לנוח לרגע. אחד ניצח את היצר הרע באיזה נסיון והכה אותו מכה גדולה, ואחרי שעה קלה מגיע היצר בפנים חדשות ושוחקות, ומנסה להכשיל אותו בנסיון אחר. הוא אומר ליצר, 'רגע, איך הגעת לכאן?! הרי לפני זמן מועט הרגתי אותך!' אבל היצר עונה לו, בסדר, הרגת אותי, אבל אתה לא מאמין בתחית המתים?... הנה, באתי.

כשאדם מכין את עצמו והוא יודע מראש שיכולה לבוא עליו התקפה בכל רגע, בכל מיני אופנים שונים ומשונים, עשרות ומאות, ומכין את עצמו ומחמש את עצמו ביראת שמים טהורה כדי לעמוד במלחמה, הוא יכול לעמוד כנגדו. אבל אם אדם לא מכין את עצמו למערכה לפני זה, ורק בשעה שמערכה כבר נטוושה והיצר כבר תוקף הוא מנסה להלחם, זה קשה הרבה יותר, וכמו שאמרה הגמרא בגדרים (דף לב:) **בעידנא דיצר הרע לית דמדכר ליצר הטוב**. כשאדם נמצא בתוך הנסיון, אפילו אם מגיע היצר הטוב ורוצה לעזור ולסייע לו, ומנסה להכניס בו יראת שמים כדי שיעמוד בנסיון, זה קשה. זה כבר 'בעידנא דיצר הרע', היצר כבר לופת אותו והוא נמצא בידי, ולכן כל האזהרות שאומר לו היצר הטוב, 'למה אתה מחליף נצח בשביל רגע קטן של הנאה, ולמה לך להפסיד בשני העולמות בגלל שעה קלה, הכל נופל על אזנים ערלות.

וכך כתב רבינו יונה (שערי תשובה ש"א אות ט"ט), שהעצה היעוצה לו לאדם שיכניס בלבו יראת שמים טהורה קודם שיבוא הנסיון, ואז כשיבוא היצר הרע ויתקוף עם כל האופנים שלו וכל הנסיונות המיוחדים שלו, הוא ימצא מולו אדם שביצר וחמש את עצמו ביראת שמים, ויהיה קל לאדם לנצח את היצר. וגם בדין הוא שהאדם ינצח אז את היצר הרע, כי בגלל שהכין את עצמו מראש למלחמת היצר והשתדל להכניס בקרבו יראת שמים, תהיה לו סיעתא דשמיא בזה. שהרי כך אמרו רבותינו (קדושין ל:), 'אלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, ולמי עוזרים מן השמים? למי שהתחיל לעזור לעצמו, ולמי שמגלה שאכפת לו מהדבר ומשתדל בזה.

לעולם יקדים אדם תפילה

כשמתכוננים מראש אל מלחמת היצר, מה צריכים לעשות? קודם כל כמו שהזכרנו, עצם הכוננות. אסור לו לאדם להיות רדום, ועליו לשים לב לנסיונות ולפיתויי היצר המתחדשים, ולהוסיף יראת שמים בקרבו. וכמו שפתחנו, אדם הוא שופט לעצמו ושופט לעצמו בכל רגע, ומוטלת עליו האחריות לשפוט משפט צדק, לדעת איפה היצר מחפש להכשיל אותו ואיפה הוא צבוע, ולהנצל ממנו.

ויחד עם זאת עלינו להתפלל. הגמרא מספרת (קדושין פא:) על האמוראים הקדושים שהיו מתפללים בכל יום 'דחמנא ליצלן מיצר הרע', ואם זה טוב לאמוראים קדושי עליון שהקטן שבהם היה יכול להחיות מתים (עבודה זרה י"ב), והם היו מתפללים לרבון העולמים שיציל אותם מהנסיונות, בודאי זה טוב גם לנו.

עכשיו אנחנו נמצאים קרוב לחודש אלול, הימים הנפלאים של השנה, בהם יש קרבה וסיעתא דשמיא מיוחדת. הדבר הראשון שאנחנו צריכים לזכור, אל לנו להיות חכמים בעינינו, ואל לנו להגיד 'אני גבור, אני אדע להתמודד עם היצר'. חלילה. עלינו להתכונן מבעוד מועד, בריבוי בעסק התורה, בתפילה ותשובה, ובלימוד ספרי יראה ומוסר. וכשאדם מכין את עצמו מראש למלחמת היצר ודואג ומחבל עצה ותחבולה איך לעמוד כנגד היצר, אז יחול בו הכלל שאמרה כאן התורה, 'אם ראית סוס ורכב עם רב, לא תירא מהם, כי ה' אלהיך עמך'. הקב"ה יעזור לך, וכשהקב"ה אתך – הנצחון בטוח. וה' יהיה בעזרנו, אמן ואמן.

ולחכיר את האויב. כשאדם לא מכיר את האויב, הוא לא יודע איזה נשק לקחת אותו ובמה להצטייד, ועלול לצאת למלחמה עם מקל... מה יעזור לך מקל אם האויב יגיע עם טנק?... אתה חייב לדעת ולהכיר לקראת מה אתה הולך.

הנה, הגמרא אומרת, שרק מי שאינו מתיירא מעבירות שבידו, היינו שהוא צדיק, יוצא למלחמה. ולדעת רבי יוסי הגלילי (סוטה מד:), אפילו מי שיש בידו עבירות דרבנן מחזירים אותו לביתו ולא נותנים לו להיות בחזית. ואם כך הוא שאלו שהגיעו למלחמה היו צדיקים ונקיים מכל חטא ועוון, בודאי היו בטוחים בבורא בבטחון חזק, ואם כן יש לתמוה, כאלו צדיקים שנקיים אפילו מעבירות דרבנן, צריך להזהיר אותם על צהלת הסוסים? הרי הם צדיקים ובטוחים בה' יתברך!

וכאן אנחנו רואים שאכן כן. גם מי שהוא צדיק גמור ויש לו בטחון חזק בבורא, מכל מקום כששומע פעם ראשונה את צהלת ושעיתות הסוסים, עלול להכנס ללבו קצת חיל ורעדה. אולי לא פחד עצום, אבל כן פחד במידת מה. ולכן צריכים לחזק את לבבו ולומר לו עידוד וחיוזוק.

הוא מתחזק ומחזק את אמונתו בבורא, אבל עכשיו מוצא היצר תחבולה חדשה. היצר לא שוקט לרגע, וכשהוא רואה שאותו צדיק התחזק באמונה ובבטחון, מביא לו בחינה חדשה. מה עכשיו? – הגפת התריסים. ועל זה צריך אותו צדיק לחזק את עצמו בחיוזוק חדש, 'אל תירא'. ולאחר הבחינה הזו מגיעה בחינה נוספת של קול הקרנות, וכן הלאה.

כאן למדנו את שיטת היצר במלחמה. הוא משנה כל העת את המהלכים שלו, כדי להפיל בסופו של דבר את האדם ברשתו. אם האדם לא נפל בצהלת הסוסים, הוא ינסה להפיל אותו בהגפת התריסים. ואם הוא לא נפל בקול התריסים, הוא יביא מהלך חדש, וינסה להפיל אותו בקול הקרנות ובקול הצווחות.

לכן על האדם לדעת, שגם אם ניצח את היצר באיזו מלחמה, הוא לא יכול לומר 'ברוך השם, ניצחתי אותו. הוא נפל שדוד, וגמרתיו אתו את הסיפור'. אתה לא יכול לדעת מה יהיה ברגע הבא. כבר ברגע הבא היצר עלול לבוא עליך שוב, והפעם בעלילה חדשה, בנסיון חדש ובבחינה אחרת.

הוא שאומרת הגמרא (קדושין ל:) שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וגם מתחדש עליו בכל יום. יש כאן שני בטיים, 'מתגבר' ו'מתחדש'. 'מתגבר' הכוונה היא שהוא מגביר את העוצמה שלו. ראיתי בספר מכתב מאלירו (אלול, הנהגות רבינו דף לב) שהביא דוגמא לזה, באחד שהיה רגיל לעשן, ויום אחד, לאור דברי הרופאים שזה מזיק לבריאות, החליט להפסיק לעשן. את החצי שעה ראשונה הוא עובר בשלום. את השעה הראשונה הוא כבר עובר ככה ככה, ולוקח איזו סוכריה כתחליף לסיגריה... עוברות כמה שעות, וכבר זה מתחיל להפריע לו.

עוברות עוד כמה שעות, והוא מתחיל לחשוב, 'אולי זה פקוח נפש... אולי אקח רק סיגריה אחת, ואחרי זה אפסיק... הוא מתגבר, ועובר יום שלם שהוא לא מעשן. קשה לו, אבל הוא מרגיש את עצמו גיבור.

מגיע היום השני. איך עכשיו הנסיון? – קשה הרבה יותר. זה לא כמו אתמול בשעה הראשונה, אלא עכשיו מצטרף לקושי כל יום האתמול, והנסיון קשה כבר מהרגע הראשון של היום.

זה יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום. היצר הגיע אתמול, והיום הוא מגיע שוב. עכשיו זה נסיון גדול הרבה יותר, כי זה נסיון שנמשך כבר יומיים. ואם הוא יבוא גם מחר, זה יהיה נסיון של שלושה ימים, וכן הלאה. אין זה נסיון של שעה קלה, אלא מתקבצים ובאים כל אותם רגעים וכל אותם שעות של נסיונות היצר, לנסיון אחד גדול, ולכן על האדם להתגבר יותר ויותר כדי לנצח.

זהו 'מתגבר'. אבל יש גם את הענין הזה שיצרו של אדם מתחדש בכל יום. מה זה מתחדש? – תחבולות ומזימות חדשות. כמו שראינו אצלנו, אם עברת את השלב הראשון של צהלת הסוסים, 'אל ירך לבבכם', יפה מאד, אבל חכה, בא נראה מה יעשה היצר עכשיו. ואכן הוא מגיע עכשיו עם רעיון אחר, הגפת התריסים, ואחרי זה עם קול הקרנות וקול הצווחות, וכל פעם אתה צריך לחדש את המלחמה כנגדו מחדש ולהתגבר בעוז ותעצומות כנגדו, כדי לנצח.

מישפטי התורה

מקורות

חוב דיניי ביה"ד בבירור האמת

ישנו חילוק מהותי בין בית דין שתפקידו לבירור האמת בלבד, לבין הכרעת שותפים בעלי זכות שווה בהבעת דעה, שבמקרה זה - ההכרעה לא נועדה לבירור האמת, אלא שקבוצת האנשים שהשתתפה בדבר מסוים הסכימה, שבכל הכרעה - דעת הרוב המספרי של השותפים היא תקבע, ונבאר בס"ד את הדברים בהרחבה.

לגבי בית דין - הדיינים חייבים לברר את האמת בין טענות הצדדים, ולכן אסור לאף דיין להיות קרוב לאף אחד מהצדדים. וכן אסור שתהיה לו איזה שהיא טובת הנאה מאחד הצדדים או מהנושא שנידון בפניו בכל אופן שהוא. והכל נועד כדי שיוכל לפסוק את הדין לאמיתו, ולכן מבואר בגמ' בסנהדרין (ל), ובשו"ע חו"מ (סי' יח), ובסמ"ע (ס"ק ד) ובנתיבות (ס"ק ב), שלצורך בירור האמת - חייב כל דיין לשמוע גם את דעתם של שאר הדיינים, כי אולי אם ישמע אותם - ישתכנע שהאמת כדעת הדיין שבמיעוט. ולכן דיין שלא ישמע גם את דעת המיעוט - דעתו בטלה, ואין לו שם דיין, כי חסר לו בבירור האמת. וזהו מהלכות בית הדין, שצריכים הדיינים לעשות כל שביכולתם לברר את האמת. ורק לאחר מכן כשכל אחד משוכנע בדעתו, מתקבלת ההכרעה על פי דעתם של רוב הדיינים.

והוסיף הנתיבות (בס"ק ק"א), שאפילו בית דין מקצועי של שמאיים, שנועד לקבוע מהו שוויות המחיר של הקרקע או המטלטלין שברשות הלוה, כדי לפרוע ממנו את חובו למלוה. או ב"ד של אנשי מקצוע שתפקידם לקבוע, מהי שוויות הנזק שגרם המזיק לניזק, גם שם למרות שהדיינים אינם תלמידי חכמים אלא אנשי מקצוע, בכל זאת מכיון שתפקידם לברר את האמת של שומת החפץ, גדרם - כבית דין רגיל, וחייב כל דיין לשמוע את טענת שאר חבריו השמאים, כי אולי ישתכנע בצדקתם, מאחר וחובתו להכריע ע"פ האמת. ואם לא שמע אפילו רק אחד מהשמאים - אין תוקף להחלטתו, ואינו נחשב כדיין בביה"ד הזה.

גדר הצבעת השותפים בעלי זכות ההצבעה

משא"כ בהחלטות של שותפים בנכס או באיגוד עובדים, חברי ביהכנ"ס וכדומה, שם מראש ידוע שכל אחד אומר את דעתו כשכולה מבוססת על נגיעתו האישית, ואין תפקידו לברר את האמת - כי איננו דיין לדון אחרים. אלא בגלל שהם שותפים באותו דבר שנצרך להכריע בו - לכן לכל שותף ישנה זכות להגיד את דעתו, וההכרעה מתקבלת לבסוף על פי רוב הדעות.

ונביא דוגמאות שכיחות לכך. אם ישנה נזילה מועטת של מי גשמים מהגג לדירה אחת או שתיים מתחת לגג בבנין משותף. שבאופן זה עדיין אין מנהג מדינה המחייב לעשות זיפות, ושכיח שבעלי הדירות שמתחת לגג שהם הסובלים בעיקר, מעוניינים שגם במצב הזה יעשו זיפות חדש על כל הגג המשותף. ואילו שאר בעלי הדירות שבבנין שלא סובלים מהגשם, מעוניינים לדחות את ההוצאה הכספית הגדולה שמחמת הזיפות. וכמו כן אם למשל נכנסו שני עכברים לאחת מהדירות בקומת הקרקע, בעלי אותה דירה רוצים שוועד הבית יעשה

הליכות חיים

בס"ד

דיני קבלת החלטות על פי רוב

שאלה

בבנין משותף נוצרו חילוקי דעות על הוצאה כספית לתועלת הבנין. כאשר הדיירים שחפצו בהשקעה הכספית פנו למתנגדים כדי להסביר את עמדתם, השיבו להם המתנגדים, שאינם מעוניינים לשמוע אותם, ולא רוצים שישכנעו אותם בנחיצות הדבר. כשנעשתה לבסוף ההצבעה - התקבלה דעת רוב הדיירים שהתנגדו להוצאה, אלא שלא כל המתנגדים נכחו במקום, וחלקם שלחו את חתימתם שמצטרפים לדעה זו.

כעת טוענים המפסידים: א - מכיון שלא רצו לשמוע את דעתם, אין לדעת הרוב תוקף, כי הצבעתם נעשתה בגלל שלא היה להם מידע הכרחי אותו סירבו לשמוע.

ב - מכיון שחלק מהמתנגדים לא היו נוכחים באסיפה, אולי אין שום תוקף לדעתם.

תשובה

א. כל החלטה שצריכה סמכות של בית דין - מטרתה לברר את האמת בלבד. ולכן צריך שלאף דיין לא תהיה נגיעה אישית לדבר שנידון. וכן שלא יהיה קשור בשום צורה לאף אחד מבעלי הדין. כמו כן, חייבים הדיינים להתכנס ביחד, וכל אחד צריך לשמוע את דעת זולתו, ורק לאחר מכן יחליט מהי דעתו. והחלטת רוב הדיינים - מחייבת גם את דעת המיעוט. ודין שהחליט בלי לשמוע את דעת שאר הדיינים - לא מתחשבים בדעתו.

ב. בהחלטות שמתקבלות לפי החלטת הרוב המספרי של הנוגעים והשותפים בדבר, וידוע מראש שלכל אחד מהמחליטים ישנה נגיעה אישית, בגלל הסיבות והאינטרסים שלו בנידון שעליו צריך להחליט, במקרים אלו - אף אחד אינו מחויב לשמוע תחילה את דעתו של חברו, והרוב המספרי שיתקבל לבסוף - הוא יכריע את הנידון, ויחייב את המיעוט לקיימו.

ג. לפיכך בהחלטות שמקבלים שכנים בבנין משותף באסיפת דיירים, בהחלטות של אירגוני עובדים או החלטות לבחירת יושב ראש לארגון מסוים, גבאי לבהכנ"ס וכדו' - החלטת הרוב המספרי היא המחייבת, ואף אחד מהשותפים אינו צריך לשמוע תחילה את חברו כדי להשתכנע ולשנות את דעתו.

כמו כן במקרים אלו, אם חלק מהשותפים לא יגיעו לאסיפה למרות שהיא פורסמה באופן גלוי, וכל אחד מהשותפים ידע ממנה - ההחלטה תתקבל על פי דעת רוב הנוכחים באסיפה, ותחייב את כל השותפים בדבר, כולל את אלו שלא נכחו באסיפה.

אולם מי שנעדר מהאסיפה, אבל כתב בפתק את דעתו וחתם את שמו עליו, והפתק הוצג לפני המשתתפים באסיפה - דעתו תחשב, ויספרו אותה כמו שהיה נוכח בפועל באסיפה. אלא אם כן ישנו מנהג ידוע באותו מקום או באותה שותפות, עם כללים אחרים, שבמקרה זה המנהג הוא הקובע, ועל דעת כן השתתפו.

מיידית ריסוס בכל הקרקע המשותפת של הבנין. ואילו הדיירים העליונים שלא ניזוקים מכך טוענים, שעדיין אין ראיה שיש כאן מכת עכברים, ואולי זה רק מקרי, וניתן להסתפק במלכודת עכברים וכו'.

והנה במקרים אלו והדומים לכך, אם אין מנהג ידוע ומחייב, ההכרעה מתקבלת על פי רוב בעלי הנכס. והרי ברור מראש, שכל אחד מהדיירים אומר את דעתו רק מחמת נגיעתו האישית לנידון, ואינו צריך לברר מהי האמת. ועל דעת כן השתתף מראש כל אחד מהשותפים, שההכרעה תתקבל ע"פ הרוב המספרי בלבד.

כמו כן כשרוצים למנות גבאי לבהכנ"ס או יושב ראש לוועד עובדים וכו', ויש באותו מקום כמה אנשים בעלי זכות הצבעה, שמשלמים מיסי חבר וכו' שהם קרובי משפחה, ואחד מהם הציג את מועמדותו. הרי ברור שכל קרובי משפחתו יצביעו עבור קרוב משפחתם מחמת נגיעתם האישית, ולמרות זאת - זוהי זכותם המלאה, כי הם שותפים שווים לשאר האנשים. נמצא שבמקרים אלו מטרת הכרעת הרוב המספרי - איננה בירור האמת, כי ידוע מראש שכל אחד מהשותפים מצביע בגלל התועלת והאינטרס האישי שלו, אלא שעל דעת כן הם השתתפו מראש, ולכן החלטת הרוב המספרי - היא זאת שתחייב את כולם.

לפי"ז אין שום סיבה לחייב אף אחד מהשותפים לשמוע את דעת מי שחושב אחרת ממנו, כי חיוב זה קיים רק בבי"ד שמטרתו היא בירור האמת. משא"כ ברוב מספרי של בעלי זכות הצבעה שאין כאן מושג בירור האמת, אלא נתינת זכות לכל שותף להביע את דעתו, שאין כל סיבה שנצריך אותו לשמוע גם את דעת חבריו שחושב אחרת. ומסיבה זו אין כל מניעה מאב להצביע עבור בנו או אחיו לקבלת המשרה הנכספת, אע"פ שברור לכל שהשיקול היחידי שלו הוא - בגלל קרבתו המשפחתית ולא בגלל התאמתו לתפקיד.

הטעם שהחלטת רוב הנוכחים באסיפה, מחייבת את הנעדרים ממנה

אמנם כתב בשו"ת חת"ס חו"מ (ס"ק קטו) שהובא גם בפתחי תשובה חו"מ (ס"ק קסג, א), שאם פירסמו ברבים את קיום האסיפה והנושאים שידונו בהם, ולא הגיעו אליה חלק מהשותפים, ואפילו שנעדרו מחמת אונס, בכל זאת החלטת רוב הנוכחים באסיפה - מחייבת את כולם. ונחשב הדבר, כאילו אותם שנעדרו מהאסיפה, נתנו יפוי כח לנוכחים בה, שההחלטה שתתקבל באסיפה ע"פ הרוב - תחייב גם אותם. כי הרי אין מציאות מעשית בכל ציבור גדול שכולם יוכלו להשתתף באותו היום, ובאותה שעה באסיפות שנקבעו. ושכיח שתמיד ישנם אנשים שנעדרים ממנה מסיבות שונות. ועל כרחק שהנעדרים נותנים בשב ואל תעשה יפוי כח למשתתפים - שההחלטה שתתקבל ע"פ הרוב תחייב גם אותם וע"ש.

הטעם שהדעה נחשבת גם כשהודיעה בכתב

אולם אם הנעדרים מהאסיפה הביעו את דעתם וכתבו בפתק וחתמו על כך, ודאגו שדעתם תהיה נוכחת באסיפה לעיני כל המשתתפים בה. במקרה זה למרות שלא נכחו באסיפה אישית, אולם הם מימשו את זכות השותפות שלהם, ואמרו בקום ועשה את דעתם. והרי כבר התבאר לעיל, שבהכרעות מעין אלו אין המטרה לבירור האמת, לפיכך אם אין מנהג קבוע שאומר, שרק דעתם של המשתתפים בפועל באסיפה ובהצבעה שתערך שם, היא זאת שתקבע, לכן כשאין מנהג, ניתן לומר באסיפה את דעתו - גם ע"י מכתב שחותם ע"י בעל זכות ההצבעה, ואין צורך שיהיה נוכח שם אישית.

פסילת הצבעה שנקנתה בכסף

אולם נוסף, שלמרות האמור, אם אחד מהמועמדים נתן כסף לשותפים שיצביעו עבורו - אין כאן שום תוקף להצבעתם - ודעתם בטלה. מכיון שגם ברוב מספרי, למרות שידוע שכל אחד מצביע בגלל שיקוליו האישיים, אולם זה טבעו של שותפות, שכל אחד פועל לפי האינטרס שלו, ועל דעת כן מראש הוסכם הדבר.

משא"כ אם אדם קנה בכספו את דעתם של השותפים, נמצא שאין כאן דעתו העצמית של השותף, אלא הוא מכר את דעתו לעשיר, ויש כאן רק דעת העשיר בלבד, ועל דעת כן לא היתה הסכמה מראש שכן תתקבל ההכרעה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מטרת המלך בישראל

בפרשת השבוע (יז, טו) ישנה מצוה מהתורה למנות מלך בישראל כשיבואו לארץ ישראל שנאמר "שום תשים עליך מלך", וכפי שמבואר גם בגמ' בסנהדרין (כ:) וברמב"ם (פ"א מומלכים הל' א). ומהראוי להתבונן, איזה תועלת יש במינוי המלך, הרי יש שופטים ונשיא לכל שבט, בתי דין, וכהנים בישראל, א"כ לשם מה צריך גם מלך? כמו כן הקשתה שם הגמ', למה נחשב לבני ישראל לחטא שביקשו למנות להם מלך בימי שמואל הנביא, כמבואר בשמואל א (ח, ה-ט), הרי זו מצוה מהתורה?

והנה ביחס לשאלה השניה מתרצת הגמ', שהתורה ציוותה שהמלך ידון את העם כמשפטי התורה, וביחס למלחמות עם הגויים, יכלו להסתפק בהנהגת שמואל הנביא. והעם ביקשו מלך שידון אותם ככל הגויים, ויצא וילחם עבורם. ועבור כך לא נצטוונו למנות מלך בישראל. ובפרט שהעם ראו, שבזכות תפילת שמואל הנביא לפני הקב"ה שיציל אותם מהפלשתים - נעשו להם ניסים גדולים, והפלשתים נגפו לפנייהם עם אבידות גדולות כמבואר שם בנביא (שמואל א ג, יא-יג), וזאת מבלי ששמואל היה צריך להלחם עבורם בפועל וע"ש. א"כ מה יוסיף להם מלך יותר מכל נביא אחר שישפטם.

והנה כדי לבאר את מטרת המלך בישראל, נביא תחילה את עיקר דברי החתם סופר על התורה (יז, טו), ונוסיף לכך בס"ד ביאור.

ישנם שבעים אומות גויים, וכנגדם ישנם שבעים שרים בשמים, כאשר לכל אומה יש שר בשמים שממנו היא מקבלת את כוחה, ומה שמחליטים בשמים ביחס לאותו השר - כך יקרה עם האומה שעליו הוא אחראי, כי רוחו של אותו השר - בקרבם. אך על עם ישראל אין שום שר ממונה, אלא הקב"ה בעצמו אחראי עליהם, וממנו הם מקבלים את כל ההשפעה. ולכן מלכי ישראל שנבחרו להיות מדוד ויוצאי חלציו - הם יושבים על כסא ה', ורוח הקודש שופעת עליהם, ומלכותם עם מלכות הבורא ית"ש אדוקים זה בזה. וכלשון הפסוק בדברי הימים א (כט, כג) "וישב שלמה - על כסא ה'". ואין אפשרות שתשרה שכינה במלוא עוצמתה בישראל - אלא ע"י שבט יהודה. ואפילו משה רבינו הוצרך לצורך זה לחזר בנה של מרים וכלב שהיה משבט יהודה, כמבואר בזהר הקדו'. נמצא שיעודו של המלך בישראל הוא - להיות האמצעי להשפעת השכינה על כל אחד מישראל, ואת זה הוא יעשה ע"י לימוד התורה שילמד את העם, ויעמיד את הדת על תילה. ולכן אמר הקב"ה לשמואל הנביא שם - לא אותך מאסו, כי אם אותי מאסו ממלוך עליהם וכו', כי בזה שביקשו מלך לשופטם ככל הגויים - בכך הם אמרו, שלא רוצים

השראת שכינה עליהם שנעשית ע"י מלך ישראל ששופט ע"י התורה וחוקיה, אלא רוצים מלך כמו אצל הגויים שבודה מעצמו חוקי מלכות, וזהו דבר נמאס בישראל עכ"ד.

תפקידו ומהותו של מלך בישראל

נמצא, אע"פ שהנביאים היו מתנבאים בשם הקב"ה, אולם הנבואה היתה באופן ארעי, ובדברים מסוימים בלבד שנצרכו להוכיח את העם. משא"כ המלך יושב על כסא ה' כל ימי חייו, וכשדן ומלמד תורה - הינו שליח ה' שדרכו עוברת השפעת הקדושה לכל יהודי, ויהודיה בעם ישראל. והדוגמא למצב זה - היה בימי שלמה המלך, שעיקר עיסוקו של שלמה היה ללמד בפרהסיה תורה את העם. וכלשון הפסוק הראשון בקהלת (א, א) "דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים". וכתוב שם במדרש קהלת רבה וז"ל: למה נקרא שמו של שלמה - קהלת? לפי שהיו דבריו נאמרים בהקהל, כמו שנאמר "אז יקהל שלמה", ויבואו מכל העמים לשמוע את חכמת שלמה. ושרתה עליו רוח הקודש, ואמר שלושה ספרים: משלי, שיר השירים, וקהלת ע"כ. וכך גם פי' רש"י שם בד"ה קהלת יע"ש. ומוסיף שם המדרש, שפעם אחת כתוב "אמר קהלת", ופעם אחרת כתוב "אמרה קהלת" אמר רב ירמיה - זה רוח הקודש, פעמים שמדבר בלשון זכר, ופעמים בלשון נקבה ע"כ.

מסקנת הדברים, תפקידו ויעודו של מלך ישראל הוא - להיות הכלי שדרכו הקב"ה מעביר את השראת השכינה על כל אחד מישראל, ונחשב כשליחו של הקב"ה ללמד את תורת ה' לעם, ולכן שרתה עליו רוח הקודש בעת שלימד את התורה ברבים. ולכן נצטווה שלא יסור ספר התורה ממנו, כי זה עיקר תפקידו ויעודו של המלך - ללמוד וללמד תורה, ולהעמיד את קיום הדת על תילה.

ההבדל בין הברכות על מלך ישראל, למלך גוי

לאור האמור מובן למה כשרואים מלך ישראל מברכים עליו "שחלק מכבודו ליראיו" ואילו כשרואים מלך גוי מברכים עליו "שנתן מכבודו לבשר ודם". כי למלך גוי אין שום שייכות עם הקב"ה אלא הוא שליחו של השר הממונה עליו בשמים, ומסיבות מסוימות רצה הקב"ה שאותו אדם יהיה המלך על אותה אומה, ולכן משבחים את הקב"ה - שנתן לאותו גוי בשר ודם, כבוד רב. משא"כ מלך ישראל אם הוא צדיק וירא ה', הוא קיבל כביכול מהקב"ה בעצמו את הכח לשלוט על ישראל, ונחשב - כידו הארוכה של הבורא ית"ש, ותפקידו להעביר את השכינה שעוברת מהקב"ה דרכו לעם ישראל. ולכן מברכים עליו, ומשבחים את הקב"ה: שחלק - מכבודו ליראיו. כלומר שהמלך קיבל את כבודו של הקב"ה עצמו. ולכן מלך ישראל לא יכול למחול על כבודו, כי אין הכבוד שייך לו, אלא זה כבוד הקב"ה שנמצא בו. ומכיון שאינו בעלים על הכבוד הזה - אין לו סמכות למחול עליו. וזהו המשמעות של הפסוק "וישב שלמה - על כסא ה'" דהיינו - כפשוטו ממש, שהקב"ה נתן למלך במובן מסוים את המלכות ששייכת לו. והכל נעשה כדי שהמלך ילמד, וילמד תורה כל אחד, ואחת מעם ישראל. כי גם תורת ישראל הינה חלק בלתי נפרד מהקב"ה, וכדברי הזוהר הקדוש: הקב"ה, התורה, וישראל - אחד הם, וקשורים אחד בשני בקשר שלא ניתן להפרידו.

מה היה עיקר עיסוקם של המלכים: שלמה, וחזקיה

ואכן אצל שני מלכי יהודה שהתבלטו בלימוד תורה אל כל חלקי העם - לא היה מלחמות. א - אצל שלמה המלך שלימד בהקהל את הגברים, נשים, וטף, תורה ויראת שמים - כל אומות העולם השלימו עמו, ובאו ללמוד את חכמת האלוקים שבקרב. וממילא לא נצרך

להילחם עם אף אומה. ב - אצל חזקיהו המלך כתוב בגמ' בסנהדרין (צד:) שבדקו מזן ועד באר שבע - ולא מצאו עם הארץ, ומגבת עד אנטריפס ולא מצאו - תינוק, ותינוקת, איש, ואשה - שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה וע"ש. והיות ולא היה צבא לחזקיהו המלך, לכן כשבא סנחריב מלך אשור להילחם עמו, התפלל חזקיהו לקב"ה כאמור במלכים ב (יט, טו-כ) שיעשה עבורו את המלחמה עם סנחריב, כי הוא, מילא בשלימות את תפקידו כמלך ישראל. ואכן הקב"ה שמע לתפילתו - ובלילה אחד מתו כל מחנה אשור כמבואר שם (יט, לה), ויובא לקמן.

ביאור הרמב"ן באיסור המלך להרבות סוסים

לאור האמור, מובן עומק איסור התורה על המלך שלא ירבה לו סוסים, וזאת מלבד הטעמים שכתובים בתורה, כדי שלא ישיב את העם למצרים בגלל הסוסים, וכן שלא יתגאה בעושרו. מוסיף הרמב"ן בפרשה (יט, טו) שאם המלך מרבה לו סוסים, רכב, ופרשים, הוא מראה בזה שסומך על כוחו הצבאי שבעזרתו ינצח את אויביו, בעוד שהאמת היא, שכאשר מלך ישראל הצדיק יושב על כסא ה', ומלמד את העם תורה - עליו לבטוח בה' בלבד, כי הרי הוא משמש כעת כשליחו ללמד את תורת ישראל, ובאמצעותו מועברת קדושת השכינה לכל אחד מישראל, ובמקרה כזה - בטוח שהקב"ה ימלא את חלקו בשותפות של מלכות ישראל - וילחם עבורו, ולכן אין המלך צריך כלל לצבא. וההשתדלות שלו מתבטאת - רק בלימוד תורה לעם, ובהעמדת הדת על תילה בלבד.

וכמו שעשה חזקיהו המלך, שמילא בשלימות את תפקיד המלך ומחמת זה רצה הקב"ה לעשותו - מלך המשיח כמבואר בסנהדרין (צד:) וכשבא סנחריב, התפלל חזקיהו לקב"ה שהוא יישן על מיטתו מבלי לעשות שום השתדלות גשמית - והקב"ה לבדו יהרוג את צבא סנחריב. כי הלוא הם "שותפים שווים" במלכות ישראל, כמבואר במדרש רבה איכה (ד, טו) ע"ש. ומכיון שחזקיהו מילא בשלימות את חלקו בתפקיד המלך, לכן על השותף השני כלומר - הקב"ה למלא את חלקו בשותפות זו. ואכן הקב"ה הסכים עמו, ומילא את חלקו בשותפות, וכל צבא סנחריב מתו באותו הלילה.

אושרם של המלמדים תורה בישראל

והנה בעוונותינו הרבים עד שנוכה שיבוא במהרה בימינו מלך המשיח מזרע דוד המלך - לא יהיה מלך בישראל. אולם כבר אמרו חז"ל: מאן מלכי - רבנן. וממילא כל איש, ואשה מישראל יכולים לשמש במובן "מושאל בלבד" בתפקידו של המלך. כלומר, תחילה הוא ילמד כראוי בעצמו, ובמשך הזמן הוא ילמד אחרים בכתב או בעל פה תורה, מוסר, ויראת שמים. וכמו שעשה שלמה המלך שלימד בהקהל את ספרי: קהלת, ומשלי, ושיר השירים - את כל הגברים, והנשים בכל הגילאים.

וכך מבואר בחז"ל בסנהדרין (צד:) שחזקיהו מלך יהודה, לימד או שדאג שילמדו אחרים - כל ילד וילדה, איש ואשה את ההלכות והמוסר שצריכים לדעת. ולכן אע"פ שמציאות כזאת לא שכיחה בזמן הזה, אולם כל מי שמלמד תורה ויר"ש מהגיל הרך, ועד לגדולי התלמידי חכמים. וכן הנשים שמלמדות את הבנות מכל הגילאים מה שצריכות לדעת, בתפקידים - הם עושים את תכלית רצון הבורא ית"ש, וכך עשה מלך ישראל, וכך יעשה גם מלך המשיח, ולשם כך הוא מתמנה.

גדר חיוב מזונות האב לילדו הקטן

כתוב בגמ' (כתובות סה:) דרש רב עולא רבה, אע"פ שאמרו שאין אדם זן את בנו ובנותיו כשהם קטנים, אבל זן - קטני קטנים עד גיל שש ע"כ. כלומר, ישנו חיוב על האב לזון את בנו, ובנותיו עד סוף גיל שש, כמבואר בב"ח אהע"ז (סי' עא, ס"ק ב).

מחלוקת הראשונים בטעם חיוב האב לזון את בנו הקטן

נחלקו רבותינו הראשונים, האם הסיבה שחכמים חייבו את האב לזון את בנו הקטן נובעת - בגלל שחייב במזונות לאמו, והיות והילד הקטן גדל אצל אמו, והרי אם האמא תראה שאין לילדה מה לאכול, מרחמנותה על בנה - תתן לו את האוכל שלה, ואז לא יהיה לה מה לאכול. ומאחר והבעל חייב במזונות אשתו, לכן מחמת האם חייבוהו לזון את בנו הקטן, וכך סובר הר"ן על הרי"ף (כח: ס"פ אע"פ). ואולי יש קצת ראיה לדבריו מדברי רש"י (דף סה: סוף ד"ה יוצא בעירוב בנו) וע"ש.

ויש שאמרו שתקנת חכמים זו נעשתה - כחוב נפרד על האבא לזון את ילדו הקטן, ללא קשר עם חיוב מזונותיו לאם הילד. וכך סובר המהר"ם מרוטנבורג שהובא בטור אהע"ז (סי' עא, א).

הנפקא מינה לדינא בין הדעות שנחלקו

ויש נפקא מינה לדינא בין השיטות כגון:

א - אם הבן נולד מפנויה, מכיון שאינו חייב במזונות האם, לדעת הר"ן - פטור האב מלזון את בנו הקטן. אולם לדעת שאר הראשונים שפוסקים כמהר"ם מרוטנבורג - חייב האב לזון את בנו הקטן.

ב - אם אשתו אם הילד נפטרה, לר"ן - יפטר מלזון את בנו. ולשאר הראשונים - יתחייב לזונו.

והנה גם הר"ן סיים את דבריו שם וז"ל: אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עכ"ל. משמע שגם הר"ן מסכים שכל הראשונים שלפניו חלקו על דבריו, וסוברים כמו המהר"ם מרוטנבורג, שחיוב מזונות האב לבנו הקטן, אינו קשור כלל לחיוב מזונותיו לאשתו. וכן כתב בפירוש בדרכי משה הארוך והקצר על הטור שם (ס"ק א) וז"ל: ומתשובת הרא"ש (כלל יג, סי' ז), ומשו"ת הריב"ש [שהיה תלמידו הגדול של הר"ן], [סי' מא] משמע - שלא סוברים כדעת הר"ן ע"כ.

ונוסיף עוד, שדברי השו"ת הנ"ל מתייחסים למקרה, שנולד הבן מפנויה, ששניהם פסקו, שאם האב מודה שהבן הזה ממנו - הוא חייב לזון אותו, למרות שאינו חייב במזונות אמו. דברי הרא"ש והריב"ש הובאו להלכה בשו"ע אהע"ז (סי' עא, ד) ללא שום חולק וע"ש. וגם בחלקת מחוקק שם (ס"ק א), ובבית שמואל (ס"ק א) נקטו להלכה שהעיקר כדעת המהר"ם מרוטנבורג. וכן באבני מילואים שם (סי' עא, א) נקט כן להלכה, והוכיח שם, שזוהי גם דעתם של הרי"ף, והרמב"ם וע"ש בראיותיו.

הכרעת הראשונים והפוסקים כדעת מהר"ם מרוטנבורג

מסקנת הדברים, לדעת כל רבותינו הראשונים והפוסקים [למעט הר"ן] החיוב שתיקנו חז"ל על האב לזון את בנו ובתו הקטנים עד סוף גיל שש שנים, הוא - חיוב עצמי לטובת הילד, ואפילו אם לילד יש כסף רב שירש או קיבל במתנה ממשפחת אמו, ושאיין לאביו רשות להשתמש בו, גם במקרה זה למרות שהילד הינו עשיר, כתב

המהר"ם מרוטנבורג, שהאב חייב לזונו עד תום גיל שש. מאחר ואין החיוב לזון את בנו הקטן נובע מהלכות צדקה לעניים, אלא זהו חיוב עצמי שהטילו חז"ל על האב לזון את בנו הקטן. משא"כ החיוב שחז"ל הטילו על האב לזון את בנו מגיל שבע שנים ומעלה - נובע מהלכות צדקה, ולכן אם לבנו יש כסף מצד עצמו - אם כן הוא לא עני, ובמקרה זה פטור האב מלזונו.

דעת שו"ת אגרות משה בנידון

לאור האמור, לא זכיתי להבין את דברי הגאון בעל שו"ת אגרות משה זצ"ל ביורה דעה (ח"א סי' קמג) שנקט כדברי הר"ן בניגוד לכל האמור לעיל, ובפרט שגם הר"ן כתב, שהראשונים לא הסכימו עמו. והנה האג"מ מביא ראיה לדבריו מהגמ' בכתובות (סד:) שם כתוב, שהבעל חייב לתת לאשתו סעודה נוספת כדי לפרנס את האורחים העניים שיבואו לביתם. ולכאורה קשה, שהרי אין חיוב על הבעל לתת לאשתו כסף או אוכל שתחלק לצדקה? אלא ע"כ, כתב האג"מ, שהטעם הוא, בגלל שהדרך שאם הבאים לביתם הם עניים, נותנים להם לאכול, וממילא אשתו מעצמה תתן להם את המזונות שלה, ואז לא ישאר לה מה לאכול, והרי הבעל חייב במזונות אשתו. לכן חז"ל חייבו את הבעל להוסיף לאשתו עוד סעודה עבור האורחים. ולפי"ז טוען האג"מ, שמכאן ראיה לר"ן, שמהטעם הזה תיקנו חז"ל שחייב האב לזון את בנו.

ביאור שיטות הראשונים והפוסקים שחלקו על מסקנתו

ולכאורה כמדומה שעכ"פ שאר הראשונים הבינו אחרת את חיוב הגמ' לזון את האורחים. שהרי מבואר שם בגמ' (אס) שהטיפול של האשה באורחים - הוא חיובו של הבעל מחמת מנהג המקום. וכמו שכתב שם רש"י בד"ה פרחי, לפי שבמקום שיש בני בית רבים - נוהגים להתארח עובדי דרך ע"כ. ולפי"ז טוען הבעל לאשתו, מכיון שנשאתי אותך שנגור בעיר על דעת המנהג שקיים שם, לכן את חייבת לטרוח גם בכל צורכי האורחים שמגיעים לביתנו, שנודדים ממקום למקום. ובמקביל טוענת לו אשתו, מכיון שבגללך אני חייבת לטרוח עבור האורחים, והרי ודאי שמנהג המקום אינו מטיל עלי חיוב זה, כי אני משועבדת רק לך, ורק עליך כבעל הדירה מוטל החיוב להכניס את העניים לביתנו, לפיכך תתן לי אוכל כדי לזון אותם, ואין חיוב זה קשור כלל למה שאתה מחויב מחמת הכתובה לזון אותי, אלא שרק באופן הזה כשתיתן לי אוכל עבור האורחים תוכל לחייב אותי לטרוח עבורם.

כמו כן מה שהביא בשו"ת האג"מ הנ"ל ראיה מלשון הרמב"ם (פ' יב מאישות, הל' ד) שכתב, שכשם שאדם חייב במזונות אשתו - כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים, עד שיהיו בני שש שנים. משמע לכאורה מדבריו כדברי הר"ן שחיוב מזונות ילדיו קשור למזונות אמו. כבר דחה זאת באבני מילואים (סי' עא, א), שדימוי הרמב"ם מתייחס רק לדין, שכשם שהחיוב של הבעל במזונות אשתו הינו חיוב גמור, ואינו תלוי בשום דבר אחר, ולכן גם אם אשתו עשירה מופלגת חייב במזונותיה. כך חיוב האב במזונות ילדיו הקטנים הינו חיוב עצמי, וקיים גם אם ילדיו הינם עשירים, ויש להם ממה להתפרנס בלעדי אביהם, ואינו מתייחס כלל לנידון של הר"ן וע"ש. לאור האמור, כמדומה שנשארת בעינה הכרעת כל הראשונים, והפוסקים שהובאו לעיל - שנקטו כדעת המהר"ם מרוטנבורג.

מענייני החידוק

גליון 68 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

יבואר גודל הכוח של לימוד סנגוריא על עם ישראל

ובשבוע זה ראיתי חידוש גדול בנביא בשופטים פרק ו' פסוק י"ב שעוסק בחטא עם ישראל כמו שכתוב בפרק ו' ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' ויתן ה' ביד מדין שבע שנים עד שהגיע גדעון שהיה חובט חטים בגת להניס מפני מדין וכתוב שם ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו כו' ובהמשך כתוב ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין וברש"י כתב שכל הכוח של גדעון היה שלימד זכות על עם ישראל וכן כתב במצודות דוד ואף כשמתבוננים בפרשה זו רואים רק שהתפלל להקב"ה כמו שכתוב הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ואין רואים כאן שום זכות מ"מ עצם הדבר שגדעון עומד ומתפלל אל הקב"ה אפילו בלשון של טענה וזה נראה כטרוניא על הקב"ה כמו שכתוב ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו כבר קיבל תואר מאת הקב"ה לך בכוחך זה והושעת את ישראל. ומזה רואים כמה חשוב ללמד סנגוריא על ישראל וכמה הקב"ה דורש מאתנו ללמד זכות על עם ישראל אפילו שאי"כ שום זכות רק לעמוד לצידם זה מביא ס"ד גדולה על האדם שמקבל כוחות מיוחדים מאת ה'. ובודאי שזה מוסר השכל כלפנו שידוע כשיש מריבה בין שני אנשים וכל אחד מחפש את קרוביו וידידיו לעמוד לצידו ובפרט בניו וב"ב הקרובים ואם ח"ו אחד מבניו או מב"ב עומד בצד השני אז הוא כועס מאד עליו אבל אצל הקב"ה זה להיפך כשעם ישראל חוטאים כמו שכתוב ויעשו בני ישראל את הרע בעיני ה' ובודאי כ"א חושב שגדעון היה מקבל כוח מאת ה' אם היה עומד לצידו של הקב"ה ומקטרג על עם ישראל אבל כשמתבוננים רואים להיפך שכל הכוח של גדעון זה כשעמד בצד של ישראל ובזה א"ל הקב"ה לך בכחך זה והושעת את ישראל, וידוע דברי המלבי"ם שם שכתב שכל הכוח של גדעון היה מחמת כיבוד אב ואם וזה פתח בפניו את הפתח להגיע למדרגה שהציל את עם ישראל מיד מדין. וכמה ידועים דברי המשנה בסנהדרין בכוח של סנהדרין שדנים את האדם בעבירות חמורות ע"י עדים והתראה ואעפ"כ האדם החוטא לא שומע להתראה ולא מפחד מהעדים ומ"מ ב"ד מחפשים כ"כ הרבה זכויות להציל אותו ובפרט בדיני נפשות כמו שמבואר במשנה שבידיני נפשות מטיף אפילו ע"פ אחד לזכות ולא הולכין אחרי הרוב רק אם יש שם שנים שמטיף לחובה עי"ש במשנה דף ל"ד וידוע דברי הגמ' שב"ד שהרגו נפש אחת לשבעים שנה נקראים ב"ד קטלנית. וכמה חיזוק יש בזה כשאנו רואים כ"כ הרבה טרגדיות בשנה אחת ובפרט בחודש האחרון כמה צריך להתחזק במשפטי ה' אמת צדקו יחדיו וח"ו לא להרהר אחר מדותיו שאם רואים כמה הקב"ה דורש מב"ד של מטה להטות לכף זכות, ואף שמדובר באדם שעבר עבירות חמורות ביותר ע"י עדים והתראה כמה עם ישראל

אנו עומדים בעיצומו של תחילת חודש אלול בס"ד ואנו רואים את הבין הזמנים האחרון שנהפך לאבל ורואים כמה כוח הזכות של לימוד התורה שמגין על כל הדור ובפרט שראו את מה שכתוב על מיתת בני אהרן בקרובי אקדש וע"ז נאמר וידום אהרן. וידוע מה דכתוב בפרשת כי תבוא פרק כ"ח פסוק ס"ג והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם, וברש"י כתב ח"ו שהקב"ה שמח במפלתן של ישראל אלא הכוונה שישש ה' עליכם את אויביכם להאביד אתכם, אמנם בתרגום אונקלוס למד את הפסוק כפשוטו והי' כמא דחדי ה' עליכון לאוטבא יתכון ולאסגאה יתכון כן יחדי ה' עיכון לאובדא יתכון. וראיתי בספר שומר אמונים דכתב דבודאי אין לזוז מדברי רש"י ובפרט שמקורו בגמ' (מגילה דף י'), מ"מ יש כאן מוסר השכל שכל מה דהקב"ה עושה בעולם זה ניתוחים גדולים להצלת עם ישראל ובודאי אין אף אחד יודע חשבונות שמים אבל כל ישראל ערבים זה לזה וזה מחזק את כל המשפחות בעם ישראל שעברו בימי בין הזמנים האחרון דינים כאלו שכל עם ישראל נמצא איתם בצערם כמו שאומרים אחד מבני החבורה שמת ידאגו כל בני החבורה. וכשאנו נכנסים לחודש אלול צריך תמיד לחזור מה שאומרים המגידי' שפרשת ראה זה ר"ת ראש אלול היום, ובפרשה זו מוזכר שלושים פעמים ענין שמחה וחלילה לחשוב שמשנכנס אלול לא רק ממעטים בשמחה אלא מרבים בעצבות ובדכאונות ובמשברים ח"ו שזה היפך המטרה של אלול שכל כולו הינו מקשה אחת של קרבת אלוקים וקרבת אלוקים התנאי הראשון זה לקיים את דברי הרמב"ם בסוף הל' לולב שצריך לעשות הכל מתוך שמחה וכל אחד שמזהה בעצמו שאלול גורם לו להיפך משמחה מיד צריך לחפש עצות ותחבולות איך לחזור לשמחה ובודאי שאין כאן סתירה למה שאומרים רועדים וזוחלים מיום בואך, וידוע המעשה באחד שבא לפני מרן הגר"י פישר זצוק"ל לפני משפט אצל בשר ודם דמצד הטבע היה צריך לשבת כמה שנים בבית הסוהר ונתן לו מרן הגר"י פישר זצוק"ל סוכריה וא"ל כשיעמוד לפני השופט יאמר שהכל נהיה בדברו ובשעת המשפט אמר שהכל נהיה בדברו ויצא זכאי, ובודאי שעיקר עבודת האלול זה תשובה אבל כדי לזכות בדין צריך תמיד לזכור את דברי הנפש החיים שכתב שע"י שאדם אומר אין עוד מלבדו הוא מבטל מעצמו הרבה דינים וידוע שבזמן השואה הארורה הרבה מגדולי ישראל השתמשו עם העצה הנ"ל וניצלו, וזה יסוד הראשון של אלול לבטל את עצמנו ואת כל הכוחות לקב"ה כמו שידוע מה שכתוב בזהר פרשת ואתחנן שעיקר הענין של ק"ש על המיטה זה בידך אפקיד רוחי כו' וגם בבוקר כשקמים אומרים אדון עולם בידך אפקיד רוחי בעת אישן ואעירה.

צריך להתבונן במשפטי ה' שכולו רחמים ולהאמין שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד. ולסיום אעתיק את שיחתו של הגר"י גלינסקי זצ"ל בענין סנגוריה מה שמבואר בסנהדרין בדף מ"ד רבי יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצין את כוחו והביא שם את דברי רש"י שגם אם מלאכי השרת מקטרגים והקב"ה לימד סנגוריה והציל (רש"י ראש השנה ט"ז ע"ב) וכתב שם ואף מלאכים סתמו חלונות רקיע שלא תעלה והקב"ה חתר חתירה לקבלה והביא את דברי הגמ' בשבת דף קכ"ז מעשה באדם אחד שירד מהגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד שלוש שנים שאסור לאדם להשכיר עצמו יותר משלש שנים, בעריו"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ואת בני ובקצרה מבואר שם בגמ' שלא נתן לו לא כסף ולא זהב ולא פירות ולא קרקעות וחזר לביתו בפחי נפש ולאחר חג הסוכות נטל בעה"ב חמורים ובא אליו ואחרי שאכל ושתה נתן לו שכרו, וא"ל כשם שדנתני לכף זכות כך הקב"ה ידון אותך לכף זכות, וידוע שמבואר בפסיקתא שאותו פועל היה ר"ע קודם שהתחיל ללמוד תורה. וכמה מוסר מביא מזה הגר"י גלינסקי זצ"ל בכוחו של אותו פועל וב"ב שעוזב אותם ג' שנים בלי אוכל ובלי מזון והאשה צריכה להתמודד עם כ"כ הרבה גמ"חים על טיפול בילדים לבד ובחינוכם והבעל מכוח החיוב כתובה שיש לו הוא משאיר את הילדים והאשה לבדם ג' שנים רצופות וככל יום ב"ב סופרים את הימים שהוא צריך לחזור לביתם וכל הגמ"חים מחכים שיחזירו להם את חובם וכל בעלי החנויות מחכים שיחזירו להם את הקפתם ולבסוף הוא חוזר ריקם בלי כלום כמה צער יש כאן אבל החינוך בבית הוא שצריך לדון לכף זכות והכל מאתו יתברך ולבסוף זוכים לכאלו זכויות עד שמקבלים ברכה כשם שדנתני לכף זכות כך הקב"ה ידון אתכם לכף זכות כמה דמעות נשפכות כשקוראים את הגמ' הנ"ל בגודל המידות טובות שיש בעם ישראל שבמצבים הכי קשים של פרנסה לא מאבדים את העשתונות ולא כועסים וגם שהבע"ב בא לבקר אותם נותנים לו אוכל ושתיה ולא מקפידים עליו.

יבואר עוד בכוח של אדם שלא תולה על עצמו שום מעשה ואומר שהכל מאת הקב"ה

בפתח דברינו הבאנו את דברי הזוה"ק בגודל הביטול שאדם צריך לבטל את עצמו ואת כוחו לחיות שהכל הוא מאת הקב"ה כמו שאומרים בק"ש שעל המיטה בידך אפקיד רוחי ובבוקר כשקמים ואומרים אדון עולם בידך אפקיד רוחי וכו', וזה עיקר הכוח של ק"ש שעל המיטה. וראיתי בנביא שופטים פרק ח' פסוק כ"ב אחרי הצלחתו של גדעון בהריגת מדין עמו ישראל ואמרו לגדעון תמשול בנו גם אתה גם בנך גם בן בנך כי הושעתנו מיד מדין ויאמר עליהם גדעון לא אמשול אני בכם ולא ימשול בני בכם ה' ימשול בכם ויעו"ש במלבי"ם שכתב שגדעון לא ייחס לעצמו כלום ואמר שהכל מתיחס אל הקב"ה והוא ימשול

בכם. ומזה רואים כמה שצריך לחזק את עצמו שאפילו אם רואה ע"י הרבה הצלחות לא לייחס לעצמו כלום אלא לייחס את הכל לקב"ה וראיתי דברים נפלאים בספר צידה לדרך תלמידים של בעל הלבושים בפרשת ואתחנן שמה עמד להתפלל להיכנס לא"י כמנין ואתחנן והביא את פירוש רש"י שכתב אע"פ שיש לישראל לתלות במעשיהם הטובים מ"מ עם ישראל מבקשים מתנת חינוך כמו שכתוב ואתחנן מתנת חינוך וכתב בצידה לדרך שבודאי אין לצדיק לתלות במעשיו הטובים הלא רבותינו גינו את חזקיה מלך יהודה שתלה תפילתו במעשיו הטובים וכתב כי לעולם אין לאדם שום חוב על הקב"ה כי כל המצוות שאדם עושה אין די להשיב להקב"ה ככל תגמולהי אשר גמל עליו מיום היולדו ועיקר מה שהצדיקים תולים במעשיהם הטובים מדובר במעשים הטובים שיעשו ולא מה שעשו וכמה מבהיל על הרעיון שהרי במשה רבנו שמיום הולדו עד מאה עשרים כל חייו מסר את עצמו למען עם ישראל בגלות מצרים וביציאת מצרים ובמדבר מ' שנה כמו שהכל מבואר בספר דברים וע"ז כתוב שאין לצדיק לתלות במעשיו הטובים כמה צריך אדם לחזק את עצמו לא לייחס לעצמו כלום כמו שאומרים ונפשי כעפר לכל תהיה, וידוע מה שאומרים שבכל הגדה של פסח לא מוזכר שמו של משה ואף שכלפי בשר ודם זה נראה שמה עשה הכל מ"מ כל כוחו של משה זה הקב"ה וכמה רואים שחז"ל הפליגו בגודל חטא העגל שכל החטא היה שתלו בטחונם במשה וחז"ל אומרים בסנהדרין שעל כל חטא וחטא נפקד חטא העגל ומזה רואים דאפילו משה רבנו לא ייחס לעצמו כלום כמו שכתוב והאיש משה עניו מאד ומכוח המידה הזאת הוא קיבל את הכוח של משה רבנו שלא היה כמותו כמה אנחנו פשוטי העם צריכים לייחס כל פרט ופרט בחיינו שהכל הוא מאתו יתברך ועי"ז רואים הרבה ס"ד וכמה צריך לעורר את עם ישראל בפרט צעירי הצאן שחושבים שהצלחתם והצלחת ב"ב הוא ע"י ריבוי ממון ובודאי שהעיקר זה לבטוח בקב"ה וכגודל הבטחון שיש לאדם כך גודל הס"ד שיש כידוע לאנשים שעוברים בעוה"ז הרבה שנים ורואים איך שהעולם מתגלגל מתקופה לתקופה ואף אחד לא בטוח במצבו בעוה"ז אבל דבר אחד אנו בטוחים שהקב"ה זה היה הוה ויהיה וזה שם הויה שעם ישראל צריך לחיות בכל המצבים שהקב"ה נמצא עם כל יהודי בכל המצבים כמו שאומרים דע לך בני שבכ"מ שעם ישראל נמצא הקב"ה נמצא איתו. ויה"ר שבחודש אלול נחזק את הכוח של יתגדל ויתקדש שמה רבא ונוסיף להתחזק בהיה הוה ויהיה. ושמעתי איך שהרב מפונביז' שרצה להציל את שארית הפליטה נכנס למקומות של גוים והיו שם הרבה ילדי ישראל וע"י שצעק שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד כל הילדים של ישראל רצו אליו ועי"ז הציל אותם משמדות רוחניות. וכן מצאתי במדרש בפרשת ויחי כשיעקב אבינו נפרד מבניו ושאל אותם אם יש אחד שיש לו טענות על הקב"ה וצעקו כולם שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.

העלון נדפס לעילוי נשמת

ר' חיים אשר בן ר' יוסף יעקב נלב"ע ביום שישי פרשת עקב תשפ"ב
נתרם ע"י בניו הגדולים והחשובים

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

שופטים תשפ"ב ❖ גליון תצ"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

עגלה ערופה

והיה העיר הקרבה אל החלל וגו' (כ"א ג')

הנה אמרינן בגמרא (בבא בתרא כ"ג ב') דטעמא דהעיר הקרובה להחלל מביאה עגלה ערופה משום דמתוך הקרובה מוכח שמשם בא ההורג. והיינו דהקרוב הוא דין מדאורייתא שמברר לן שפרש מן הקרוב ולא מן הרחוק, דאמרינן דיש לתלות שלא הלך הרבה אלא קצת. והנה אמרינן בגמרא (סוטה מ"ה ב') שאם נמצא החלל סמוך לעיר שאין בה בית דין, מניחין אותה שאין בה בית דין והולכין לעיר אחרת שיש בה בית דין, דהרי איתא בקרא "ולקחו זקני העיר ההיא" חזינן דבעינן זקני העיר.

והקשו תוספות (בבא בתרא שם ד"ה בדליכא) נהי דהקרובה שאין בה בית דין פטורה, מפאת דכתיב זקני העיר, אך מכל מקום העיר השנית אמאי מחייבין לה, הא ידעינן שלא יצא הרוצח ממנה כיון שיש עיר אחרת קרובה הימנה. ונשארו בתוספות בקושיא.

ומצאנו ליישב בכמה דרכים: א. הדבר אברהם דאינו ממניינא. ב. החתם סופר בדעת הריצב"א דאייירי בג' ערים שוות. ג. בנחל איתן לפי התוספות רי"ד.

דרך א' - אינו ממניינא

הנה כתב בדבר אברהם (חלק א' סי' ד') דצריך לומר בישוב קושיית התוספות, דעיר הקרובה שאין לה בית דין לאו ממניינא, ולא אזלינן בתר האי קורבא, והלכך מביאה העיר הקרובה זולתה.

א. הקרובה היה נעול

הנה באופן שידענו דבעיר הקרובה היו דלתות העיר נעולות ויש עדים שלא יצא אחד משם, בזה נראה דפטורה מלהביא ידיענו שלא משם.

ב. לענין הרחוקה הוה פלוגתא

ולענין אם העיר הרחוקה יביאו עגלה ערופה, לכאורה תליא בפלוגתא רמב"ם ותוספות רי"ד.

דהנה מבואר בגמרא (שם) דהיכא דאיכא עיר רחוקה שיש בה יותר אנשים, אין העיר הקרובה מביאה עגלה ערופה, מפאת דרוב וקרוב רובא עדיף.

וכתב ברמב"ם (פ"ט מהל' רוצח ה"ו) דעכ"פ העיר רחוקה מביאה. אך בתוספות רי"ד (בבא בתרא שם) כתב דאינה מביאה, דלא שייך שתביא דרך קרובה מביאה אבל רחוקה אינה מביאה.

מעתה הכי נמי בנידון דידן, לרמב"ם תביא העיר שאחריה, אך לתוספות רי"ד לא תביא אף אחת, לא הראשונה ולא השנייה, הראשונה ידיענו שלא יצא משם, והשנייה דאינה קרובה. וצריך תלמוד.

ג. הסגורה אינו ממניינא

אך העירוני דיש לדון דהסגורה במנעול כיון ידיענן דלא בא ממנה, הופקעה מדין עגלה ערופה ואינו ממניינא אלא חשיבא כעיר שאין בה בית דין. ואם כן גם לשיטת התוספות רי"ד מביאה העיר הרחוקה.

דלא דמי למה שכתב בתוספות רי"ד דהרחוקה הגדולה אינה מביאה, דשאני התם דמכל מקום יתכן שבא הרוצח מהקטנה הקרובה, אע"פ שמדין רוב אמרינן שלא בא. ואין הסברא מוכרחת.

גדולה שאין בית דין

הנה יש לעיין בעיר קרובה שיש לה בית דין, ונפישא מינה שאין בה בית דין, האם תביא הקרובה.

א. נפישא כמאן דליתא

הנה בפשוטו כשם דמתרץ בדבר אברהם הנ"ל קושיית תוספות דאף על פי שמפאת דין קרוב אמרינן דהרוצח יצא מהעיר הקרובה, מכל מקום אם אין בה בית דין הוה הקרובה כמאן דליתא.

הכי נמי נימא דהנפישא שאין בה בית דין כמאן דליתא, ויביא הקרובה הקטנה עגלה ערופה.

ב. ירושלים היא הנפישא

הנה אמרינן (בבא קמא פ"ב ב') דאין ירושלים מביאה עגלה ערופה, דכתיב 'כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלקיך נותן לך לרשתה' וירושלים לא נתחלקה לשבטים.

ואיתא בתוספתא (סוטה פ"ט ה"א) דכיון דילפינן דירושלים אינה מביאה עגלה ערופה, אם כן לא היו מודדין לירושלים, אלא מניחין אותה ומודדין חוצה לה לעיר אחרת הסמוכה.

מעתה הרי בפשוטו ירושלים היא יותר גדולה מהעיר הסמוכה, ובכל זאת לא אזלינן בתר הגדולה אלא בתר הקטנה, אלא על כרחך כהנ"ל, דגם לענין הנפישא שאינו מביא עגלה ערופה כגון שאין בה בית דין או בירושלים, הוה כמאן דליתא ויביא הקרובה הקטנה.

[ובמנחת חינוך (מצוה תק"ל) כתב לא כד, אלא כתב דבעיר גדולה שאין בה בית דין, אם כן גם הקרובה לא מביאה. אך צריך עיון מהתוספתא]. ולפי זה באיכא בחוץ לארץ ערים דנפישא מבארץ ישראל, מכל מקום אינם ממניינא, ובארץ ישראל יביאו עגלה ערופה.

ג. לתוספות רי"ד הרחוקה הגדולה אינה מביאה

הנה מבואר בגמרא (בבא בתרא שם) דהיכא דאיכא עיר דנפישא מינה אין הקרובה מביאה עגלה ערופה, מפאת דרוב וקרוב, רוב עדיף. וכתב ברמב"ם (פ"ט מהל' רוצח ה"ו) דעכ"פ העיר הרחוקה מביאה. אך בתוספות רי"ד (בבא בתרא שם) כתב דאינה מביאה, דלא שייך שתביא דרך קרובה מביאה אבל רחוקה אינה מביאה.

ויש לשאול על התוספות רי"ד, כיון דסבירא ליה דאין הרחוקה מביאה [אע"פ דנפישא ויש בה בית דין] מכיון דלית לה שם קרובה, אם כן תביא הקרובה, דהנפישא כמאן דליתא דאינה קרובה, ודמי לעיר שאין בה בית דין או בחוץ לארץ, שתביא הרחוקה שיש בה בית דין.

אלא יש לחלק, דהנפישא אינה מופקעת מדין עגלה ערופה, שהרי אם היה חלל סמוך לה היתה מביאה, ולא דמי לעיר שאין בה בית דין או שלא נתחלקה לשבטים שהיא מופקעת מדין עגלה ערופה, והלכך הקרובה לא תביא. ואם כן הכל אתי שפיר.

ד. גדולה שאין בית דין

אמנם אשכחן בתוספות רי"ד דברים אשר לא זכיתי להבינם, שכתב דבאיכא עיר של נכרים קרובה, ותשע ערים של ישראל רחוקים, [ומשמע דכולם שוים בגודלם], יביאו עגלה ערופה, דאזלינן בתר

על ההלכות או על המציאות

הנה יש לדון ליישב הני ג' קושיות, דאין הכי נמי כל הערים פטורות דזיל בתר רוב, אבל לבתר קרא דזו שאין בו בית דין אינה מן המניין דלא מספקין עלה, אם כן השתא חייבים מספק רק שני הערים שיש בהם בית דין, ואם כן ליכא רוב ערים שפטורים דהספק רק על שנים.

והנה לפי זה ניחא היטב הג' קושיות דהנחל איתן על החתם סופר בדעת הריצב"א, דמשום הכי קאמר דהולכין לעיר שיש בה בית דין, דלהאמור בלא קרא באמת לא היו מביאין כלל מחמת רוב. [ומיושב קושיא א'], ומשום הכי איירי דוקא בג' ערים, דבכהאי גוונא בלא קרא היו כולם פטורים מחמת רוב, [ומיושב קושיא ב'], ומשום הכי לא פטרינן לכולם מחמת רוב, דהרי לאחר דפטרינן העיר שאין בה בית דין הנידון הוה רק על ב' ערים וליכא רוב שפטור. [ומיושב קושיא ג'].

א. אחד מהם נכרי

הנה יש לדון אם יש ג' אנשים ומספקין במי נגע השרץ, שכל אחד מהם טהור מדין כל דפריש מרובא פריש, אמנם אם אחד מהם הוא נכרי שאינו מקבל טומאה, האם יאמר כל אחד מהישראלים שלא נגע בו אלא בהשנים האחרים.

ותליא בנידון הנ"ל, האם דינא דכל דפריש מרובא פריש הוא על ההלכות או דילמא על המציאות. וביאור הנ"ל בדעת הריצב"א היינו להצד דכל דפריש הוא על ההלכות ולא על המציאות, דאמרינן דכיון דאין בה בית דין ואין בה הלכה דעגלה ערופה, אם כן אינו מצטרף לרוב אע"פ דבמציאות איכא רוב ערים.

ב. אחד טריפה מקודם

כעין זה יש למידן באופן דאיכא ג' בהמות ואחת טריפה מקודם, ובא הדורס ולא ידענו מי דרס, האם נימא לגבי הכשירים כל דפריש וכשר, או דילמא ליכא רוב מכיון דהבהמה שהיתה טריפה מקודם אינה בתורת הנידון ואינו נכלל בכלל הרוב. וביאור הנ"ל בדעת הריצב"א היינו להצד השני.

ג. שתי אפשרויות

הנה דנו מהו באיכא שני בני אדם לענן טומאה, אבל חד מינייהו יש שתי אפשרויות לטמאו וחד מינייהו רק אפשרות אחת. האם בכהאי גוונא ניזיל בתר רוב.

ולכאורה יהא תליא בהנידון הנ"ל דב' ישראלים ונכרי, אך להיפוך, דאם הנכרי כמאן דאיתא, אם כן יש לדון דשתי האפשרויות חשיבא כשנים ויהא טמא ודאי, [א"ה]. דהרי להאי צד אזלינן בתר המציאות, והרי אע"פ דאיכא רק שני אנשים, אבל במציאות איכא ג' אפשרויות, ורוב האפשרויות שאחד מהם נטמא, אך אם נכרי לא ממניינא, אם כן אכתי הוה ספק השקול, [א"ה]. דהרי להאי צד אזלינן בתר ההלכה, והרי ההלכה רק שנטמא אחד משני אנשים וליכא רוב.

רוב מכמה ערים

הנה אמרינן בגמרא (שם) דאזלינן בתר העיר היותר גדולה ולא בתר העיר הקרובה, דברוב וקרוב אזלינן בתר רוב.

ויש לדון מי אמרינן דהיינו רק כשיש עיר אחת דהיא יותר גדולה מהקרובה, או דילמא אף מצרפינן כמה ערים, דביחד הוה יותר גדולים מעיר הקרובה.

ובתוספות רי"ד (שם) מבואר כהצד הראשון, דלא מצרפינן כמה עיירות קטנות ביחד שיהא רוב כנגד עיר הקרובה, אלא בכהאי גוונא אמרינן דליכא רוב, ואזלינן בתר עיר הקרובה. [אמנם ברי"י מייגש מבואר כהצד השני דבאמת מצרפינן].

א. ביאור דינא דהתוספות רי"ד

הנה לכאורה ביאור דינא דהתוספות רי"ד, דבכולן שוות לא אמרינן רובא כנגד כל אחת. [א"ה]. וכמו שביאר בתוספות רי"ד, דכיון דכולהו ישראל נינהו וכל עיר ועיר עומדת בפני עצמה, ואין לומר שבא הרובצא אלא מעיר אחת ומאותה העיר שבא צריכה להביא עגלה ערופה, ולכל עיר ועיר יש ביאה א' או מזו בא או מזו בא, ואין ביאת עיר זו מסיעת לזו, והלכך כיון שכל אחת ואחת עומדת בפני עצמה ואין באחת מהן רוב שכולן היו שוות, אם כן דין הוא שנלך אחר הקרובה וליכא מאן דפליג בהא].

וכמו דאמרינן נמי באבידה דאיכא ג' שובכין לג' בני אדם לא אמרינן רובא, אלא אמרינן דאם אחד קרוב מחזירין לו, מפאת דאין כאן רוב להיפוך.

הרוב, ותביא הקרובה מהתשע.

והשתא יש לעיין אם נימא דהאי עיר של נכרים דמי לעיר שאין בה בית דין, אמאי הוצרך תוספות רי"ד למימר דכיון דרוב ישראל לכן מייטא, הא אפילו במיעוט היתה מביאה, דהעיר הקרובה של הנכרים כמאן דליתא.

ואם איירי שהעיר של הנכרים חשיבא עיר, דיש בה בית דין ונתחלקה לשבטים, אלא שאינה מביאה דתלינן דהרובצא היה נכרי, והוא הדין בעיר של קטנים או של שוטים, ונימא דמשום הכי בעינן שתהא הערים של ישראל רובא, אם כן תיקשי אמאי מביאה הראשונה שבערי ישראל לתוספות רי"ד לשיטתו דהנפישא אינו מביאה.

והרי נראה פשוט דנפישא דלא מייטא לתוספות רי"ד היינו אף כשיש שתי נפישות שוות, ולא אמרינן דחיללא על הנפישא הראשונה שם קרוב. ואם כן דברי התוספות רי"ד צריכים תלמוד.

דרך ב' - ג' ערים שוות

הנה הבאנו קושיית התוספות, בעיר קרובה שאין בה בית דין דפטורה, אמאי מחייבין העיר השניה, הא ידעינן שלא יצא הרובצא ממנה כיון שיש עיר אחרת קרובה הימנה.

ומצאנו עוד דרך ליישב הקושיא, דכתב בהגהות מימוני (פ"ט מהל' רוצח ה"ה) ליישב בשם ריצב"א, דאיירי הכא שיש שלש ערים העומדים כחצובה וההרובצא באמצע, ובשני ערים יש להם בית דין ובאחת אין לה בית דין.

ופירש בחתם סופר (בבא בתרא שם) דברי הריצב"א, דאיירי באופן דלראות עינינו החלל באמצע בין שלשתן, דשלשתן שוה ממש להנרצח, ובלא קרא היו שלשתם מביאות עגלה ערופה ומתנות שהעגלה הוא של העיר היותר קרוב, דהרי אי אפשר לצמצם.

אך לבתר קרא דפטרינן לזו שאין לה בית דין, מחייבין רק לאידך תרתי להביא בשותפות והשלישית שאין בה בית דין אינה משתתפת עמהם. אבל כשהעיר שאין בה בית דין היא קרובה יותר מערים האחרים, אין הכי נמי דהערים האחרים אינם מביאים כלל.

ובזה ניחא קושיית תוספות דאין להקשות אמאי תביא זו שיש לה בית דין הא ידעינן שלא יצא הימנה, דבאמת בכהאי גוונא לא ידעינן כלל שלא יצא ממנה וחייב מספק.

אמנם יש להקשות על האי ביאור ג' קושיות:

קושיא א' - בלאו הכי העיר שיש בה בית דין מביאין

הנה תיקשי אמאי בעינן קרא לחייב העיר שיש בה בית דין, הא גם בלא קרא היו מחייבין להאי עיר, דלא קאמר קרא אלא לענן העיר שאין בו בית דין שפטורה.

קושיא ב' - בשנים סגי

תו צריך עיון, אמאי הוצרך ריצב"א להעמיד בחצובה והיינו בשלשה ערים, הרי בשנים סגי, אחת שיש לה בית דין ואחת שאין לה בית דין והחלל באמצע. והני תרתי קושיות הקשה בספר נחל איתן (סי' ו' אות ה', דף קט"ו).

קושיא ג' - זיל בתר רוב

תו יש לעיין בדברי הריצב"א לפירש החתם סופר, הא קמן ג' ערים, שתיים פטורות ואחת חייבת, שהרי רק אחת קרובה לחלל ואינה חייבת דאי אפשר לצמצם, ואם כן יפטרו כולם שהרי תאמר כל עיר דהיא מן הרוב ולא יהיו צריכין להתנות.

וכי תימא דליכא הכא רוב, דהרי הוה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי.

אך הנה איתא בקרא (דברים כ"א ה') דנחל איתן [מקום שעורפים העגלה ערופה] אסור בעבודה ובזריעה. והקשה הר"ש בספר הכריתות (סי' ר', מובא בפלתי סי' ק"י ס"ק י"ב) דליתסר כל דוכתי בעבודה מפאת דשמא הוא נחל איתן. ומיישב דאמרינן כל דפריש מרובא פריש, ואע"ג דהוה קבוע, על כרחך מוכח דקבוע דלא מינכר לא אמרינן דינא דקבוע. [והרי לא ידוע איזה שדה הוה נחל איתן, ולא דמי לחנויות קבועות]. והכי נמי בנידון דידן לא הוה קבוע מכיון דלא מינכר איזה עיר הוה הקרוב.

ב. מהיכן הרוצח פרש

אך תיקשי נהי דבאבדה שפיר אמרינן דאין כאן רוב, דהנידון מהיכן החפץ פרש לענין השבת אבדה ואין שייך לעשות צירוף, דכל אחד בפני עצמו. והוא הדין לענין אם דיינינן מהיכן הרוצח פרש, לא שייך למידן כלפי כל עיר שפרש מרוב הערים האחרות, דלא שייך לצרף דכל אחת נידון בפני עצמה.

אבל תיקשי הרי הכא באופן דידעינן מי העיר ואחר כך נשכח, נמצא דאין הנידון על הרוצח אלא על העיר, ובכהאי גוונא יש לומר בפשוטו דאזלינן בתר רוב עיירות הפטורות מפאת כל דפריש ואימא שכל אחת פטורה, ואם כן תיקשי דברי תוספות רי"ד.

ג. אין הנידון איזה עיר חייב

אלא צריך ליישב דאין זה הנידון מי העיר החייבת, אלא הנידון מאיפה פרש הרוצח. והיות העיר חייבת בעגלה ערופה הוא מידי דממילא, אם כן ממילא דמי למציאה.

ואם כן לפי זה אודא קושיין על הריצב"א דניזיל בתר רוב, מפאת דדיינינן מאיפה פרש הרוצח והוה הספק השקול. ואם כן הדרי לדוכתא תרתי קושיות דהנחל איתן.

ד. הגע עצמך

אך הגע עצמך, בהיו ג' אנשים וזרק אחד מהם אבן והזיק את חברו, דלא שייך למידן על האבן כל דפריש לתוספות רי"ד, ומכל מקום לענין לפוסלם לעדות הא דיינינן כל דפריש, ואם כן הכי נמי בעגלה ערופה נימא דשייך למידן על הערים רובא אע"ג דעל פרישת הרוצח לא שייך למידן רובא. ואולי בעגלה ערופה עיקר הנידון מי הרוצח ובעדים הנידון מי נפסל.

ה. נימא דהריצב"א פליג

אך יש לדון דנהי דמתוספות רי"ד מוכחא כדאמרינן דאזלינן בתר הספק מאיפה בא הרוצח, אבל בדעת הריצב"א יש לומר דפליג וסבירא ליה דנהי דלענין מאיפה יצא הרוצח ליכא רוב [כתוספות רי"ד], אבל לענין חלות שם עיר שמביאה עגלה ערופה, בזה שפיר אזלינן בתר רוב. ובפשוטו כיון דאשכחן לתוספות רי"ד דלא דיינינן על הערים למה נימא דריצב"א פליג. ועיין.

דרך ג' – אחד יותר קרוב מהשני

הנה כתב בנחל איתן (שם דף קט"ו) לפרש באנפא אחרינא גוף דברי ריצב"א, דאיידי דהג' ערים הוי כחצובה, אבל מן החלל המת אינם באותו מרחק, אלא החלל קרוב יותר לעיר שאין בה בית דין, ואחר כך קרוב יותר לעיר ראשונה שיש בה בית דין, ואחר כך קרוב לעיר השניה שיש בה בית דין. [וכל הערים שוות בגודלם].

א. נידון דרוב על הערים

מעתה ודאי היכא דאיכא רק ב' עיירות ובאחת יש בה בית דין ובאחת אין בה בית דין, וזה שאין בה בית דין הוא הקרובה, פשיטא דאין מביאין עגלה ערופה כלל, דהרי מוכח מתוך הקרובה דהרוצח יצא מתוך זו שאין בה בית דין.

משום הכי פירש הריצב"א דכאן איירי שיש ג' ערים, והשתא שאנו דנים אם להביא עגלה ערופה מחמת ב' הערים היותר רחוקים שיש בהם בית דין, או לא להביא עגלה ערופה מחמת העיר הקרובה שאין בה בית דין, הרי יש רוב ערים שחייבים להביא עגלה ערופה, ואע"פ שמכח דין קרוב נימא שפטור, דהרי העיר הקרובה אינו מביא, אך הרי רוב וקרוב רוב עדיף, והוה ממש כמו הא שכתב בתוספות רי"ד (בבא בתרא שם) בעיר א' של גוים וט' עיירות של ישראל, דאזלינן בתר רוב ערים של ישראל.

אבל אחר כך כשאנו דנין איזה עיר מהשנים הנשארים תביא עגלה ערופה, הכא אין הנידון אם איכא חיוב עגלה ערופה, אלא הנידון איזה עיר חייב והיינו מאיזה עיר יצא הרוצח, ובכהאי גוונא לא מהני רוב לומר שלא יצא הרוצח מהאי עיר, דלענין מאיפוא יצא הרוצח ליכא רוב, ואם כן צריך למדוד איזה מהן הקרובה יותר והיא תביא עגלה ערופה.

ב. מיושב קושיית תוספות

מעתה בזה נתיישב לריצב"א קושיית תוספות היאך תביא זו שיש בה בית דין, הא ידעינן דהרוצח בא מהקרובה שאין בה בית דין, דהרי בגוונא דשלוש ערים ליכא למימר הכי, דודאי אמרינן דהרוצח לא בא מהעיר הקרובה דיש רוב כגדו של שתי ערים, דלענין שנימא שלא בא מהקרובה שפיר מודה תוספות רי"ד דמצרפינן, דהרי בזה הנידון אינו מאיפוא יצא הרוצח אלא אם איכא חיוב עגלה ערופה. אך לאחר שידעינן שלא בא מהקרובה שאין בה בית דין, תו מביאה הקרובה משני הערים היותר רחוקים. דהתם ודאי חייב בעגלה ערופה אלא הנידון מאיפוא יצא הרוצח. ואם כן לתוספות רי"ד הנ"ל ליכא רוב אלא רק קרוב.

ב' הכרעות של רוב

הנה חזינו מהאמור דתחילה אמרינן דהוא מרוב ערים שיש בהם בית דין וחייב בעגלה ערופה, [או דהוה שובך של ישראל וחייב בהשבה], ואחר כך לא אזלינן בתר רוב לפוטרו אלא בתר קרוב.

א. ב' הכרעות

הנה לפי זה יש ראייה לדינא דתשובות שער אשר (מהגאון רבי רפאל אשר קובו, ח"ב על הלכות אבדה סי' ר"ס אות ל"ג) בהיו ג' שובכות, של ח' וט' וי' צבורים, והשובכות של ח' וט' היו של ישראל שחייב בהשבת אבדה, והשובך של י' היו של נכרי שאינו חייב בהשבת אבדה.

אם כן במצא צפור, תחילה אמרינן דהוה של ישראל, דהרי רוב שובכין של ישראל, ונפקי מחזקת הנכרי ועיילי בחזקת ישראל וחייב בהשבה, ואחר כך כיון דלא ידעינן מאיזה שובך של הישראלים, אזלינן בתר קרוב ומהדרינן לזה של ט'.

והכי נמי בנידון דידן, תחילה אזלינן בתר רוב ואמרינן דהוה מב' ערים שיש בהן בית דין וחייבים, ואחר כך אזלינן בתר קרוב ומביאה העיר הקרובה מהם.

ב. ב' הכרעות של רוב

אמנם לאידך גיסא תיקשי דחזינן לא כך, דהנה בכחן ישראל ונכרי שנתערבו ומספקינן כל אחד מנו, דינו כיהודי ולא כנכרי, מכח רובא דכהן וישראל שהם יהודים, ומותר בגרושה מכח רובא דישראל ונכרי שמותרים בגרושה, ומותר לאכול תרומה מכח רובא דכהן ונכרי שמותרים בתרומה.

[ולעשות תרוייהו בזה אחר זה, תליא בפלוגתא מהרי"ט (יו"ד ח"ב סי' א'), מובא בשב שבעתהא שי"א פ"א] (וחידושי הרי"ם (תשובות יו"ד סי' טו) עיין מה שהבאנו בגליון פרשת חקת תשע"ה).

וראייה לזה מהא דאיתא במתניתין דערלה (פ"ב משנה י"ז) בנתערבו בשר קדשי קדשים וקדשים קלים וחולין, יהבינן חומרת קדשים ואסור לטמאים דהרי הרוב קדשים, ולאידך גיסא יהבינן קולת קדשים קלים ומותר לטהורים, דקדשי קדשים אין בהם רוב לאסור. חזינן דלא אמרינן דיש כאן קדשים שלא נתבטלו ושוב אסורים מספק. והכי נמי לא נימא דאיכא דין ישראל שלא נתבטל ואם כן מספק אסור בתרומה אלא לענין כל דין אזלינן בתר רוב.

ג. לחלק בין הנידונים

מעתה תיקשי מהך דנחל איתן ושער אשר, דתחילה אמרינן דהוא מרוב ערים שיש בהם בית דין וחייב בעגלה ערופה, [או דהוה שובך של ישראל וחייב בהשבה], ואחר כך אזלינן בתר קרוב.

אך להאמור הרי נימא דכמו דאזלינן בתר רוב דהוה מעיר שיש בה בית דין וחייב בעגלה ערופה, הכי נמי ניזיל בתר רוב שהוא מב' ערים אחרות וכל עיר יהא פטור.

אך לא קשה דקיימינן לתוספות רי"ד דמצרפינן רק היכא דיש נידון אחד ולא היכא דהנידון מאיפוא פרש הרוצח דהוה נידון נפרד על כל עיר, והלכך למימר דלא הוה דנכרי וחייב בעגלה ערופה מודה תוספות רי"ד דאיכא רוב, אבל לשלול העיר השניה ליכא רוב, משא"כ בכחן ושני ישראלים כל המיעוטים כמאן דאיתא אף לתוספות רי"ד דהנידון מה דין האדם. ועיין.

היאך משערים הרוב [ד' א' - אות י"ח]

וידענו שהרוצח היתה אשה ולא ידענו מאיזה עיר, ובזוטא יש יותר נשים מאשר בנפישא, האם מייטא העיר הקרובה או הרחוקה.

הנה יש לעיין בעיר קרובה שהוא זוטא [היינו דיש שם פחות אנשים], ועיר רחוקה נפישא [היינו דיש יותר אנשים], ובתרווייהו יש בית דין,

א. רוב חתיכות ולא רוב משולשות

הנה כתב ברשי"ש בכתובות (י"ד ב') דלענין כל דפריש מרובא פריש מהני אפילו אותן שאינן בכלל הספק, ואם בחנות אחת כשרה היו מי חתיכות מרובעות ועשר משולשות. ובחנות הטרפה לא היה אלא כי חתיכות וכולן משולשות. ונמצאת חתיכה משולשת, אזלינן בתר רוב חתיכות וכשרה, אע"פ דרוב חתיכות משולשות הם טריפות. ופליג על הגרע"א (שם).

ואם כן בנידון דידן נימא דאזלינן בתר עיר הרחוקה שיש בה יותר אנשים, אע"פ שיש שם פחות נשים.

ב. רוב אנשים ולא רוב יולדות

כעין זה שמעתי משמיה דהגאון שבט הלוי דלענין תינוק הנמצא בעיר, דאזלינן בתר רובה עכו"ם או רובה ישראל, אבל לא משנחין במספר היולדות אלא במספר האנשים. ואם כן בנידון דידן ניזיל בתר עיר הרחוקה שיש בה יותר אנשים אע"פ שבעיר הקרובה יש יותר נשים.

ג. רוב שיכולים להרוג ולא רוב אנשים

אמנם לאידך גיסא ראיתי דכתב בספר נחל איתן (דף קכ"ז) שחולה הנמצא בעיר שידעין שהוא לא הרג, אינו מצטרף לומר דהעיר נפישא. ואם כן לכאורה פליגי אהדדי.

ענינים שונים [א]

וזה לא עלה בידו, לא יקנה לאחר מכן. ומשום הכי כתב דבנין אגב ליכא למידן שיקנה בקנין חצר, כיון דהחצר פועלת רק אחר כך ולא מיד.

וביאר בזה כוונת הש"ך (סי' קצ"ח ס"ק ז', וסי' ר"ב ס"ק ג') דהיכא דמקנה מטלטלין אגב קרקע, יכול לקנות רק בדין אגב ולא בדין חצר, אף היכא דהוי חצר משתמרת, ומשום הכי הוצרכנו לקנין אגב ולא מהני משום חצר, [אף למאן דאמר דאגב בעינן צבורין], דלהאמור מהות קנין חצר היא שיכול לקנות רק לאחר שהחצר שלו אבל לא בעת ובעונה אחת עם התהוות החצר, והלכך באגב כשכונתו להקנותם ביחד, אי אפשר לקנותו אחר כך מפאת קנין חצר. וכן כתב הגרע"א (נבא מציעא ט' ב', על תוס' ד"ה ספינה).

ולפי זה לא נוכל לומר כהכתב סופר וגם בנידון הצבאים לא יקנה שניהם.

אלא ישאר הנידון אם יקנה אחד לא מבורר או שלא יקנה כלל. אך לכאורה קשה לומר שלא יקנה כלל, ואטו מי שמגביה מציאה וחושב שכולה הפקר ובאמת היתה של שני שותפין ואחד התייאש ואחד לא התייאש, בפשוטו יקנה מיהת חלק השותף שנתייאש.

ג. החזון איש הדר מינה

אך בחזון איש במקום אחר (לקוטים חו"מ סי' ח' ס"ק כ') הדר מינה וסבירא ליה דיקנה אחר כך, ומכל מקום בעינן לדין אגב לשאר נפקותות שכתב בחזון איש (נבא קמא שם) כגון לענין צדקה אם זכה בבת אחת יכול יותר ממאתיים זוז משא"כ בזה אחר זה כבר נעשה עשיר. ולפי זה נימא כהכתב סופר, ואם כן לכאורה יקנה שני הצבאים בזה אחר זה.

ענינים שונים [ב]

והכי נמי הרי הגמל גדול יותר, ואם כן ניזיל בתר רוב בשר ונימא דהוה מהגמל ואסור.

אך יש לחלק, דכשם דאם בחנות הכשירה מוכרים גם ירקות ומצאו בשר, אינו משלים לרוב גם לדעת הרש"ש, הכי נמי הבשר דהגמל אינו משלים לענין הגיד. אף דיש לחלק דבגיד הכל שם בשר. וצריך תלמוד.

ג. בשר הדבוק לגיד

הנה אם על הגיד דבוק בשר, אם היה בשר לחודא, אמרינן דהוא מהגמל דהוא הרוב, אם כן הכי נמי נימא בבשר דבוק לגיד דהוה מהגמל אך דבוק לגיד, אך יש לומר דליכא כאן רוב כיון דבשר הסמוך לגיד שוה בשניהם, אך זה תליא במשולשים, ונמצא דהבשר והגיד סתרי.

ולכאורה תליא במעשה דוילנא, [ששחטו כמה בהמות ונמצא אחת מהם טריפה כי בדקו הריאות שנפרשו מהבהמות ומצאו נקב, ולא ידעו איזה ריאה שייכת לאיזה בהמה, ולפני שבדקו הריאות מכרו חצי בהמה, ובוזא אמרינן דהאי חצי הנמכר הוא פרוש ומותר, והבהמות הנמצאות באטלו אסורות כולם דהוה קבוע. והשתא דנו בפוסקים באופן דידעין מאיזה בהמה נחתך החצי הנמכר דפריש, מהו בחציו השני שהוא קבוע, ואמרינן בזה ג' צדדים. חדא, דגם החצי של אותו בהמה שהוא קבוע מותר, כיון דהפריש מותר. שנית, דגם הפריש אסור כיון דהחצי ממנו קבוע ואסור. שלישית, כל חצי וחצי נידון כדינו, דהפריש בהיתירו והקבוע באיסורו].

לרפואה שלימה

הגליון נתרם לזכות

מרת חנה בת שרה שתחי'

יחי רצון שיוכה לרפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף
בתוך שאר חולי ישראל

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

בעזה"ת
ניתן לקבל
את
הגליון מידי
שבוע במייל:
L5703949
@gmail.com

תיקוני עירובין

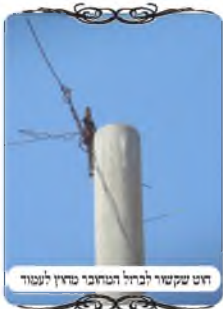
גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

גליון מס' 334
אלול תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

חוט שקשור לברזל המחובר בחוץ לעמוד

מחובר מהצד החיצוני של העמוד. במצב כזה תלוי איך קושרים את החוט, יש מקרים שהעבירו את החוט על העמוד ממש ואח"כ כרכו אותו לברזל, ואז הוא עובר על העמוד. אבל יש מקרים שהחוט מגיע מהכיוון של הברזל, ואז הוא נכרך סביב לברזל מהצד, ואינו מעל העמוד. דבר כזה פוסל מעיקר הדין, וחייבים לתקן אותו, אלא שבמוקד העירובין אומרים להם שלא יתקנו את החוט בלבד, אלא יתקנו את ראש העמוד, או יחליפו את העמוד, כיון שיש לחשוש שבהמשך הזמן יחזרו על הטעות הזו, ואז לא יהיה שוב מישוהו שישים לב לשינוי הפוסל. הרבנים קיבלו את הדברים, וביקשו תכנית מסודרת להקמת עירוב תקין.

חמשה ישובים שעומדים לסדר את העירובין מהדש

בימים אלו אנו עוסקים בעריכת תכנית לחמשה ישובים, שבכל ישוב מתוכם יקימו בעז"ה כמה עשרות עמודים חדשים, כדי להגיע לרמת כשרות מינימלית, ויהיה תיקון והצלה לכל המושב, ולא לפי הנופשים שאינם יודעים לברר. [אמנם למי שידע לברר ולקיים, ניתן להסביר שלא ראוי לבני משפחות לסמוך על העירוב אף כשנעשה ע"י מומחים, מפני שבהם נדחקים להקל בדינים מסוימים כפי שהתקבל להורות לישובים, ולמשפחות חרדיות יש להקפיד על כשרות יותר טובה, שבהרבה ישובים אי אפשר להגיע אל רמה זו].

יום העיון המיוחד להלכות עירובין

התקיים במושב בית חלקיה

בתחילת ימי בין הזמנים התקיים בס"ד יום העיון הגדול להלכות עירובין, בבית הכנסת המרכזי במושב בית חלקיה, בהשתתפות רבנים ועשרות תלמידי חכמים, אשר באו לרכוש ידיעה בהלכה למעשה בעירובין. ביום העיון התקיים סדר לימוד בחוברת החדשה "עירובין למעשה", שבו מוזכרים עיקרי ההלכות הנוהגים בזמנינו, ערוך בצורה ברורה וקצרה, בשילוב תמונות להמחשה. המשתתפים גדשו את בית המדרש, ועסקו בלימוד ההלכות לאחר מכן התקיים שיעור בליווי שקופיות, ובו עסקנו בהבנת הדברים עם סקירה כללית על צורת העשייה בעירובים בזמנינו, וגם בשילוב סיפורים מהשטח, מבדיקות של ישובים ועירובים רבים ברחבי הארץ.

בדיקים את העמודים בסיוור בבית חלקיה

הציבור השתתף עם שאלות מחכימות, והשבנו והסברנו לבאר מה אנו רואים ברחובות שעושים לחיים וחוטים, מדוע בישושים לא עושים לחיים אלא רק עמודים, ומהי המשמעות של עירוב מהודר שיש בו גם עמודים וגם לחיים. האם ברחובות שלנו יש דין רשות הרבים, מה החומרא של הכבישים בירושלים בענין שישים ריבוא, והאם זה שייך גם ברחובות בני ברק שהיא חלק מגוש דן. וכן עוד מגוון הלכות מעשיות.

סיוור בשדות המושב והקמת עירוב ביהד בהצר בהכנ"ס

לאחר השיעור יצאנו אל שדות המושב לראות את העירוב מקרוב, למשש את העמודים ואת החוטים, להבין היטב את ההלכות באופן המעשי ביותר. לאחר מכן חזרנו אל חצר בית הכנסת, ועבדנו להקים עירוב בעצמינו. התחלנו בהבנת הפירצות, מתי אומרים דין עומד מרובה, ומתי לא [ק"ן זוית, סילוק מחיצות, יותר מי, ועוד]. השתמשנו בערכה החדשה של מוקד העירוב להקים עירוב פרקטי ומהודר, קשרנו יחד את החוטים לקירות ולעצים, הוספנו לחיים לכל מקום שצריך, עד שיצרנו היקף מצוין המחבר בין בית הכנסת למבנה שממולו. ובכך למדנו כיצד כל אחד יכול

בין הזמנים עמוס בעבודה עם שמחה בזכות העצומה בס"ד אנו מסיימים את ימי בין הזמנים של חודש אב תשפ"ב, עם מאמץ רב יחד עם שמחה עצומה, הגענו בימים אלו לארכה ולרחבה של הארץ, אבל לא מתוך טיול של הנאה, אלא מתוך שליחות קדש של מצוה, להיות שלוחים נאמנים לזכות עוד אלפי יהודים בשמירת השבת, ולהצילם מעוון חילול שבת ח"ו.

בחודש זה מוקד העירוב טיפל בעירובים רבים, והשיב בהלכה לשאלות מכל העולם, נתן מענה וסיוע למאות פניות של יהודים שביקשו לדעת כיצד לשמור שבת, מה מותר ומה אסור, מה לכתחילה, ומה בקושי בדיעבד, או אסור ממש. וכן רבים שתיקנו עירוב בחצר והתעוררו להם שאלות רבות בהלכה, פנו למוקד העירוב לקבל הכרעה עם עצה ופתרון פרקטי. העומס היה עצום, ואנו מודים לה' על הזכות לעמוד במשימה זו, ומתפללים שנזכה עוד שנים רבות לזכות את הרבים בכל חלקי התורה.

הקמת עירוב עם הערכה החדשה בהצר בית בחו"ל

במקביל גם היו שנעזרו באמצעים של מוקד העירוב, בשליחת צוות שיקימו עירוב למתחם לקבוצות שלא סמכו על העירוב בשישבו, וביקשו ממוקד העירוב שישלח את הצוות המיוחד לסדר להם עירוב במתחם ששהו בו, במקומות מגוונים ברחבי הארץ, משדמות מחולה ועד מצפה יריחו, בטחה בדרום ועד זכרון יעקב ועוד.

עשיית עירוב עם הערכה בהצר בחו"ל

כמו כן היו משפחות שהשתמשו בלחיים של הערכה החדשה להקמת עירוב, ואף אירע דבר מיוחד, שמשפחה שנסעה לחו"ל למקום שאין בו עירוב כלל, ביקשה לקחת מהערכה עימה, כדי להקים שם עירוב בחצר. דבר זה אינו פשוט, להעביר את הלחיים במטוס. לשם כך הם הביאו מזוודה גדולה שתתאים למידות הלחיים, עטפו אותם והצליחו להעביר אותם עם החבילות כשהגיעו לשם הם פעלו על פי דף ההוראות, שלחו תמונות של העירוב שהקימו, ולפני שבת קיבלו אישור שהעירוב הוקם כהלכה. שמחתם היתה רבה עם המבצע שהצליח, ועם הזכות הגדולה בשמירת השבת.

כמובן שאין צורך להתאמץ להגיע לחו"ל כדי לשמור שבת, אפשר לעשות זאת גם כאן בארץ, אבל גם בארץ יש מקומות שלצערנו חייבים להקים עירוב לחצר, ובלי זה אסור לטלטל, וזה הדבר שלא כולם יודעים. יש שחושבים שרק בחו"ל יש מקומות בלי עירוב, בארץ מסתמא יש בכל מקום. אך המציאות היא לא כך, ובהרבה מקומות.

לא מספיק שהחוט אחורי הבית שלם, שינוי אחד בישוב פוסל!

בימי בין הזמנים היינו עסוקים גם בכמה ישובים שפנו אלינו בבקשה לעשות תיקון יסודי לעירוב, לאחר שעוררו אותם לכך שהעירוב לא במצב טוב. האמת היא שהרבנים ידעו שהמצב לא כל כך טוב, אבל לא ירדו לחומרת הדבר, שאם חוט אחד לא טוב אין עירוב כלל בשום מקום בישוב! אי אפשר להסתפק בכך שאני שומר על החוט שאחורי הבית שלי שלא יקרע, אלא צריך שכל החוטים והעמודים שבכל המושב יהיו שלמים וכשרים. כי אנו צריכים שיהיה היקף מחיצות מושלם, וכיון שהעירוב לא מקיף לי את הבית מכל ארבעת הצדדים, אלא רק צד אחד שלו עובר אחורי הבית, והסגירה כוללת את כל המושב, אפאין לו דין עירוב כלל וכידוע לא רק חוט קרוע פוסל, אלא יש עוד הרבה הלכות שצריכים לעשות בעירוב. במהלך הבדיקות היו עשרות מקרים והלכות שאי אפשר להביא כאן את כולם, אלא נביא דוגמא קטנה שתלמד אותנו לפחות קצה של חוט מהעירוב.

באחד מהישובים ראינו את החוט, אבל בקצה של החוט, במקום שמתחבר לעמוד היה שינוי קטן. בסה"כ הברזל שמחזיק את החוט היה

לא עשו מברזל מכופף, אלא עשו אותו משני חתיכות מולחמות בצורה שהישיבה של החוט גבוהה בכמה סנטימטרים מהעמוד, שזה גם סיבה שהחוט יכול לצד כשהברזל יתעקם].

האברכים קצת נהנו מהאתגרים, למדוד כל עמוד ועמוד האם החוט מעליו, אבל בסופו של סיום הם תמרו מאוד, למה לעשות עירוב כזה גבולי, אחרי שכבר משקיעים, כדאי להשקיע בעבודה מקצועית ונכונה, והעירוב יהיה אחרת לגמרי. וזה באמת דבר שחשוב ללמוד ממנו, להשקיע היטב בעשיית העירוב שיהיה ע"י מומחים לעירובים מוסמכים, ולא לעשות סתם ע"י מסגר או בעל מלאכה אחר, כי פעמים רבות הבעל מלאכה עושה שינוי קטן שהוא משמעותי מאוד להלכה, ואחר כך כבר קשה לשנות וכל העירוב נשאר לתמיד במצב בעייתי.

מרן חכם שלום כהן זצ"ל בדרך ואמר שנגיע לכל הישובים

אבלים וכואבים יחד עם כל בית ישראל, על פטירתו של מרן החכם שלום כהן זצוק"ל, שהעמיד תלמידים רבים בתורה וביראת שמים, והנהיג בשנים האחרונות ציבור גדול של בני תורה. זכינו גם אנו לבוא לפניו עם המפעל הגדול "מוקד העירוב" לחיזוק העירובים בכל ארץ ישראל.

אחת מהפעמים היה בתחילת פתיחת מחזור השיעורים המיוחדים ללימוד בדיקת עירובים הלכה למעשה, הבאנו לפניו את המצב בעירובים בעיר הפריפריה, ומרן תמך מאוד ביוזמה ללמד את ההלכות של עירובין, והאריך לספר על לימודו את מסכת עירובין, וכיצד נבחן עליה, וראינו שהענין מעורר אצלו שמחה רבה.

לאחר תקופה כאשר ערכנו "חודש העירוב" לפני כשנה וחצי, שבו יצאו בוגרי השיעורים לבדוק את הישובים ברחבי הארץ, נכנסו שוב עם הרעיון וסיפרנו על הידיעות שרכשו משתתפי השיעורים, ושוב הוא שמח מאוד, והעריך את ההשקעה, ובירך שנצליח לעורר את כל הישובים והמקומות לעשות עירוב כהלכה.

כעת אשר הסתלק מעימנו מרן זצ"ל, אנו ממשיכים את ברכתו להגדיל את מסגרות השיעורים בהלכה למעשה, להוסיף עוד ועוד אנשים שיעודים לקיים דיני עירוב כראוי, לעשות עירוב מהודר, ולהשתדל שיהיה כשר גם לדעת מרן, וכנגד זה להימנע מלטלטל כאשר העירוב אינו מהודר. זכותו של מרן תעמוד לנו ולכל המצטרפים לשיעורים, לזכות לדעת את התורה ולקיימה כראוי, ולזכות את הרבים בשמירת השבת.

מרן החכם שלום כהן זצ"ל מברך יתגלות הפעילות

לדעת לעשות עירוב כהלכה, אך הדגשנו שחשוב לברר על כל ספק, ולשאול על כל הלכה, כדי שנעשה כהלכה ללא מכשול ח"ו.

בסיום המעמד, עשרות משתתפים שעד היום ידעו רק מושגים עמומים בסיסיים ביותר, הרגישו פתאום שהעירוב הוא דבר כל כך פשוט וברור, שגם הם יכולים לבנות אותו כשיצטרפו. והביעו את תודתם והערכתם המיוחדת לפעילות שמוקד העירוב משקיע בכל הכיוונים.

בהדרכת נשיית העירוב בהג' בהכ"ס בבית חלקיה

שינוי ניכר בציבור שיש מלאכה נוספת בדיני שבת

הגאון רבי דוד הרשלר שליט"א, פתח בהוקרה למוקד העירוב על המודעות שהכניס בציבור בעניני העירוב. אני בודק את העירוב בעיר ביתר במשל כשלושים שנה, ועד לפני כחמש עשרה שנים זה לא ענין כמעט אף אחד, לחלק מהציבור היה ל"ח מלאכות שבת, ולא ל"ט מלאכות, מלאכת הוצאה כאילו לא היתה, כי לא היה מודעות בכלל למלאכת הוצאה, לא היה התענינות בכלל, והכל היה מובן לציבור מאליהם שאפשר לטלטל בלי שאלות. היום כבר יותר מודעות והתענינות, אנו רואים כאן איזה ציבור שיושב ללמוד, זה לא מובן מאליהם.

דבר שני יש לציין את המעלה של מוקד העירוב, שמי שמתעסק בשטח, מתעוררות לו הרבה שאלות, ובמוקד העירוב אפשר לקבל מענה לשאלות האלו. בעירובין מלבד הלימוד של הגמרא והפוסקים, יש חלק גדול מאוד בפרקטיקה, שזה לימוד בפני עצמו, יש הרבה הלכות שמתחדשות רק בהכרת המציאות, וגם ההלכות הפשוטות אינן מובנות בלי להיות בשטח ולראות. אחד מהרבים בעירובין שלמד שבע שנים עירובין, אמר לי שהלימוד של עירובין מחולק, עשרים אחוז הלימוד בספרים, שמונים אחוז הלימוד בשטח.

פעם ניגש אלי מגיד שיעור ושאל, מה אתה עושה שסק כל כך מהעירוב, מה הבעיה, תשים לחי אחד בכניסה וזהו, לא צריך יותר. אני לא ידעתי איך להשיב לו, הוא לא הבין עד כמה השאלה שלו מגוחכת. וזה משום שכשנלמד את הגמ' רואים לחי וקורה, ולא יודעים שבמציאות שלנו אין אפשרות להשתמש כלל בלחי וקורה, כמוש כתוב ברמ"א (סי' שס"ג סכ"ו) ובמשנ"ב (שם ס"ק ק"א). לכן ההתקבצות כאן חשובה כל כך לכל אחד.

בהמשך סיפר שאלות הלכתיות שהיו לו, שדורשות שימת לב מיוחדת. פעם אחת עברתי על העירוב וראיתי שהחוט עומד בגובה אבל לא בצורה הרגילה, שינוי קטן שעורר אצלי סימן שאלה, ניגשתי קרוב לעמוד, וגיליתי שהחוט נקרע, אלא שהוא לא נפל לגמרי, בגלל שהוא נתפס בעץ הסמוך, ולכן מרחוק לא היה ניתן להבחין שהעירוב נפסל. אך מי שרגיל בבדיקה והוא עירני לכל שינוי, יכול לגלות גם ע"י שינויים קטנים.

סיוור לאברכים ביישוב בשומרון עם ראשי עמודים גבוליים

בימי בין הזמנים נערכו סיוורים נוספים במקומות אחרים, ובהם השתתפו ציבור אברכים מכמה ערים. אחד מהם נערך בכניסה לעיר מודיעין עילית, השני בירושלים, ובעוד מקומות כמו כן בתחילת חודש אב נערך סיוור ביישוב בשומרון שאין בו גדר, והם עושים עירוב מאולתר מאד. וככל שהעירוב מאולתר, יש יותר דברים ללמוד ממנו, ויותר הלכות שנפגשים בהם, וממילא מצוי בהם גם דברים שאינם לכל השיטות, או יותר גרוע. לפני כמה שנים שהיינו ביישוב היו הרבה דברים הצריכים תיקון, כיון שהיו משתמשים בחביות וכבלי חשמל, והיה בעיה לכוון אותם תחת הכבלים כי העמודים נוטים מאוד. אמרנו לרב שצריך לעבור לעמודי עירוב דוקא, שבהם יש פחות מכשולות, והרב קיבל את הדברים ושינה הרבה מהעירוב. כעת כשבאנו ראינו את העמודים, ובכל זאת המצב לא היה פשוט.

מודיעין תל החרטום בסיוור ביישוב בשומרון

בהרבה עמודים חדשים עשו צורת וי לקשירת החוט, אבל עשו אותו בקצה העמוד ממש, וא"כ בסטיה קטנה הוא יכול להיות מחוץ לרוחב העמוד, ואפילו רק שינוי קטן בצורת הקשירה מסביב לברזל, יכול לעשות שהחוט יהיה מהצד. [וגם את צורת הוי עצמו,

השקיעו בצורת וי גרועה קריבה לקצה העמוד

חיפשת כבר שנתיים איך ללמוד את דיני הסוכה בצורה מסודרת?

כמה שנים שאתה מסתפק האם סוכתך כשרה?

כל שנה מחדש מתעוררות לך שאלות חדשות ואין לך מענה?

כעת יש לך את ההזדמנות לממש את מה שרצית

בזמן אלול הבעל"ט

יפתח בעז"ה מסלול לימוד לאברכים רציניים

ללימוד הלכות מחייצות הסוכה

מקיף ויסודי, הלכה למעשה

מדברי המשנ"ב והחז"ר, ועד הוראות פוסקי זמננו, עם מונון שאלות מעשיות מנסיון בבדיקת סוכות מאות סוכות

השיעורים יימסרו ע"י

הרה"ג משה אנגלרד שליט"א

לימוד עיון + פרקטיקה הלכתית

הלימוד ערך לפי סדר הש"ע והמשנ"ב סימן תר"ל

עם תוספת הדינים האקטואליים והשאלות שהתחדשו בדורינו

שימת דגש מיוחד - שכל משתתף יבין כיצד לחשב את ההלכות למעשה

השיעורים יימסרו מידי שבוע, החל מ' אלול, בשעות הערב

4 שיעורים של שעה אחת, ואתה יודע למעשה!

במודיעין עילית - בימי שלישי, ברחוב הסבא מסלובדקה

בבני ברק - בימי רביעי, בביהמ"ד "צעירים"

בירושלים - בימי חמישי, בסנהדריה ליד צומת בר אילן

השיעורים יימסרו בליווי מצגת של שירותים

וכן יחולקו דפי סיכום של השאלות והשיטות

המסיימים את המסלול בהצלחה, יצטרפו למשיבים ב"קו הסוכות"

להרשמה חייג עכשיו:

055-678-3323 / 05331-77974

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

משמע שחז"ל רצו לרמוז בזה, דאין המכוון רק שצריך להיכנס ח' טפחים, אלא באו לומר מה הטעם שצריך להיכנס ח' טפחים, דאע"פ שיש כמה טעמים בדבר אבל לפי כולם יוצא שזה לתועלת התפילה, **דכשאדם הולך להתפלל הוא צריך לחשוב שצריך להיכנס שיעור ב' פתחים, דפתח היינו הדבר שהאדם עובר דרכו מרשות לרשות, דע"י הפתח יש לו אפשרות להכנס לרשות אחרת, וכן כשאדם הולך להתפלל עליו להרגיש שנכנס לעולם אחר לרשות אחרת, ולא מספיק רק שיעור פתח אחד שזה עושה כאילו שעובר ונכנס פעם אחת לרשות אחרת, אלא צריך לעבור עוד פתח דהיינו עוד רשות, וע"י שעובר ב' פתחים הוא מרגיש שמתחיל לעבור לעולם אחר ורשות אחרת שיותר קרוב להקב"ה, ואע"פ שהאדם נשאר כאן בעוה"ז אבל בלבו עליו להרגיש שעובר למקום אחר, שצריך עכשיו לעמוד לפני השכינה לפני הקב"ה.**

וזה מה שחז"ל רוצים לרמוז לנו במה שאמרו שישנם ב' פתחים ולא אמרו ח' טפחים, דבדאי במציאות זה השיעור שצריך להיכנס, אבל על האדם להרגיש כשעומד להתפלל שצריך לעמוד ברשות אחרת ברשות של הקב"ה, כי אם ישאר באותו רשות הבינו חז"ל דהתפילה לא כ"כ רצויה. והנה חז"ל אומרים כפי איך שצריך להתנהג, שצריך להשיג במדה הכי גדולה, ואפי' אם רוב אנשים לא ירגישו את ההרגש הזה דהמכוון הוא לחשוב שנכנסים לרשות הקב"ה, אבל בכל זאת חז"ל אמרו דין זה, ואע"פ שאין זה מעכב לפי הדין ואם מתפלל בלי זה ג"כ יצא יד"ח, אבל הגדלות של התפילה תהא במילואה כשמקיים גם זה, ולכן אע"פ שרוב אנשים לא יבינו דהכונה לזה, בכל זאת כדאי שיהא רמז למי שמבין ומרגיש את זה.

בירורי הלכה

הכנסת ניתנו למקום שעומד לתפילתם של הרבים, סוברים האחרונים האלה שאין חילוק בין אם המקום מיוחד לתפילה של ציבור של אנשים לבין אם הוא מיוחד לציבור של נשים, שלשניהם יש שם בית כנסת ונאמרו בו דיני קדושת בית הכנסת.

ובסברת החכמת אדם, היה מקום לפרש שהוא סובר ששם בית הכנסת לא ניתן לכל מקום שמתפללים בו הרבה אנשים, אלא רק למקום שיוחד ל"תפילה בציבור", ולומר בו דברים שבקדושה: קדיש, קדושה, וברכו, ולקרוא בו בתורה. ולכך בית הכנסת של אנשים, שקבוע ל"תפילה בציבור" יש לו שם בית כנסת וצריך לנהוג בו קדושה, אבל עזרת הנשים, שאינה קבועה לכך שהרי הרבה נשים אינן חשובות כ"ציבור" לדברים אלה, אף שהיא קבועה לתפילת הנשים, אין בה קדושה כלל¹.

אמנם, הרי דינים אלה הם דינים דרבנן, שתפילה בציבור וקריאת התורה עיקר חיובם הוא מדרבנן, ומה שדרשו חכמים שדברים שבקדושה צריכים להיות בעשרה, גם הוא מדרבנן בלבד². ואם כך יש להעיר שסברא זו יכולה להיאמר לשיטת הראשונים הסוברים שדיני קדושת בית הכנסת הם דינים

ברצוננו השבוע להביא דבי חיזוק מאת מרן ראש הישיבה רבי אהרן יהודה לייב שטינמן זצוק"ל, בעניין הבנת האדם בהיכנסו לביהכ"נ - כניסה לרשות גבוהה. הדברים התפרסמו בספר החשוב "ימלא פי תהלתך" עניני תפילה. הרמ"א בתחילת השו"ע כתב, שוית' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים.

והנה לא כל אחד זוכה לחשוב על זה תמיד והלואי שנזכה לזה, ומ"מ בתפילה יש יותר אפשרות להרגיש את זה כי האדם מדבר לפני ה', ואע"פ שגם זה לא כ"כ קל אבל בכל זאת יותר שייך.

בברכות (חב), איתא, א"ר חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת, שני פתחים ס"ד, אלא אימא שיעור ב' פתחים ואח"כ יתפלל, ובשו"ע (סימן צ' סעיף כ') כתוב, יכנס שיעור ב' פתחים ואח"כ יתפלל, י"מ שיעור ב' פתחים דהיינו ח' טפחים יכנס לפניו שלא ישב אצל הפתח שנראה כמשאוי ישיבת ב"ה, ולפ"ז אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בכך כלום, וי"מ שהטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכיוון ולפ"ז אם אינו פתוח לרה"ר אין בכך כלום, וי"מ שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס אלא ישהה שיעור שני פתחים ונכון לחוש לכל הפירושים עכ"ל.

ולכאורה צ"ב וכי כשחז"ל רוצים לומר שצריך להיכנס בבית הכנסת ח' טפחים הם צריכים לומר שצריך להכנס שיעור ב' פתחים, הרי אפשר לומר מפורש שלא יתפלל עד שיכנס ח' טפחים, דהנה במקומות אחרים שכתוב שיעור וכגון ד' אמות לא מצינו שאומרים את השיעור לפי חשבון פתחים, ולמה כאן חז"ל השתמשו בלשון הזה של שיעור ב' פתחים ולא אמרו מפורש שיכנס ח' טפחים?

האם יש לעזרת נשים קדושת בית הכנסת

אדם שמעוניין לדבר שיחת חולין, או לאכול ולשתות, האם מותר לו להיכנס לעזרת נשים ולעשות מעשים אלו שם?

נחלקו בזה האחרונים, החכמת אדם (כלל פ"ו סט"ו) כתב שאין לעזרת נשים קדושת בית הכנסת כלל, ואילו הפרי מגדים (סי' קנ"א א"א סק"א)¹, הערוך השלחן (סי' קנ"ד ס"ז) ועוד אחרונים נקטו שיש לה קדושת בית הכנסת ואסור לעשות בה את אותם המעשים שאסור לעשות בבית הכנסת של האנשים. ונראה שכך נוקטים הפוסקים לדינא.

ושאלה זו לא קיימת בעזרת נשים שיש בה מניינים קבועים², ויש לה גם קדושת בית המדרש מכיון שרגילים ללמוד בה במשך שעות היום, שבדאי יש לה קדושת בית הכנסת. והשאלה היא בבתי כנסת שהעזרת נשים משמשת אך ורק לתפילה של נשים³.

ויש להעיר בזה, שסברת הפרי מגדים ודעימיה שיש לעזרת הנשים קדושה היא סברא מחוורת, שאע"פ שלמקום שמיוחד לתפילה של יחיד אין קדושת בית הכנסת, כמבואר בשו"ע (סי' קנ"א ס"ב), והיינו שדיני בית

1. וכך נקט האבני נזר (או"ח סי' ל"ג ס"ק ד'), שכיון שנשים אינן מצטרפות לדבר שבקדושה, ואף שיכולות לענות מכל מקום אינן מחוייבים בדבר, גם לא חשיב בית הכנסת, ואפילו מאה כחד דמין, עיין ר"פ כיצד במרכין, ואין בו משום קדושה ועכ"פ לאו כקדושת ביהכ"נ עכ"ל.
2. לשון הפמ"ג היא: ובעזרת נשים שמתפללים שם אסור, ע"כ. וצ"ב מה כוונתו במ"ש "שמתפללים שם", והיה אפשר לפרש שכוונתו שמתפללים שם האנשים ולפי זה דעתו כדעת החכמת אדם, אמנם בראש יוסף (מגילה כ"ט ע"א ד"ה כתב מג"א) כתב ש"יראה עזרת נשים יש להחמיר כמו בבית הכנסת גופא".
3. וכמבואר בשו"ע (סי' קנ"ד ס"א) שהטעם שאין קדושה ברחבה של עיר הוא משום שמתפללים בה רק באקראי, והיינו שמקומות שמתפללים בהם שלא באקראי יש להם קדושת בית הכנסת, גם אם התפילות אינן מדי יום ביומו.
4. ולכאורה נראה שנפק"מ בשאלה זו גם לענין אם כשבוים עזרת נשים מקיימים את המצוה לבנות בית הכנסת, מקדש מעט.
5. וכך נראה שהיא סברת האבני נזר שהעתקתי את לשונו לעיל הערה 1. ויש לדייק כן מדברי הר"ן (עהר"ף ר"פ בני העיר) שכיון שעיקרו [של בית הכנסת] עשוי לומר בו דבר שבקדושה לפיכך הטילו עליו קדושה מדבריהם, שלפי זה י"ל שבעזרת נשים לא נתקנה קדושה, כיון שאין אומרים דבר שבקדושה בעשר נשים. (אמנם יש לדון בזה, שהנשים מצטרפות עם האנשים לעניית דברים שבקדושה).
6. כך כתב הר"ן במגילה (כ"ג ע"ב מדפי הר"ף ד"ה ואין), יעו"ש שכתב שהדרשא מ"ונקדשתי בתוך בני ישראל" היא אסמכתא בעלמא.

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקלה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רחמה רחל בת הג"ר יוסף ע"ה.

הסיבה היא משום שהוא נטפל לביהכ"נ של גברים. ומסתבר שאם יבנו מקום נפרד לתפילות נשים בלי צירוף לביהכ"נ של גברים, אזי כו"ע מודו שאין לו קדושת ביהכ"נ, כן י"ל.

גם תלוי הרבה בחיוב בניית ביהכ"נ, אשר לכאורה הוא רק חיוב לאנשים ולא לנשים, וגם רק לתפילות הקבועות שחרית מנחה מעריב, ע"י שו"ע (סי' ק"נ ס"א) והמסתעף, ולא מצינו שיהיה חיוב ממש לבנות גם עזר"נ. וע"י בשד"ח (מערכת ב' אות מ"ג) שלדעת זוה"ק (בשלח נ"ט: נשא קכ"ו.) בניית ביהכ"נ הוי בכלל מצו"ע של ועשו לי מקדש (ומובא במשנת יוסף סי' י"ט המצו"ב), וחוב זה של בנין מקדש בפשטות הוא על הגברים, ואף שגם נשים עשו ותדמו למשכן, בכל זאת עיקר החיוב הוא על הגברים, ועיקר העבודה בביהמ"ק הוא רק ע"י גברים, דהיינו קרבנות ציבור וכדומה תמידין כסדרן מתרומות הלשכה ממחצית השקל, והכל רק גברים, דאשה אינה חייבת במחצית השקל. ואה"נ דהיה בביהמ"ק עזרת נשים, מ"מ קדושתה קלה הרבה כמבואר ברמב"ם (בית הבחירה פ"ז ה"א) (ומובא במשנ"י הנ"ל. (וקרבנות חובה של נשים כגון יולדת זבה נזירות וכו' אין זה דבר קבוע.) ונפק"מ, אם יבנו מקום לתפילה לגברים אך ורק לאמירת תהלים כל יום האם יש למקום הזה קדושת ביהכ"נ. כתבתי מקופיא בעלמא, בלי עיון הראוי. [הדברים נכתבו ע"י הרה"ג רבי מנחם זילברפרב שליט"א, רמות ד'] **ומו"ר הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א השיב:** שגם אם חיוב של דבר שבקדושה בעשרה הוא רק דרבנן, אבל המציאות שהשראת השכינה בעשרה, הוא בעשרה גברים מישראל הוא ודאי דאורייתא דילפינן 'עדה' 'עדה', וכבר נאמר 'מי כה' אלו קינו בכל קראנו אליו' דהיינו שציבור נענים תמיד.

7. ואמנם דעת התרומת הדשן (סי' ק"ח) שמצוה מדאורייתא לקרות פרשת זכור בעשרה, אבל בשעה"צ (סי' תרפ"ה ס"ק ה') הקשה עליו שאין הכרח לזה.
8. ובדברי החכמת אדם עצמו לא יועיל אם נאמר שהוא סובר שדיני קדושת בית הכנסת הם מדבריו, משום שדבריו עוסקים באיסור נתיצה של בית הכנסת, ועל זה הוא כתב ש"אסור לסתור כותל בית הכנסת לעשות חלונות לעזרת נשים, דעזרת נשים אין בו קדושת בית הכנסת כלל וא"כ אף שאינו דרך השחתה מכל מקום אסור מדרבנן, ע"כ. ונמצא, שכלפי איסור נתיצה שנאמר בבית הכנסת, שהוא איסור דאורייתא, כתב החכמת אדם שעזרת הנשים אין בה קדושת בית הכנסת.

קוראים כותבים

רצון לאחל לכל אחד גוט-שבת' ולהתענין בכל מיני דברים ואפילו לדבר בלימוד וכדו' [ולא עסקינן באלה שח"ו נגררים לדבר בזמן קדיש, דע"ז נאמר דגדול עונו מנשוא רח"ל] **ודבר זה גורם לבזיון ביהכ"נ ובזוי ה"קבלת שבת'**, ואפילו שזהו ניסיון קשה צריך לחשוב מה רצון הקב"ה, ולפום צערא אגרא. סיפר לי אברך שבצעירותו היה מתפלל בביהכ"נ 'משכנות יעקב' שבו היה מתפלל הרב עוזר דרורי זצ"ל וזה היה ממש בנפשו של הרב דרורי שלא ידברו בביהכ"נ ובמיוחד ב"קבלת שבת", והיה מזהיר גדולים וקטנים על כך, ובצורה נבונה ונעימה, עד כדי כך ששבת לאחר פטירתו, בין קבלת שבת למעריב התחיל הדרשן בדרשתו, **אזל גברא דמסתפינא מיניה**, שעד היום היה מי שמוזהר על שמירת הביהכ"נ ועכשיו איננו... ויה"ר שנצליח להתחזק בנושא זה.

מדברנן, שלדעתם יתכן לומר שגדר "בית כנסת" שקבעו בו חכמים שצריך להיזהר בקדושתו הוא מקום שקבוע לתפילה בציבור ולאמירת דברים שבקדושה, שתיקנום חכמים.

אבל לשיטת הראשונים שסוברים שדיני קדושת בית הכנסת הם מדאורייתא, משום "מקדשי תיראו", וכך נקט החפץ חיים להלכה, שהביא בעשין (ז') שמי שמדבר לשון הרע בבית הכנסת עובר על עשה של "מקדשי תיראו", לפי זה לא יתכן לומר שהמקום שעליו ציותה התורה מצוה זו, שצריך לנהוג בו קדושה, הוא רק מקום שמיוחד לתפילה בציבור ולאמירת דברים שבקדושה, שהרי דינים אלה התחדשו מדברנן בלבד, ומן התורה אין חילוק בין תפילה שיש בה ציבור של אנשים לבין שיש בה ציבור של נשים. ולפי זה צ"ע מה טעמו של החכמת אדם שחילק בין עזרת גברים לבין עזרת נשים וכתב שעזרת נשים אין בה קדושה כלל?
ומורי ורבי הג"ר מנחם מנדל פוקס שליט"א, רב קהילת 'שומרי החומות' רמות, עבר על הדברים וכתב עליהם: ע"י ספר משנת יוסף (ביהכ"נ סי' י"ט). ונראה עוד לענ"ד דתלוי הרבה באיכות החיוב של תפילה לנשים כל יום, ע"י שו"ע (סי' ק"ו ס"ב) ומשנ"ב שם, והדברים ארוכים בדברי הפוסקים, ע"י פסקי תשובות שם בארוכה. והרי מבואר במג"א שם ס"ק ב' שבבקשה אחת סגי מה"ת ושכן נהגו רוב הנשים. ואף לפ"מ שמסיק המשנ"ב ע"פ רוב הפוסקים שיש לנהוג כשיטת הרמב"ן וסייעתו שחייבו את הנשים בתפילת שחרית ומנחה, בכל זאת פשוט שבכך לא נעשה קדושה על העזר"נ, כי הרי לא חייבו אותן להתפלל דוקא בביהכ"נ. ואדרבה נראה שאלו הפוסקים הסוברים שיש קדושה גם על עזר"נ, עיקר

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט', ב"ה בעקבות הקורונה וסגירת בתי כנסיות למשך כחודשיים ופתיחתם המחודשת בס"ד, נכנס בכל הציבור העניין של התחזקות בשמירת קדושת בית הכנסת, וב"ה בכל אתר ואתר מתחזקים בזה, **ובאמת זהו דבר הצריך חיזוק רב מחמת שקשה לעמוד בזה ובמיוחד לבני התורה הנמצאים בביהמ"ד מהבוקר עד הלילה** והוא לגביהו 'ביתא דרבנן' וכדכתב הר"ן במגילה כתב, ונפסק ברמ"א לענין דמותר להם לאכול שלא מדחוק, והקושי הגדול שבכל זאת צריכים לזהר בכל דיני כבוד ביהכ"נ וכלשון המג"א המובא במשנ"ב דאטו ת"ח אינם מצוים על מורא מקדש!

ולענ"ד אחד הזמנים שקשה לעמוד בהם וצריכים חיזוק, **זהו בזמן אמירת "קבלת שבת", שאז נפגשים בני הקהילה אחרי שבוע** ומטבע הדברים יש

סיפור השבוע

אחד הרופאים צעק "תנו עוד שוק, אין מה להפסיד!" נתנו לו עוד שתי מכות חשמל, והדופק חזר. הוא הגיע חי לבית החולים. בבית החולים השתפר המצב שלו, אבל הרופאים אמרו, שמאחר שלא הגיע חמצן למוח במשך זמן רב מדי, הוא יישאר צמח לכל החיים, אין סיכוי שיתעורר. אחרי שבועיים הוא היה בחתונה של הבת שלו. ער בהחלט, מתפקד, שמח. ומודה לבורא יתברך.

"מאז", אמר לי היהודי הזה, "אני משתדל בכל כוחי לעורר את האנשים לזהירות מדיבור בבית הכנסת. העניין הזה 'בוער' בעצמות שלי..." את כל זה סיפר האיש בנוכחות אביה של הילדה החולה. שמע האב, ומיד קיבל על עצמו להיזהר ביותר מדיבורי חולין בבית הכנסת. ביום שני הכניסו את הילדה לניתוח. פתאום יצא הרופא הבכיר מחדר הניתוח, ואמר לרופאים האחרים, שעמדו להיכנס ולעזור לו: "אתם יכולים ללכת!" האבא פרץ בבכי נורא. הוא חשב, שהניתוח בוטל מכיוון שאין כבר מה לעשות, הכל אבוד ר"ל... אבל אז פנה אליו הרופא, ואמר: "אתה עושה צחוק מאיתנו? החלפת ילדה?!" האבא חשב, שמישהו פה יצא מדעתו, או הרופא או הוא. "בוא תיכנס ותראה בעצמך", אמר לו הרופא. "לפני הניתוח ביצענו בדיקה אחרונה, ומה אנחנו מגלים? שני גידולים נעלמו לגמרי, ומהגידול השלישי נשאר רק 5%, שזה לא מצריך אפילו טיפול!" (כבוד בית ה')

סיפר מזכה הרבים הרב מיכאל גרינוולד שליט"א, אדם אחד לקח את ביתו לבדיקות, מאחר שזמן מה לא הרגישה טוב. בתחילה חשבו שמדובר במשהו קל, אבל לתדהמת הרופאים התגלה אצל הבת המחלה בכבד! הם אבחנו בשלושה גידולים, דבר שמאוד נדיר.

ביום חמישי בשבוע הייתי עם אבא של הילדה. הרופא אמר לו, "אם הבת שלך תחזיק מעמד עד יום שני, נעשה ניתוח" כשהאב שמע את זה, הוא נראה הרבה יותר חולה מהבת. נראה כאילו נשמתו עומדת עוד רגע לפרות. יצאנו החוצה. ראיתי שם חבר, עומד עם עוד אדם. שאלתי אותו מה הוא עושה שם, והוא התפלא "מה, לא שמעת?"

התברר, שבשבת אחת, הוא קיבל דום לב בבית הכנסת. נתנו לו מכת חשמל, אבל הדופק לא חזר. נתנו לו עוד שלוש מכות חשמל, אבל גם אחרי ארבע מכות, הדופק לא חזר. **איש 'הצלה' שהיה שם, צעק בהתרגשות "תפסיקו לדבר בתפילה! הוא זקוק לזכויות גדולות, לרחמי שמים!" מחמת הנסיבות - הלבבות היו מאוד פתוחים לשמוע ולקבל.** הדבר אירע, אגב, שבועיים לפני חתונת ביתו של אותו אדם.

מתפללים רבים קיבלו על עצמם באותו רגע להיזהר ביותר בקדושת בית הכנסת. השוק החמישי החזיר לו את הדופק מיד, ואז העבירו אותו לאמבולנס. באמבולנס הוא שוב איבד את הדופק, וכבר חשבו לקבוע את מותו, אך

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

ברומז טל עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בעניני תפילה | גליון אלול

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

חודש
אלול
תשפ"ב

עניני חודש אלול

ארבעים ימים האחרונים שעלה משה שנייה להר סיני להביא תורה לעמו, גזרו ישראל יום צום יום תענית, יום האחרון שבכולם שהוא סוף ארבעים, גזרו תענית ולנו בתעניתם, כדי שלא ישלש בהם יצר הרע, (תד"א זוטא פ"ד)

רמזי אלול
תקיעת שופר
לדוד ה' אורי
וישעי

ביאורים ברמזי חודש אלול

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמח"ס ברומז של עולם

ג' רמזים כנגד תשובה תפילה וצדקה

כתב המטה אפרים (אלף למטה סי' תקפ"א) [א] "דורשי רשומות אמרו ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב הוא ר"ת אלול שהחודש הזה הוא מסוגל לתשובה. [ב] ובכתבי הארי"ז ז"ל ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך ר"ת אלול. כי חודש זה עת רצון לכפר על חטאים שעשה בשנה שבחודש זה הוא קרוב לקוראיו וכ"כ שהוא נרמז בר"ת אני לדודי ודודי לי. [ג] ובספר א"ר בשם ספר אמרכל כ' שהוא נרמז במגילה בפי איש לרעהו ומתנות לאביונים. רמז על מתנות עניים באלול. ונראה שרומזים על מ"ש תשובה ותפלה וצדקה מעבירין רוע הגזירה. ומל ה' הוא רמז לתשובה. ואני לדודי הוא רמז לתפלה שהוא רינת דודים. והפסוק דמגילה רומז על צדקה, עכ"ד.

ושמתי לך מקום

א. נראה מזה הרמז שכמו שהעיר מקלט מציל את הרוצח בשוגג מנקמת גואל הדם, כמו כן חודש אלול הוא עת מקלט להינצל מהקטרוג של מדת הדין, כי המקדים תשובתו בזמן של רחמים ורצון מתרצה אל המלך בקלות, משא"כ המחכה עד יום הדין, שאז מדת הדין מתוחה ביותר, וכמו שהאריך ר' איצלה בכוכבי אור (מאמר ד').

ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך

ב. כתב הבעל הטורים שכתב, ר"ת אלול, ולכך נהגו להשכים ולהתפלל סליחות מאלול ואילך. והנה הפסוק הזה מדבר על לעת"ל בביאת המשיח שאז הקב"ה יהרג את היצה"ר כמ"ש במס' סוכה (נ"ב א') וכ"כ הרמב"ן כאן, ורמז הבעה"ט לזה, דהתיבות "את לבבך ואת" הם בגימטריא, "זה לימות המשיח", והיינו דאז יתגלה רחמי שמים בבחינת הבא לטהר מסייעין אותו. (עי' רמב"ן שם). ולפי"ז י"ל דגם בחודש אלול שנרמז בפסוק זה, הקב"ה יסייע הרוצה לשוב בתשובה ויטהר את לבו לשוב באמת לאהבה וליראה את שמו ית'. וכ"כ המאירי בחיבור התשובה (משיב נפש מאמר ב פרק א) שראוי לכל להשתדל קודם ראש השנה בהפצר תפלות ובהערת תשובות כדי שייכנס בראש השנה בטהרת הלב. וע"ע משיב המאירי (שם פרק ב') דהענין של אמירת סליחות לי' יום של אלול הוא כמו שכל יו"ט שואלין ודרשין לי' יום קודם החג

מר"ח אלול ואילך יתחיל בוריוותובזהירות, כי אז לי' יום קודם יום הדין. זמן ב"ד לי' יום (ב"מ קיח.). ותוקעים כדי להזהיר בתשובה ולבקש זכויותיו ליום הדין. אלול מלשון ויאללון התרגום של 'ויתורו'.

לקט יושר

באהבת הקדוש ברוך הוא את עמו ישראל, הרבה להיטיב אותנו וצונו לשוב לפניו בכל עת שנחטא. ואף שהתשובה טובה בכל עת, מכל מקום חודש אלול הוא מובחר ומוכן יותר שמקובל תשובתו משאר ימות השנה, לפי שימים אלו הם ימי רצון מעת שנבחרנו לעם, שכשחטאו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות ב"ז בתמוז ואחרי זה עלה משה בהר והתפלל ואמר לו הקדוש ברוך הוא פסל לך [שמות לד, א] ונתרצה ליתן לו לוחות שניות, ואז עלה בראש חודש אלול ונשתתה שם עד יום כיפור שהיה גמר כפרה. ואיתא בתנא דבי אליהו (תד"א זוטא פ"ד), ישראל היו נוהגים כל אותם הימים צום ותענית ויום אחרון שבכולם דהיינו בעשרה בתשרי גזרו תענית ולנו בתענית, ולפיכך נקבע אותו יום דהיינו יום הכפורים לכפרה לעולם. ולפי שהיו ימים אלו ימי רצון מאז, לכן בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים למעלה והם ימי רצון.

חיי אדם (ח"ב כלל קלח)

הנה הראשונים וגם האחרונים בספריהם יועצין על אלול מפני ראש השנה ומאיימין על האדם כי גדול יום ה' כי קרוב ומי יכלנו וכו'. ובזוהר חדש (דף מ"ז ע"ד) ז"ל "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים (דברים כא, יג), דא היא ירחא דאלול בו, עכ"ל בקיצור. וז"ל הארי"ז ג"כ ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, את אביה זה הקדוש ברוך הוא, ואת אמה זו כנסת ישראל, יכבה האדם ויתחנן לפני ה', ירח ימים הוא חדש אלול שהמה ימי רחמים ורצון, עכ"ל. וכבר פשט בכל תפוצות עם קדוש וישימה לחוק ולמשפט בישראל עם קדוש עד היום הזה, ולעורר לבבם בחדש זה לתורה ולתעודה ולהתמיד בלמוד ביותר וכו'.

יסוד ושורש העבודה (שער י' פרק א')

כדי להכין להחג, כמו"כ יש להרבות בתפילות כל החודש כדי שיהיו מחשבותיהם זכות ונקיות בהגיע היום יצא ראש חדש אלול בטהרה ונכנס תשרי בקדושה יום שלשים לאלול.

איש לרעהו ומתנות לאביונים

ג. והרמז שהביא הא"ר מהמרכל, ממש"כ במגילת אסתר (ט' כ"ב) איש לרעהו ומתנות לאביונים, דהוי ר"ת אלול, וזה מרמז שבאלול יש להרבות בנתינת צדקה לעניי ישראל. ואולי נכלל בזה לחזק על מצות ואהבת לרעך כמוך מהלשון איש לרעהו.

לולא האמנתי לראות בטוב ה'

ד. הבעל הטורים הביא עוד רומז מהפסוק (בתהלים כ"ז) שננוהגים לאמרו בחדשי אלול ותשרי, וז"ל, וכן לולא האמנתי לראות בטוב ד', אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי נגד ד', ע"כ. ונ"כ רבינו יונה בספר היראה "משנכנס אלול עד מוצאי יוה"כ יהא חרד וירא מאימת הדין". ואולי ר"ל דיש להאמין שאפשר לראות בטוב ד' אם נבקש את ה' בכל לב ונפש בחדש אלול שמיועד לכך. ולכן יש לעורר את החרדה לפני ד' כדי לא לאבד הזדמנות זאת.

לו אנחנו עמו וצאן מרעיתו

ומובא בשפת אמת בשם זקנו החידושי הרי"ם דיש רמז לחדש אלול במזמור לתורה, שכתוב שם, דעו כי ה' הוא האלקים הוא עשנו ולא נקרי ולן אנחנו עמו וצאן מרעיתו, דתיבות של הקרי "לו" והכתיב "לא" מתחברים לתיבת אלול, ועי"ש מש"כ בביאור הדברים. ואולי יל"פ הרמז שבאלול יש להכין את דעתנו לקראת ר"ה שהיה יום בריאת אדם הראשון (כמ"ש הר"ן במס' ר"ה ג ע"א בדפי הרי"ף דמה"ט אדם נידון בריה). ולהפנים היטב שהוא ית' עשנו "ולא" אנחנו, כי אנחנו נבראים שלו שבראנו יש מאין, ולכן "ולו" אנחנו עמו ועבדיו, ודיננו ברי"ה תלוי בכמה שאנחנו משיגים זה ונכנעים בפני רצונו ית' ומרבים שבח והודאה אליו ית' ע"ז. ולעתיד לבא יתגלה דבר זה בכל העולם וכמו שאומרים בתפילות ר"ה "מלך על כל העולם כולו בכבודך וכו', וידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו' ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", שיתקיים ב"ב אמן.

עבודת חודש אלול חיזוק בעשה טוב

ממשנתו של הגאון הרב דוד שוסטאל שליט"א - נערך מתוך קונטרס קול דודי (מקוצר)

שני מנהגים באמירת סליחות

הנה בשו"ע [סי' תקפ"א] מובא שני מנהגים להתחזקות של אלול - מנהג המחבר ומנהג הרמ"א. המחבר הביא, שנהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים. והרמ"א כ', ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מר"ח ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה כו'. מקור הדברים ברא"ש [סוף ר"ה דף מ' סוף ע"א] בשם הגאונים "אמר לי רב כהן צדק מנהג בשתי ישיבות לומר סליחות ותחנונים בהני עשרה יומי שבין ר"ה ליוה"כ וכן אמר ר' עמרם. ורב האי אומר מנהג לומר תחנונים בהני עשרה יומי בלחוד, ושמעני דמקצת אתרוותא קיימי מר"ח אלול ואמרי דביה סליק משה להר פעם שלישית ונחית בלוחות שניות ביוה"כ. וכל המוסף לבקש רחמים זכות הוא לו, להרי"ץ גיאנות ו"ל - ואנו מנהגינו כהני דקיימי מר"ח אלול", עכ"ל.

ומה שאמר רב האי "ואמרי דביה סליק משה להר פעם שלישית ונחית בלוחות שניות ביוה"כ", נראה לבאר, דסוגלת הזמן של מ' ימים אלו נוצרה בשנה ראשונה במדבר, שעסקו כל ישראל בתשובה על חטא העגל מ' ימים אלו, וכמו שמביא הה"א (כלל קל"ח) התנא דבי אליהו זוטא (פרש"י ד) שבכל ארבעים יום שהיה משרע"ה בהר היו נוהגים צום ותענית, וע"י עבודת התשובה של כלל ישראל אז, נוצרה שלדורות, זמן זה מסוגל להצליח בעבודת התשובה. וכנגד זה נהגו להתענות בימים אלו לתשובה, ולכן נהגו להשכים בימים אלו לומר סליחות ותחנונים, שסוברים שיש לנו לנצל את סוגלת הזמן לעסוק בדרכי התשובה, כמו שעשו אבותינו. וסליחות ותחנונים הם מדרכי תשובה, אבל רב האי חולק, שצריכים להקדים הכנה גדולה לפני עצם עבודת התשובה, ומשו"ה אין מתחילין באמירת סליחות עד עש"ת, וענין התקיעת שופר הוא להתעורר לתשובה, כלשון הפרקי דר"א שהביא הרא"ש, שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ותקיעת השופר מעוררת אותנו להכין עצמינו לעשיית ימי תשובה.

שני שלבים בתקנת תקיעת שופר בימי אלול

וכדי לבאר עבודת הכנה לתשובה, נקדים, דהנה מבואר ברא"ש שהבאנו ובטור, שהיו ב' שלבים בתקנת תקיעת שופר של אלול. והיינו, דתקנת חכמים של הפרד"א היתה תקיעה בר"ח אלול לבד, שכן מפורש שם, וז"ל, "ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה כדי להזהיר את ישראל שישוּבו בתשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, וכדי לערבב את השטן שלא להשטין את ישראל". [ענין ערבוב השטן, פ"ה הפרישה, שלא ישטין על קבלת התשובה. דאין לפרש שלא ישטין את ישראל בדיון, שהרי הדיון אינו עד יום ר"ה]. ומבואר דעיקר התקנה היה בר"ח כמש"כ בפרד"א, והטור הוסיף שנהגו לתקוע בכל החודש כדי להזהיר ישראל לשוב, ומבואר דמה שנהגין לתקוע בכל החודש הוא תקנה בפני"ע, שניתוסף על עיקר התקנה [וע"ע בזה בעיוני התפילה].

תקיעת שופר מעוררת חיזוק בעשה טוב

ובלבוש [תקפ"א] מבואר עוד, דהב' תקנות נתקנו לתועלת של ב' דברים נפרדים, דתוקעים בר"ח כדי

למנוע העם מחטא ועון, כמו שעשו אז למנוע העם מע"ז, "ואח"כ כיון שהתחיל משום סור מרע, תוקעין ג"כ כל החדש שיעשו טוב כו' והוא כדי לעורר העם שיעשו תשובה על הראשונות, ויהיו גם חרדים לדבר ה' לעשות להבא, להיותם חרדים על דברו, כי קול שופר מחריד ומעורר שנאמר אם יתקע כו', מלשון וחרד על דבריו".

סור מרע, על ידי עשה טוב

ונראה לבאר דבריו, עפ"י מה שאמר הג"ר נתן וכתפוגל זצ"ל בשם רבי ירוחם זצ"ל, הנה כתוב "סור מרע ועשה טוב", וע' ברוח חיים (פרק ו') על "ומכשרתו להיות צדיק", עיי"ש היטב) שהסדר בזה דוקא הוא תחלה לסור מן הרע, ואח"כ לעשות טוב. שכל זמן שלא סר מן הרע, הרע שעושה פוגם את הטוב, ולא תהיה העשה טוב בשלימות. לכן צריך להקדים את הסור מרע קודם העשה טוב. אלו דברי מרן הגר"ח זצ"ל. ורבי ירוחם הוסיף שיש לפרש גם "סור מרע על ידי עשה טוב", שיש בכך העשה טוב להביא את האדם אל סור מרע. שע"י שמתחזק והולך בעשה טוב, ריבוי עשה טוב מרומם את האדם במדרגתו, עד שמאלץ נעשה לו קל לסור מן הרע. שעל אדם מרומם אין הרע שולט בחזק, כמו ששולט הרע על אדם שפל. זה הוא היסוד של "סור מרע ע"י העשה טוב".

ולפי"ז יש לבאר דברי הלבוש, דמתחילה יש התעוררות בכלליות לסור מרע, ואח"כ מתחילים בשלב שני של התעוררות להיות זה הדרך לעבוד על הסור מרע ע"י התחזקות בהמצות, ובענין זה פירש הלבוש את החרדה "להיות חרדים על דברו" בחיזוק בעשה טוב, ועי"ז יתרומם ויבא ממילא לסור מרע.

מצודים גדולים - אלו עוונות

ור' איציל בכוכבי אור [חלק שני, מאמר "שפרו מעשיכם חדשו מעשיכם"] גם מאריך בהתועלת בהקדמת תיקון מצות עשה לפני תיקון הל"ת, ומבאר דהנה רואים אנו בחוש, כי האדם נכשל יותר בעשיית עבירה ממה שנכשל במניעת קיום מצות עשה. וביאר יסוד הדבר, ע"פ מה שאמר חז"ל [נדרים ל"ב] "עיר קטנה - זה הגוף כו', ובא אליה מלך גדול - זה יצה"ר, ובנה עליה מצודים גדולים - אלו עוונות, ומצא בה איש מסכן וחכם - זה יצר טוב, ומילט הוא את העיר בחכמתו - זו תשובה ומע"ט". וצ"ב למה דימו חז"ל עוונות למצודים, שהם רק תחבולה להתגברות במלחמה, שמצודים הם עוזרים להלחם מהם, ולא לעצם הנצחון של היצה"ר. וביאר, דבאמת האדם יש לו שכל, ואוהב את נפשו ומאמין בשכר ועונש. וכל שמרגיש בחומר העבירה, קשה להיצה"ר לפתותו, אבל אחר שהכשילו פעם אחר, הרי העבירה עצמו מטמטם את לבו [יומא לט.]. נמצא דמלבד העבירה עצמה, הרי הוא גם מכשול לגרום אותו להכשל בעוד עבירות. וכ"ז הוא בל"ת שיש בה טמטום הלב, לא כן ביטול העשה, וא"כ היצה"ר מרויח כפלי כפלים ע"י מה שמכשילו בל"ת.

חדשו מעשיכם שפרו מעשיכם

אמנם מה שהאדם עושה טוב אינו מספיק לעמוד נגד טמטום הלב שגרם על ידי שעשה רע א"כ הוא עושה המצות בשלימות הלב, אבל כשעושה אותם

מצוות אנשים מלומדה, ואין בהן רוח חיים, הגם שאין בגדר מצוות שלא לשמן, אבל גם בגדר לשמה אינו. ובדאי שאין מקדש את האדם בשלימות אלא מצוה לשמה. ועוד, אם אינם מקיימם בכל פרטיהן, וחסר בהן שלימות, אינן מקדשים את האדם כראוי. משא"כ העבירות, היצה"ר מורדו לעשות בלב שלם וגם בכל ההידור ר"ל. וא"כ נשאר האדם עם טמטום גדול מחמת עבירותיו, וזה גורם לו להכשל יותר ר"ל.

ועפ"ז ביאר את המאמר חז"ל [ויקרא רבה כ"ט, ו'] שדרשו על הפסוק "תקעו בחדש שופר" - "חדשו מעשיכם, שפרו מעשיכם", שזוהי העצה הטובה ליום הדין. וע"י החיזוק בחידוש והשיפור כמעשים טובים - תתגבר ממילא כח הקדושה על כח הטומאה, ויבא האדם לאט לאט להזהר גם במצות ל"ת ולעלות במדרגות עבודת ה'.

יגיעכם בלא לשבעה'

ור' אהרן זצ"ל מאריך בענין זה [משנת רבי אהרן חלק ב', מאמר כ"ד - "התשובה ועול התורה והעבודה", אות א'] ונביא מקצת לשונו, "והנה לנו יש כר נרחב לתשובה וגם לעליה כמעשים שאנו עושים מצד הטוב וגם עמלים בהם. אך אם היו נעשים כהוגן ובשימת לב ובמחשבה, הרי אפשר להגיע עי"ז להתעלות גדולה. וזהו פירוש הכתוב [שקראים בהפסטה לשבת מברכים חדש אלול] "למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבוע" (ישעיהו נ"ה ב'), "למה תשקלו כסף בלא לחם" - שאתם מוציאים כוחות, וזמן היקר מכל, ואין אתם מקבלים שוויון, והוא לחמה של תורה, כמו לחמו בלחמי, פיתא סעדא דלבא. ויגיעכם בלא לשבעה' - בשביל שלא נעשים מעשה התורה ועבודה שאתם עושים כראוי. ואם היו מתתקנים הדברים, היו מתעלים מאד, והיו בזה תוצאות להבדל מחטא ממש, בענינים שאינם נוהרים כלל, עכ"ל. הרי שאומר הראש ישיבה זצ"ל, שהבני תורה שיש לנו ב"ה סדר היום מלא וגדוש שלש תפלות ביום, שלשה סדרי לימוד, הנחת ציצית ותפילין, ברכת המזון, גמילת חסדים, וכו' א"צ לחדש מעשים חדשים לחיזוק העשה טוב. אלא אם נשיב את מדרגת מעשינו שאנו כבר עוסקים בהם וגם עמלים בהם ללמוד ולעשות מצוות שבין כך אנו עוסקים בהם כל היום בשלימות ובשימת לב הראויה.

חודש אלול כנגד 'מעשה'

כתב בספר יצירה (פ"ה אות ח') דיש י"ב כוחות בהבריא, [שיחה הילוך הרהור וכו'], והי"ב חדשים הם כנגד הני י"ב כוחות ושרשו בהמול של אותו חודש, ואלול הוא כנגד הכח של 'מעשה'. וכתב הגר"א בפירושו שם, "מעשה באלול כו' פסל לך שני לוחות וכו' והלוחות מעשה אלוקים המה". וכתב ר' צדוק הכהן (פרי צדיק דברים - לחודש אלול), ולכן נברא חודש אלול ב', ובמעשה, שהוא לתקן המעשה שיהיה ע"פ החכמה שהוא ב'.

(מתוך ספר מזמור לדוד (ח"ב) להגאון ר' דוד כהן שליט"א, ע"ש שהאריך בבאיזה"ד)

תפילה כהלכתה

הרב אלחנן ברונר שליט"א

בעמ"ס נתיבות הברכה

תקיעת שופר בחודש אלול

יסוד התקנה לתקוע בכל חודש אלול

א) איתא בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ו) "ובר"ח אלול אמר הקב"ה למשה "עלה אלי ההרה", והעבירו שופר בכל המנחה, שהרי משה עולה להר, שלא יטעו עוד אחר הע"ז. והקב"ה נתעלה אותו היום באותו שופר, שנאמר "עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר". ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בר"ח אלול בכל שנה ושנה.

והנה מלשון הפדר"א לפנינו מדבר רק על תקנת תקיעת שופר בר"ח אלול ולא בכל החודש. וטעמא משום דבאותו יום נתעלה הקב"ה מחמת שהעבירו קול שופר במנחה שמשעה עולה להר ולא יטעו אחר ע"ז. וכן משמע מלשון הראשונים שהביאו את הפרקי דר"א להתקנה היא לתקוע בר"ח אלול דוקא. ע"י רמב"ן (שמות ל"ג ז'), רא"ש (ר"ה פ"ד סי' י"ד), ובפירושו לתורה פ' עקב פ"י פ"ג, ור"ן (ר"ה יב'), כלבו (סי' ס"ה).

אולם הטור (סי' תקפ"א) הביא את הפדר"א בהאי לישנא "לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה וכל החדש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר "אם יתקע שופר בעיר וגו'", וכדי לערבב השטן, וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה. מבואר שהתקנה היתה לא רק על ר"ח אלול אלא על כל החודש. וכ"כ הרוקח (סי' ר"ז) וז"ל "תוקעין בשופר מר"ח אלול כי כן התקינו שיהיו תוקעין מ' יום עד יוה"כ פ' על שם מ' יום אחרונים שעלה משה למרום ואמר לתקוע בכל יום כדי שלא יטעו עוד בע"ז. ובוה המלכות אין תוקעין כי אם עד ר"ה". נוע"ע בעיוני התפילה שהארכנו בזה.

מאימתי מתחילים לתקוע

ב) הנה מדברי המטה משה (סי' תשע"ח, הובא במג"א) מתבאר דאיכא ג' טעמים לתקיעת שופר בחודש אלול, א. כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יהיה ראש השנה ויקטר, לכן מפסיקין בערב ראש השנה, כי אז יהיה סבור השטן שיום הדין עבר. ב. כנגד הימים שמשעה עלה להר ושהה שם ארבעים יום ותקעו ישראל בכדי שלא יטעו אחר ע"ז. ג. כדי לעורר את העם שיעשו תשובה.

וכתב דהנפק"מ בין הטעמים היא האם צריך להתחיל לתקוע מיום א' דר"ח אלול (ל' מני"א) או המיום השני של ר"ח (א' אלול). דלפי הטעם הראשון שתוקעים כדי לערבב את השטן, תוקעים שלושים יום וסמך לזה "תקעו בחודש שופר" משמע חודש שלם שהוא שלשים יום. ולכך נראה להתחיל ביום השני של ר"ח אלול ואז הוא שלשים יום (כולל שבתות) עם שני ימים דראש השנה. אבל לפי ב' הטעמים האחרונים צריך להתחיל מיום ראשון דר"ח, דאלו לטעם הראשון כנגד משה עלה להר ושהה שם ארבעים יום וירד ביום כיפור, ומיום ראשון עד יום כיפורים ארבעים יום. ולטעם השני כדי לעורר העם שיעשו תשובה, צריכין ג"כ להתחיל מיום ראשון, כי אלו ארבעים יום מיום ראשון דאלול עד יום כיפור הם רצויים לפני המקום וימינו פשוטה לקבל שבים. עכ"ד. והמ"ב הביא (ס"ק ג) הביא הב' מנהגים יש מתחילין מיום ראשון דר"ח, ויש מתחילין מיום שני דר"ח וכ"כ בסי' דרך החיים, (סי' קל"ט).

התקנה היא על הציבור ולא על היחיד

ג) יש לדון האם התקנה נתקנה רק על הציבור או על כל יחיד ויחיד שצריך לשמוע תקיעת שופר, ונפק"מ למתפלל ביחידות או למתפלל במנין שלא היה בו שופר, האם צריך לשמוע תקיעות.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סי' מ"ח) עמד בזה, וכתב דמעולם לא שמענו דבר זה שמי שהוא אפילו מהמדקקים ביותר יהדר בחדש אלול כשמתפלל לעת הצורך ביחידות שיביאו שופר לתקוע לפניו כדי לקיים התקנה לתקוע בחדש אלול, וישראל אם אינם נביאים הם וכו' ותמיד כשדבר מסופק לנו אמרינן פוק חזי מאי עמא דבר. ולכך נראה ברור שתקנת התקיעה היתה רק בציבור ולא ביחיד. ומטעמא דכל דתיקנו מעין המאורע תיקנו, ותקנת התקיעה הרי היתה מפני שככה התנהגו בשעה שעלה משה להר בר"ח אלול, ושמה כתוב מפורש שהעבירו שופר במנחה משה עלה להר, ובמנחה פירשו בציבור, ולא ביחיד. וגם לטעמא שהמשכת התקיעה בכל החדש הוא כדי להזהיר על התשובה, ג"כ הרי למדים זה ממש"כ "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", ובעיר הרי ג"כ פירשו בציבור, ולא ביחיד. ולכן כל דתיקון כעין האמור תיקון לתקוע בציבור, אבל לא היתה כל תקנה לתקוע גם ביחיד. נוע"ש שכתב להוכיח כן מדברי המג"א (סי' תקפ"א סק"ד). נאכן בספר שיח יצחק (להגה"ק ר' יצחק וויס זצ"ל, סי' רס"ד) כתב שדרכו להדר דאף אם התפלל ביחידות לשמוע תקיעת שופר בכדי להתעורר בתשובה.

אמנם נראה דהתקיעה בציבור נתקנה לאו דוקא כשיש עשרה, אלא אפילו אם היה מנין ובסוף התפילה כבר אין עשרה, מ"מ יתקעו דהרי זה חשיב כתקיעות דציבור. נוכ"כ בספר שיח יצחק הנ"ל.

ציבור שלא שמעו בשחרית ישלימו במנחה

ד) האגרות משה (או"ח ח"ד סי' כ"א) כתב דציבור שלא תקעו בשחרית מפני ששכחו או שלא היה להם שופר, יתקעו במנחה. וטעמא משום שהרי הראשונים כתבו וכן הביא הרמ"א דהמנהג באשכנז הוא לתקוע בשחרית וערבית. ומסתבר דהערב נמי הוא כשהוא יום דוקא, או דהיה זה אחר המנחה, או אף אם נימא דהיה זה אחר מעריב הוא משום שהיו מתפללין ערבית בעוד היום גדול, ומשום שלא מסתבר שיתקעו בלילה שאינו עת רצון בתחלתה עד אחר חצות, וכן מפורש בח"א (כלל קל"ח סי"א) שאותן הנוהגין לתקוע גם בערב הוא במנחה. ולכן אף שאנו אין נוהגין לתקוע בשחרית, מ"מ אפשר להשלים במנחה.

תקיעות בלילה בכדי להתלמד

ה) הנה מעיקר הדין התוקע בכדי להתלמד ודאי יכול לתקוע בלילה, ואף אם נימא כדברי האג"מ דאין לתקוע לתקוע בערבית משום שאין זה זמן של עת רצון, נראה דאין זה אלא בציבור, אבל יחיד שתוקע לעצמו להתלמד אין זה שייך לזמן עת רצון. וכן מבואר מהמג"א (סי' תקפ"א סק"ד) שדן האם אפשר לתקוע בלילה שקודם ר"ה בכדי להתלמד, משמע שבשאר הלילות פשיטא שמותר לתקוע בכדי להתלמד. ונמדברי הרמ"א שכתב שתוקעים גם בערבית, ליכא כ"כ ראייה, דאפשר לפרש שהיו תוקעים מבע"י, וכמ"ש האגרות משה הנ"ל.

אולם הגר"ח פלאגי בספרו מועד לכל חי (סי' י"א אות נ"א) כתב וז"ל "גם יש לגעור באלו שרוצים להתלמד שלא יתקעו משחשיכה, דאינו ראוי לתקוע בלילה אפילו שהוא להתלמד". וכ"כ בערוך השולחן (שם סי' ד) וז"ל "ובלילה לא יתקעו בכל חדש אלול אפילו להתלמד דאין לעשות התעוררות בלילה והתקיעות מעוררים המדות העליונות". מבואר בדבריו חידוש גדול דאף תקיעות בכדי להתלמד הרי הם מעוררות המדות העליונות, ולכך אין לתקוע בלילה אף בכדי להתלמד.

עיוני התפילה

נערך מתוך משנתו של
הגאון הרב משה מרדכי קארפ שליט"א
מספר משמרת ימים נוראים (מקוצר)

תקיעת שופר של ראש חודש וכל חודש אלול

כתב הרא"ש ברה"פ (פ"ד ה"ד) תנא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו) ריב"ק אומר מ' יום עמד משה בהר וכו' לאחר ארבעים יום ירד ושבר את הלוחות וכו' והתקין כל שבט ושבט במקומן בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עלה להר שלא יטעו עוד בע"ז והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר עלה אלהים בתרועה וגו'. ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין שופר בראש חודש אלול בכל שנה ושנה כדי להזהיר את ישראל שישובו בתשובה שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב את השטן שלא להשטין על ישראל ע"כ וכן נהגו באשכנז לתקוע כל חודש אלול בקר וערב אחר התפלה. ותמוה, דסיים דלכן נהגו באשכנז לתקוע בכל החודש, והרי לא נזכר כלום בענין זה בפרקי דר"א. אולם הטור [סי' תקפ"א] הוסיף זה לדברי הפרקי דר"א וז"ל "תיקנו וכו' בכל שנה ושנה וכל החודש כדי להזהיר את ישראל וכו'". וע' בב"י דהק' ל"ל ב' טעמים, א' משום דעשו בימי משה, ועוד, כדי להזהיר ישראל בתשובה. ונראה לומר, דהטעם 'שעשו בימי משה' קאי על הא דתוקעין ברה"ח, ומש"כ 'כדי להזהיר ישראל וכו' קאי על המנהג לתקוע בכל החודש, והוא ב' דברים נפרדים. וברור דבהרא"ש חסרים מילות אלו 'וכל החודש' וצ"ל כמש"כ בטור. [וע' בתפילה כהלכתה מה שהבאנו מהרוקח].

ואכתי צ"ב, דאחר שתיקנו לתקוע בכל החודש משום התעוררות לתשובה, ל"ל לטעמא דזכר מה שעשו בימי משה, הא בלאו זכר, יש כאן סיבה לתקוע מצד עכשיו לעורר האדם לתשובה. והנה כבר העיר הב"ח דכל לשון הטור 'וכל החודש כדי להזהיר וכו' עד כדי לערבב השטן' ליתא בהפ"א לפנינו. ולפי"ז כפשוטו מה שתוקעין בכל החודש אינו חלק של התקנת חכמים, אלא ממנהג תקון לתקוע אף בכל החודש כדי שיתעוררו העם לתשובה. וכ"מ מדברי האורחות חיים [הל' ר"ה אות א'] שכתב וז"ל 'טעם למנהג שנהגו בכל מקומות ישראל להתחיל ולתקוע בשופר ברה"ח אלול, יש במנהג הזה עיקר במדרש וכן כתוב בפרקי ר"א מצוה לתקוע בשופר ברה"ח אלול שבו תקעו ישראל שהוא ר"ח אחרון של סוף ארבעים שנה והקב"ה נתעלה וכו' ועל כן התקינו חכמים "ל שיתקעו ברה"ח אלול בכל שנה". הרי מפורש בדבריו דעיקר התקנה היה לתקוע ברה"ח אלול, אלא שזהו התחלה למנהג שלנו לתקוע בכל החודש. ולפי"ז לק"מ, דעיקר התקנה היה דבר אחר לגמרי ולא משום התעוררות לתשובה אלא אח"כ באו ותקנו לתקוע כל החודש לתשובה. אך מדברי הרא"ש מבואר דכ"ז היה בנוסחא הדפוקי דר"א, דאחר שכתב דתקועין כדי לעורר העם בתשובה, כתב 'ע"כ, הרי דכ"ז מלשון הפרקי דר"א, [וכ"כ הגר"א דהרא"ש יש לו שינוי לשון בפרקי דר"א]. וע' בהמהר"ח שתי' דאי משום תשובה לא היו מתחילין מרה"ח דאין מתעניין ברה"ח. וצ"ע, דכתב הרא"ש בהדיא דמרבין בסליחות ותחנונים מרה"ח ואילך, ורה"ח הוא בכלל זה, ולא מצינו אלא איסור תענית, אבל בודאי יש להתעורר בתשובה בכל יום ובפרט כל יום של חודש אלול.

והנראה בזה דבאמת צ"ב מש"כ בפרקי דר"א דהקב"ה נתעלה באותו שופר, הא לכאורה כל ענין השופר היה להשמיע להעם שלא יטעו אחר ע"ז. ונראה מזה, דאין ר"ל דתקעו להפחידם בזה, אלא זהו תקיעת שופר דמלכיות, וכדכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', וזהו המכוון של התקיעת שופר להכריז שה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, דומיא דשופר של עשרת הדברות, ובאה להזכיר קול שופר זה. משא"כ התקיעה של כל החודש הוא רק כדי שישמעו העם ויחידו כדכתיב 'אם יתקע שופר בעיר וכו', וכן כדי לערבב את השטן.

ונראה דנפק"מ בזה, דאם התקיעה ענינה מצד עצמה ולא רק היכ"ל לעורר העם, צריך שיהיה תר"ת, וכמו דאיתא לענין שופר של ר"ה, דילפינן לה בג"ש דבעיא דיני תקיעה דומיא דיוה"כ, וכן מבואר מהקרא דעלה אלוקים ברועה דבעינן ג"כ תרועה ולא תקיעה בעלמא, וכ"ה בהדיא באורחות חיים, דהקב"ה נתעלה באותה תרועה ובאותה שופר, הרי דיש דין תרועה עם התקיעה, משא"כ הדין של כל החודש סגי בתקיעה בעלמא, כדכתיב אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחידו.

הקדמות וביאורים למזמור 'לדוד ה' אורי וישעי' מיוסדים על פירוש הנאר אברהם מאת ר' אברהם בן הגר"א זצוק"ל

כוונת המשורר לבקש עזר מהקב"ה שיוכל להגביר שכלו על חומרו ויצרו, ע"י תורתו ומצותיו, עד שישמרו מרמס תחת כפות רגליו, ויעלה להתלונן בצל ש-ד-י, ויעלה תחת כנפי בטחונו בשלימות כעין מ"ש רז"ל (קידושין ל"ע ב) "אם פגע בך מנוול זה משכחו לביהמ"ד".

בתחילת המזמור הניח תחילה "כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סעייה" במלחמת מצוה זו 'ע' זימא כב ע"ב, שכן אמר דוד המע"ה על עצמו

לְדָוִד, ה' אֲזָרִי - בנר מצוה ותורה אור. וישעי - שיושיעני על ידה מן היצר הרע, והוא השטן והוא המלאך המות. מִמִּי אֵירָא - כי אין מלחמה גדולה ממנה. ה' מִעוֹז תִּי מִמִּי אֶפְחָד: בְּקָרֵב עָלַי מְרִיעִים - בהלחם בי בני בליעל, הם הכוחות הבהשיות וחילו הגדול של היצה"ר. לֹאֲכַל אֶת-בִּשְׂרִי - אינם אלא אוכלות ומכלות את הבשר, כי הרע מפסיד את עצמו. צָרִי וְאֵיבִי לִי - לצור את נפשי השכלית. הָמָּה פִּשְׁלוֹ וְנַפְלֹ: אִם-תִּתְּנָה עָלַי מַחֲנֶה - זה קאי על מלחמה פשוטה, ואמר דוד ק"ו בעצמו, אם הקב"ה יצילו ממלחמת יצה"ר, כ"ש שיצילו מישאר המלחמות, ע"ד מה שאמר החובות הלבבות מחסיד אחד שאמרו על חוזרים ממלחמה, 'שבתם מן המלחמה הקטנה, התעתדו למלחמה גדולה כנגד היצה"ר. לֹא-יִירָא לָבִי אִם-תִּתְּנֶנּוּ עָלַי מַלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ:

בראשית הבקשה הורה כי מה שיבקש מצער הוא כדרך המשתדלים בהשגת דבר מה מחבריהם למען ישוגו מבוקשם בנקלה

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' פְּלִימִי חַי לְחַזֹּת בְּנֶעֱם ה' - בהשכלתו יתברך. וְלִבְקֹר בְּהִפְלֹ - בהשכלת המלאכים המשרתים פני ה' בבית המקדש העליון: פִּי יִצְפְּנִי בְּסֶפֶה בָּיִם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶתֶר אֲהָלִי בְּצֹר יִרְוּמָמִי:

עכשיו בא דוד המע"ה אל עצם שאלתו ובקשתו

וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי - מקום השכל. עַל-אֵיבִי סִבִּיבוֹתַי - כוחות המתאוות, צבאו ופיקודיו של היצה"ר. וְאֶפְחָדָה בְּאֲהָלִי וּבְחַי תְּרוּעָה - שאשחוט יצרי ואהיה חלל בקרבי, וכמשאר"ל (סנהדרין מג): כל הוֹבֵחַ יצרו ומתורה עליו כאילו כבדו להקב"ה בשני עולמות שני' זוכו תורה יכבדני וכו'. אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְהָ לָהּ - כי לצדיקים נדמה היצה"ר להר גבוה (סוכה נב), והוא יקר וקשה להם לנצחם. שִׁמְעֵה ה' קוֹלִי אֶקְרָא - להינצל מהיצה"ר. וְחַנּוּנִי - בדעה בתורת האלוקים. וְנַעֲנִי - להשיג שלימות הבטחון: קָךְ - בשבילך. אֲמַר לָבִי - לשאר כוחותי. בְּקִשׁוֹ פָנִי - השמיעו לי והכנעו לפני. כְּדִי-ש-אֶת פְּנִיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ: [רמזו כאן ז' סיבות הבטחון של החובות הלבבות]: [א] אֶל-תִּסְתֵּר פְּנִיךָ מִמֶּנִּי - עוצם השגחתו יתברך בעיני הבוטה. [ב] אֶל-תִּטַּט בְּאָף עֲבָדְךָ - על גודל נדיבותו עם הבלתי ראוי המעודת לחרון אף ה', לולי ה' שהיה לו בהגביר עליו חסדו. [ג] עֲזָרְתִּי הֵייתִי - על חמלתו וחבתו עליו. [ד] אֶל תִּטְשֵׁנִי וְאֶל תַּעֲזֹבֵנִי, אֲלֹכָי - על יכלתו להפיק רצון. [ה] יִשְׁעִי - יכול המיוחד לי ואין עוזר מלבדו: [ו] כִּי-אֵבִי וְאֲמִי עֲזָבוּנִי וְה' יִצְפְּנִי - על התיחדות הנהגתו על האדם מראשית הוויתו של האדם עד תכלית ענינו, כי אפילו אביו ואמו יתכן מאיזה סיבה שיעזבו מעמו על איזה דבר, לא כן הבורא כי לא יצויר אפילו עת אחד אשר בו לא יאסף האדם תחת השגחתו יתברך: [ז] הוֹרֵנִי ה' דְּרָכְךָ וְנִתְּנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר - כי הקב"ה יודע יותר מהאדם עצמו דרכו המועיל לו. לְמַעַן שׁוֹרְרִי - הורה על הסיבה שלא יודע מה הוא תועלתו, והוא למען קיצור ופחיתות שרירות לבו וכוחותיו הבלתי שופטים בדברים כראוי. אֶל-תִּתְּנִי בְּנֶפֶשׁ צָרִי - הם התאוות החמריות הצוררות והמטות עקלקלות בקומם לשטן לו להטותו הדרך. פִּי קָמוּ בִי עֲדֵי שֶׁקֶר וַיִּפֶּחַ הָמָס - כתב העקידה (שער ע"ג) "כבא לפני האדם דבר מן המעשים הנופלות תחת הטוב והרע, מיד נקראו עליו היצר הטוב והרע היינו השכל והרצון המשולח [כמו נער המשולח מכית אמן], ויושבים שניהם על מדין זה לעומת זה, וכל אחד משפט לפי עינו וטבעו, ונשא משלו בזה כאשר בא לפניו דבר אסור מאכל או ערה וכיוצא, הנה השכל ישפוט משפט זה, כל ערב ומתוק מותר"י הוא ענין רע, וכל רע הוא ראוי להרחיק, א"כ פועל כזה מחויב להרחיקו. אמנם הרצון המשולח ישפוט בענין אחר באומרו כל ערב ומתוק טוב וכל טוב ראוי לעשותו, א"כ ראוי לעשותו. הרי שניהם מראים פנים כי משפט הרצון יראה אמיתו לפניו בהוה, כי מתיקות ועריבות המעשה הוא מוכן ועומד לפניו, ומה שישפוט השכל יראה אמיתו לעתיד ואינו נראה בעת ההיא". ועל חיל המתאוה וצביה אמר 'כי קמו בי עדי שקר ויפת חמס', היא התולדה היוצאת מן ההקדמות ההנה. ועל זאת יתפלל כל חסיד שימלטוה ממשאות שוא ומדוחי יצרו הרע, פן יכו את שכלו בסנוורי הסכלות, בעיוני והיקישיו: לֹאֲלֹא הָאֲמָנִתִּי לְרֹאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאָרֶץ חַיִּים - כמעט נטיו רגליו לולי שהאמין על השכר שיבא לעתיד, לא כמו הכסלים דאינו רואה אלא התאוה אשר לפניו:

משיב אמרים לעצמו, או הוא בת קול מגעת אליו להורות לו את הדרך יעלה בה אל השגת המבוקש

כְּנָה אֶל ה' - אתה מצידך צריך לעורר אל עצמו הבטחון, ואז מן השמים יסיע אותך לכבוש את יצריך ע"י עיון התורה עד שיגיע לבטחון הגמור. חֲזַק - רמז לכבישת היצר כאמרו רק חזק בלבתי אכול את הדם. וְאֶמְצֵץ לְךָ רִמּוֹ תִּגְבֹּרֶת הַשֹּׁכֵל עַל הַיִּצְה"ר בְּעֵיֶן הַתּוֹרָה. וְכָנָה אֶל ה' - שלימות מעלת הבטחון. 'קוה' הוא מלשון 'קו' - קו ניוצאי הבטחון שכלל מכוונים נכח פני ה' ולא תצפה לישועת זולתו כי ממנו תקוה.

בסידור רב שבתי (המכונה סידור האר"י ז"ל (סדר כוונת ר"ח אלול) "כל האומר מזמור כ"ז לדוד ה' אורי וישעי מראש חודש אלול עד שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו, אי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב וערב לו, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות, ויוצא בדיומו זכאי בדיו, ועי"ז יכניע כל המקטריגים. כי מראש חודש נפתחו י"ג מקורות מ"ג מכלילין דרחמי, והן מתגלגלן ומאירין למטה וכו' ולכן יש במזמור זה י"ג שמות הו"ה וכו' ועי" תפילה זו את פועלים ומבטלין מעליו הב"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטריגין, שאין להם רשות להתקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטינו יצא, ואז יוצאין אהנו זכאין בדיו.

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 16 – שופטים תשפ"ב – פרק א'

ועל גמילות חסדים

הרב אבי קסטנבוים, שבת הוריו בכפר סבא היה בשכנות למקום מגוריו של מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, סיפור לגיליון 'קול ברמה' בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן שליט"א, סיפור יפהפה על מרן זצ"ל המצביע על מידת החסד העצומה שפיעמה בו.

"לפני כיוכל שנים נפגשתי בגן וורשה' בני ברק עם יהודי בשם ר' טוביה עירוני, שהתגורר בכפר סבא, והבחנתי שהוא מחפש דבר-מה. כמי שהכרתי בעבר, ניגשתי אליו ושאלתי מה הוא מחפש.

"אגב, ר' טוביה זה, שגדל בבית לא דתי במיוחד, היה יהודי פעיל ונמרץ, שמרן הגראי"ל שטינמן החליט לקרב אותו והתאמץ לשבצו בהוראה בבית הספר של החינוך העצמאי ברמת השרון. עירוני עבד גם בחברה-קדישא של כפר סבא, היו לו סוס ועגלה שבהם הוביל את הנפטרים לבית העלמין, ממש כמו פעם... מאז שהתקרב לשמירת המצוות, פעל רבות ברחבי העיר לחיזוק האידיושיקייט, וזכה לקרב אנשים רבים.

"אחד הת"ח המובהקים ביותר, מוותיקי רמת אלחנן, נכנס לעולמה של תורה רק בשל השפעתו הנמרצת של ר' טוביה עירוני. ת"ח זה החל ללמוד בריצנות, עד שגדל והפך למי שבקי היטב בכל סוגיות הש"ס. אחד הדברים שהשפיעו על הת"ח הזה – מוסיף

הרב קסטנבוים – "מלבד פעילותו והשפעתו של ר' טוביה, היה כאשר נכנס למסעדה של אבא שלי בכפר סבא, והבחין שבזמנו הפנוי, כשאין לקוחות, הוא יושב ולומד בחומש 'רב פנינים' שהיה לידו בקביעות. 'אם כך נראית התורה, ואם היא מושכת עד כדי כך שגם באמצע העבודה אפשר ללמוד, אז גם אני רוצה לעסוק בה', אמר הילד לעצמו, וצמח לתלמיד חכם מובהק.

"נחזור לר' טוביה עירוני... מרן הגראי"ל שמר איתו על קשר גם לאחר שעבר להתגורר ברחוב חזו"א 5 בני ברק, וגם לאחר שהפך להיות גדול הדור. כששאלתי את עירוני מה הוא מחפש כאן בגן וורשה, השיבני בדברים מפליאים:

"הרב קרא לי לביתו, וביקש שאגיע אליו מכפר סבא, ואמר שבקטע זה של רחוב רבי עקיבא יש חנות ספרים של אלמנה, המחזיקה בין המדפים רק ספרים ישנים-נושנים, שאף אחד אינו משתמש בהם, וגם מכשירי כתיבה בלתי-שמישים, ולכן אין הקונים נכנסים כלל לחנות הזו של האלמנה. מרן הגראי"ל שביקש לעשות חסד עם האלמנה, ביקש מעירוני לגשת אל החנות ולקנות אצל האלמנה ספרים מספרים שונים, וגם קצת מכשירי כתיבה, כדי שתרגיש שהחנות 'מניבה פירות'". (קול ברמה)

והעמידו תלמידים הרבה

אמר הגרמ"ב זילברברג שליט"א: זכינו שנים רבות להתפלל עם רבינו תפילת ערבית במוצאי שבת קודש ולאחר מכן לשהות עמו בהבדלה וכיון שחש על חוש הריח, לא היה מברך על הבשמים ואני הייתי מברך, כשהסתיימה ההבדלה התחלתי לשאול את רבינו שאלות בלימוד, אט אט במשך הזמן הפך ענין השאלות לענין חלק בלתי נפרד מההבדלה. לאחר ההבדלה היה מרן מחייך אלי ואומר מה השאלה, ואז היה מתחיל פולמוס אדיר ממש 'קרב של תורה' ומדי פעם הצטרפו לריתחא גדולי תורה כמו מקורבו הג"ר ברוך שפירא שליט"א והג"ר יצחק לנדא זצ"ל מראשי ישיבת חברון היה שם ריתחא דאורייתא, **ממש אש!!**

שבוע שלם הייתי מכין את השאלות, הייתי מחפש את הקשות ביותר ושואל אותם את רבינו, ולא תמיד מיידית היה הפולמוס, היו פעמים

שענה מיד, אך לעיתים היה חושב אפילו רבע שעה על שאלה, ואז היה מתחיל דיון על דבריו. אח"כ עברה הקביעות לשבת אחרי מנחה.

זמן רב אח"כ, אחרי שכבר היתה לי רגילות לבוא, אמר לי כדברים הבאים - ה"אור שמח" היה עומד במרפסת כל שבת, מחכה לתלמידו ה'מקור ברוך' [גינצבורג אב"ד ק"ק "קיבארט" ו"יאנאווא" בליטא], והיה אומר מתי תבוא "העגלה עם הקושיות", ואמר לי רבינו גם אני מרגיש כך. (הרה"ג ר"מ סחייק בספרו קניני תורה עמ' רפח)

אל תתחבר לרשע

באה בחורה לשאול האם להתחתן עם אדם שעדיין חילוני, ומבטיח שישמור שבת. האם כדאי? היא לא שאלה האם מותר להתחתן איתו כי הוא "אומר" (ורבינו חייך שהוא "אומר" ועדיין לא עשה כלום...). ואני שואל: מה עם "אל תתחבר לרשע"? הרי סה"כ כרגע הוא מחלל שבת, ונחשב כרשע... וכן לעשות עסק עם אדם חילוני - לכא' יש בזה אל תתחבר לרשע. וחזן מזה צריך להזהר שמא יגנוב אותך... ויותר מזה - כשעושים עסק עם ת"ח, וכתוב שמוזל דתרי עדיף. הרי כשנוסעים בספינה עם גוי יש מחלוקת אם זה מותר, דיש דיעה שאם תהיה סערה - הגוי יפגע לפניו, וא"כ לעשות שותפות עם גוי - מדוע כדאי? הרי הפורענות מחפשת את השותף שלך... אמנם - אי אפשר לומר לכל אחינו בני"ש שבאמריקה לא להיות שותף עם גוי, ויש רבים וטובים שיש להם שותפים גויים... (רשימות הרה"ג ר"י ארנון שליט"א)

ילמדו לשקר

"מתהלכת ברחוב שמועה בשם ראש הישיבה האם נכונה השמועה?" - נכנס מאן דהוא והתעניין ישירות. דע, שמה שנאמר ברחוב הוא שקר. גם אביא לך ראיה. כי הדבר היחיד שהוא אמת, זה שה' הוא האלוקים, ואת זה לא תמצא ברחוב." **אחר כך התייחס רבינו לגופה של שמועה:** מה שאומרים בשמי בדרך כלל לא נכון, ואם כן, הרי זה נס. (חכמאי דיהודאי)

הרי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות

ולשון החזון איש: **הפגשו עם רעהו הוא לו לחדות לב, מקבלו בסבר פנים יפות** - איזה מתיקות ונעימות היו מקבלים כשמדברים עמו, עד שאחד אמר לרבינו אחר שדיבר עמו: אנחנו מרגישים אצל הראש ישיבה כמו אבא.

ולשון החזון איש: **ומעולם לא נפגע הוא מרעהו** - וכמה סיפורים יש בזה, ואספר מעשה אחד, לפני שנים כשעוד לא היו גבאים בבית, והיה קבלת קהל ועברו בסיבוב, והייתי צריך ברכה על ענין נחוץ, ולפני עבר אחד וצעק על רבינו, לא בקול, אבל בתקיפות: תדעו לכם שאתם אשמים בהכל, והכל בגללכם וכו' וכו', לא שמעתי מה צעק, ועמדתי נרעד, ידעתי שרבינו לא יענה, אבל סברתי לעצמי מסתמא יהא בפנים נפולות וחלישות הדעת וכו', ואיך בירך. ומיד אחריו הגיע תורי ובקשתי ברכה, ובאיזה מאור פנים וחביבות הוא בירך, א"א לתאר. וראיתי כי לא מחשבותי מחשבותיו, כי בו נתקיים המאמר מעולם לא נפגע הוא מרעהו, כי לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים... (מפי כהן)

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

בסוד שיח

דברים שהתבטא מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל על מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל [חלק ד']

שיהו סוקלים

בשנת תשנ"ח, כשנחלש מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, החל מרן הגראי"ל שטיינמן להנהיג את כלל הצבור, כשהוא מפריח את קרנם של בני התורה מחד בפתיחת רשתות של כוללים וביסוד ישיבות בכל הארץ, ומנוט את ספינת צרכי הכלל של היהדות החרדית בעולם כלו. במקביל החלו ליצני הדור לדבר עליו עתק, דברי בלע ורשע. קרא אז רבנו הגר"ח לבנו של הגראי"ל, הגאון רבי שרגא שליט"א, ואמר לו: הנה הראיה שאביכם מנהיג ישראל, שכבר הלצים מדברים נגדו וזהו סימן מובהק לגדלותו, שכן דרכם עוד מימות משה רבנו. לאחר מכן הראה לו את הרשי"י (במדבר י"א י"ב): 'על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחריפים אתכם', ופ"א קרא לו ואמר לו תאמר לאביך שליט"א שלא יירא ולא יפחד כי כן הוא הדרך וכדאי ברשי"י הנ"ל, וע"י בספרי שם. (צדיק כתמר יפרח)

הרגיש שהם לא מהולים

עוד הביא בס' צדיק כתמר יפרח (עמ' כג) הביא: לפני כמה שנים נכנסו שלשה בחורים מאחת המדינות בדרום אמריקה להתברך מרבנו. לאחר שיצאו מחדרו ביקש רבנו לומר להם שיחזרו לעשות הטפת דם ברית. הבחורים הסתודדו ביניהם כמה דקות ואז אמרו שאכן ידוע להם שרבנו צודק ולא נימולו כדן, ורבנו שלחם למוהל הרב נתן הרציג שאמר שהוא מומחה לכך, ואכן ר' נתן עשה הדבר כדת וכדין, לאחר מכן שוב נכנסו לרבנו וקבלם בשמחה גדולה מאד והרעיף עליהם ברכות, ורבנו דיבר על כך שעשו המצוה בשמחה, והביא דברי הגמ' בשבת (קל, א) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' שמצות מילה עושין בשמחה. כשסיפרו מעשה זה קמיה הגר"ח קניבסקי, שאלו האם רוח"ק הופיעה בבית מדרשו של רבנו שידע לומר שצריכים לחזור ולמול עצמם, השיב הגר"ח קניבסקי: אכן אמת שלרבנו יש רוח"ק, אבל לזה לא נצרך רוח"ק, זה אפשר לראות על האדם בלי רוח"ק.

ברכה ליום הדין

סיפור מרתק במיוחד שאירע בין שני ספרי התורה שבדורנו, גדולי הדור מרנן רבינו ומרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן, (שזענו חפ"י בעל המעשה). בסיפור זה - חוץ מהמסר העצום שיש בו, מלמד גם על הענווה הפשוטה והאמיתית שניכרת אצל הגדולים שבדור.

וכך הוא דבר המעשה. לפני ימים אחדים ביקש רבינו מאחד מנכדיו שילך בשליחותו אל מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן ותבקש ברכה בעבורי, שאל השליח מה לבקש ורבינו ביקש בזה"ל: "שאני יהיה בריא, ללמוד וללמד לשמור ולעשות". בהמשך, הנכד עשה כמו שנצטווה מגדול הדור, ופנה אל מרן ראש הישיבה רבי אהרן ליב וטשט את הבקשה שמרן רבינו מבקש, ומרן רה"י ממרום שנותיו חייד, ומיד נתן ברכה מעומק הלב כלשון רבינו "שיזכה להיות בריא ללמוד וללמד לשמור ולעשות". כאשר חזר הנכד וסיפר לרבינו שמילא את שליחותו אמר לו רבינו אם יכול לגשת ולבקש עוד בקשה "שאזכה ליראת שמים" כמובן שהנכד מילא גם את השליחות הזו במהרה ומרן ראש הישיבה בירך "שאכן יזכה ליראת שמים".

כשחזר הנכד ובישר לרבינו את הברכה, לא היה מאושר ממנו. רבינו הודה לו שוב ושוב על שליחותו.

נדגיש. כי בנוסף לעצם המעשה בו למדים אנו כמה מוסרי השכל, ניתן גם להוסיף כי רבינו חש על בשרו כפשוטו, את יום הדין, והלא גמרא ערוכה היא כי מי שיש לו איזה צרה ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. כל דברי הגמרא לובשים אצל רבינו צורה פשוטה וברורה. (דברי שיח)

שיתפלל עליו

פ"א אמרתי לו לפני ר"ה שאני נכנס להגראי"ל והביא לי פתק לבקש מהגראי"ל שיתפלל עליו שיהיה לו כתיבה וחתומה טובה ושיתנו לי ללמוד.

אמונת חכמים

שאלתי לרבינו הגר"ח קניבסקי שבני תורה המתחזקים באמונת חכמים בקשו לשאול איך באמת אפשר לדעת מיהו מנהיג הדור, רבינו הגר"ח קניבסקי הביט בי קצת בהקפדה. בני תורה שואלים: בן תורה מרגיש ויודע האמת מי שלא יודע ומרגיש האמת אינו בן תורה.

בטעמא דקרא על ספר שופטים ד"ה וישפוט אחריו אבצן וכו', כתב רבינו הגר"ח בתוך דבריו "ואפשר לומר דהענין דהנה בכל דור שאין מלך ונשיא הקב"ה מעמיד אחד מגדולי הדור וירא שמם שכל הדור מכבדים אותו ומתיראים מפני דבריו מתוך שדבריו מקובלים על רוב העם וע"י זה יש לו כח להנהיג את כל הדור בדרך ה' ". ע"ש. (צדיק כתמר יפרח)

מצה גדול לעזור

היה כינוס בבית רבינו הגר"ח יום ה' ח' תמוז תשע"ב לחזק איזה ענין תחת הנהגת רבינו הגראי"ל שטיינמן רבינו ירד [מעליית הגג] לזמן קצר ואמר בדרכו 'מצוה גדולה לעזור לר' אהרן לייב'. (צדיק כתמר יפרח)

להציל מחטא

באחד הפעמים כשחזר רבינו מצרפת, רבינו הגר"ח דרש בשלמו, והוסיפו לספר לרבינו הגר"ח שהיה אחד שאמר לו לאחר הדרשה שחשב להנשא לנכרית ואחרי הדברים ששמע ביטל הדבר, ורבינו הגראי"ל התבטא שהיה שוה לנסוע לשם כך. והוסיף רבינו הגר"ח שהיה מעשה עם רבי חיים עוזר שפעם נתעכב באיזה מקום ולא ידע למה, לבסוף בא אליו יהודי ואמר לו רוצה להנשא לאשת אחיו שהיו לה ילדים, וחשב שעוד עושה בזה מצות יבום, והסביר לו כמה הדבר חמור [שזה חייבי כריתות] עד שהשתכע ועכשיו הבין לשם מה בא לכאן להציל היהודי ההוא מחטא כזה חמור. (צדיק כתמר יפרח)

פאר דורינו

וכך כתב רבינו במכתב: תפנה עם שאלותיך להגה"צ פאר דורינו ראי"ל שטיינמן שליט"א ואתה יכול לסמוך עליו כל מה שיאמר לך.

דרך היחידה

ימים קשים עוברים על עם ישראל גזרות קשות ומשונות עומדות ומרחפות על העם היושב בציון. כולם ראו ושמעו על המכתב שפורסם השבוע תמוז תשע"ג ביום ג' ממרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שיש להתחזק ולהרבות בלימוד התורה ברציפות וללא מפריעים.

ובסיום המכתב הוסיף רבינו בכתב יד קדשו: "בעזה"י כל הדברים הנ"ל פשוטים וברורים וזו הדרך היחידה לבטל הגזרה" עכ"ל.

ישלח לך כסף

אירע מקרה באחד שבא אליו לאחר שנכנס למרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, אודות מכירת דירה לחובותיו או לסמוך על מרן שהבטיחו שיעגל כספו, ומרן הגראי"ל שטיינמן השיבו נחרצות: 'אם רבי חיים הבטיח שאתה לא צריך לדאוג, הוא התכוון שהקב"ה ישלח לך כסף במיוחד בשביל זה, מה פתאום למכור את הדירה'. המשכו היה שניגש לרבינו ושאלו 'האם הגראי"ל צודק'. מרן חייד ואמר: 'תעשה מה שרבי אהרן לייב אומר לך... ברכה והצלחה'.

"מחילה על קברו"

באלול תשע"ח נכנס אל רבינו הגר"ח אחד מהאחרים בהנהלת בית החיים (בית הקברות) בבני ברק, להתייעץ על דבר מסוים. בתוך הדברים הוא סיפר לו על דבר מאוד מעניין.

לדבריו, כמעט מידי יום מגיעים אל קברו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל אנשים מהרבה גוונים, ומשתטחים על קברו ומבקשים מחילה על שפגעו בו, הוא הוסיף לספר כי פעמים רבות באים אנשים ומבקשים מהאנשים שבסביבה שיבואו כדי להשלים מנין אנשים, ובפניהם הם מבקשים מחילה, וכך הוא עצמו היה הרבה פעמים במעמדות שכאלה.

באחד הימים - כך מספר אותו אחראי, הוא השתתף במעמד מחילה שכזה, והאיש פרץ בבכי וסיפר לנוכחים שהוא דיבר כמה פעמים שלא בכבוד על מרן זצוק"ל, והוא מרגיש היטיב את יד ה' וכי נתקיים בו דברי חז"ל כל המבזה תלמיד חכם אין לו רפואה למכתו, והלואי והקב"ה יאמר לצרותיו די.

והמספר שאל את רבינו, האם אפשר לצרף למנין נשים, וענה מרן שלא, והסביר שבד"כ המנהג אחרי שנמצאים על הקבר שאומרים איזה פרק תהילים ואח"כ קדיש לענין ונשים לא יוכלו להצטרף לקדיש, לכן צריך י' גברים כדי שיוכלו לומר קדיש.

והורה רבינו עוד, שבבקשת המחילה צריכים לומר בדיוק את השם המדויק בן אביו, של אותו שמבקשים ממנו מחילה, אבל אין צורך לומר תארי הכבוד (ואמר שזה אחד הסיבות שרושמים את כל השמות שיש לאדם על המציבה, כי מהדין מספיק לשים מציבה בעלמא ומה שכותבים בדיוק שמו המלא ובן אביו כדי שיוכלו להזכיר שמו בתפילה כראוי).

עוד שאל הנ"ל האם לנשמת מרן זצוק"ל בגני מרומים יש איזה הנאה שבא אדם לבקש מחילה (כי כידוע שיש לנשמה נחת רוח כשנפגלים על מקום הקבר) מרן השיב שלא, והתועלת היא רק למבקש.

ודומה כי לא לחינם נזדמן לפרסם מעשה זה, בחודש הרחמים והשליחות, כדי לזכור תמיד להיות סור מרע ולהתרחק מעבירות שבין אדם לחבירו ובפרט בחטאי הדיבור וכידוע, ויה"ר שנוזה להיות מתוקנים ושלמים.

גליקן זה נתנדב ע"י ש. ב. י.
לע"נ בעל החזון יחזקאל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב וכתובה וחתימה
טובה

שופטים תשפ"ב גליון קטז שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון חיים

רבי נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי תן וחסד ושלמא דבא
מן שמיא תנינכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי יתנם סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טוב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאן שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכלם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למייסדים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפיקס דבריו
אני אסיב עמכם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לטוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטובה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה דל', ובעולם האמת
אקוה כי לא יבוש בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארענשטערק זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיי
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב,
וכל הלומד בספרי זכה לירוש',
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא
אסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכריז:
נצטרתי מואת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים אריז ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפ"ז פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק ר' שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני ז"ע בעל הזרע שמשון יא"צ ו' אלול

אנכי אנכי הוא מנחמכם מי את ותיירא מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן. במדרש (ילקוט רמז תע"ד): משל למלך שכעס על
מטרונה וטרדה והוציאה מתוך פלטיין שלו, לאחר ימים בקש להחזירה, אמרה יכפול לי כתובתי ואח"כ יחזירני, כך אמר הקב"ה
לישראל, בסיני אמרתי לכם פעם אחת "אנכי ה' אלוהיך", ובירושלים לעת"ל אני אומר לכם ב"פ "אנכי אנכי הוא מנחמכם".
וקשה להבין מה יתן ומה יוסיף לישראל שבח כפול בכך שמזכיר תיבת "אנכי" ב"פ, דמה נפק"מ יש בזה.
ויל"עפ" מה דאיתא במדרשים (ילקוט זכריה רמז תקע"ז) שגאולות הראשונות מפני שהיו ע"י בני אדם לא היו גאולה לעולם,
והיה אחריהם שיעבוד, אבל גאולה האחרונה תהיה ע"י הקב"ה בעצמו ולכן לא יהיה עוד שיעבוד אחריה. והנה בגאולות מצרים
אף שג"כ נתקיים במכת בכורות מה שאמר הקב"ה "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי", שהרי נאמר "ועברתי בארץ מצרים",
ואמרו חז"ל אני ולא מלאך אני ולא שליח, מ"מ רוב הגאולה היה ע"י משה ואהרן, אמנם לעת"ל יהיה הכל ביד הקב"ה. ולכן
כתיב הכא בפסוק שמיייר בגאולה העתידה ב"פ "אנכי", לרמוז שממש הכל יהיה על ידו, ולא כמו בענין גאולת מצרים, דאף
שג"כ אמר הקב"ה "דן אנכי", אפ"ה נתקיים רק במקצת ע"י הקב"ה בעצמו, ורוב הגאולה היה ע"י משה ואהרן, לכן דקדק כאן
לכתוב ב"פ "אנכי" לרמוז שהכל יהיה על ידו. (גליון זרע שמשון).

הודאה על נסים. בשו"ע (או"ח סימן ר"ח ס"ה): מי שנעשו לו נסים הרבה בהרבה מקומות, בהגיע אל אחד מהמקומות שנעשה
לו שם נס, צריך להזכיר כל שאר המקומות עמו ויכלול כולם בברכה אחת, עכ"ל. והטעם שצריך להזכיר כל הנסים בראיית אחת
מהם, לפי שהראשון גרם השני, וכן השני השלישי וכן כולם, שאם לא היה מודה להקב"ה בנס הראשון והיה כפוי טובה, לא היה

נעשה לו השני, ונמצא שהראשון גרם השני, שבשביל שקיבל הראשון בא לו חיוב ההודאה, וזכות ההודאה גרם השני, ולכן כשרואה הנס השני צריך להזכיר הראשון, שהרי הוא היה הגורם, ובראותו הנס הראשון צריך להזכיר הנס השני להראות כחו של הנס הראשון שהביא עמו גם השני. וזהו פשט הכתוב "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", "הודו לה' כי טוב", בעת שנתן לכם הטוב, כי בזה יתמיד לכם "לעולם" הטוב והחסד. וכן הוא לשון רש"י (שבת צז.) "נס בתוך נס", ולא אמר "שתי נסים", שמילוי "נס" דהיינו נין סמך גם הוא גימטריא "נס", ולרמוז שהנס הראשון גורם להשני שהוא בלוע בתוכו. (זרע שמשון בשלח אות כ"ד).

לע"נ הג"ר יונתן ב"ר צבי שטייף זצ"ל, יא"צ ט' אלול

שופטים ושוטרים נתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטך ושפטו את העם משפט צדק. יראה שאמר שהשופטים יהיו בעיירות בארץ ישראל, ולא רק בירושלים לחוד. כי בודאי בעיני משפט אנשים הגונים שאין ברוחם רמיה, ובצדק אמרי פיהם, רק שמשופקים בדיו, אז אין נפקותא אם יהיה השופט מכלל בני העיר, [או מעיר אחרת]. אבל לפעמים יש דין מרומה, כגון שעני תובע לעשיר הון רב, [דלא מסתבר שהעשיר לוח סכום רב מהעני], או יתר אומדנות מוכיחות [שזה דין מרומה], אשר

שופט מרחוק לא ידע בטיב האנשים אם שלמים הם, ולא יוכל לחקור טיב הענין היטב, [כי אינו יודע אם התובע הוא עשיר או עני].

ולזה אמר הכתוב, שעל ידי זה שתמנה שופטים בכל העיירות בארץ ישראל - "בכל שעריך", אז "ושפטו את העם משפט צדק", שיוכלו להבחין אם זה האיש בא בעקיפין מפאת הענין לפי מה שהוא אדם, [וזהו שאמר "העם", והיינו] בחינת ודגות העם, לכן לא יסמכו על עלותם לירושלים שלוש פעמים בשנה לדליל סוף פרשת ראה. [דלהכי נסמכה פרשה זו לסוף פרשת ראה דאיירי מענין העליה לרגל בשלוש פעמים בשנה, לומר דלא סגי למנות שופטים בירושלים, ויעלו ישראל להשפט אצלם בשלוש הרגלים, כי אז לא יתקיים "ושפטו את העם משפט

צדק", מפני שאינם מכירים את האנשים לידע אם זה דין מרומה, ולהכי הצריכה התורה למנות שופטים ושוטרים "בכל שעריך", בכל עיר ועיר, ועל ידי זה יתקיים "ושפטו את העם משפט צדק"].

לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו. במדרש רבה (שמ"ר ו'א): כתיב "ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו", עמד שלמה והחכים וכו' ואמר אני ארבה ולבי לא יסור, אמרו רבותינו באותה שעה עלתה יו"ד שב"ירבה" ונשתתחה לפני הקב"ה ואמרה רבון העולמים לא כך אמרת אין אות בטילה מן התורה לעולם, הרי שלמה עומד ומבטל אותי וכו', אמר לה הקב"ה שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין, וקוצה ממך איני מבטל.

ויש מקשים למה דוקא הו"ד עלתה יותר מן כל אותיות שבפסוק "לא ירבה", וראיתי תירוצים שונים, ואינם נכונים. ונראה לי בפשיטות, שהי"ד

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מודיע זיין ביי די ציינים פון די **פלאצקע גאון** - ווארשא,
אבני נזר - סוכאטשוב, **ילקוט סופר** - פאקש, **לב העברי** - הר הזיתים, **ר' יוסף ענגיל** - ויען, **בן לאשרי און חזון יחזקאל** - הר המנוחות
אז איר האט מוקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי
מקיים צו זיין זייערע הבטחות!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

732-510-0560 gilyonmy@gmail.com

מצאה מקום יותר ופתחון פה, כי כבר ראתה בחוש אשר רצונו יתברך שלא יגרע כבוד אות הו"ד, כאשר בא המופת ביו"ד של "שרי", שהוא יתברך נתן לה תיקון ביהושע (ב"ר מז:א), [דאמרו שם: אמר ר' שמעון בן יוחאי, י' שנטל הקב"ה משרי, היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה, אמר לפניו: רבש"ע בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת, אמר לה הקב"ה לשעבר היית משמה של נקבה, ובסופן של אותיות, עכשיו אני נותנת בשמו של זכר, ובראשן של אותיות, שנאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע"]. א"כ כבר ראתה במופת שהוא יתברך חס על כבוד הו"ד, לכן מצאה פתחון פה לעמוד לפניו יתברך.

לע"נ הג"ר יעקב יואל ברין זצ"ל מפרעשבורג יא"צ ח' אלול

משיחת מלך בשעת מחלוקת הדין הוא דאע"ג דאין מושחין מלך בן מלך, דירוש המלכות מאביו, אבל אם יש מחלוקת אז צריך משיחה. וכתב רש"י (כריתות ה: ד"ה בזמן), וז"ל: בזמן ששלום בישראל הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה, אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא ובעי משיחה בתחילה, עכ"ל. ובחקרי לב (או"ח סוף סימן י"ח) מסביר, דלא נתנה תורה דין ירושה במלוכה אלא על מנת שיסכימו העם למנותו, לכן היכא דלאו כל העם

מסכימים ליכא ירושה, ע"ש.

אבל מלשון הרמב"ם (פ"א מלכים ה"ב) מוכח דגם היכא דאיכא מחלוקת לא בעינן משיחה כדי שיחול עליו שם מלך, רק בעינן משיחה כדי לסלק המחלוקת.

והנה יש לעיין היכא דהיתה מחלוקת ושוב הסכימו כל ישראל למנותו למלך, אם צריך משיחה. וכתב האבני"ז (יו"ד סימן ש"ב אות י"ד) דלפי רש"י ודאי דצריך משיחה, דכיון דהיתה מחלוקת נתבטל הירושה, ולא מהני מה שלבסוף הסכימו כולם למנותו למלך.

וז"ל: מלך בן מלך כשמחלוקת בישראל ולא רצו להמליכו בשעה שמת אביו, הגם שמחויבין להמליכו, מ"מ כל זמן שלא קבלוהו אין דין מלך עליו, וכשאח"כ נמלכו רוב ישראל או עפ"י סנהדרין והמליכוהו, אי אפשר שתועיל לו

אז משיחת אביו, דכבר פסקה מאתו כח מלוכה בשעה שמת [לדעת רש"י], ואח"כ בשעה שקבלו אותו עליהם למלך, אי אפשר לירש מאביו הכח מלוכה שהיה לו לאביו ע"י משיחה, דכבר פסק מאתו כח מלוכה בשעה שמת. דבשלמא בזמן ששלום בישראל, [אע"ג דלא קיבלו עליהם למלך מיד, אבל אח"כ] כשקיבלו עליהם למלך, אגלאי מילתא למפרע דמעיקרא ניחא להו במלוכת בן מלך וחל למפרע שם מלך, ואז ירש הכח מלוכה מאביו. משא"כ כשמחלוקת בישראל ואח"כ השוו, דמעיקרא לא נתרצו עליו ולא נעשה אז מלך, ואח"כ הרי פסק כח מלוכה מאביו לכן בעי משיחה, עכ"ל. אבל לדעת הרמב"ם דגם בשעת מחלוקת לא בטלה הירושה, והמשיחה משמש רק לסלק המחלוקת, א"כ היכא דלבסוף ליכא מחלוקת, אין צריך משיחה.

והנה הקשה האבני נזר (אות ג') על שיטת הרמב"ם, וז"ל: אטו מפני המחלוקת נמעול בשמן המשחה. ועוד קשה טובא, דאם המשיחה הוא לסלק המחלוקת לבד, מהו דמפיק ליה מקרא "הוא ובניו בקרב ישראל" - בזמן ששלום בישראל, עכ"ל. פי', בשלמא לפירש"י שבמקום שיש מחלוקת אין המלך יורש את המלוכה מאביו, משו"ה צריך למושחו בשמן המשחה כדי להמליכו, וא"כ בודאי אין לחוש משום מעילה בשמן - כמו במלך

א אבל בכתבי הגר"ז כריתות שם כתב, דגם להרמב"ם אין המשיחה רק היכי תימצא לסלק את המחלוקת, דא"כ היה אסור למושחו בשמן המשחה. אלא דמקרא ד'בקרב ישראל' ילפינן דבזמן שאין שלום בישראל הוי חסרון בגוף המלכות דאינה מלכות שלמה, דאיכא חסרון בשררת המלכות - מחמת החולקים, ולכן מותר למושחו דמה דמושחים אותו בשמן המשחה הוא כדי להשלים את מלכותו. וע' בהר אפרים סי' י"ז, ובח"י ר' אריה ליב ח"ב סי' נ"ח בד"ה ולפי' [הב'].

לרגל יומא דהילולא של הזרע שמשון זי"ע ו' אלול

רצוני להביע בזה תודתו העמוקה ל"אגוד עולמי להפצת תורת זרע שמשון" שפועל רבות ונכבדות למען הפצת תורת רבינו הזרע שמשון זי"ע וזאת למודעי: כי דברי תורה של הזרע שמשון הכתובים בגליונו "מליצי יושר", נלקחו בעיקר מתוך "גליון זרע שמשון" שיוצא לאור ע"י מכון הנ"ל, וכן חן להם

ראשון. וגם נחא מה שלמדו כן מדכתיב "הוא ובניו בקרב ישראל", שדוקא בזמן שהוא "בקרב ישראל" - שאין מחלוקת, נוהג דין "הוא ובניו" - שהבן יורש את המלוכה מאביו. אך לפי הרמב"ם, דבכל גוונא הבן יורש את המלוכה מאביו - גם כשיש מחלוקת, צ"ב איך מותר למעול בשמן המשחה רק בשביל לסלק את המחלוקת, וגם קשה איך למדו כן מן הכתוב "הוא ובניו בקרב ישראל" דמיירי לענין ירושת המלכות.

ותירץ (שם אותיות ה-ז), דהיכא דבנו ירש המלוכה מתורת ירושה, כגון שנשארו שני בנים של המלך, ורוב ישראל מרוצים לאחד דאז הוא היורש, הדין הוא דאם אח"כ אחיו השני יתגדל בתורה ובחכמה על הראשון ויהיו אח"כ כל ישראל או רוב חוזרים ומרוצים אליו, ישוב הוא לירש המלוכה ויפקיע הירושה מאחיו הגדול (ע"ש הראיה לזה). ואף שכבר מינו ישראל

את הראשון למלך, כיון דמינוי בלבד אינו מועיל למלכי בית דוד בלא משיחה, דרך משום ירושה הוא יורש המלוכה גם בלי משיחה, והרי בנו השני שהוא עכשיו גדול מהראשון מפקיע ירושתו. ולכן צריך משיחה, דשוב יש לו המלוכה מכח עצמו שמינו אותו ומשחוהו, ובטל עורר וטוען². וזה שאמרו מפני מה משחוהו לשלמה מפני מחלוקת אדוניה, דאם לא כן היו תמיד בעלי מחלוקת חותרים תחתיו להסב לב רוב ישראל ויטו אותם אחרי אדוניה ויהיה מלך מן הדין.

ולכן לא קשה דוכי מפני המחלוקת נמעול בשמן המשחה. דבשמן המשחה כתיב "ואשר יתן ממנו על זר", ופירש"י (שמות ל:לג) "שאני צורך כהונה ומלכות". והכא המשיחה צורך המלכות היא, אם אח"כ רוב ישראל יסכימו על אדוניה. וכא דאמרינן גבי מלאכת יו"ט הואיל אי מקלעי ליה אורחים חזי ליה חשיב צורך יו"ט, הכא נמי הואיל אם יסכימו רוב ישראל על אחיו השני חזי המשיחה למלכות, חשיב המשיחה צורך מלכות.

וע"ז הקשתה הגמ' בכריתות שם: ומנלן היכא דאיכא מחלוקת בישראל פירוש שרוב ישראל מסכימים על אחד בעי משיחה, ולא אמרינן דכיון שדוד המלך

את שלמה, לכן אף אם יהיה לב רוב ישראל אחרי אדוניה לא יועיל כלום לסלק את שלמה ממלכותו, וא"כ אין המשיחה צורך למלכות, רק להשקט המחלוקת, וכי מפני מחלוקת נמעול בשמן המשחה. ומשני אמר קרא "בקרב ישראל" בזמן ששלום בישראל, ואם רוב ישראל חולקים להמליך אחיו אינו מועיל רצון המלך.

וזה שכתב הרמב"ם בפיה"מ (ריש כריתות) דדוקא כשיש מחלוקת בין בני המלך אז טעון משיחה בשמן המשחה, ואין בו מעילה דצורך מלכות הוא שמה יתגבר צד השני על אחיו. אבל מחלוקת מבחוץ כיון שאף אם יתרצו על השני לא יועיל כלום להפקיע ירושתו, אין המשיחה צורך מלכות רק כדי להשקט המחלוקת, דאטו מפני מחלוקת נמעול בשמן המשחה.

לע"נ הג"ר אהרן מנחם מענדל ב"ר שלמה יהושע דוד מרדכי זצ"ל יא"צ ט' אלול

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטך ושפטו את העם משפט צדק. ונראה לפרש על פי מה שכתבו בספרי קודש

ב אבל בנו השם משמואל (שם אות כ"ז) כתב: דודאי דאין אחר המינוי כלום, זולת כשסרח. והטעם דמשיחה מסלק המחלוקת יותר ממינוי אף דגם אחר המינוי אין יכולין לחזור בו, מ"מ הבעלי מחלוקת יאמרו שלא היה רוב מסכימים במינוי, וזה דבר שא"א לברר כ"כ בנקל. אבל כשמשחוהו שוב אין לומר שלא היה רוב, דא"כ היה מעילה בשמן המשחה, ובדואי קמו רבנן בהא מילתא.

השל"ה ונחל קדומים להחיד"א בשם הקדוש רבי חיים וויטאל ז"ל, שיש לאדם כמה שערים, שער הראות שער השמע שער הריח שער הדיבור שער המישוש, וצריך האדם לשום שוטרים על השערים ודין על כל ענינו. וזה הכוונה "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" שיגדור גדר בכל שערי, כגון שלא יביט בעריות ולא ישמע דברים האסורים ולא יריח ריח ערוה ועבודה זרה, ולא ידבר דיבורים האסורים, ולא ילך ולא יגע בערוה עיי"ש. ונראה לי להוסיף על דבריהם ויתפרש גם סיומא דקרא, דכבר אמרו (ב"מ קז:) קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים, והמושל על עצמו ראוי להיות מלך. וכמו ששמעתי לפרש מה שאמר אחיה השילוני (מלכים א' יא:ל): "וְאַתָּה אֶקַח וּמַלְכָּתְךָ כָּלֵל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נִפְשְׁךָ וְהָיִיתָ מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל", כי האין יוכל למלוך על אחרים אם הוא אינו מושל על תאוותיו, ואין בכחו להיות גבור הכובש את יצרו. וזה הכוונה ומלכת על תאוות נפשך, ואז "והיית מלך על ישראל".

ובזה יובן כוונת המדרש (שוחר טוב תהלים י"ט) "בשמרם עקב רב", כל המשמר את התורה עד עקב הוא רב. והכוונה דאם הוא נאה מקיים ושומר את התורה עד עקב, כפירש"י ריש פרשת עקב אפילו מצות שאדם דש בעקביו, אז יוכל להיות רב ומושל על אחרים.

וזה כונת הפסוק שלפינו "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", אם תשים שופטים ושערים על שערים שבאברך, אז הוא ראוי להשראת השכינה, ואז "ושפטו את העם משפט צדק", כי על ידי כך זוכים לסייעתא דשמיא ולעשיית משפט צדק ולהיות ממונה על ישראל. ולכן הסמין המדרש לכאן הפסוק (תהלים קמז:ט) "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום", דהגויים כיון שאין להם תורה, לא יוכלו להשיג שלימות המושכלות בנפש לגבור על תאוות החומר, ולהיות דין על עצמם, וא"כ אין יזכו לשפוט העם בצדק.

תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלקיך. איתא במסורה ג"פ "תכין", "תכין לך הדרך", "תכין לבס תקשיב אזנך", "תכין דגנם כי כן תכניה". ויובן דהנה עבודת הצדיק הוא בתחילה להשלים

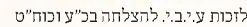
את עצמו, ואח"כ כשזוכה להשלים עצמו, יוכל להשלים גם אחרים, ותגדל מעלתו שלא לבד שמשפיע צדקה וקדושה לכל העולם, רק מביא שפע וברכה רבה לכל הדור, כי בזכותו ניזון העולם, כדאמרו בתענית (דף כד.) דכל העולם ניזון בשביל חנינא בני. וזה כוונת המסורה "תכין לך הדרך", היינו "לך" לעצמך הדרך, ואח"כ "תכין לבס תקשיב אזנך", תוכל להשפיע על אחרים, ובה תבואו למדרגה גדולה של "תכין דגנם כי כן תכניה", להשפיע שפע רב טובה לעולם.

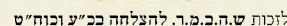
לע"נ הג"ר יעקב קאפלי ב"ר יודא אריה זצ"ל יא"צ ט' אלול

כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור. נראה כי מרומז כאן סוד הגלגול, דשמעתי מעשה מצדיק אחד שנשע עם בעה"ב יהודי, וכאשר הביאו לבעה"ב כוס י"ש, רצה לשפכו לפיו בלא ברכה. ותפסו הצדיק בבגדו ואמר לו: "לא תהרוג את אבין!" נבהל הבעה"ב. וסיפר לו הצדיק, כי אביו לא היה לו תיקון למעלה, לכן נגזר עליו גלגול, ובא בגלגול בשדה, ובחורף סבל הקורות ורוחות, וציפה על זמן החרישה, עד שזרעו עליו, ונכנס בהזרע, וסבל עוד גשם ורוח, וסבל מן הקצירה, ושוב הדישה וטחינה עד ששרפו אותו לעשות י"ש, וסבל השריפה כמה עידנא ועדינן של יסורים, וישב בבהלה בחביות שלא יבא הי"ש לכלל גוי, עד שזכה שבא לכלל בן ישראל ואשר יבוא ליקח ממנו אם בירך עליו זה תיקונו ועליותיו. ואתה עתה רוצה לשפוך בכוס חמתו. תיכף בירך עמו הצדיק אחר כך הברכה מילה

וזה נרמז כאן "כי האדם עץ השדה", שלא תחשוב כי זה צומח בעלמא, כי אם תידע "כי נפש הוא חובל", כי בעצי יער נתגלגלו רשעים של כף קלע אשר אין תיקונם כי אם שריפה, ולהיות עפר תחת כפות רגלי צדיקים, ובעצי פרי [נמצא נשמת] "האדם [אשר נכנס בתוך] עץ השדה", אשר בא בתוכו "לבא מפניך במצור", כמו המצור שזה הגנה לפני אויבים, כן [העץ הוא] למחסה להיכנס בו להנצל מן החיצונים, ולעלותו ע"י ברכת הנהנין, על כן "אותו לא תכרת, כי ממנו תאכל", דאכילתו הוא עליתו. (תורת יחיאל).

והידור על ה"ח שלא העיר מהגמ' בתענית (דף טז): "למה יוצאין לבית הקברות וכו' כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים". (הרי מפורש דאין זה דורש אל המתים במה שאומרים להמתים שיבקשו עלינו רחמים). ועוד דאמרו (ברכות יח): ר' חייא ור' יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות, הוה קשידיא תכלתא דרבי יונתן (-ציצית של ר' יונתן היתה נגררת לחוץ). אמר ליה ר' חייא, דלייה (-הגביהנו), כדי שלא יאמרו [המתים]: למחר באין אצלנו, ועכשיו מחרפין (-לועגין) אותנו [שאינן יכולין לקיים עוד מצות]. וכוונת הגמ' "באין אצלנו" כדי שנתפלל עליהם וכהך דתענית, [הרי מפורש דאין זה דורש אל המתים].

לזכות ח.ב.פ. להצלחה בכ"ע וכוח"ט

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יוסף מרימנוב זצ"ע אמר :
בעודי בחיים אני מנענע עם כל העולמות, ולאחר פטירתו טובה למי שילדיק נר לטובת נשמתו (ספר מנחם שוין).
תתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א

זמני כניסת השבת
ירושלים: 18:26
בני ברק: 18:43
חיפה: 18:35

פרשת שופטים

ד' תפקידי השררה, שופט, מלך, נביא וכה"ג וחלוקתם

החוט המקשר: בפרשה זו נתבארו כל ד' תפקידי השררה בכלל ישראל שהם שופט, מלך, נביא וכהן גדול. במאמר זה נבאר מה תפקידו של כל אחד מהם וחיבורו של כהן הגדול לכל אחד מבעלי השררות האחרות.

הר"ן (שם) מסביר שאומות העולם הרבו לחקור אחר העתידות ולשאול את האובות והידעונים (שאיסור הפנייה עליהם מובא בפסוקים הקודמים למינוי הנביא, פרק יח, ט-יז), ואכן, ביסוד הדבר צריך להיות "יתמים תהיה עם ה' אלוהיך" ולא לדרוש אחר העתידות, אך מאחר שישנה תאווה גדולה לבני האדם לחקור אחר העתידות, כמנהג האומות, לכן נתן לנו הקב"ה נביא אמת כמשקל נגד וז"ל הר"ן:

...והשני הוא שישגיו הקדמת הידיעה בדברים העתידים. וידוע הוא שהאנשים שהיו יותר נפתים לזה ורודפים אחריו, היו המלכים, כי הם נכספו לזה יותר לצורך מלחמותיהם ורוב עניניהם. ומפני הענין הזה, היו רוב מלכי ישראל נכשלים בדברים האלה, עד שראינו (ש"א כח ז) שאול משיח ה' דרש לאשה בעלת אוב, לדעת מה יהיה אחריתו.

כן הענין כאן בשווה, שידוע הוא שכל אומה נכספת בתכלית הכוסף לדעת מה יהיה באחריתם בפרטי עניניהם, וכל שכן המלכים שהן יותר צריכים לזה, ולפיכך אחרי שאסר עליהן כל הדרכים האלה, צריך שישלם ענינם, שלא יהיו בהקדמת ענינם חסרים מיתר האומות.....

כי המעוננים והקוסמים, אם יגיעו שיוודעו קצת דברים העתידים, לא תגיע חכמתם בשום פנים שיוודעו כולם, כמו שאמר הנביא כמהחל בפרעה (ישעיה מז יג) יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך, ובא בקבלת רבותינו ז"ל (מדרש רבה וישב על הכתוב בראשית לח א) מאשר ולא כל אשר, גם כי יחליפו מין במין, וימשך מצד הקדמת ידיעתם, הפסד, הפך התועלת אשר כוון בו. אם כן תועלת המעוננים והקוסמים אינה שלמה, אבל חסרה מאד. אבל אתה לא כן נתן לך ה' אלוהיך, כי הקים לך נביאים ישלימו עניינכם בכל מה שתצטרכו אליו, והוא אמרו (דברים יח טו) נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון, והוא ידוע שאין מתועלת הנביא לצוות על משפטי התורה לבד, אבל גם להודיע כל הדברים הנעלמים מן העין, אשר ישתדלו בהודעתם אל הקוסמים, כאשר נתבאר ענין שאול בדבר האתונות (ש"א ג ט-כ).

נמצאנו למדים שגם הנביא מונה לצורך שעה ואכן, המצב המעולה ביותר הוא ש"מי יתן את כל עם ה' נביאים", והיינו שתהיה לכולנו כאחד השגה גבוהה בבורא עולם כהשגתו הגבוהה של הנביא¹, אך מצד ידע העתידות, מגיע תפקיד הנביא אך ורק כמשקל נגד כנגד אומות העולם.

- חיבור הכהן עם השופט, המלך והנביא

אחר העיון בפסוקים אנו עומדים על נקודה מעניינת והיא שהכהנים קשורים לכל ג' השררות גם יחד.

א) לגבי שופטים כתיב להדיא "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט". הרי שהכהנים הלויים שייכים גם הם לתפקיד השופטים, ואפילו הוקדמו בפסוק לשופט.²

ב) עניינו של מלך, כפי שכתוב בתורה "יהיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים".

מצורף לזה כפי שהבאנו בשם הר"ן שעיקר תפקידו לצאת למלחמה, ג"כ מצינו את הכהן משוח המלחמה, כמו שכתוב (כ, ב-ח) "ויניגש

פרשת שופטים עוסקת בחלוקת תפקידי השררה בעם ישראל. הפרשה עוסקת בשלוש שררות שהן ארבע, ונבארם:

א) שופטים- כמבואר בתחילת הפרשה ובעוד מקומות, שיושיבו ביי"ד בכל עיר ועיר בנוסף לביי"ד הגדול בירושלים, כמו שכתוב "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו. ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט" (יז, ח-ט). כלומר רק כש "יפלא" ממך דבר, אז "וקמת ועלית".

ב) מלך- כמו שכתוב "שום תשים עליך מלך" (יז, טו).

ג) נביא - ככתוב בסוף הפרשה "נביא אקים לך מקרב אחיהם כמוך" (יח, יח).

ד) כהן גדול- כמו שכתוב "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט" (יז, ט).

עלינו להבין את גדרו ותפקידו של כל אחד משררות אלו.

- חלוקת התפקידים בין שופט למלך

הר"ן בדרשותיו מסביר את תפקידו של המלך לעומת תפקיד השופטים, שביסוד הדבר תפקיד השופט הוא ללמד את העם את ה"משפט האלוקי", כדי שיחול עלינו ענין האלוקי (כלומר, השראת השכינה). אלא כיון שיש "פרצות בחוק", המאפשרות עדיין לעבריינים להתנהל בצורה לא הולמת, התווסף לו תפקיד המלך שתפקידו ליצור חוקים לפי המצב, הענין והזמן, לתועלת "הסידור המדיני". בנוסף, תפקידו של המלך הוא לנהל את מלחמותיהם של העם, וז"ל הר"ן (דרוש יא):

נמצא שמינוי המלך שוה בישראל וביתר אומות שצריכים לסידור מדיני, ומינוי השופטים מיוחד וצריך יותר בישראל, וכמו שהזכיר עוד ואמר (דברים טז יח) ושפטו את העם משפט צדק, כלומר שמינוי השופטים ויכלתם, הוא שישפטו העם במשפטים צודקים אמיתיים בעצמם... ומפני זה אפשר שימצא בקצת משפטי ודיני האומות הנ"ל, מה שהוא יותר קרוב לתיקון הסידור המדיני, ממה שימצא בקצת משפטי התורה. ואין אנו חסרים בזה דבר, כי כל מה שיחסר מהתיקון הנזכר, היה משלימו המלך. אבל היתה לנו מעלה גדולה עליהם, כי מצד שהם צודקים בעצמם, רוצה לומר משפט התורה, כמו שאמר הכתוב ושפטו את העם משפט צדק, ימשך שידבק השפע האלהי בנו.

ומה שמצינו ששמואל הוכיח את ישראל על שביקשו לעצמם מלך, אע"פ שמינוי מלך הוא מציווי התורה, ביאר הר"ן שכלל ישראל רצו שכל דיני בין האדם לחברו ייקבעו רק על פי מלך, כלומר, שהמלך יעסוק בסידור המדיני בלבד, עי"ש.

נמצא שעיקר תפקידו של השופט הוא ללמד ולשפוט ע"פ התורה, כדי שיחול עלינו ענין האלוקי, ותפקיד המלך נועד להשלים תפקיד זה, על ידי הסידור המדיני וניהול המלחמות.

- תפקיד הנביא

"נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצוו" (יז, יח).

¹ ועי' במפרשים שביארו לשון נביא מלשון נבי שפתיים ויש גם ביטויים אחרים כמו הוראה וכו', דבר המורה על מגוון תפקידיו של הנביא.

הכהן ודיבר אל העם וגו', ואח"כ יויספו השוטרים" וגו', וכתב רש"י שחלק מהאמירות נאמרו שם ע"י הכהן וחלקם נאמרו ע"י השוטרים, והיינו שגם בעניין זה מתחלקים תפקידי המלך עם הכהנים. וכן מצינו בגמרא (ברכות ג, ב) שמנהג המלכים היה שלפני שיצאו למלחמה שאלו את הכהן באורים ותומים, (ימיד יועצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין, ושואלין באורים ותומים").

ג) בענין הנבואה, מצאנו ששואלים את הכהן באורים ותומים, כמו שכתוב "ושאל במשפט האורים ותומים".

ובסוף הפרשה (כא, ה) לגבי עגלה ערופה, למדנו גם כן על תפקיד הכהנים, "ווגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלוֹקֵיךְ ושרתו... ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע".

מדוע השתתף שבת הכהונה בכל השררות הללו?

אפשר לומר שהכהנים הם סמל לקדושה וטהרה, שהרי עליהם להיות טהורים בגוף כדי שיוכלו לעבוד את עבודת הקודש, ורבים מהם אוכלים חולין על טהרת הקודש, ובגדי עם הארץ טמאים מדרס אצל כהנים ועוד סממני פרישות וטהרה. בוודאי ישנו קשר בין טהרה הגופנית לנפשית ויהי ציוני מעורר את הפנימי, (וע"ע במאמרינו לפרשת תצוה שמעלת הכה"ג הייתה בלב, ועיקר הטהרה היא בלב כמבואר במסילת ישרים שער הטהרה), וממילא כיון שכל אחד מהתפקידים הללו זקוק לתוספת חיזוק מצד הטהרה (ע"י מסילת ישרים שער הטהרה), והיינו שהמשפט יהיה בטהרת הלב, וזאת כפי שכתבנו כמה פעמים שעיקר ההכרעה במשפט הוא באומדן הדעת התלוי בהכרעת הלב, משום שלכל דבר בהלכה יש צדדים לכאן ולכאן, וכמו שכתב הכלי יקר (ע"י במאמר לקמן שהבאנו את דבריו) שיש ק"י טעמים אמיתיים לטהר את השרץ, והשופט לפי שיקול דעתו יכול לצרף טעמים הללו לפסק דין ומזאת הסיבה אמרה תורה "לא תסור" ודרשו חז"ל "אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל". לזה מתווספים הכהנים ובפרט הכהן גדול, העומדים על משמר הטהרה.

גם הנבואה דורשת שלא יתערבב בה, חלילה, ולו נטיה דקה מן הדקה של האדם עצמו, שמאחר שהנבואה עוברת בגוף הנביא, הרי שהנבואה בהכרח מושפעת ולו במקצת מאישיותו הפרטית של הנביא, וע"כ אמרו שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. לכן היכן שצריך לדבר ה' בטהרת הלב, כפי שיבואר לקמן, שם הוצרכו לאורים ותומים דווקא, וכמו כן במלך עליו נאמר "לבלתי רום לבבו" הן מצד מעמדו הדומה לשופט, שהרי תפקידו לדאוג לסידור המדיני, ומלך פורץ גדר והורג לפי אומדן דעתו, לכל זה צריך טהרת הלב גדולה מאוד לבל ישתמש בכוחו לרעה חלילה, מצורף לזה תפקידו לצאת למלחמה שגם בזה אפשר ליפול בגאווה גדולה ולחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" וזה תפקידו של הכהן שיוזכר לו ש"הם באים בניצחוננו של בשר ודם ואנו באים בניצחוננו של מקום", ומשום כך צירף הקב"ה את הכהן למלך גם בשבתו בביתו והוזה בתורה (כש"כוכבת לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים" וגם במלחמתו ע"י כהן המשוח מלחמה (וידוע שלכהן משוח מלחמה ישנם בחינות הדומות לכהן גדול). ודו"ק כי קיצרתי בזה.

- חיבור הכהן הוא רק בעניינים הנוגעים לכלל

יש להוסיף שהכהנים נתווספו רק בדברים הנוגעים לכלל ולא לפרט. **סנהדרין גדולה** (בה ישבו הכהנים²) דנה רק בדברים הנוגעים לכלל, כמו למנות סנהדריה קטנה, זקן ממרא ועיבור שנה. ודווקא שם הייתה הקפדה כה גדולה, שכיון שזה נוגע לכלל צריך בזה שיתוף ושילוב של טהרתם המיוחדת של הכהנים.

גם **באורים ותומים** שאלו רק לדברים הנוגעים לכלל, כמבואר ביומא (עג, ב):

ואין שואלין אלא למלך. מנא הני מילי? אמר רבי אבהו: דאמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים וגו' הוא - זה מלך,

וכל [בני] ישראל אתו - זה משוח מלחמה, וכל העדה - זו סנהדרין.

זה בשונה מנביא שהיה מנבא ליחיד (כמו באיבוד האתונות של שאול). משום שבמה שנוגע לכלל, צריך דבר ה' בניקיון ללא עירוב נגיעה אישית, ולו הדקה מהדקה.

גם הכהן משוח המלחמה דיבר על מה שנוגע **לכלל ישראל** (י"שמע ישראל"), אך את ההוראות הנוגעות ליחידים (אירש אישה / בנה בית / ירא מהחטא) דיברו רק השוטרים (עיי"ש ברש"י) וזאת משום שתפקידו של הכהן הגדול הוא להצטרף להנהגת הכלל ולא לפרט.

על פי מה שביארנו בס"ד יתבאר כמה עניינים בפרשתנו:

'לא תסור ימין ושמאל' - אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל

"על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (וי, יא).

לאור זאת יתבאר הדין של "לא תסור וכו' ימין ושמאל", שכתב רש"י ש"אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין", וכבר תמחו המפרשים: הייתכן?

וע"י כלי יקר שביאר בזה ע"פ ד' הגמרא (חגיגה ג, ב) "שמא יאמר וכו' נתנו מרועה אחד" וכו', שהביאור הוא שביסוד הדבר יש בכל ענין אסור צדדים להתיר וכו' ואפשר לצרפם וכו'. יוצא אפוא שבסופו של דבר הפסק ניתן לפי שיקול דעת הסנהדרין בלבד. אם כן בוודאי מובן שחכמי הסנהדרין צריכים לכהן, כדי שייסיעו אותם בטהרה, בנקיות הדעת וזכות הרעיון, כדי שידונו דין אמת לאמיתו ושכלם לא יטעה אותם.

- איסור שוחד

"לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" (טז, יט).

בקובץ הערות לרבי אלחנן וסרמן וצ"ל (ביאורים ע"ד הפשט (סימן א) כתב וז"ל: "ופתרון החידה, מצינו בתוה"ק, המגלה לנו כל סתום, והוא הכתוב, לא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים, ושיעור השוחד עפ"י ד"ת, הוא בשוה פרוטה, כמו גזל וריבית וכו', והל"ת הזאת נאמרה על כל אדם, וגם החכם מכל אדם וצדיק כמשה רבנו ע"ה וכו', ובהשקפה ראשונה הוא דבר תימה וכו'. וע"כ צ"ל שהוא חוק הטבע בכוחות נפש האדם, כי הרצון ישפיע על השכל וכו', וגם הרצון היותר קטן יוכל להטות איזה נטייה, גם אם השכל היותר גדול וכו', כי בדבר שהאדם משוחד לא יוכל להכיר את האמת, אם היא נגד רצונותיו, והוא כמו שיכור לדבר זה, ואף החכם היותר הגדול, לא תעמוד לו חכמתו בשעה שהוא שיכור".

הרי שלשפוט דין אמת לאמיתו צריך מאה אחוז ניקיון וטהרת הלב והדעת, ולכן הופיע ענין זה כאן, בסמיכות להשתתפות הכהנים, המסמלים קדושה וטהרה וזכות הדעת והשכל.

- ערי מקלט, עגלה ערופה

עוד ענין המוזכר בפרשתנו הוא דין רוצח בשגגה וערי מקלט.

"שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה. תכין לך הדרך ושלושת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח. וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנה לו מתמל שלשם" (יט, ב-ד).

מהי שייכות פרשה זו לכאן?

לדברינו נראה שגם כאן ישנה נקודת השקפה בענין המשפט, בין שופט לכהן גדול.

ידוע שהרוצח בשגגה יוצא מעיר המקלט עם מות הכהן הגדול, כנאמר בתורה (במדבר לה, כה) "והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אותו בשמן הקדש".

² אדרת אליהו דברים פרק יז - אופן שני פסוק ט: וזאת אל הכהנים הלויים. מצות ב"ד שכהנים ולויים יושבין בהם, יכול אפילו בדיעבד פסול, ת"ל ואל השפט אף שאין כאן כהנים.

³ ומדויק בכתובים שרק לגבי עליה לסנהדרין גדולה ("וקמת ועלית") כתוב "אל הכהן", וכמו כן בסוף הפרשה בעגלה ערופה (כא, ה) (שכתב רש"י שם שזקני העיר זה סנהדריה גדולה) כתוב "ווגשו הכהנים וגו' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע", משמע שהם שייכים דווקא לסנהדריה גדולה, וכנ"ל.

וברש"י: עד מות הכהן הגדול - שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים. אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. **דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו.**

ובהדר זקנים (שם): "עד מות הכהן הגדול". משום הכי נקט עד מות הכהן שלא יהיו העולם מרגינים כשיראו הרוצח יוצא חוץ לעיר מקלטו ראיתם זה הרוצח שהרג את הנפש ואין הכהן עושה בו נקמה ועליו מוטל הדבר לעשות כדכתיב ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם

מדברים אלו אנו לומדים על גודל האחריות המוטלת על הכהן גדול דווקא, בעוד ששאר בעלי השררה כמו שופט ומלך אינם נתבעים על כך שאירע מקרה טראגי של רציחה בשוגג, הרי שהכהן הגדול נותן את הדין על כך. ולמה? לדברינו מובן מכיון שהציפיות מהכהן הגדול גבוהות יותר, שהרי הוא בא כ"תוספת" לכל בעלי השררה, כדי להוסיף טהרה על טהרתם. מאדם כזה מצפים ליותר מכולם.

אדם הרוצח בשוגג, סימן הוא שאינו נקי לחלוטין מאבק רציחה, כמו שאמרו חז"ל על מי שחושדים בו שבידוע שיש לו שייכות לדבר במזיד או בשוגג או בהרהור, כ"ש זה שרצח בשוגג, הרי חסר לו בטהרת הלב, וממילא כנגד זה הכהן הגדול שאמור לתקן את טהרת הלב של כלל ישראל, בליבו הגדול שהוא ליבן של ישראל- לא הצליח בתפילתו ובזכותו למנוע רציחה בשוגג, הרי שגאולת הגולה תלויה במיתתו, לפירוש שני של רש"י, וגם לדברי הדעת זקנים הרי שמוטל על הכהן גדול לבער מכלל ישראל, את אלו שאינם נקיים. הרי שכאן מתחבר ענין הכהן לשופט.

גם בענין עגלה ערופה כתיב "וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו" (דברים כא, ז).

וברש"י: ידינו לא שפכה - וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוייה. **והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל.**

כלומר, התורה מלמדת אותנו עד כמה יש אחריות לזקני ב"ד לגבי הרצח של זה, "לא ראינוהו ופטרנו בלא מזונות ובלא לוייה", זו סיבה לאשמה. מבהיל!

גם בעגלה ערופה יש לכהנים תפקיד מיוחד.

"ונגשו הכהנים בני לוי כי בס בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע" (כא, ה).

וברשב"ם: ונגשו הכהנים בני לוי [וגו'] - וענו ואמרו [וגו'] **כפר לעמך ישראל.**

כלומר, בעוד שהזקנים "רוחצים את ידיהם" לומר שלמרות גודל האחריות המוטלת עליהם, כפי שכתב רש"י שצריך ללוותו ולפוטרו במים ומזון, מ"מ הלא עשו כך, וממילא אין להם אחריות, בכל זאת הכהנים אומרים "כפר לעמך ישראל", כלומר הם עדיין לוקחים אחריות ומבקשים כפרה על כלל ישראל, ולדברינו הן הן הדברים שכיון שהכהן תפקידו לקחת אחריות על כלל ישראל באופן נרחב ביותר. הרי שגם הימצאות חלל בקרב המחנה, מצריכה כפרה לפי דרגתם שמחמת זה הם מבקשים כפרה!

- צירוף כהן עם מלך

גם בתפקידו של מלך מצאנו קשר אל הכהנים:

"והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים" (י"ז-י"ח).

המפרשים עמדו על כך, לשם מה על המלך לכתוב את התורה מלפני הכהנים הלויים⁴.

לדברינו נראה שהענין בזה הוא כנ"ל, שכל אחד מבעלי התפקידים

הרמים ביותר בישראל, שבוודאי נוגעים ביותר "לכלל", וככל שמדובר בהחלטות גורליות יותר כיון שנוגעים לכלל-הזקקו בעלי תפקידים אלו לסיוע מן "הכהנים הלויים" אשר יישרו אותם אל האמת לאמיתה, וזאת בעקבות גודל טהרתן שהיו מצויינים בהם הכהנים דווקא, כל זה להשלמה לשופט, מלך, ונביא על מנת שחלילה לא תצא תקלה מידם בדבר הנוגע בציפור הנפש של "כלל" ישראל.

ביטוי נוסף לצירוף כהן ומלך מצאנו בענין כהן משוח מלחמה:

בענין כהן המשוח מלחמה כתב רש"י ש"שמע ישראל" אמר הכהן בעצמו וכו', עד "מי האיש" וכו', כהן מדבר ושופט משמיע "ומי האיש הירא ורך הלבב" - שופט מדבר ושופט משמיע, וז"ל רש"י (כ, ח): **ויספו השופטים - למה נאמר כאן ויספו, מוסיפין זה על דברי הכהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן (פסוק ג - ד) שמע ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש ושני ושלישי כהן מדבר ושופט משמיע, וזה שופט מדבר ושופט משמיע.** וצריך ביאור בחלוקה זו.

"ויספו השופטים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (כ, ח).

וברש"י: הירא ורך הלבב - רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. **רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וזכרם ואשה לבסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואה חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה."**

ולדברינו נראה שכיון שהכהן מסמל את עם ישראל בטהרתו, הרי שהכהן המשוח דיבר רק למי שטיהר את עצמו לגמרי ופנוי במאת האחוזים לעבודת ה'. דבר זה נרמז באומרו "שמע ישראל", וכתב רש"י: "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאים אתם שיושיע אתכם".

והנה קריאת שמע הוא יחוד ה', ומאי כתיב ביה? "בכל לבבך"- שלא יהיה ליבך חלוק על המקום. הרי שהכהן דיבר אל אלו המתנהגים ללא רבב, במאת האחוזים. אך מי שירא מעבירות שבידו, הכהן אינו מדבר ועוסק עימו כלל. גם מי שבנה בית וכו' אינו פנוי במאת האחוזים וממילא השופט משמיע את הדברים הנוגעים לגביו, ולפי זה החלוקה באה בהדרגה: מי שלבבו טהור לחלוטין והוא פנוי לקריאת "שמע ישראל", ישמענו ישירות מהכהן. לעומת זאת מי שטרוד מעט בענייני עוה"ז, אע"פ שאינן עבירות בידו, לא ישמע ישירות מהכהן, אלא כהן מדבר ושופט משמיע, אמנם מי שהוא ירא ורך הלבב, שלפירוש חז"ל הכוונה שירא "מעבירות שבידו", הרי שאין לו שום שייכות לכהן ואיש זה ישמע דבר זה רק מפי השופטרים.

- צירוף כהן עם נביא

מצאנו ב' דברים ייחודיים באורים ותומים.

(א) אין נשאלים בהם אלא לצרכי ציבור (כמלך וכו') ולא לצרכי היחיד (בניגוד לנביא שגם היחידים שאלו אותו ואפילו על התאונות של שאול שאלו את הנביא).

(ב) אורים ותומים אין גזירתם בטילה לעולם.

ונראה דהא תליא, כיון שזה הנהגה עבור כלל ישראל דווקא, אם כן הם דברים שאינם בטלים לעולם, כביכול מפי הקב"ה ללא אמצעים, "לא איש ק-ל ויכוזב",

לעומת נביא שסו"ס הנבואה עוברת בגופו וממילא ישנה מעט חציצה וכו'. ומה"ט צריך דווקא לכהן גדול שהוא סמל הטהרה, כדי שישאל באורים ותומים.⁵

⁴ וז"ל הכתב והקבלה:

מלפני הכהנים הלויים. פ"י המלך יכתוב לו את משנה התורה מאותו ספר שהוא לפני הכהנים הלויים ובידיהם, והם הם ראשי סנהדראות היושבים בלשכת הגזית, כי רוב מורי הוראות ודייני ישראל היו משבט לוי, כמ"ש יורו משפט ליעקב ותורתך לישראל, וכתוב וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'א בו ובאת אל הכהנים הלויים, שאמרו עליו בספרי מצות ב"ד שיהיו בו כהנים ולויים. וכן פ"י רלב"ג מלפני הכהנים הלויים יעתיק מהספר שאצל הכהנים הלויים שהוא היותר מדוקדק שאפשר. וזה שכתב הרמב"ם (פ"ד מספר תורה ה"ב) ומגיהין אותו מספר העזרה על פי ב"ד הגדול. ובחנם כתב עליו בב"מ צ"ע מנא ליה הא, והוא מקרא מפורש לפנינו.

⁵ (ועתה שמעתי מפי מו"ר הגר"מ קירשנבום שליט"א שייסד מערכה בה הסביר בארוכה את ההבדל בין ת"ח המקדש את גופו, לכהן גדול המתנתק מגופו כמו ביה"כ "ואיש אל יהא עמו" וגו', וזוהי דרגה למעלה מהטבע. וזה מתחבר יפה לרעיון שכתבנו דו"ק).

עניני בנימין-מבט על הפרשה

מפי אאמו"ר הרב בנימין דזאלאשינסקי שליט"א

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך וכו'

יש להתבונן בפלא עצום: כמעט כל הפרשה כולה כתובה בלשון יחיד, וזה פלא שהרי רוב עניני הפרשה עוסקים בענין שופטים, מלך, כהן וכו' דברים הנוגעים אל הכלל ולא אל הפרט יוצא איפוא שרוב הפרשה הם עניינים ציבוריים מובהקים ודווקא כאן נוקטת התורה בלשון יחיד! אתמה!

ונראה לבאר בזה ב' מהלכים כשבכל מהלך יש מוסר השכל:

א: מצוי מאוד שכשיש ענין ציבורי שבו על הציבור לבחור ולהצביע (כמו בחירת רב, דיין או מלך- ולהבדיל גם בדורינו בבחירות לנציגות החרדית די בכל אתר ואתר וכיוצא) קמים הרבה יחידים ואומרים מה לנו להכניס את ראשינו בענין זה? והלא בכל מקרה ההשפעה שלי מזערית ולבסוף הציבור יבחר (או שראשי העדה יכריעו בדבר) ומשום כך הם נמנעים מלהביע ולהשפיע בעניינים ציבוריים, לזה באה התורה ללמדנו שעל האדם להפנים שכל ענין ציבורי הוא ענינו הפרטי, ולכן בכוונה ציוותה התורה בכל הפרשה בלשון יחיד- לומר שהאחריות הציבורית מוטלת על כל יחיד ויחיד וכמו שאינו מתחמק מלטפל בעניניו הפרטיים כך בדיוק עליו להתייחס לעניני הכלל!

ב: עוד י"ל על פי דברי הגמ' (סנהדרין דף ז.) לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו, וגיהנום פתוחה לו מתחתיו. וביאר הגר"א וסרמן זצ"ל הי"ד (ביאורי אגדה ע"פ הפשט מאמר א') שבעצם כל אדם הוא דיין כלפי עצמו והנהגתו וכשם שבדין הנוטל שוחד אפילו של פרוטה מעוות את הדין, כך גם אדם שנגוע בתאוותיו ורצונו אינו מסוגל לראות אפילו את האמת הפשוטה ביותר ומעוות את הדין כלפי עצמו, והדרך היחידה שיעשה לעצמו רב וחבר שיוכיח אותו ויצביע לו היכן הוא נגוע, שהרי אדם קרוב אצל עצמו בלבד, אך ביחס לשני הוא "אובייקטיבי" וממילא יעמידנו בקרן זווית של אמת. ולפי זה יתכן שזה מה שרמזה תורה בפרשת שופטים, באומרה פרשה זו בלשון יחיד, לומר לך שבעצם כל אדם הוא שופט-מלך כלפי עצמו ועליו לדאוג לא לקחת שוחד ולא לשקוע בכל תאוותיו כשם שנאמר למלך לא ירבה לו- כסף, נשים וסוסים- כך גם כל אדם כלפי עצמו.

ולא תחוס עינך, נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל. (יט, כא)

שלוש פעמים מופיע פסוק זה בתורה, האחד בפרשתנו **השני** בפרשת שופטים שם כתיב **עין תחת עין שן תחת שן קד תחת קד רגל תחת רגל: כְּיִקֵּה תַחַת כְּיִקֵּה כְּצַע תַּחַת כְּצַע חֲבִיכָה תַּחַת חֲבִיכָה** (שמות כא כד-כה) **והשלישי** בפרשת אמוראיש **כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעֵמִיתוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵן יַעֲשֶׂה לוֹ: שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עֵין תַּחַת עֵין שן תַּחַת שן כְּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאֶדָם כֵּן יִתֵּן לוֹ** (ויקרא כד כ-כא).

ומשכך יש להתבונן שבעוד בספר שמות וויקרא מופיע **עין תחת עין שן תחת שן** הרי רק בספר דברים נשמטה התיבה "תחת" ומופיע **נפש בנפש עין בעין** הלא דבר הוא!

ואשר יראה על פי דברי הגר"א שאמר רמז לדברי חז"ל שהכוונה בעין תחת עין ל"ממון" הוא משום שהאותיות **תחת** "עיי"ן" הם "פ"י"י"כ"י"י" (כלומר שהעין היא מתחתיהם) שהמילה היא "כסף" שבוה נרמזו דברי חז"ל שהכוונה היא לממון.

ולפי"ז נראה שמה שטעם לא נכתבה התיבה "תחת" בעדים זוממין, שהרי מדובר שהם העידו שהלה שיחת את עין חבירו ולאחר דרשת חז"ל שהחייב הוא ממון יוצא איפוא שמלכתחילה לא רצו לחייבו אלא ממון וממילא ה"כאשר זמם" הוא שישלמו ממון, יוצא איפוא שכלפיהם זה עין בעין ממש שהרי גם הם באו לחייב ממון גרידא בשונה ממני שבאמת שיחת את עין חבירו ששם צריך לדרשת חז"ל שמשלם ממון "תחת" העין ודו"ק.

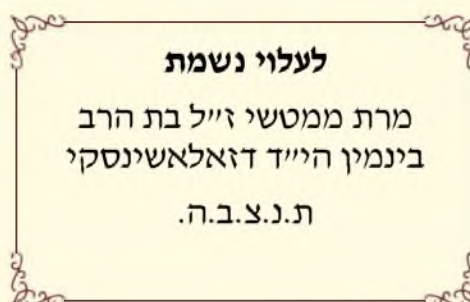

ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה

וברש"י "פן ימות במלחמה" - "ישוב פן ימות שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות.

והק' אאמו"ר הרב אברהם יהודה דזאלאשינסקי זצ"ל למה הזכיר רש"י מדרש חז"ל זה רק כאן. הלא בפרשה יש ג' מקרים הכתובים לפי סדר זה, בנה בית, נטע כרם, אירס אשה ובכולם כתיב "פן ימות במלחמה" ולמה רש"י ציטט מאמר חז"ל זה דווקא ב"אירס אשה" שהוא המקרה האחרון בפרשה?

וביאר בזה ביאור נפלא, והוא דמי שבנה בית או נטע כרם ובכל זאת רוצה למסור נפש ולצאת למלחמה, לא בהכרח מגיע לו למות, שהרי כוונתו לטובה ולא הזיק לאנשים אחרים, רק לעצמו, אך מי שאירס אשה ולא לקחה הרי יש כאן עגמת נפש לאשה והרי זה "חסד על חשבון השני" ועל זה מגיע לו למות במלחמה. ודפח"ח.

לעלוי נשמת

מרת ממטשי ז"ל בת הרב
בנימין הי"ד דזאלאשינסקי

ת.נ.צ.ב.ה.

ערבות עם לבלוב

הידור או חובה??

מאמר תמציתי¹

- א. ידוע זה מכבר מדורות קודמים שנהגו העולם להדר ליטול ערבות עם לבלוב דוקא, וכ"כ בספר זכור לאברהם (אות ל') [מגדולי המזרח לפני 200 שנה], שכן המנהג מקדמת דנא [וכ"כ בן דורו מגדולי ליטא בשו"ת גבעת שאול (סי' ע"ו) שנהגו המון העם, וחילק שם כשלא נגע בראש הקנה עצמו וכדלהלן] וכ"כ החיים וברכה (סי' רמ"ו) [לפני 120 שנה], וכן העיד הגרש"א [מובא להלן] שכן מנהג ירושלים מקדמת דנא.
- ב. ערבות רבות מאוד גדלות או נמכרות ללא לבלוב. כל המטעים וכל עצי הערבות כוללים ערבות בעלי לבלוב ושאנים בעלי לבלוב. כיום שהרגילות למכור ערבות באריות, לפני שיווק הערבות מקובל למיין בין בעלי הלבלוב לשאנים. על אריות בעלי הלבלוב נכתב במפורש על הימצאותו, וכל אריזה שלא נכתב כך על גביה מכילה ערבות ללא לבלוב. ונבאר מציאותה ודיניה.
- ג. אופן גידול הערבה - הלבלוב הינו מקבץ עלים מגולגלים זה לתוך זה לאורכם, ונראה כמקל העומד בראש ענף הערבה. בעונת הגידול נפתחים ממנו אחת ליום יומיים עלה נוסף, ובמקביל אף מתארך הקנה שבינו לבין העלה שתחתיו שנפתח לפניו. הלבלוב הוא כל עתיד התפתחותו של הענף.
- ד. מכיון שכך [ועל פי מומחים למדע הצומח] אין בעולם ערבה שגדלה ללא לבלוב, גם בין הזנים הידועים במדינות ברחבי העולם כאנים בעלי לבלוב. וכל ערבה שהינה ללא לבלוב, הוא היה בה ונשר ממנה במחובר או בתלוש, באופנים ובסיבות שיבוארו.
- ה. הלבלוב נושר בכמה אופנים: במחובר - בחלק מהערבות הוא נושר בטיבעם כשהגיע ענף לשיא גודלו ופסק כח המשכו [הערבה של בין 2-5 אחוז מהערבות], ובחלקם הוא נושר מחמת סיבות חיצוניות טבעיות או סביבתיות [מיעוט השקיה, גשמים, חום ושמשי, רוח שרבית מייבשת, טילטולי רוחות, התחככות בענפים או כלי עבודה או עובדים וכדו']. בתלוש - נושר לרוב מחמת סיבות חיצוניות במיין, באריזה, ואף לאחר מכן מחמת היעדר תנאי שימור נאותים או יושן.
- ו. בכל הנשירות הנ"ל [מלבד בנשר במחובר בטבע גידולו, שהלבלוב בלבד קמל] כשנושר הלבלוב ניטל עימו גם העלה הבא תחתיו שנפתח כבר [או מספר עלים], וכן את הקנה שתחתיו לפחות עד העלה הבא. בכל ערבה ללא לבלוב ניתן להבחין במקום ניתוק הלבלוב בראש הענף [לפעמים ניכר יותר מחמת שהניתוק בקנה הוא בין העלים, ולפעמים פחות ניכר מחמת שהניתוק הוא עד סמוך ממש לעלה התחתון יותר].
- ז. בין ניתוק במחובר ובין בתלוש ניכר ללא כל ספק כי לא עולה שום גלד על מקום הניתוק. כיון שכן לא ניתן להבחין בין ניתוק במחובר או בתלוש [מלבד ניתק במחובר בטבעו בהגיעו לשיא גידולו, שמצוי שמשחיר מעט], גם קשה להבחין כמה עוד נטל עם הלבלוב מהקנה של הערבה.
- ח. כיום במטעים נעשה גיוס מוחלט לעץ בחודש תמוז, כשהמטרה היא שהענף יוציא ענפים חדשים רבים מכל עבר, הם הניטלים בחג. דבר זה מביא לכך שיהיו ענפים רבים יותר, כולם צעירים ומלבלבים. כיון שכך אין בעץ ענפים ותיקים שחוו עונות אחרות או רוחות, ואין כמעט ענפים שהגיעו לשיא גידולם וניתק מהם הלבלוב בטבעו. וכל הערבות בעלי הלבלוב הינם ענפים בני מספר ימים בלבד [15-30 יום]!
- ט. הרי לפנינו ששה ידיעות חשובות שאינם ידיעות דיים בענין הלבלוב - א) כל ערבה בעולם היא בה לבלוב. ב) ערבה ללא לבלוב הוא נשר ממנה במחובר או בתלוש וניתן להכיר במקום חיתוכו, ואינו מגלד כלל. ג) לא ניתן להבחין על הערבה מתי ומאיזה סיבה נשר הלבלוב. ד) לבלוב אינו מקל נוקשה או עלה בודד בלבד, אלא הוא מקבץ עלים וחלקי הקנה שביניהם. ה) ברוב הלבלובים ישנו עלה אחד לפחות הנמצא בתהליך פתיחה מתקדם, ואף גלוי כבר במקום הפתיחה חלק הקנה שעתידי להיות מעליו. ו) לבלוב הנושר נוטל עימו לרוב גם חלק ניכר מהקנה והעלים שתחתיו שכבר נפתחו.

¹ המאמר נכתב ע"י הרב יצחק שטראוס שליט"א - ירושלים מוח"ס "משמחי לב" - ארבעת המינים בשביעית, ומתפרסם לרבים לאחר שהיה לנגד עיני גדולי הפוסקים וציוו לפרסמו לצורך קבלת תגובות מהלומדים והת"ח. המאמר שלפנינו הינו תמצית מתוך מאמר ארוך ומפורט. להשגת המאמר במלואו, וכן כל מי שיש ברשותו או ידוע לו על מידע אחר המשליך מציאותית או הלכתית על הנאמר בו, ניתן לפנות לכתובת דוא"ל: V0527107@GMAIL.COM [ולציון "עבור י.ש.נ"]. ניתן גם להשיג את המאמר הארוך בישיבת "מיר" ובשיבת "תורה אור" ירושלים עפ"י בקשה בדוא"ל הנ"ל. אין לסמוך על הדברים למעשה.

ערבות עם לבלוב – הידור או חובה???

י. כיון דלדינא ערבה שנקטמה פסולה (שו"ע תרמ"ז) – לפי מה שהתבאר אין ההקפדה על ערבה עם לבלוב הידור גרידא, אלא כל ערבה ללא לבלוב בכלל חשש פסול. ואם בשאר דיני ערבה נקטו הפוסקים להחמיר דערבות מצויות (מג"א ומשנ"ב תרמ"ז), כ"ש בחשש פסול גמור.

ואומנם מצאנו הרבה ספרים שדנו בחיוב הלבלוב, ורובם כמולם כתבו שודאי ראוי להדר אחר ערבה כזו. מיהו סברות רבות נאמרו במושך השנים להכשיר ערבה ללא לבלוב, חלקם מחוסר הכרת המציאות כפי שידועה כיום, וגדון בדעות העיקריות שנאמרו בזה –

א. באורחות רבינו (ח"ב עמ' רנ"ג אות א') כתב דהקה"י נטל ערבה ללא לבלוב, ואמר שאין זה נקטם עשו אלא עלה – טעם זה צ"ב מאחר שברוב הערבות, נושר עימו מעבר לבלוב עוד מעלי וקנה הערבה. גם בלא"ה כתב המשנ"ב להחמיר כיום בנשירת מקצת עלים כיון שערבות מצויות.

ב. בהליכות שלמה (ח"ב עמ' קפ"ח) כתב הגרשז"א שאם נפל הלבלוב על העץ בדרך הגידול כשרה, וכנשירת הפיטם, ואם נפל בתלוש פסולה, אך אין לחוש שנפל בתלוש. – כיום מחמת אופני הגידול והשיזוק שהתבארו לעיל, רבים נופלים במחומר מחמת סיבות חיצוניות שאינם בדרך טבע הגידול אלא מאורעות שאירעו בו, וכן רבים מאוד נופלים בתלוש [מלבד שאלות רבות על הדימוי לפיטם, וכן דעות החולקים שלא להקל בפיטם כגרשז"א כשנפל מאוחר על העץ – כמבואר במאמרינו הארוך].

ג. בספר ארבעת המינים כהלכתם כתב בשם הגר"ח ק"דלבלוב הוא רק לסימן שלא נקטם. – לאחר שביררנו שכל שאין לו לבלוב ודאי נקטם, ואין כל סימן אחר לבררו, סימן זה הוא לעיכובא.

ד. בספר אבן ישראל לגר"י פישר (ט' עמ' קכ"ה) כתב להכשיר דאינו ניכר. – כיום שידוע שכל ערבה ללא לבלוב נקטם ראשה אין לך ניכר גדול מזה, גם ניכר לכל מביט בנקל [מלבד שאר הסברות שכתבנו]. (מדבריו ניכר שעיקר סברתו להכשיר דלא מצינו מעולם שהקפידו על כך. לעומתו, בן דורו ומוזוניקי ירושלים אף הוא, מרן הגרשז"א, כתב שהקפידו בכך מקדמת דנא).

ה. בספר חג האסיף (לר"א ויספיש סי' כ"ז – הרחבת דבריו מספרו ארבעת המינים) הכשיר משום שלא היה להם לבלוב. – למה שנתבאר מציאות זו אינה קיימת.

ו. בספר כשרות ארבעת המינים (עמ' ק"ל) הסתפק אם דינו כירק או כעץ לענין פסול נקטם, וגם אם כירק שמה אפ"ה פסול. – למה שנתבאר, ובפרט לענין זה שיש עליהם שמתחילים כבר להיפתח, וגם נקטם מהקנה מעבר לבלוב ודאי שפסול לדבריו.

ז. הביא שם (עמ' קל"ב) מכתב הגר"י זלזניק להכשיר כיון שפסולו משום הדר ונראה כנקטם עלה בלבד. – מלבד דנקטו להלכה להחמיר כשנשר עלה כנ"ל, גם סברתו צ"ע דהא פסול הדר הוא בהיעדרו, ואז נראה ראש הקנה חתוך, ולא נודע שרק הלבלוב ניטל ממנו ויש לפסול.

ח. בספר ארבעת המינים למהררין (עמ' ר"ס) דאם נפל הניצן הקודקודי אה"נ דפסול – כן הוא המציאות בכל הערבות ללא לבלוב, שלא נותר ממנו כלל. ואף אם יש ניצן בראשו אינו ניצן הלבלוב אלא ניצן עלה תחתון שהיה בו מכבר, שנקטם הקנה עד אליו.

ט. בספר קובץ הלכות פסקי הגר"ש קמינצקי (פרק כ"ח שערי הלכות ה') כתב להחמיר ליטול ערבה עם לבלוב, והוסיף שחלק הקנה שתחת הלבלוב כשם דמצטרף לשיעור אע"פ שהוא ירוק כך פוסל בחיתוכו מדין נקטם – פסל להדיא כל שנשר חלק שתחת הלבלוב, ולמתבאר, כך היא הרגילות.

י. בספר יגדיל תורה (לר"י קויפמן, עמ' 34) כתב דלרוב גדל נץ סמוך למקום קטימת הלבלוב ומחפהו כתמרה – מאחר שנודע [מפי מומחים] כי אין נץ המחפה וממשיך את מקום הקטימה, אלא רק הניצן שבחיק העלה הסמוך למקום החיתוך מתחיל לצמוח ולגדול במקום הענף שנחתך, גם אינו מסתיר את הקטימה כלל, גם לא עלה כלל במקומה אלא היה בו כבר קודם לכך וגדל רק בסמיכות לקטימה, אין מקום להקל בזה.

כיון שכן נמצא שכל ערבה ללא לבלוב ודאי נקטמה. ואף אם נכשיר ערבה שנשר הלבלוב בטיבעה בהגיעה לשיא גידולה, אך כיון שלפי אופן הגידול כיום הרבה מאוד מהלבלובים נופלים במחומר מחמת סיבות חיצוניות או אף בתלוש, נמצא שאין כל סיבה להכשירם. גם כיון שלא ניתן להכיר בכל ערבה מהי סיבת ומועד נפילת הלבלוב, יש להחמיר בכל ערבה ללא לבלוב מספק. וכן הורו כמה מגדולי פוסקי זמנינו שהובאו דברים אלו לנגד עיניהם.

וזאת למודעי – כי בשנת שמיטה בעצים שנשמרה בהם השמיטה כדין, מספר הערבות הגדולות בהם נמוך בהרבה משאר השנים [מחוסר גיזום ומיעוט השקיה], ומאידך הרבה יותר ערבות נקטפים ללא לבלוב [מחמת הגיעם לשיא גודלם בטיבעם, וגם מחמת כגרות ענף האם ממנה הם יצאו, וכן מחמת מיעוט השקיה הנגרם מחמת צריכת מים יתירה משאר שנים עקב עביות ענפי העץ מחמת שלא נגזמו, וכן העדר שמש לענפים תחתונים] – ממילא רוב הערבות [שגדלו כדין] יהיו ללא לבלוב, אך יהיה בהם יותר ערבות שנפל מהם הלבלוב בטיבעם, עדיין יתכן והם מיעוט מכלל הערבות ללא לבלוב, ויש לחוש מספק.

גם מחמת ששנת השמיטה היתה מעוברת, סוכות חל באיחור מעט בעונות השנה לקראת סוף הסתיו, דבר המשפיע גם הוא על נשירת הלבלובים עוד במחומר, בפרט על ערבות הנקטפות בימים הסמוכים לחג ובחג עצמו.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 56 | אלול תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

כף זכות מתוך הפרשה

"שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך כו' ושפטו את העם משפט צדק

(פ' ט"ז, י"ח)

כ' הקדושת לוי. דהנה הקב"ה שופט את כנסת ישראל, בכור יום המשפט בגדול רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא, לעורר אותו המידה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המידה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה, ומלמדן גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון, לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

ח"ש שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך, ר"ל שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה ע"י שעריך, והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך, וחו' ושפטו את העם משפט צדק, ר"ל כל

איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק ללמד צדקה

זכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועי"ז יוצא דין זכאי כמשפט של מעלה, כי במידה שאדם מודד מודדין לו (מגילה יב).

סיפור

"עד שתגיע למקומו"

שנינו במשנה באבות (ב, ד): "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", והרי למקומו של החבר לעולם לא תגיע, כי אי אפשר שתגיע למצב המדויק, שהיה בו בעת שפגע בך, ממילא, אל לך לדון אותו. כך אומר ה"שפת אמת" זצ"ל.

לעולם איך יכול לדעת מה מצבו האישי של החבר, מה מצב שלום הבית שלו, ממה הוא כאוב. לשם לעולם לא תגיע כי אי אפשר שתגיע למצב הזה. ואם אינך עומד במקומו – אינך יכול לדון אותו ולשפוט אותו על מעשיו.

להמחשת רעיון זה הביא רבי אלימלך בידרמן שליט"א את המעשה הבא: נפוליאון, שליטה הדגול של צרפת, היה בביתו של יהודי בשעה שהרוסים חפשו אותו, והיהודי החביא אותו מתחת לעשרה מזרנים.

החילים הרוסים נכנסו הביתה והתחילו לחפש. כשהגיעו לערימת המזרנים התעורר חשדם. התחילו להוריד את המזרנים, בזה אחר זה. הגיעו עש המזרן האחרון שתחיו שכב נפוליאון – ואותו לא הורידו וכך ניצל, ממש דרך נס.

נפוליאון הודה כמובן ליהודי מקרב לב. לפני שיצא פנה אליו היהודי ואמר: "מעניין אותי לדעת, איך הרגשת כשהורידו ממך את המזרנים בזה אחר זה?"

"חצוף אחד!" קרא נפוליאון, "ככה מדברים למלך? מיד לתלות אותו!"

קראו לתליין, קשרו את החבל, הכל כבר היה מוכן, עומדים לתלות אותו. בשניה האחרונה אמר נפוליאון לשחרר אותו...

"רואה?" אמר נפוליאון לאותו יהודי, "ככה הרגשתי. רצית לדעת איך הרגשתי – הנה, זו בדיוק ההרגשה: פחד מוות!"

יש דברים שלא ניתן להעבירם באמצעות הסברים. כלום אפשר להסביר לשני איך מרגישים כשמורידים מעליך מזרנים, ואתה יודע שאם יתפסו אותך יהרגוך? האם

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

מעשים מחיי היום יום

אני גרה בקומה רביעית ויצאתי לחדר המדרגות לכיוון המעלית. עמד שם שכן מכוגר כעוס וממורמר "תראי מה קורה! אני מחכה כמעט 4 דקות! התאורה מראה שהדלת בקומת הכניסה פתוחה – ז"א שמושהו מעכב את המעלית כמעט 5 דקות! חוסר התחשבות של הדור הצעיר של היום!!!"

אני ניסיתי לדון לכף זכות, בוודאי משהי נכנסת עם עגלה ועם קניות... כשהזמן התמשך, אמרתי אולי נכה עם כסא גלגלים..." כשעברו עוד 3 דקות גם אני התחלתי להתמרמר! חוצפה כזו לעכס אנשים מעל 8 דקות! התחלתי לרדת במדרגות! כשהשכן המכוגר כעוס חועם. תוך כדי שירדתי שמעתי שהמעלית סוף סוף הגיעה! לא קנאתי בשכנתי שיצאה משם, כי שכן המכוגר הוציא את כל הזעם עליה! שמעתי אותה מנסה לענות אבל לא הבנתי מה השיבה לו. הגעתי למטה ביחד עם השכן הכעוס ומה ראינו??!

טכנאי מעליות עומד שם ומודיע לממתנים, "מתנצל, רק בעוד 10 דקות אשחרר שוב את המעלית, או שתחכו או שתעלו ברגל!"

"רגע רגע" נזעק שכני "תן לי רק לעלות! אני חייב להתנצל בפני שכנתי! לפני דקה שפכתי עליה קיטונות של בוז".

יש בכך: תתקפל פעם אחת, תתקפל עוד פעם, וכך יהיה לך שלום בית.

האדמו"ר מבעלזא אמר פעם: כשנכנסים למונית מתכופפים. אם רוצים להתקדם הלאה – צריכים להתכופף...

לאדמו"ר בעל ה"בית אברהם" מסלונים היה אח גדול שקראו לו רבי יששכר ליב. האח התגורר בסלונים וה"בית אברהם" היה בביאליסטוק.

היו כמה חסידים בביאליסטוק שרצו לנסוע לראש השנה לאחיו שבסלונים. הוא הבין זאת ותלה פתק בבית המדרש, הודעה ובה שלשה סעיפים, כדלהלן:

סעיף א' – מי שרוצה לנסוע לאחי לראש השנה לביאליסטוק, ונמנע מלנסוע כי חושש שלא לפגוע בי – שיקום ויסע, וידע שאם ישאר כאן, לא אוציא אותו ידי חובה לא בתקיעות ולא בתפילות.

סעיף ב' – מי שרוצה לנסוע ויש לו בעיה כספית, שידע שיש לי קרן מיוחדת למטרה זו, ובאפשרותו לקבל ממני הלוואה בתשלומים נוחים עבור הנסיעה.

סעיף ג' – את הפתק הזה אסור להוריד מלוח המודעות עד ערב ראש השנה בשעת יציאת הרכבת האחרונה לביאליסטוק.

כך זה נראה כשחושבים על השני!

(אדרבה)

אפשר להסביר מהי הרגשתו של אדם היודע שבעוד דקות ספורות יעמוד לפני בית דין של מעלה. כשתרגיש בעצמך – תבין!

לכן, "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומך", וכיון שלעולם לא תבין ולא תרגיש מה שהוא מרגיש – אל תדון אותו.

האדמו"ר מגור בעל ה"פני מנחם" עמד פעם על הכנת דברי חז"ל: "הוי דן את כל האדם לכף זכות". מהי אותה "כף" של זכות?

ובאר, שכשיש לאדם סיר גדול של טשולנט הוא משתמש בכף גדולה. ומה הוא עושה בכף? – מחפשים בסיר איזה קישקע, איזה נתח הגון של בשר, כוחש בקדירה ומחפש.

"הוי דן את כל האדם לכף זכות" – חפש אצלו ב"כף" איזשהו צד של זכות. ואם תחפש – בוודאי תמצא!

שימוש נוסף לכף הוא לנעלים. כשקונים נעליים חדשות, והרגל בקושי נכנסת, מכניסים את הרגל לתוך הנעל באמצעות 'כף' נעלים. מה עושה הכף? מקצרת את הרגל? מרחיבה את הנעל? לא זה ולא זה. הכף פשוט דוחפת את הרגל פנימה.

כך בדיוק השימוש ב"כף זכות" – אם תדחוף בחזקה, בסוף זה יכנס... אם תתאמץ לחפש לו צד זכות – בסוף תמצא!

כמוכן שלשם כך נדרשת מהאדם עבודה. ידוע שקיפול הטלית במוצאי שבת הוא סגולה לשלום בית, ורמז

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שופטים תשפ"ב

"יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ" - תמרורי הדרך של השי"ת

טרגדיה ביער

בפרשת השבוע מתואר סיפור שבו אדם נכנס אל היער כדי לאסוף עצים להסקה (דברים יט, ד-ח). אני מתאר לעצמי שהיה זה בעונת החורף, והוא היה זקוק לעצים נוספים לאת שבביתו; או שמא אשתו שלחה אותו להביא מעט עצים לתנור כדי שתוכל לבשל את ארוחת הערב. מה שזה לא יהיה, האב והבעל הנאמן הזה החל להכות בגרזנו באחד מעצי היער.

ואז קרה דבר נורא. בעודו מניף את גרזנו, "וַיִּנָּשֶׁל הַבְּרָזָל מִן הָעֵץ" - והותז אל עבר היער, ול"ע נהרג יהודי שעמד בסמוך.

כמובן שמידענו עשה זאת שלא במתכוון. "לא התכוונתי לכך כלל וכלל", הוא אומר. "הברזל התנתק מעצמו, ואפילו לא ידעתי שיש מישהו שעומד שם מאחורי העץ". אולם עדיין, אף על פי שזה נעשה בשוגג, התורה קוראת לו "רוצח", (שם פסוק ד, ו).

"זה לא תירוץ", אומר הקב"ה. "בדיוק כפי שהלכת ליער לכרות עצים, היית צריך לחשוב שאולי אנשים נוספים נמצאים שם גם כן. היה עליך לבדוק שאף אחד אינו עומד בקרבת מקום. כמו כן, היית צריך לוודא שראש הגרזן מחובר היטב לקת".

תמרורי הכוונה

ומה השלב הבא? התורה אומרת מה עליו לעשות, "וַיִּנָּס אֶל אַחַת הָעֵצִים הָאֵל" (שם פסוק יא). עליו לברוח לאחת מערי המקלט, כדי להיות בטוח מפני נקמתו של גואל הדם החפץ לנקום את דמו של קרובו. וכעת הוא צריך לחיות שם - לפעמים במשך שנים רבות - על מנת להשיג כפרה על חטאו.

והנה הגמרא (מכות י, ב) מלמדת אותנו דין נוסף לגבי מנוסתו של הרוצח אל עיר המקלט. "תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר 'מקלט' היה כתוב על פרשת

דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם". הרוצח נמצא בדרכו אל עיר המקלט. הוא ממחרר כי עליו להתרחק מגואל הדם שאולי רודף אחריו כעת; הוא עושה את דרכו בכבישים ובדרכים בניסיון למצוא את דרכו אל עיר המקלט, ואז הוא מגיע לפרשת דרכים, ועליו להחליט באיזו דרך עליו ללכת, שמאלה או ימינה? אין לו זמן לבזבז. והנה, למרבה מזלו, יש שם תמרור שבו כתוב "עיר מקלט" עם חץ שמכוון אותו לכיוון הנכון. וכך היה בכל הדרך אל עיר המקלט.

בהקשר לדין זה מצטטת הגמרא פסוק בתהילים (כה, ח): "טוֹב וַיָּשֶׁר ה' עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ" - ה' יתברך מראה לחוטאים את הדרך, ומוביל אותם אל הישועה. בכל פרשת דרכים, בכל מקום שבו הרוצח עלול ללכת לאיבוד, היו שלטים שתפקידם היה לסייע לו לעשות את דרכו בבטחה אל עבר עיר המקלט.

עיר של הכוונה

ומה קרה כאשר הרוצח הגיע לשם סוף סוף? ערי המקלט לא היו מקומות רגילים; הם היו ערי לויים, שבהם חיו קהילות של בני תורה. פירושו של דבר הוא שה' הנחה את הרוצח אל עיר שבה הוא יחיה בין מרביצי תורה. אני מתאר לעצמי שהתקיימו שם שיעורים ושיחות מוסר, שמטרתם היתה ללמד את הרוצח להצטער על מעשיו. בעיר זו הוא עתיד ללמוד עד כמה עליו להצטער על כך שהוא גדע את חייו של בן ישראל.

אנשים בורים שלא למדו תורה, אין להם רגשות של חרטה על הדברים הלא נכונים שעשו, על הנזק שגרמו. הם אומרים "אוי, סליחה, אני מתנצל. לא התכוונתי", וזה הכל. הם חושבים שכעת הם משוחררים לנפשם וחפים מכל אחריות.

אבל הקב"ה נענה כנגדם, "זו 'עמארצות'. זו בורות גמורה. אם תלמד תורה תראה מה הפירוש של לקחת

איזה לקח? היו שם כמה וכמה לקחים. לקח אחד הוא כמובן שיהודים לא אמורים להימצא במקומות מעין אלו, ובוודאי לא בליל שבת - הלילה בו התרחשה הטרגדיה. לקח נוסף הוא שיהודים צריכים לאכול כשר, והאוכל המוגש במקום זה לא היה כשר. לקחים רבים לימד אותנו ה' באמצעות אירוע זה.

אולם מבין כל הלקחים, החשוב ביותר הוא, שחובה עלינו לנקוט באמצעי זהירות מפני אש! ה' מורה חטאים בדרך, הוא מורה לאותם חוטאים שאינם חושבים על מה שעלול לקרות כתוצאה מרשלנותם. הקב"ה רוצה שתלמד להיות זהיר יותר בכל הנוגע לאמצעי בטיחות. לא רק כשאתה חוטב עצים ביער; זה נוגע גם בימינו! באותו מקום שבו אירעה השריפה הגדולה, דלתות יציאת החירום היו נעולות, וכן היו שם סכנות נוספות, ושינויים רבים נעשו עקב הסיפור הזה, ונתקנו תקנות חדשות רבות. ואם הגויים בבוסטון יכולים ללמוד את הלקחים הללו, בוודאי שאנחנו מחויבים ללמוד אותם.

שריפות "חרדיות"

אני חייב לומר לכם, ישנם הרבה מאוד אנשים שמעולם לא למדו את הלקח הזה. לדוגמא, אשה מדליקה נרות שבת, ואח"כ ממחרת ללבוש את בגדי השבת, ובינתיים היא משאירה את ילדיה הקטנים כשהם משתעשעים בחדר שבו דולקות הנרות. זהו חטא איום ונורא. או אדם שמעוניין שכל ילדיו הקטנים יקיימו את מצות הדלקת נרות חנוכה. הוא לוקח את בניו ובנותיו הקטנים ונותן לכל אחד חנוכיה משלו. "הנה, חנוכיה בשבילך, בשבילך, ובשבילך". כולם עומדים ומדליקים את נרותיהם, וה"צדיק הגדול" הזה יוצא מהחדר. זו מצוה הבאה בעבירה! חובה עליו לעמוד על גביהם ולהשגיח עליהם.

אני זוכר סיפור - היה יהודי שבנה בנין של ישיבה, וכאשר הגיע המפקח לבדוק אם ננקטו בו אמצעי הבטיחות הנדרשים, המנהל שיחד אותו כדי שלא יפריע לו יותר מדי עם כל מיני כללים בטיחות וחוקי בנייה. אכן, מדובר במטרד לא קטן, שעולה הרבה מאוד כסף.

אז במקרה היתה שם יציאת חירום, אך מיועדנו לא טרח להציב שלט המורה "יציאת חירום". אתם יודעים מה קרה? פרצה שריפה, בשעה שכמה בחורים

אחריות". זהו אחד מהלקחים החשובים שהרוצח לומד כאשר הוא מגיע אל עיר מקלטו.

וזו כוונת הפסוק, "יֹרֶה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ". הקב"ה מוביל כל הזמן את החוטא לעבר ישועתו; תחילה הוא מראה לו את הדרך לעיר, וברגע שהוא מגיע לשם, הרוצח מודרך על ידי הלוויים שילמדו אותו את הדרך הנכונה - וגם זה כלול ב"יֹרֶה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ".

עוד מבואר בגמרא שם, שהנהגה זו של הקב"ה אינה משהו חד פעמי, כלל מיוחד שתקף רק למי שהורג בשוגג. "לא ולא!" אומרים חכמינו. "יורה חטאים בדרך" הוא יסוד בהנהגת השי"ת בעולמנו שחל על כולנו". לא רק לרוצח בשגגה שהרי בצורה כזו או אחרת, כולנו "חוטאים", והקב"ה מכוון אותנו בכל עת אל דרך הישועה שלנו, אלא שלעתים קרובות מדי, אנחנו לא שמים לב לסימנים שהוא מציב בפנינו.

זלזול בנהלי הבטיחות

ניקח דוגמא מיהודי שעומד בראש מוסד מסוים, כגון תלמוד תורה או בית יעקב, והוא מזלזל לגמרי בכל כללי הבטיחות שנשמרים במקומות אחרים. אמצעי הבטיחות מפני שרפות הם "המלצות בעלמא" עבורו, השלט המואר המורה על יציאת חירום וכל שאר הדברים הללו נתפסים אצלו כענינים של גויים. וכך הופך הבנין שלו למלכודת אש.

מה עושה הקב"ה? הוא מורה חטאים בדרך. הוא גורם לשריפה במקום אחר, כך שאנשים שממילא צריכים היו לצאת מהעולם הזה נשרפים למוות. וה' מצפה מהמנהל דידן לראות את האירוע הזה כתמרור המכוון אותו לדרך הנכונה.

אני זוכר שלפני שנים רבות, התרחשה בעיר בוסטון טרגדיה גדולה. היה מקום מסוים של הוללות, שהיה עמוס באנשים - בעיקר יהודים ל"ע - ולפתע פרצה במקום שריפה גדולה, שכתוצאה ממנה נוצרה מהומה גדולה, ומאות אנשים מצאו את מותם, חלקם נשרפו למוות וחלקם נדרסו למוות. אני זוכר היטב את המקרה.

והנה, טרגדיה כזו לא נועדה להיות רק אירוע מסקרן, ידיעה חדשותית שבאה והולכת. הקב"ה מנסה ללמד אותך משהו. הוא מצפה ממך ללמוד לקח מהטרגדיה הזו.

אחד ואחד מאיתנו מצופה לנצל את השיעור החי הזה שנשלח אלינו מן השמים כדי שנהיה זהירים יותר.

עלינו לפקוח עיניים ולהתרגל ללמוד מניסיון. נקטתי במילה "ניסיון", אולם לאמיתו של דבר זהו שיעור שמלמד אותנו השי"ת, וזהו יסוד חשוב ביותר. לא משנה אילו חדשות תשמע - ואתה שומע דברים כל הזמן - הדברים צריכים להיכנס אל תוך אוזניך. מישוהו שחצה את הכביש ונפגע מרכב חולף. ילד שטבע בבריכה. נכד שביקר את סבו וסבתו, ונפל מהחלון כי לא היו בו סורגים. כאשר אתה שומע דברים כאלה, הם צריכים לחדור אל ליבך כמו חץ. עלינו להתרגל לחיות על פי הכלל הזה, לחשוב בכל הזדמנות שכזו, "הקב"ה מנסה להעיר אותי מתרדמתי ולחלץ אותי מחטא הרשלנות שבו הורגלתי. מעכשיו אתחיל להיזהר מדברים מעין אלו".

ברכת השלום

אכן, חשוב שנבין, שיסוד זה של "יִרְכָּה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ", בשום אופן אינו מוגבל ללימוד הלקח של "ונשמרתם" - הזהירות הנדרשת בחטיבת עצים, בניית פנימיות, או חציית כבישים. חז"ל מלמדים אותנו שזהו יסוד בסיסי בהנהגת השי"ת, כיצד הוא מלמד אותנו לחיות את חיינו בהצלחה.

בתפילת שמונה עשרה אנחנו מברכים את ברכת "שֵׁם שְׁלוֹם", ומבקשים מה', שלוש פעמים ביום, "אנא, תן לנו שלום". מהו פירושה של ברכה זו? מהו "שלום"? האם אני מבקש מה' שאהיה מיליונר? שיהיו לי בבית עשרה משרתים ולימוזינה עם נהג צמוד? האם הכוונה היא לטוס הלוך ושוב לארץ ישראל להשתתף בשמחות משפחתיות, או לחילופין לצאת להפלגה באיים הקריביים?

לא! "שלום" פירושו שאתה לא נמצא בצרות. הכל שקט. שום אמבולנס לא הגיע לביתך השבוע. לא היו שום כבאיות. בתך לא מתקשרת אליך באמצע הלילה ומספרת על קשייה עם בעלה. זה נקרא שלום! אין מלחמה. אף צבא זר לא פלש אל תוך מדינתך, אין מטוסים שמטילים עליך פצצות. זוהי המשמעות של המושג "שלום".

ללמוד מהמלחמות

אכן, אצל רוב בני אדם, מילים אלו נופלות על אוזניים אטומות, ונמצא שמבחינה מסוימת אנחנו

חדשים, שעדיין לא הכירו את הבנין, שהו בפנימיה. הם לא ידעו לאן לברוח והם נשרפו למוות.

האם מישוהו האשים את המנהל הזה? אוי לא, הוא צדיק גמור! נו, אולי אחרים חושבים כך, אבל האמת היא שהוא חוטא גמור! אתם חושבים שרק את מי שנכנס ליער כדי לחטוב עצים מכנה התורה בתואר "רוצח"? אני מצטער לומר את הדברים הבאים, אבל אני חושב שהמנהל הזה אשם אפילו יותר מחוטב העצים. הלא הוזהרת! ערכו אצלך בדיקה אבל בחרת להתעלם ממנה! ה' שלח לך את השריפה בבוסטון על מנת ללמד אותך ולהזהיר אותך - מדוע התעלמת מזה?

בטיחות לפני הכל!

כמובן, ה' מלמד אותנו הרבה מאוד דברים - אנחנו נדבר על כמה מהם עוד מעט - אבל אחד הלקחים החשובים ביותר שה' מלמד אותנו הוא, שעלינו להיזהר זהירות רבה בחיינו של יהודי. אומר את הדברים בלשון המדוברת כדי שלא תהיה שום אי הבנה: "בטיחות לפני הכל!" אין דבר יקר יותר בעולם מאשר חיינו של יהודי, ועלינו לשמור עליו בזהירות המרבית. "וְנִשְׁמְרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם" - שמור על עצמך, על ילדיך, על חבריך, ועל כל אחיך היהודים.

אנשים אינם זהירים בחייהם ובחיים של אנשים אחרים משום שהם חושבים שלהם שום דבר לא יכול לקרות. כביכול הדברים הללו מתרחשים רק אצל אנשים אחרים. יש אינסטינקט כזה בבני אדם, לחשוב שבדיוק כפי שהם חיו עד עכשיו ושום דבר לא קרה להם, בוודאי כך זה ימשיך גם הלאה. כשם שאתמול חציתי את הכביש בחוסר זהירות או נהגתי בפזיזות ושום דבר לא קרה לי, ככה זה יהיה תמיד. אולם למרבה הצער, לא כך הם פני הדברים, וח"ו זה עלול לקרות בפתע פתאום.

ללמוד מניסיונם של אחרים

ובכן, בכל פעם שאנחנו שומעים על תאונה שאירעה ל"ע, אסור לנו לתת להזדמנות זו לחלוף על פנינו. אם עברתם ברחוב וראיתם משוגע שחצה באמצע הכביש ונפגע מרכב חולף - כולם רצים לראות - הוא שוכב באמצע הכביש, והאמבולנסים מגיעים ביללת סירנות, דעו לכם שאחת המטרות של האירוע הזה היתה ללמד את ציבור עובדי ה' שלא לנהוג כמו האיש הזה! אל תהיו רשלניים! אל תהיו חוטאים. מכל

הקרבות בעיראק

ברצוני לומר לכם דבר מה, שעלול להישמע מפתיע, אבל אני חושב שזה נכון. הקב"ה סובב את המלחמה ה"קטנה" הזו הניטשת כעת בעיראק במטרה שנדע להעריך את השלום. ישנם כל מיני הסברים ותירוצים שניתנו בדבר הסיבה למלחמה, ולא אני האדם הנכון לתת פרשנות. אני קטן מכדי לפרש את מעשי ידיו של הקב"ה, אבל ישנו דבר אחד שלגביו אנחנו יכולים להיות בטוחים, שהחיילים המסכנים האלה שגויסו לקרב, ושכעת עולים על מטוסים צבאיים גדולים שיובילו אותם לחזית, נשלחו לשם כדי ללמד אותנו את ברכת השלום.

החיילים המסכנים נמצאים עכשיו במצב לא פשוט כלל וכלל. ראיתי את הכותרות כשחלפתי על יד דוכן העיתונים. חיילים אמריקאים כותבים צוואות. הם מאוד מפוחדים. בחור צעיר ובריא שכותב צוואה לא עושה את זה כי הוא חושב שהוא יחיה עד 120. הוא מבוהל.

ואי אפשר להאשים אותם. תארו לעצמכם שאחד מאיתנו, ח"ו, היה צריך לצאת לקרב מול האויב. היינו הרבה יותר מפוחדים. היינו מקווים ומייחלים שהמלחמה תסתיים לפני שנגיע לחזית, שם הכדורים מתעופפים מכל עבר.

רק שלום

אל תטעו לחשוב שכאשר הכדורים שורקים סביב, זה נקרא "כיף" - זו תעמולה המופצת על ידי כל מיני ספרים ומגזינים, ואין להאמין לה. זה לא "כיף" כלל וכלל כשאתה זוחל במרחבי המדבריות וחיילי האויב ממטירים עליך אש תופת. אין לי ספק שאדם שנמצא שם בצבא, מתחיל להעריך מהו השלום.

נניח שהיו מציעים לאחד מאותם חיילים לעבור באחת לעיר ניו יורק. חם בחוץ, הלחות גבוהה, ואין שום "ריגושים". האיש הזה יצטרך ללכת ברגל ולהזיע, בלי פרוטה בכיס, וללא עבודה. על אף כל הנ"ל, הוא היה "משתגע" מרוב שמחה לנוכח הצעה שכזו, כי יש לו שלום. אין זמזום מתמיד של כדורים מסביבו. אין עמיתים לקרב שצורחים מכאב, אין את הפחד התמידי מפני המוות. פשוט שלום! אין צורך בשום דבר אחר! זו משאלת ליבו של כל חייל.

המעבר מהחזית אל הרחוב החם בלי שום כסף בכיסו היה גורם לו שמחה עצומה, ושמחה זו היא מה

חוטאים לה' בכך שאנחנו מתעלמים מהגורל הטוב ששפר עלינו, וה' יתברך, החפץ להורות חטאים בדרך, רוצה לכוון אותנו אל הדרך הנכונה.

אז מה הוא עושה? לדוגמא, הוא גורם לסכסוכים במדינת קונגו שבאפריקה, שבה שבטים שלמים טובחים זה בזה. בבנגלדש ובווייטנאם האנשים החומים מנסים להשמיד אחד את השני. ובסין, הלאומנים והקומוניסטים נלחמים זה בזה.

אסור לנו לתת לכל התופעות הללו ללכת לאיבוד, ואחת המטרות שלהן היא לגרום לנו לחשוב על גורלנו הטוב. תארו לעצמכם שהיינו חיים שם בקונגו, איזה סבל היינו עוברים כעת. התושבים שרויים באימה תמידית, ואין להם רגע של שקט. החיים שלהם נהרסו לחלוטין. רבים כל כך הושמדו, נפגעו, התייתמו, התאלמנו או הפכו לפליטים! ורק לחשוב על כל הצרות הנלוות של המלחמה, כגון מגפות ורעב. איזו טרגדיה נוראית, רחמנות עליהם!

בשביל ישראל

אסור לנו להתעלם מטרגדיה זו, כי זו אחת הדרכים שבה ה' מורה חטאים בדרך, והוא מצפה מאיתנו לנצל את הסיפורים הללו שאנו שומעים כדי להיות מלאי שמחה על השלום לו אנו זוכים; "בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְבַרֵּךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם". אם אנחנו שומעים שבארץ מסוימת יש מלחמות, המלחמות הללו מתנהלות רק לתועלתנו. זו הדרך שבה צריך לקרוא את העיתון. אם אתה בכלל קורא עיתון, זו הדרך לקרוא אותו.

הדברים שאני אומר כעת הם הפרשנות היסודית של כל ה"אקטואליה" - ענייני השעה. התורה מלמדת אותנו שכל מה שמתרחש בעולם קורה בשבילנו; זה נעשה כדי לייסר אותנו ולגרום לנו להיות טובים יותר.

ישנם יהודים ענווים ושפלי רוח, שנראה להם מוגזם לומר שההיסטוריה העולמית מיועדת רק להם. הם מוכנים להודות שזה גם בשבילם; אם הם יראי שמים, הם יודו שחלק ממה שמתרחש נועד עבורם. אולם הגמרא (יבמות סג, א) אומרת לנו כי "אֵין פְּרָעָנוֹת בָּאָה לְעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל!" יקח הרבה זמן עד שהדברים יחלחלו אל תוך ראשינו, אבל בשביל זה אנחנו כאן - ובסופו של דבר, אם נרגיל את עצמנו בהתבוננות זו, הדברים יחלחלו פנימה.

פרועות בדלת ביתך, "כאן הנ.ק.ו.ד.!" פיתחו את הדלת!" הם היו מעירים אותך ומבקשים את הדרכון שלך.

ראיתי את זה פעם; לא היו אלו אנשי ה-נ.ק.ו.ד. אלא אנשי המשטרה הליטאית. התגוררנו, מספר בחורי ישיבה, בדירה מסוימת, והם הגיעו באמצע הלילה, הלמו בדלת וצעקו: "לפתוח את הדלת!" המשטרה הגיעה! צריכים לקום עם כתונת הלילה ולפתוח להם.

השוטרים עמדו שם, נזעמים ביותר. ככה היתה המשטרה באירופה, לא כמו באמריקה שבה השוטרים בעצמם מפוחדים. יהודי שאני מכיר צעד פעם ברחוב בשעת לילה, בשובו מכולל ערב, וכאשר חלף על פניהם של שני שוטרים, אמר להם, "אתם יודעים, כשאני רואה אתכם אני מרגיש בטוח". ומה הם ענו לו? "אנחנו לא!" כך מרגישים שני שוטרים ההולכים יחד!

אבל השוטרים הליטאים הללו היו אכזריים, ופנו אל אחד הבחורים בתביעה: "איפה הדרכון שלך?" והיה עליו להראות את הדרכון. אסור היה להסתובב בשום מקום ללא הדרכון; אפילו בבית אתה צריך דרכון. וזה היה בליטא שהיה בה חוק וצדק. ליטא של אותם הימים היתה מדינה הגונה, ואי אפשר היה לפגוע ביהודי בליטא. אבל עדיין לא יכולת לישון בשקט, כי היתה להם זכות לפרוץ אל ביתך באמצע הלילה ולהעיר אותך.

אבל היום בלילה, אף אחד מכם לא יצטרך לחשוש מפני דבר כזה. כשאדם הולך לישון באמריקה, הוא יודע שאף אחד לא יעיר אותו. הוא יכול לישון בשקט. אין פלוגות חיילים המסתובבות ברחובות. אף שיכור לא יהלום על דלת ביתך. אף אחד לא יפריע לך. מי שהתמזל מזלה להיות אמא לילדים קטנים, אולי יעירו אותה באמצע הלילה, אבל פחות או יותר, כולנו נישן בשקט.

חיים של אושר

אם יש מישהו שמודאג, הוא יכול להתקין מנעול נוסף בדלת ביתו. כמובן שבימינו חובה עלינו להתקין

שמוטל עלינו להרגיש בכל עת. כך צריכים אנו להרגיש כשאנחנו הולכים ברחוב ביום חם, כששום דבר לא "הולך" לנו, מלבד העובדה שיש לנו שלום.

אשר על כן, הקב"ה אומר, "ברצוני ללמד את בני להפסיק לחטוא ולהתחיל להיות מאושרים מחייהם". וכיצד הוא עושה זאת? כיצד הוא מלמד ואתנו? דרך אחת היא בכך שהוא מראה לנו את החיילים שנלחמים בעיראק. הם רועדים מפחד, וכתוצאה מכך אנחנו יכולים לשמוח ולהנות! כמובן שאין כוונתי לומר שאנחנו שמחים במצבם הקשה, אדרבה, אנחנו מזדהים איתם ומשתתפים בצערם - אבל אנחנו שמחים ונהנים ממה שיש לנו!

זה מה שמצופה ממנו לעשות - להעריך את השלום! כרגע יש שקט בחוץ? אין לך צורך בשום דבר אחר. אף אחד לא יורה עליך כדורים, אין פוגרומים! זה נקרא "שלום"!

אם נצא לרחוב וננסה לשכנע מישהו שעליו להיות מרוצה משגרת חייו הקבועה - זה הרי הפירוש של שלום - הוא יסתכל עלינו כאילו נפלנו מהירח. "לא", הוא אומר. "אני רוצה קצת כיף! אני חושב שאכנס לרכב שלי ואסע למקום כלשהו". האושר שבשלום אינו מספיק טוב עבורו. וזאת משום שהוא מתעלם מהדרך שה' מורה לו כל הזמן.

שינה של שלום

כמה חבל שאנשים לא מבינים את זה. בכל לילה אנחנו הולכים לישון ברוגע ובשלווה, וישנים בשלום ובלי מפריע - המבינים אתם איזה אושר גדול הוא זה? במקומות רבים בעולם, אנשים אינם יכולים לישון בשקט. הם הולכים לישון מתוך דאגה שבאמצע הלילה מאן דהו יירה צרור כדורים אל תוך חלון ביתם, או שמחנה הפליטים שלהם יוצף על ידי אספסוף רצחני. הכל יכול לקרות.

אפילו ברוסיה, הגם שלא היו יורים אל תוך ביתך בתת-מקלע, אבל יתכן שבשעה 2:00 לפנות בוקר - השעה האהובה עליהם - היו נשמעים לפתע דפיקות

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

בעיות גדולות ובעיות קטנות

כמובן, אדם ששוכב על שולחן הניתוחים, אין כל שאלה שהוא מקבל כאן מסר גדול מאוד משמים. הוא חייב להבין שה' מדבר אליו ומנסה להגיד לו משהו. גם אז, ישנם יהודים שומרי תורה ומצוות שאינם שמים את ליבם לכך. הם חושבים שזה קרה סתם כך, סתם כך יצא שיש להם לב חלש והם נזקקים לניתוח חירום. הם כלל לא מקשרים את זה אל הקב"ה.

אולם כאן אין מדובר באנשים כאלו. אנחנו מדברים על עובדי ה' בעלי דעת, שיודעים שה' מורה חטאים בדרך, הוא מראה לנו את דרך החיים, והם מגיבים לסימנים גדולים, ויודעים שיש כאן מסר משמים. אולם השאלה היא כמה רחוק על האדם ללכת? כמה רחוק עליו ללכת כדי לפרש את אירועי חייו כמסרים שנשלחים אליו מאת הקב"ה?

ואת זה מבארת הגמרא בערכין. חז"ל חיפשו מהו הדבר הקטן ביותר שאפשר להתייחס אליו כתמרור המכוון את האדם אל הדרך הנכונה, על מנת שנדע שגם כאשר אנו חווים אי נוחות קטנה בחיינו, אסור לנו לתת לזה לחלוף על פנינו. זו הזדמנות פז, מתנה משמים שנעדה לעזור לאדם. ולכן, אומרת הגמרא, כדאי לנו לדעת כמה רחוק לקחת את זה.

יסורים בכוס תה

בגמרא שם ישנן כמה וכמה תשובות לשאלה זו: כל אחד מהחכמים הגיב בדרך שונה, ומכיון שכולם חשובים עבורנו, נבאר אותן אחת לאחת. ראשית מגיע רבי אלעזר ואומר כך: "כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו" - אדם הזמין חליפה חדשה אצל החייט, ולבסוף מגיע היום שבו הבגד מוכן. הוא לובש את החליפה בפעם הראשונה, ומשהו מפריע לו. הוא לא בטוח מה הענין - החליפה מחממת, היא מתאימה למידותיו, והצבע גם הוא נכון - אבל זה לא מספק אותו, הבגד אינו מקובל עליו. חוסר שביעות הרצון הקטן הזה, מלמד אותנו רבי אלעזר, כבר נקרא יסורים; יש כאן מסר משמים.

ואז מגיע רבא זעירא, ותמה על דרך זו: האם יש צורך בצער רב שכזה כדי להיחשב יסורים? אחרי הכל, בגד הוא לא דבר שמזמינים בכל יום; רכישת חליפה חדשה היא אירוע מיוחד, ואם היא אינה מוצאת חן בעיני האדם, כל אחד מבין שיש כאן מסר משמים, ואם כן לא יתכן שזהו התמרור הקטן ביותר שה' מראה

סורגים בחלונות, שכן הליברלים המיטו עלינו הרס וחורבן, והם מאפשרים לפושעים לפרוץ אל בתים מבלי לפחד שהם יתנו על כך את הדין. אבל נניח שיש לך סורגים בבית והדלת נעולה, אתה יכול ללכת לישון בשקט. אינך צריך לפחד פן מאן דהו יירה כדורים דרך חלונך, שישרפו את ביתך, או שתהיה פלישה פתאומית של כוחות אויב.

היכולת להניח את הראש על הכרית ללא שום פחד ולהירדם בשלווה היא ברכה גדולה מאוד. שינה בשלווה היא מצרך יקר! ואילו לא באתם לכאן אלא רק כדי ללמוד את זה, דיינו. לשכב על מיטותינו בשלום ולקום בבוקר לאחר שנת לילה ערבה, זהו אושר גדול ביותר. אולם אנחנו אפילו לא חושבים על כך פעמיים.

אבל מי ששם לב לסימנים שה' מראה לו, הסימנים של מה עלול לקרות לו ח"ו, יחשוב על כך פעמיים ושלוש, והוא לא יפסיק לחשוב על זה - וכך הוא חי חיים של אושר.

סימנים של יסורים

והנה, לא נוכל להיפרד מנושא זה של "יורה חטאים בדרך", כיצד השי"ת מראה לנו את הדרך חזרה אליו, מבלי לדבר על הצרות שה' שולח לנו לפעמים בחיים האישיים שלנו. כמובן, היינו מעדיפים שלעולם לא יהיו לנו שום צרות; איננו מעוניינים בתקלות ובקשיים. היינו מעדיפים לחיות תמיד חיים נטולים דאגות, חיים שיש בהם רק נוחות ושלוה.

אבל אם כך יהיה - איך נזכור את השי"ת? לעולם לא היינו חושבים עליו! אם הכל היה תמיד הולך בצורה חלקה, תוכלו להיות בטוחים שהקב"ה לעולם לא היה נמצא במחשבותינו. ולכן ה' מורה חטאים בדרך, ובחסדו הגדול שולח לנו מפעם לפעם יסורים, שמטרתם לשמש עבורנו תמרור המורה לנו להפנות את מחשבותינו אליו.

וזה מביא אותנו לדברי הגמרא במסכת ערכין (טז, ב). השאלה שנשאלה שם בסוגיא היא "עד היכן תכלית יסוריך", פירוש, מהו השיעור הקטן ביותר של יסורים, שעליו נוכל לומר שזהו סימן משמים שנועד ללמד את האדם לקח מסוים?

סימני מפתח

הבה ניקח דוגמא ממקרה קטן שקורה לנו כל הזמן. אדם מרים את צרור המפתחות מהשולחן על מנת להניח אותו בכיסו, אבל אצבעותיו מסתבכות במפתחות והם נופלים על הרצפה. אם מדובר באדם שעבר את גיל ארבעים, מן הסתם הוא מנסה על פי רוב להימנע, ככל הניתן, מלהתכופף. אבל מה הוא כבר יכול לעשות? הוא צריך להרים את המפתחות מהרצפה.

הדבר הראשון שצריך להבהב בראשו הוא, למה זה קרה לי? הרי אתמול זה לא קרה, וגם לא שלשום. בכל פעם שאני מרים את המפתחות, אני מצליח להחזיק אותם ולהכניס אותם לכיס. ודוקא היום הם נשמטו לי מהיד. "יוֹרֵה תַּטְאִים בְּדֶרֶךְ" - ה' מנסה ללמד אותי משהו כאן.

לאחר שתרים את המפתחות, תחשוב על זה. "כל כך הרבה פעמים, יום אחרי יום אחרי יום, הצלחתי להרים את המפתחות בהצלחה!" הבט בידיך והתפעל מסידור מפרקי האצבעות. "הם כל כך מסודרים, עד שהרמת מפתחות היא משימה פשוטה! תודה לך ה' על כך שאצבעותי מתפקדות בצורה כל כך חלקה, ללא כל מאמץ, עד שאף פעם לא שמתי לב אליהן".

"כִּמְהָ לֹא חָלִי וְלֹא מְרָגֵשׁ גִּבְרָא דְמֵרְה סִיעָה" (ב"ק כ, ב) - כמה האדם אינו שם לב שהקב"ה מסייע לו כל הזמן. בכל צעד בחייו של האדם, הדברים נעשים קלים ונוחים עבורו. ולכן, אי הנוחות האחת והיחידה הזו צריכה להוות תזכורת למיליונים, לא לאלפים - **מיליונים** של מקרים בחייו של האדם שבהם זה לא התרחש.

כלים של תשובה

האין זה חידוש גדול? זו התשובה הראשונה המוטלת על האדם כאשר הקב"ה שולח לו יסורים: חזור בתשובה על חוסר הכרת הטוב שלך שהתבטא בעובדה שלא שמת לב לטובותיו של השי"ת עד היום. דגומא נוספת: הנה לנו אשה העומדת ושוטפת כלים במטבח; מדובר ב"באלעבוסטע" זהירה, וגם חסכנית לא קטנה, אבל קורה שצלחת אחת נופלת אל הכיור ונשברת. אוי! הצלחת נשברה! והיא מתחילה לחשוב על הגמרא בערכין; כך עליה לנהוג - לחשוב על מה שקרה לה.

לאדם. השומעים אתם?! הגמרא אומרת שכל אחד ישים לב לזה; גם אדם חסר דעת חייב להגיב למסר שכזה.

ולכן אומר רבא זעירא חידוש גדול יותר - אפילו אי-נוחות קטנה יותר היא מסר משמים: "אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן, בצונן ומזגו לו בחמין". אדם ביקש לערב את יינו במים חמים ובטעות עירבו אותם עם מים קרים, זה נקרא יסורים. זו תופעה שכיחה יותר, כוס התה שהכנת לא יצאה בדיוק כפי שאתה אוהב - עליך לדעת שהקב"ה מורה לך דרך מסוימת.

ה' מדבר אליך

מר בריה דרבינא נותן דוגמא נוספת: "אפילו נהפך לו חלוקו". כשהתלבש בבוקר, הוא שם לב, מאוחר מדי, שהבגד הפוך. כעת צריך היהודי הזה לטרוח וללבוש שוב את חלוקו כראוי. על האדם לראות באי-נוחות מעין זו כמסר מאת ה' יתברך.

ואז מביאה הגמרא בשם הבריייתא דוגמא נוספת. "אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים" - אדם הושיט את ידו על מנת להוציא מהכיס שלוש מטבעות, ובטעות יצאו לו רק שתיים. המטבע עדיין נמצא בכיסו, הוא יוכל להושיט את ידו בזה הרגע ולהוציא אותו משם, אבל העובדה שהוא לא יצא בפעם הראשונה נחשבת לסבל, לסוג מסוים של יסורים.

והנה, עלינו לקחת את הדברים הללו בכל הרצינות, כי חכמינו מלמדים אותנו שאפילו ההפרעה הקטנה ביותר בחיינו היא דרך שבה הקב"ה מדבר אל אדם. כביכול ה' לוחש אל תוך אזנך, "אני גרמתי לתה שלך להיות קצת חם מדי. אני הוא זה ששלף שתי מטבעות מכיסך במקום השלוש שרצית מתחילה. וזה בגלל שאני מורה דרך; אני רוצה ללמד אותך באיזו דרך חיים לבחור". והוא מצפה ממך להקשיב - הוא מצפה לתגובה.

זה קיצוני מדי? זה יותר מדי לצפות מהאדם? שום דבר אינו יותר מדי לצפות מאיתנו, ברגע שאנחנו נקבל את היסוד הזה, שהשי"ת רוצה להראות לנו את הדרך.

אנחנו עושים דבר נגד התורה. לא. החטא גדול מכולם הוא כאשר איננו מבחינים בטובות שעושה עמנו הבורא יתברך כל הזמן - ההצלחה היומיומית שהוא נותן לנו. הסיבוך הגדול ביותר במידותיך הוא כאשר אתה לא שם לב עד כמה טוב גורלך, שחייך ממשיכים בשגרתם הקבועה והבלתי פוסקת, ללא תאונות וללא צער ומכאוב.

אבק של תזכורת

לפעמים נכנס לאדם איזה גרגיר אבק לעין. למה זה קרה? זה מאוד לא נח! הטלטלה הקטנה הזו פירושה שה' מדריך אותנו בחיינו; הוא רוצה שנהנה מעינינו ונודה לו בכל יום מעומק ליבנו.

המטרה היא שהאדם יברך "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עֲוֹנוֹת" - תודה לך השי"ת שפקחת את עיניי. איזו ברכה! יום אחרי יום, שבוע אחרי שבוע, עיניך ממשיכות לתפקד! העין היא מכשיר כל כך עדין, מצלמה כל כך מושלמת. כשבוחנים את העין, אנחנו עומדים נדהמים, ומתפללים שהיא בכלל עובדת, היא הלא מורכבת כל כך. מנגנון כל כך מורכב עלול להסתבך בקלות חלילה. אבל לעתים רחוקות מתרחשת תקלה כלשהי בעין.

ולכן, לפעמים עפה לה תזכורת קטנה אל תוך העין כדי להזכיר לך. אל תחשוב שזה קרה במקרה! זה מה שהגמרא באה להסביר לנו. זהו "יוֹכָה חֲטָאִים בְּדָבָר"; הקב"ה הוא זה שמראה לך את הדרך אל השלמות. כך צריכה להיות תגובתו של עובד ה' בעל שכל. הוא מבין שכל דבר שמתרחש עמו בחיים, גם אם זה דבר קטן, ה' הוא זה שאומר לו: "תתעורר!"

ראשיתה של תשובה

זוהי מהותה של הסוגיא בערכין. אתם יודעים, חכמי הגמרא היו אנשים גדולים ביותר, היו להם דברים עצומים לחשוב אודותם; שכלם היה מרום יותר מכל מה שאנחנו מסוגלים לדמיין, והם לא היו מעסיקים את דעתם בבעיות קלות. אדם עלול להתפלא: "יצא לו מהכיס שתי מטבעות במקום שלוש? התה לא יצא בדיוק לטעמו?! דברים קטנים שכאלה! האם זה מה שהעסיק את האמוראים?!"

אולם זו טעות! שום דבר אינו קטן כאשר ה' הוא זה שמדבר אלינו! אלה דברים גדולים וחשובים! ולכן הגמרא דנה בזה - האמורא הזה אמר כך והאמורא

הצלחת נשברה לי?! אולי שברתי את האושר של משהו. האם אמרתי לבעלי מילה לא במקום? אם היא תחשוב בצורה למדנית, היא תחשוב שזו הסיבה שהיא שברה את הכלי הזה, ובכך היא חושבת בדרך התורה; היא חושבת מידה כנגד מידה. למה לא? זוהי אשה עובדת ה' - אשה של דעת.

אבל עוד לפני כן, הדבר הראשון שכדאי לה לחשוב הוא, איך יתכן שאני שוטפת כל כך הרבה כלים, חודשים על גבי חודשים, ולא נשבר לי אף כלי. יתכן אפילו שדבר כזה לא קרה במשך שנים! האין זה משהו שראוי לחשוב עליו? האם לא מוטלת עלי חובת הכרת הטוב כלפי הקב"ה על כל אותם ימים שאצבעותי תפקדו כראוי, על כל אותם כלים שלא שברתי?

סיבוך של מידות

דוגמה נוספת: אתה מתכופף על מנת להתיר את שרוכי הנעליים, אתה ממנה, אבל אתה מגלה שהשרוכים הסתבכו לכדי קשר, ושעכשיו עליך להקדיש חמש דקות בניסיון להתיר אותם. אם אתה יהודי נאמן לה' ולתורתו, אתה תעצור ותחשוב לעצמך, "הלא דבר כזה לא קורה לי כל יום. זהו מסר משמים!" ואתה מתחיל לחשוב. אולי יש לי איזה סיבוך במידותי, וזו הסיבה שהשרוכים שלי הסתבכו, מידה כנגד מידה. אם זו מסקנתך מהקשר שבשרוכי הנעליים שלך, זוהי מסקנה מאוד חשובה. זה לא דבר טיפשי כלל וכלל, חס ושלום.

אבל עוד לפני שנלך כל כך רחוק, הדבר הראשון שצריך לחשוב עליו הוא, מדוע עד עכשיו, נניח בעשרים הימים האחרונים או בחודש האחרון, לא קרה לי דבר כזה ששרוכי נעלי הסתבכו? למה דוקא היום?

והתשובה היא, שזה נועד כדי להזכיר לך את מאות הפעמים שהתרת את שרוכי נעליך בקלות ובהצלחה. אתם שומעים את החידוש הגדול הזה? הפעם האחת שבה נקשרו לך השרוכים נועדה כדי להזכיר לך על מאות הפעמים שזה לא קרה. האם אינך צריך להודות על כל אותן פעמים שבהם התרת את שרוכי הנעליים ללא כל קושי?

והנה, אתה עשוי לחשוב שזהו הישג קטן מאוד. לחפש עבירה, זה הדבר האמיתי - כך אתה חושב. אבל עליך להבין שאתה מחמיץ נקודה חשובה מאוד, שכן החטא הגדול ביותר שבו אנו חוטאים אינו כאשר

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה עלינו לחשוב כאשר אנו שומעים את תקיעת השופר בימי חודש אלול?

תשובה:

ישנם דברים רבים שעליכם לחשוב אודותם, לא רק דבר אחד. ראשית כל עליכם לחשוב "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדדו" (עמוס ג, ו) - עלינו להתחיל לפחד מיד! אימת הדין! זה חשוב ביותר! יום הדין מגיע ועלינו לפחד; אנחנו מוכרחים לפחד.

אולם לפחד הזה חייבות להיות תוצאות מעשיות. אתם אומרים כל הזמן בסליחות, "נחפשה דרכינו ונחקרה" - האם אתם אכן מחפשים את דרכיכם? אף פעם לא עשיתם כך! האם ישבתם פעם אחת בחייכם למשך חמש דקות, כדי לחפש את דרכיכם? אף פעם לא! אה, אבל הוא אומר סליחות, הוא ממלמל, "נחפשה דרכינו ונחקרה". רחמנות עליו! אז כאשר אתם שומעים את קול השופר, חישובו על דרכיכם. נחפשה! אם תחפשו תמצאו. יש די והותר מה למצוא.

עוד מחשבה לחשוב עליה כאשר שומעים את קול השופר היא ש"בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומקרץ ואומרת אוי להם לבירות מעלבונה של תורה" (אבות ו, ב). קול השופר אמור להזכיר לנו ללמוד תורה, שכן הוא מזכיר את קול השופר ששמענו בהר סיני. זהו אחד מרמזי השופר. האם אתה לומד תורה? האם לימוד התורה מעניין אותך? האם אתה חוזר על מה שאתה לומד? גם לימוד הדף היומי אינו מספיק. זה אמנם עדיף מכלום, אולם האם אתה לומד ומנסה להפוך ללמדן? זה חשוב ביותר! כל אחד יכול להפוך ללמדן אם רק ירצה בכך. וה' דורש את זה ממך. הוא דורש ממך להפוך ללמדן.

מחשבה נוספת שעליכם לחשוב בזמן תקיעת שופר היא שאנחנו מכירים בכך שה' הוא מלכנו, וכמו שנאמר, "אשרי העם יודעי תרועה" (תהילים פט, טז). כאשר אנו שומעים את קול השופר, אנחנו יודעים שהמלך עומד להגיע. זה צריך להזכיר לנו שה' הוא מלך העולם. צריך לחשוב על כך כששומעים את השופר. ה' הוא מלך העולם, הוא בעל הבית על העולם כולו. חשוב מאוד שנרגיש ששום דבר אינו באמת שלנו, אלא הכל רק מושאל לנו לזמן קצר. חשוב תמיד לחשוב על כך.

יש כל כך הרבה לימודים בתקיעת שופר. אבל מה שזה לא יהיה, עלינו לעשות שימוש בהזדמנות זו, ולא לתת לתקיעות לחלוף על ידינו לחינם.

השני אמר כך, וכך גם השלישי והרביעי, ורב אשי הכניס את כל זה לגמרא! וזאת משום שחכמינו הבינו שה' מורה חטאים בדרך - הוא מנסה תמיד לגרום לנו להיות טובים יותר, ולהוביל אותנו אל השלמות.

מי שיתחיל להתעסק בעבודה זו ידע נאמנה, שזוהי אחד מהדרכים הטובות ביותר להתכונן לשנה חדשה הבעל"ט. להכיר בכל הטוב שהקב"ה מספק לך תמיד, זו התשובה הראשונה שמוטל על כל אחד ואחד לעשותה. כאשר אנחנו רואים משהו שקורה, הדבר הראשון הוא לזכור את הלקח אותו למדנו מפרשתנו, שה' הוא "יוֹרֵה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ". הוא מראה לנו ללא הרף את הדרך חזרה אליו. והצעד הראשון בדרך זו הוא כאשר אנחנו מנצלים את התקלות הקטנות הללו להתעורר ולהביט אחורה, ובכך להעריך את כל הימים ששום דבר לא קרה לנו. זה ראשית תשובתנו!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לשים לב לתמרורים

הקב"ה הוא זה שמנהל את כל מה שקורה בעולמנו, קטן כגדול. הוא מספק לנו ללא הרף סימנים שתכליתם הוא לשמש כתמרורים עבורנו, סימנים שמנחים אותנו אל השלמות. בלי נדר, השבוע נפקח את עינינו לסימנים אלו. לפחות פעם אחת בכל יום נקפיד לשים לב היטב לתמרור שמנחה אותנו, באחת משלוש הדרכים המוזכרות בשיחה זו:

1. סימנים שמזהירים אותנו להקפיד יותר על אמצעי הבטיחות, שלנו ושל כל הסובבים אותנו.
2. סימנים שמלמדים אותנו להעריך את המתנה של שלום שלו אנו זוכים בחיינו.
3. מהמורות קטנות בכביש שמזכירות לנו את אינספור הדברים שעוברים בצורה חלקה בדרכנו בחיים.

לקראת שנה מלכתא

פנינים לפרשת שופטים | גליון מס' 343 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

יהודי אחד הגיע אל רבינו וביקש: הוא רכש מכונית חדשה, ועל מנת שתשרה בה הברכה, הוא מבקש להסיע בה פעם אחת את הרב. כעבור זמן לא רב המתינה המכונית למטה, ורבי חיים נכנס לתוכה. היהודי נפנה להתניע את הרכב, אולם למרבה הפלא לא הצליח לעשות זאת. הוא ניסה שוב, אולם הניסיון כשל שנית. רבי חיים הרגיע אותו שפעם אחרת הוא ייסע אתו, ויצא מן הרכב. בדיוק ברגע שבו יצא רבי חיים, הצליח להפעיל את המנוע...

הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א: 'רגלי חסידינו ישמור'
של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי זיע"א

"וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו" (דברים י"ח, י"ח)

סיפר רבי אליהו מן בשם ד"ר רוטשילד, שבזמנו קרא לו הסטייפלר, וביקש ממנו תרופה עבור בעיה כלשהי במעיין.
ד"ר רוטשילד נתן לו תרופה מסוימת. הסטייפלר פתח את הקופסה, הריח ואמר: "נוסף מכאן ריח של יין נסך".
אמר לו ד"ר רוטשילד: "רבי משה סולוביצ'יק משוויץ משתמש בתרופה הזאת".

אמר לו: "אם כך, גם אני אשתמש בה". עד כאן סיפור המעשה.
רבי אליהו מן סיפר מעשה זה לרבינו ושאל אותו: "כבוד הרב, ממה נפשך - אם היה בתרופה יין נסך - מה בכך שר' משה סולוביצ'יק משתמש בה? ואם לא היה יין נסך - מה בכלל הבעיה?"
אמר לו רבי חיים: "כתוב שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים, בפרט בענייני מאכלות אסורות. באמת היה שם יין נסך, אבל אם רבי משה סולוביצ'יק שתה מהתרופה הזו, על כרחך שהיה שם ביטול ברוב, והריח נובע משם".

שאל רבי אליהו: "ור"ח לבד אינו מטמטם?"

אמר לו רבי חיים: "כתוב ב'פתחי תשובה' (יורה דעה סימן קטז): 'מי

שרוצה להחמיר לנהוג אסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראים, כגון מה שנתבטל בששים או בכלי שני, הוי כמו אפיקורסות ויצא שכרו בהפסדו'.

"היו כאן, אפוא, שני ריחות: ריח של יין נסך וריח של אפיקורסות, והסטייפלר העדיף את ריח יין הנסך, על פני ריח האפיקורסות..."

חיים, שכוונת התפילה שנוכה "להבין ולהשכיל", שהדבר החשוב והטוב ביותר הוא עסק התורה - "ללמוד וללמד". חוץ מזה - הכל שטויות.

רכב שנקנה מכספי הלואה בריבית

סיפר נכדו רבי מרדכי צביון סיפור שהתרחש בשנת תשנ"ג: יהודי אחד הגיע אל רבינו ושטח לפניו את בקשתו: זמן קצר קודם לכן הוא רכש לו מכונית חדשה, ועל מנת שתשרה בה הברכה, הוא מבקש להסיע בה פעם אחת את הרב. ואכן, כעבור זמן לא רב המתנה המכונית למטה, ורבי חיים נכנס לתוכה. היהודי מאושר כולו, נפנה להתניע את הרכב, אולם למרבה הפלא, לא הצליח לעשות זאת. הוא ניסה שוב, משוכנע שהפעם הכל יהיה בסדר, אולם הניסיון כשל שנית. "מה כבר קרה לרכב?", מלמל לעצמו, "הלא לפני דקות ספורות הוא עבד כרגיל!", אולם הרכב לא הותנע. רבי חיים, שהבחין בכך, הרגיע אותו שלא קרה דבר, ופעם אחרת הוא ייסע אתו, ויצא מן הרכב. בדיוק ברגע שבו יצא רבי חיים, הצליח היהודי להפעיל את המנוע. הוא סימן בהתרגשות לרב שיכנס בחזרה, הרב נכנס, והיהודי העביר הילוך כדי להתחיל בנסיעה, והנה, מעשה שטן, שוב כבה המנוע, וכל הניסיונות להתניע שוב - נכשלו. שוב הרגיע אותו רבי חיים: "לא נורא!" ויצא החוצה, ובדיוק כאשר יצא, הצליח היהודי להתניע. שוב הוא קרא: "הרב, הרב, אפשר להיכנס!", ושוב דמם המנוע בדיוק כשרבי חיים נכנס. בשלב זה פנה אליו רבי חיים ושאל: "למי שייך הרכב הזה?", - "לי", השיב האיש. "ומנין הכסף לרכישתו?", המשיך רבי חיים לחקור. "מהבן שלי", סיפר האיש. "וממה מתפרנס הבן?", לא הירפה הרב. "הוא מלווה בריבית", השיב האיש בשפל קול. הרכב אמנם נסע, אך 'ספר תורה' הוא לא הצליח לשאת בתוכו...

בקורו של הנשיא וסיום המסכת

שח הרמ"ש גרליץ: התורה הקדושה תפסה את כל ישותו ועצמיותו של רבינו, עד כדי כך שלא היה יודע מימינו ומשמאלו בכל הבלי העולם הזה, שלא תפסו אצלו שום חשיבות, אפילו לא כקליפת השום. זכורני שהרבנית ע"ה סיפרה לי כמה פעמים בהתפעלות, שרבינו

מורן הגראי"ל שטיינמן הקפיד לא להשתמש בחשמל המיוצר בשבת על ידי יהודים, והחשמל בביתו הופעל מדי שבת על ידי גנרטור. ערב שבת אחת, שכחו בני הבית לחבר את הגנרטור. בני הבית הצטערו על התקלה ולא רצו לספר לו על כך, כי ידעו שאם ישמע זאת יצטער מאד. עם תום סעודת ליל שבת, שלא כהרגלו, נפלה עליו עייפות גדולה, והוא התנמנם על הסטנדר במהלך לימודו, כך יצא שהוא לא קרא לאור החשמל באותו ליל שבת. כשיפרו את הדברים לרבינו הגיב ואמר: "בוודאי מן השמים הביאו על הגראי"ל את העייפות הגדולה, כדי למנוע ממנו שימוש בחשמל שאינו כשר".

"להבין ולהשכיל" שהעיקר "ללמוד וללמד"

שח רבי חזקיהו מיישקובסקי: כמה בחורים באו לשאול אותי: בדרך כלל הם משתדלים לא לקרוא עיתון. אבל כעת, כשיש מלחמה בעולם בין רוסיה לאוקראינה, וזה מסקרן לדעת מה הולך שם, האם הם יכולים להקל ולקרוא? כמובן, המדובר הוא על עיתון חרדי שלנו. השבתי להם בסיפור: בחור אחד בא לגאון הגדול רבי דוב לנדוי בפורים ושאל אותו: "היום יש מזוודות שנוסעות על גלגלים, ונעשה קל לסחוב גם מזוודות כבדות מאד. אמנם כל החידוש הזה התחיל רק בשנים האחרונות. בשנים עברו היו סוחבים במאמצים רבים מזוודות כבדות מאוד. ושאלתו: איפה היה השכל שלהם? מדוע אז הם לא חשבו על הרעיון הזה? זו המצאה כל כך פשוטה! השיב לו רבי דוב: "זו שאלה אווילית. מה אכפת לך? למאי נפקא מינה?" וכמו כן, השבתי לבחורים, מה אכפת לכם מה קורה ברוסיה ובאוקראינה? מה הידע הזה מוסיף לכם? זוהי סתם סקרנות ללא שום תועלת. בזה, הוספתי ואמרתי להם, נבין את מורן עד הסוף: שום דבר בעולם לא עניין אותו. מה אכפת לי איך קוראים לרחוב? ומה אכפת לי איפה זה קוקה קולה: מה זה מוסיף לי? רבי חיים ידע להשקיע במקומות שבאמת כדאי להשקיע בהם.

בסידור של רבי חיים הקשה על נוסח התפילה: "ותן בלבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד", שלכאורה היה צריך להיות הפוך, קודם "ללמוד" ואחר כך "להבין ולהשכיל" את מה שלמד. אלא, מבאר רבי

המשך בעמוד 30

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

כאשר המשתתפים המועטים ראו את החזון איש גועה בבכי של ממש, והרב מפוניבו' בוכה גם כן מאד, בכו יחד איתם. גם אני כילד נסחפתי לבכי. הגרב"צ פלמן הוסיף וסיפר, שהרב מפוניבו' אמר לו כמה פעמים: "בן-ציון, דע לך שהשיבה שלנו עומדת לא על יסודות של מלט ובטון, אלא על הדמעות שבכינו בהנחת אבן הפינה!"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על מי שכל רצונם בעולמם הוא לעשות רצון קונם

"תמים תהיה עם ד' אלקיך" (דברים י"ח, י"ג)

הענבים, ועשה זאת רק כדי להיפטר מאיסור כלאיים, והם סם המוות בשבילי! אבל הנה עכשיו מתברר למפרע, שהוא כן צריך את הענבים, ובמקרה כזה יתכן שיתחייב במלאכת קוצר. דוגמא זו מקבילה לנידון המסועף שיש בפוסקים: אדם שבישל בשבת, ואחר כך הזדמן לו חולה שצריך לאכול מטעם פיקוח נפש; השאלה היא, האם המצב הזה מכפר לו על חטא-הבישול?

כל זה חלף רק במחשבתו

כך או כך, למדנו מכאן את כוחה של מחשבה אחת בליבו של יהודי, עד היכן הוא מגיע! הרי אם נתבונן במה שאירע לבעל-התשובה שלנו, נראה שמצד המעשה עצמו, נחשבת הפעולה למעשה-קצירה. הוא הרי עמד וקצר את כלאי הכרם. לא היה כל שינוי באופן הקצירה. אבל -

מחשבתו במעשה זה היתה נעוצה לא בצורך לאכול את הענבים, אלא ההיפך, הוא לא רצה אותם! מבחינתו, כפי שאמרנו, הם נחשבים כרעל נורא. אבל כל זה חלף רק במחשבתו! ועם כל זה יתכן שהדבר נחשב כמלאכה שאינה צריכה לגופה, ויפטר עליה! רק משום המחשבה!

התברך דורנו בבעלי תשובה רבים, שכל רצונם בעולמם הוא לעשות רצון קונם, באהבה. הם לא יחסכו מעצמם שום מאמץ על-מנת להקפיד בקיום ההלכות, וינקטו גם בפעולות שיצריכו השקעת-מאמץ והוצאת כספים.

מעשה שהיה ביהודי בעל-תשובה, שלמד הלכות כלאיים עם חברותא, ומגלה שאסור לזרוע חיטים ליד עצי הכרם. לפתע נבהל החברותא שלו, כשהבחין שפניו של בעל-התשובה נעשו חיוורות כסיד. הוא שואל אותו מה קרה, והחברותא מספר שיש לו גינה פרטית גדולה ורחבת-ידיים, ובה נזרעה חיטה ליד גפן.

הלימוד עם החברותא היה בשבת אחר-הצהרים, וכיון שאחד מפרטי ההלכה שלמדו היה שאדם שיש לו כלאיים בשדהו, עובר בכל רגע על האיסור החמור, קם הלה ממקומו, ואץ-רץ לביתו.

עוד בטרם הבין החברותא מה הוא מתכוון לעשות, הגיע בעל-התשובה לביתו, נכנס לגינה, והחל לקצור - בשבת-קודש - את כלאי-הכרם... כדי לא לעבור בכל רגע על האיסור...

עכשיו נשאלה השאלה, האם עבר בעל-התשובה על איסור קוצר במלאכתו זו, או לא? שהרי לכאורה יש מקום גדול לומר שלא עבר, שכן מלאכת קצירה נאמרה רק כאשר קוצרים על-מנת להשתמש בפירות הנקצרים, אבל במקרה שלנו מדובר באיסור-הנאה, ועבור הקוצר מדובר בסם-המוות ובארס שבודאי לא ישתמש בהם, והוא אינו זקוק להם, והסיבה שקצרים היתה כדי להשליכם לאשפה, או לשורפם!

נראה, שכל הסיבות הללו אמורות להביא אותנו למסקנה, שיתכן שמדובר במלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכן יהיה פטור על הקצירה הזו.

לא היה זקוק לענבים

ואפשר להציג שאלה מעניינת נוספת בענין זה. מה יקרה, אם לאחר שקצר בעל-התשובה את הגפן בשבת, הזדמן לו חולה הזקוק לענבים משום פיקוח נפש?

מצד מלאכת קוצר יתכן שפטור, וכנ"ל, כי לא היה צריך את

אנחנו בונים על-תנאי

ושוב העיד תלמיד חכם (הגרא"ז גרוסברד): בעיצומה של בניית בית המדרש, הלכתי עם הרב פלמן ברחוב מלצר, וחלפנו בסמוך לקירות ההולכים ונבנים, ודיברנו בהלכות עירובין. לפתע הוא ביקש ממני "אולי נתקרב ונאמר כמה פרקי תהילים בצוותא", והקדים ואמר:

"הבנין כעת הוא ללא קדושה, אנחנו בונים אותו על תנאי, ועוד יהיה כאן לכאורה בנין גדול, והוא יהיה ממש בית הכנסת. אבל בכל מקרה, כדי שתהיה הצלחה עכשיו, וגם אחר כך, יש להתפלל. אם כן, הבה נתפלל יחד".

ואכן, נכנסנו לאתר הבניה, הרב אמר בהתרגשות רבה פרקי תהילים, וכבקשתו, גם אני אמרתי כמה פרקים. "זה לטובת בית הכנסת" - התנצל, והסביר מדוע הטריח אותי.

הוא למד כן ממעמד הנחת אבן הפינה לשיבת פוניבז'. וכה סיפר רבי בן-ציון כמה פעמים: "הנחת אבן הפינה נערכה בתקופת השואה, ובקושי מניין אנשים השתתפו במעמד. כבר אז הגיעו השמועות על מה שקורה באירופה. אנשים היו מדוכדכים ומיואשים, ואף אחד לא רצה לבוא להשתתף בהנחת אבן הפינה.

"האמת היא, שאנשים חששו שדעתו של הרב מפוניבז' השתבשה, בעקבות הטרגדיה האישית של אובדן בני משפחתו וקהילתו בשואה. הם היו בטוחים שאין כאן 'הנחת אבן פינה' לרעיון בר-קיימא, וטענו שהרב מפוניבז' 'מדומיין'..."

"התפללו מעריב, אמרו תהילים, והחזון איש בכה. וכך נבנתה ישיבת פוניבז' - העיד מרן רבי חיים קנייבסקי, שהתלווה לחזון איש.

גועה בבכי

סיפר רבי בן-ציון: "כאשר המשתתפים המועטים ראו את החזון איש גועה בבכי של ממש, והרב מפוניבז' בוכה גם כן מאד, בכו יחד איתם. גם אני כילד נסחפתי לבכי. הכל בכו. זה לא היה נראה 'הנחת אבן פינה', אלא הלוויה טראגית".

הגר"צ הוסיף וסיפר, שהרב מפוניבז' אמר לו כמה פעמים: "בן-ציון, דע לך שהישיבה שלנו עומדת לא על יסודות של מלט ובטון, אלא על הדמעות שבכינו בהנחת אבן הפינה".

לאחר הנחת אבן הפינה אמר החזון איש: "אנשים חושבים שדמים (כסף) מעמידים ישיבה, אבל צריך לדעת שישיבה בונים בדמים (דם - מסירות נפש) ודמעות (של תפילה)".

הדמעות של הרב פלמן ביססו, יצקו, בנו ושכללו את בית המדרש "נחלת משה" שקם והיה לאבן פינה ולמקור משיכה ללומדי תורה ותפילה.

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן שליט"א)

"שאלתי את הרב: 'מה זה?' והוא השיב: 'הדמעות הללו, צריכות להיכנס לתוך היציקה של בית המדרש'. אז גם הבנתי, כי הוא בכה, שהרי אמר לי 'הדמעות הללו'..."

ובמח-מחשבה אחת אפשר להינצל מאיסור-שבת! יסוד נורא זה מצאנו גם בפיגול, כשבכוח-המחשבה קובע האדם את מצב הקרבן שלו, לטוב או למוטב.

הבכיות בבית הכנסת

ואם בכוחה של מחשבה להפוך עולמות, הרי שאם מדובר במעשה, גם אם יהיה זה מעשה שבעיני בשר-ודם אינו נחשב כדבר גדול, בוודאי ובוודאי שהשפעתו תהיה עצומה. וזאת נלמד מהמעשה הבא, המופיע בספר 'ללא שם', המתאר את תולדות-חיי של הגאון רבי בן-ציון פלמן זצ"ל.

רבי בן-ציון היה מהיחידים שהשתתפו בהנחת אבן הפינה לבנין ישיבת פוניבז'. כילד, היה שם. והוא תיאר: "ויהי הבכי הולך וגדל, כולם געו בבכי. המעמד היה נראה כמו הלוויה, לא כמעמד 'הנחת אבן פינה'", כך סיפר.

"כאשר בנו את בית המדרש של קהילת 'נחלת משה', ראיתי לפתע - סיפר יהודי - כי בצדי הפיגומים, מסתתר ועומד לו רבי בן-ציון, רב בית הכנסת, ומפילל בפרקי תהילים. עקבתי, והבחנתי בו גם בפעמים נוספות, והיה זה בעיקר לפני כל תחילת יציקת בטון גדולה, חדשה ונוספת.

"שאלתי את הרב: 'מה זה?' והוא השיב: 'הדמעות הללו, צריכות להיכנס לתוך היציקה של בית המדרש'. אז גם הבנתי, כי הוא בכה, שהרי אמר לי 'הדמעות הללו'..."

חוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

סיפר לי מחותני כ"ק מרן אדמו"ר מבראד שליט"א: "לפני הרבה שנים התקשר אלי מנהל תלמוד תורה, ושאל אותי אם אני יכול לכתוב ספר תורה מהודר, ולתורמו עבור התלמוד תורה, והסכמתי לכך. כשספר התורה היה מוכן, נסעתי לארץ ישראל, והכנסתי את הספר אצל מרן הגאב"ד כדי שיכתוב אות בתוך ספר התורה. לפתע שאל אותי הגאב"ד: 'מה הולכים לכתוב על המענטעלע [מעיל] של ספר התורה?'..."

הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, אב"ד סאנטוב ליקווד, על אצילות אורחותיו של גאב"ד העדה החרדית מרן הגה"ק רבי יצחק טובי' ווייס זי"ע

"וְשִׁמְרֶתָ לְעִשְׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר יִזְרֹק" (דברים י"ז)

סיפר לי מחותני כ"ק מרן אדמו"ר מבראד שליט"א: "לפני הרבה שנים היה בירושלים תלמוד תורה אחד, שהתנהל על פי דרכה ושיטתה של העדה החרדית בירושלים. יום אחד התקשר אלי מנהל התלמוד תורה, ושאל אותי אם אני יכול לכתוב ספר תורה מהודר ולתורמו עבור התלמוד תורה, והסכמתי לכך בתשואות חן.

"כשספר התורה היה מוכן, נסעתי לארץ ישראל, והכנסתי את הספר אצל מרן הגאב"ד כדי שיכתוב אות בתוך ספר התורה. לפתע - מספר מחותני - 'שאל אותי הגאב"ד: 'מה הולכים לכתוב על המענטעלע [מעיל] של הספר תורה?'

"השתוממתי לשמוע שאלה כזאת, והשבתי שהולכים לכתוב על המעיל שאני תרמתי את ספר התורה עבור התלמוד תורה. הגאב"ד שמע את תשובתי ואמר: 'לא כך יכתבו על המעיל, שכן הספר תורה שייך לך, כי יש לך מצוות עשה דאורייתא של כתיבת ספר תורה, הנכון הוא - אומר הגאב"ד - שיכתבו על המעיל שהספר תורה שייך לך ואתה 'משאיל' אותה להתלמוד תורה'.

"אמרתי להגאב"ד: 'יש לי כבר ספר תורה וכבר קיימתי את המצוה', אמר לי הגאב"ד: 'עם כל זאת, הספר תורה שייך לך, מען געט נישט אוועק א ספר תורה, ותכתבו על המעיל שהספר תורה שייך לך, ואתה רק משאיל אותו להתלמוד תורה'. המנהל של הת"ת היה נוכח שם, וכמובן שלא היה נוח לו לשמוע את הדברים האלו, אמנם בהיות שכן יצא מפיו של קודש הקדשים, לא היתה לו ברירה אחרת וכך כתבו על המעיל והעצי חיים של הספר תורה".

מספר האדמו"ר מבראד שליט"א: "עברו הרבה שנים - בערך עשר שנים - מאותו יום, ויום אחד קיבלתי טלפון ממנהל הת"ת, שמספר לי שהוא התפטר מעבודתו, ונתמנה מנהל חדש לנהל את המוסד, והוא מרגיש חוב להודיע לי שמעכשיו הת"ת כבר אינו מתנהל על דרכה של העדה החרדית. והמשיך המנהל ואמר: 'הנני מודיעך, שהיות ובעת שתרתם את הספר תורה למוסד הזה, והיות והמוסד כבר אינו תחת

ידי, ומהיום והלאה זה מתנהל באופן אחר, אז אם אתה רוצה אתה יכול להוציא משם את הספר תורה'.

"אמרתי לו" - מספר האדמו"ר מבראד - "שבאמת אני צריך לבית מדרשי עוד ספר תורה, ולאחר שהמוסד כבר אינו מתנהל על דרך הסלולה מרבתינו זי"ע, אני הולך להוציא את ספר התורה ולקחתו לבית מדרשי. "אמר לי המנהל: 'אני איני בעה"ב שם, כי יצאתי כבר מהמוסד, אך אינני בטוח שהמנהל החדש יתן לך את הספר, כי הספר שייך לתלמוד תורה'. אמרתי לו" - מספר האדמו"ר מבראד - "האם אינך זוכר שבעת שהגאב"ד כתב אות בספר התורה הזה, הוא אמר שיכתבו בפירוש על המעיל שהספר שייך לי, ואני רק משאילו לתלמוד התורה? וכך אכן עשו, על עצי החיים כתבו שהספר שייך לי, ועל המעיל כתבו שאני משאילו לתלמוד תורה..."

המנהל נזכר מיד והשתומם על מה שקורה כאן, שכן כל הענין היה דבר פלא גדול, הגאב"ד מדעת עצמו 'שאל' מה שהולכים לכתוב על המעיל, ולא ששאלו אותו מה לעשות, ועמד על כך שיכתבו כן בפירוש...

מיד התקשר המנהל הזה למנהל החדש, ואמר לו שיש יהודי אחד שהוא תרם את ספר התורה לתלמוד התורה שלו, והוא רוצה את זה בחזרה. שאל המנהל החדש: "מנין לי לדעת שהספר שייך לו, אולי זה

ואני אומר שיש ללמוד מהסיפור הזה את שפלותו וענוותנותו של הגאב"ד, שהלא היו לו את כל האפשרויות להעמיד את הדת על תילה בקול רעש גדול, ולהראות את חזותו ברבים ועל בקיאותו בשו"ע על חשבון אותו רב מסדר קידושין, אך הוא כדרכו בחר בפלך השתיקה

אחריו" - עוד יזכהו ה' לרבי טובי' לך, והכבוד ירדוף אחריו...
ואכן מדבריו לא נפל שיערה ארצה, והגאב"ד זכה ליקר וגדולה במדה מרובה וגדושה בירושלם קרתא דשופריא...

שמעתי סיפור נפלא

שמעתי סיפור נפלא, שפעם נכנס אברך אחד לאסוף כסף בהיכל הכולל של הגאב"ד. האברך הסתובב ואמר שהוא אוסף כסף עבור אביו, שמחתן את בנו השלוש עשרה בליעה"ר, ויש לו חובות גדולים. כשהגיע אצל הגאב"ד ואמר לו כנ"ל, אורו פני הגאב"ד ואמר לו כשחיוך של קורת רוח על פניו: "מה אתה אומר, אביך מחתן את בנו השלוש עשרה?! - ער איז דאך א גליקלעכער!" [הוא הרי מאושר]...
ובנותן טעם יש להוסיף כאן מה שהובא בעבר בגליון 'נועם שיח', שלאחרונה ניגש אלי אחד ואמר לי "אוי, יש לך חתן וכלה בבית! - השי"ת ירחם עליך!"...

נעניתי ואמרתי: "כשהייתי בארץ ישראל לאחרונה, השתתפתי בשמחת שבע ברכות לנכדו של כ"ק מו"ר האדמו"ר מלעלוב-ירושלים שליט"א, שהתאכסן אצלי כמה פעמים ואף ערך כמה פעמים שבתות בבית מדרשינו, ונשא שם דברים הגה"צ רבי חיים יוסף בידרמאן שליט"א מלעלוב, ובתוך דבריו סיפר את העובדא דלהלן:

הגה"צ רבי משה סופר שליט"א אב"ד פאפא ירושלים, היה פעם באמערקא ונכנס אצל הגה"ק בעל 'תורת מרדכי' מוויזשניץ-מאנסי זי"ע, והתאונן על שבכל שני וחמישי הוא צריך לנסוע לאמערקא, כי יש לו הרבה ילדים ונכדים המתגוררים באמערקא, והוא צריך להגיע לשם לעתים קרובות, פעם יש חתונה פעם יש שלום זכר ופעם יש ברית, והוסיף לומר: "אני על המטוס יותר מאשר בבית"...

הרבי שמע את דבריו, הביט לתוך עיניו ונענה ואמר: "איך האב נישט אויף דיר קיין רחמנות" [אין לי רחמנות עליך]...

(מתוך 'נועם שיח' מכון אפרזין לשלמה)

שייך לתלמוד תורה שלנו?". אמר לו המנהל: "לך תבדוק על הספר תורה ותראה מה שכתוב שם"...
ואכן לאחר שראה שכתוב מפורש שהספר שייך לי, שלח אותו אלי בחזרה תיכף ומיד...

וכך סיפר לו הגאב"ד

סיפר הרה"ג המפורסם, רבי שמואל דוד הכהן פרידמאן שליט"א, בעמח"ס 'שדה צופים' ושא"ס אודות הסייעתא דשמיא של מו"ר גאב"ד ירושלים זצ"ל: פעם אחת בעת שבא לבקר את הגאב"ד בשנת תשע"ב כשהיה תשוש וחולה, וסיפר להגאב"ד שהוא היה עד קידושין בחופה אצל נכד מו"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל, אמר לו הגאב"ד שיספר לו סיפור שאירע לפני חמישים שנה, וכך סיפר לו הגאב"ד:

"לפני הרבה שנים כשהתגוררתי בענגלאנד, כיבדו אותי להיות עד בחופה אחת. כשהגעתי לחופה נחרדתי לראות את אחד מעדי הכתובה, שהוא קרוב לצד אחד של המחנות והוא פסול לעדות. הערתי את תשומת לבו של המסדר קידושין, אך הוא התווכח אתי ואמר לי שעל פי הלכה הוא כשר לעדות, ואכן הלה סידר את הקידושין בלא לקחת עד אחר."

מספר הגאב"ד: "היות והחופה היתה בלונדון, שם היה נהוג שהחופה עורכים מבעוד יום, ואחר החופה מתפזרים הנאספים איש איש לביתו, ולקראת הערב חוזרים לשמחת החתונה, אז היה לי זמן, לכן הלכתי לבית כנסת אחד ועיינתי בדברי השו"ע והפוסקים, וראיתי שהצדק עמי, ואותו עד פסול לעדות. חשבתי מה לעשות כדי שלא ידורו החתן והכלה בלא כתובה כשרה. לבסוף לקחתי עמי עוד רב אחד, וכתבנו כתובה חדשה, ואנחנו היינו עדי כתובה וסידרנו עם החתן והכלה לעשות הכל בחשאי, וכך מנעתי אותם ב"ה ממכשול".

מספר הגרש"ד, שהוסיף ואמר להגאב"ד, לאחר ששמע את הסיפור הנפלא, שיתכן שזהו הטעם שקורין את הכתובה בקול רם תחת החופה, כדי שכל המשתתפים ישמעו את מי בחרו כעדים לכתובה, ואולי ידע אחד שיש בהם איזו קירבה והם פסולים לעדות, וכך יצילו את החתן והכלה מלחיות בלא כתובה כשרה.

ואני אומר שיש ללמוד מהסיפור הזה את שפלותו וענוותנותו של הגאב"ד, שהלא היו לו את כל האפשרויות להעמיד את הדת על תילה בקול רעש גדול, ולהראות את חזותו ברבים ועל בקיאותו בשו"ע על חשבון אותו רב מסדר קידושין, אך הוא כדרכו בחר בפלך השתיקה, ובחכמתו הרבה סידר ותיקן את המכשול בלא להעליב ולפגוע בכבודו של אותו מסדר קידושין...

ומה מאוד נאה ויאה להסמיך כאן את שאמר הרה"ק רבי יענקעלע מפשעווארסק זי"ע על מו"ר הגאב"ד זצ"ל - שזכה אצלו לחיבה יתירה - בעודנו יושב על כסאות למשפט כדיין בבד"ץ בעיר אנטווערפן, היה זה בעת שרבי יענקעלע זי"ע מסר שיעור בפרקי אבות, והזכיר את המאמר חז"ל הידוע (מס' עירובין דף י"ג ע"ב) "כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו", נענה ואמר "כל הבורח מן הכבוד" - מיינט מען דעם דיין [הכוונה להדיין] רבי טוביה ווייס", והמשיך ואמר "הכבוד רודף

רבי חיים יוסף גולדברג זצ"ל היה תלמיד חכם גדול, יגע בתורה, וגם חילק סכומים עצומים לצדקה, אבל היה נראה כאדם פשוט. לבש בגדים פשוטים ונסע במכונית ישנה. לאור ההיכרות שלי איתו אני יכול להגדירו כאחד מגדולי אנשי החסד בעולם! בניו סיפרו לי, שכששכב חולה וחלוש, הוא ביקש מה' יתברך שיעזור לו לעשות חסד עצום, שאף פעם בחיים לא הצליח עדיין לעשות. הקב"ה שמע את תפילתו, והגיע אליו עשיר מופלג...

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על גדולי אנשי החסד

"צדק צדק תרדף" (דברים ט"ז, כ')

בפסוק זה יש ציווי לדיין על עשיית צדק במשפט, וגם ציווי לכל אדם ואדם להרבות צדקה וחסד בעולם. האדמו"ר הקדוש רבי חיים מצאנז זצ"ל נודע כגאון מופלג ופוסק, וחיבר ספרים חשובים. הוא מכונה על שם ספרו 'דברי חיים'. פעם התארח בביתו של גבאי צדקה, ואמר לבעל הבית: "מרגיש אני ריח גן עדן בביתו של מר. האם יכול אני לבדק מהיכן ריח זה מגיע?"

אמר לו בעל הבית: "בכבוד רב, כל הבית לרשות רבנו". התהלך הרבי כה וכה, עבר מחדר לחדר ומפינה לפינה, עד שעצר ליד ארון אחד, ואמר: "מכאן מגיע אותו ריח גן עדן. האם תוכל לפתוח את הארון, כדי שאראה מה מקורו של הריח הנפלא?" החווירו פניו של בעל הבית, ובושה גדולה אפפה אותו. פתח את הארון, וגלימה של כומר נגלתה לעיני האדמו"ר.

גלימה של כומר בביתו של יהודי ירא שמים?

"אספר לרבי, כיצד הגיעה אלי גלימה זו", אמר בעל הבית, ודמעות זלגו מעיניו. "יום אחד הגיע אלי אדם עני, והתחנן שאעזור לו מאחר ועומדים להשליכו מהבית אל הרחוב. קופת הצדקה היתה ריקה, אך לא יכולתי להשיב פניו ריקם. הלכתי לאסף בבתים, דפקתי על הדלתות, והתחננתי בפני יהודים רחמנים שיעזרו. נתנו לי חמש פרוטות בבית אחד, ועשר פרוטות בבית אחר, ולאחר שעה ארוכה יכולתי לנשום לרווחה ולתת ליהודי העני את הסכום הדרוש לו.

זמן קצר לאחר מכן הגיעה אלמנה, וביקשה בתחנונים מעט כסף לקנות מזון ליתומים האומללים. יצאתי ועברתי שוב בין הבתים. לא כל-כך שמחו לראותי שוב.

"עוד פעם אתה בא?"

"ומה אעשה? אי אפשר לתת לילדים אומללים להישאר רעבים.

אנא, תרמו בעין יפה וביד נדיבה".

ושוב התאמצו יהודים יקרים, ותרמו מהמעט אשר היה להם. רק סיימתי את הסיבוב השני, הגיע סיבוב שלישי. באו שני תלמידי חכמים ואמרו בהתרגשות רבה: "למען ה', עזור לנו בפידיון שבויים! יהודי אחד נתפס על ידי הגויים על לא עוול בכפו, ואם לא נפדה אותו מידיהם יהרגו אותו בייסורים קשים, רחמנא ליצלן!" מניין אשיג עתה כסף למטרה החשובה הזאת? הרי כבר דפקתי פעמים על כל הדלתות, וכבר בקשתי והתחננתי. יהודים כבר נתנו מעבר ליכולתם, ומה אעשה עכשיו? ניסיתי בכל זאת לדפוק על דלתות, ולא פתחו. עברתי ליד בית מרזח, וראיתי אורות דולקים, ואינשי דלא מעלי יושבים בחבורות, שותים ומשחקים בקלפים. פתאום עלה במוחי רעיון מוזר. החלטתי לבקש מאותם פורקי על, משחקני הקלפים השיכורים, צדקה לפידיון שבויים. כל העיניים הופנו אלי בתדהמה כשנכנסתי לבית המרזח, והתדהמה גברה כשדפקתי על אחד השולחנות.

"חיינו של אדם בסכנה", הכרזתי. "יהודי שבוי בידי הגויים, ואם לא יצליחו לפדות אותו - יהרגוהו. אנא, תנו בעין יפה לפידיון שבויים זה!".

"מהו הסכום החסר?", שאלו יושבי בית המרוח.

אמרתי להם את הסכום.

"אנחנו מוכנים לתרום את כל הסכום", הכריז אחד בשם כולם, "אבל בתנאי שתמלא משימה מסוימת".

"ומה אותה משימה?"

"יש פה גלימה של כומר. אנחנו נלביש אותך בגלימה, ואתה תעבור בין הבתים ותדפוק על הדלתות בלבוש של הכומר. אנחנו נבוא אחריך, ונצפה במחזה המעניין".

לבוא בלבוש של כומר?! ביזיון שאין כדוגמתו! כל אנשי העיירה יחשבו שיצאתי מדעתי.

אך קבלתי את הדבר על עצמי, על אף הקושי הנורא. עברתי בכל בתי העיירה, כשאני לבוש ככומר, וספגתי בשתיקה את מבטי הבוז והתמיהה של כל יהודי העיירה.

יושבי בית המרוח קיימו את חלקם בהסכם. הם נתנו את הסכום הדרוש לפידיון שבויים, ואת הגלימה השאירו אצלי. החלטתי להשאירה לזיכרון על מצוות צדקה שקיימתי במסירות נפש גדולה.

רבי חיים יוסף גולדברג זצ"ל היה תלמיד חכם גדול, יגע בתורה, וגם חילק סכומים עצומים לצדקה, אבל היה נראה כאדם פשוט, לבש בגדים פשוטים ונסע במכונית ישנה. לאור ההיכרות שלי איתו אני יכול להגדירו כאחד מגדולי אנשי החסד בעולם!

בחורים מהישיבה התחתנו, ולא היה להם כלום. הוא היה נכנס לביתם, רואה מה חסר ואומר: "אין לך מכונית כביסה? לך לחנות, תגיד ששלחתי אותך, ויתנו לך מכונית על חשבונך".

לאחר אמר: "אין לך מקרר? תקבל מקרר חדש".

"אין לך ספות? אני קונה לך".

תמיד הייתי משתומם מהאדם הזה, כזאת גדלות של חסד!

יש אינספור סיפורים על החסד שלו.

פעם 'עמידר' רצו למכור דירות באופקים ובירוחם במחירים מוזלים מאוד, מחמת מלאי הדירות הגדול. למשל, דירה ששווה מאה עשרים אלף דולר, הציעו למכירה בשבעים אלף דולר. אך היה להם תנאי: שהתשלום יהיה דווקא במזומן, לא באמצעות משכנתא.

רבי חיים גולדברג עזר לכל אברך שרצה להתגורר שם, להשיג את הסכום הנחוץ. "כמה יש לך? חמישים אלף? תקנה, ואני אוסיף את החסר". לאברך אחד היו רק עשרת אלפים שקלים, ורבי חיים נתן לו את כל הסכום החסר!!

לפני כמה שנים חלה רבי חיים לא עלינו, אבל המשיך לעשות חסד כמו שעשה בהיותו בריא, ולא זו בלבד אלא שהתאמץ ועשה פי כמה וכמה ממה שהיה עושה לפני כן.

הלכתי לבקרו. הוא שכב חלש מאד, בקושי דבר, אבל אמר שכל הסיבה שהוא רוצה להמשיך לחיות היא כדי לעשות עוד חסדים בעולם... חסדים עצומים שאין כדוגמתם.

בניו סיפרו לי שבערב פסח, כששכב חולה וחלוש, הוא ביקש מה יתברך שיעזור לו לעשות חסד עצום, שאף פעם בחיים לא הצליח עדין לעשות.

הקב"ה שמע את תפילתו.

היה אדם אחד, עשיר מופלג, שהיה לו סכום כסף גדול בשווייץ. הוא הוכרח לחלק את הכסף, כדי שהממשלה לא תיקח לו זאת, והעדיף כמובן, לתת את הכסף לרבי חיים, עבור מעשי הצדקה שלו.

בכמה כסף מדובר? ספרו לי הבנים שהוא חילק עשרים וחמישה מיליון דולר בין אלף משפחות נצרכות ביותר, לכל אחת נתן עשרים וחמשה אלף דולר!

לא נקלט בשכל. איך אדם יכול לזכות לעשות חסד כזה?

סיפר לי אחד האברכים שנולדה לו בת, ולא היה לו כסף לקנות מיטה.

ביום הפורים נכנס אליו רבי חיים. "פורים שמח, מה נשמע? מה חסר לכם?"

אמר לו האברך: "ברוך ה', לא חסר לי כלום!".

אבל רבי חיים לא ויתר. "אולי בכל אופן אתם צריכים איזשהו דבר?"

אמר לו: "נולדה לנו בת, ולא קנינו לה מיטה. היא ישנה בעגלה".

אמר רבי חיים: "אין בעיה, ביום ראשון יבוא נגר וייקח את המיידות. תוך כמה ימים יביא לכם בעז"ה מיטה".

אחרי פורים בא הנגר ומדד, והביא את המיטה הטובה ביותר שאפשר להשיג.

אי אפשר לתפוס בשכל את גדלות החסד של האדם הזה. לא נתפס! אנשים היו אומרים לי: "איך הוא ידע לבוא ולעזור לי בדיוק כשהייתי צריך את העזרה? בדיוק כשלא יכולתי להסתדר בשום אופן, פתאום הוא הגיע וסידר לי את העניינים".

לא היה לו כסף משל עצמו, הוא היה מתרים בני משפחה וקרובים בארצות הברית, אבל גם באמצעותם לא ניתן היה להשיג את הסכומים העצומים שנצרכו לו לצורך החסדים שעשה.

מהיכן, אם כן, היה הכסף?

אנשים רבים שראו את הנהגת החסד המופלאה שלו, שמחו לתת לו מכספם, כדי שיהיו שותפים בחסד. הרבה מאד אנשים העריכו אותו ונתנו בו אמון. בהתחלה התחקו אחריו, בדקו וראו כי טוב, ואז הביאו לו כסף לצורך החסד. בהמשך הוא כבר היה מתקשר אליהם ואומר: "פלוגי אלמוני זקוק בדחיפות לעשרים וחמישה אלף דולר", והיו שולחים לו.

על ידי החסדים האלה היה גם מחזיר בתשובה משפחות שלמות! עם ישראל זקוק שימצאו בתוכם אנשים בעלי לב, שיבינו שבלי החסד אין העולם יכול להתקיים, וכפי שנאמר: "עולם חסד יבנה".

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'משכנני')

בחודש אלול תש"ל נכנס לחדרו של רבינו אחד מתלמידי הישיבה, הבחור פנחס טואל, ואמר שהוא נוסע לארה"ב ומעוניין הוא בברכת הדרך. לפליאתו העצומה ארע דבר שלא נשמע כמותו, רבינו ביקש בנחרצות שלא לנסוע באותו יום, הבחור היה מופתע מאד, הוא הסביר שיפסיד את הכרטיס שעולה הרבה, אך רבינו בשלו: "אל תיסע!", והוא כמובן ציית. כעבור יממה התברר שהמטוס נחטף לירדן, כאשר בתוכו היה הגאון רבי יצחק הוטנר זיע"א

דבר ד' בפיו של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

"וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו" (דברים י"ח, י"ח)

הרמח"ל (מסילת ישרים פ"ט) מביא את התנא דבי אליהו (פ"ד): "כל חכם מישאל שיש בו דברי תורה לאמיתו, ומתאנה על כבודו של הקב"ה ועל כבודם של ישראל כל ימיו, ומתאווה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש, זוכה לרוח הקודש בדבריו..."

רבים מספרים איך ראו עין בעין כי דבר השם בפיו, בסייעתא דשמיא מיוחדת לענות בדיוק כפי המציאות שהיתה, גם כשלא ידע בכלל מהענין לפרטיו. אחד מרבני הישיבה שליט"א היה מרביץ תורה בגיל צעיר מאד במשך תקופה, ואז החליט בעצה אחת עם רבו לחזור לכולל. הוא ביקש להתקבל לכולל של ישיבת 'תורה אור' והתקבל מבלי שסיפר להם על עברו, ועל הסיבה והנסיבות שהביאוהו להחלטה להיכנס לכולל.

מיד לאחר שנתקבל, נכנס לרבינו וביקש את ברכתו. רבינו לא הכירו ולא ידע מכל הענין, פנה אליו ואמר לו את המשפט הבא: "יש שסבורים בטעות שהרבצת תורה זה רק באמירת שיעור וכד', האמת היא שבכל לימוד בבית מדרש יש בחינה של הרבצת תורה, אם לומדים בשקידה ולומדים ממנו, ואם שואלים אותו שאלות - זה עצמו הרבצת תורה".

ההרגשה הכללית של מי שהסתובב במחיצתו היתה, שהוא שמור ומכוון בהשגחה מיוחדת, והקב"ה שומר פתחי פיו מרוב דבקותו ושקידתו. מאות אנשים שמספרים שנכנסו לשאול, ולפני שפתחו פיהם להציג את שאלתם ענה על השאלה כאילו נשאל כבר. אברך שלח את גיסו לשאול את רבינו שנולד לו בן, והוא מתלבט האם לקרא לו 'יהושע' או שם אחר, וביאר את נימוקיו. השליח ניגש לרבינו והחל לומר שגיסו שלחו להתיעץ על שם, ובטרם התחיל את שאלתו, הקדים רבינו ושאל: "מה רע בשם יהושע? זה שם יפה!", ויהי לפלא!

אברך אחר ניגש וסיפר שנולדה לו בת לאחר כמה ילדים, ואינו יודע

כיצד לנהוג, שכן אשתו מעוניינת בשם מסויים ואילו אמו בקשה ממנו לקרוא בשם אחר. אמר לו רבינו: "אמור לאמך שיהיו לך עוד הרבה בנות, ובעז"ה תוכל לקרא כרצונה". אותו אברך זכה לאחר אותה בת לחמש בנות...

"מקומך בארץ ישראל"

בביקוריו בארה"ב הגיעו רבים לקבל עצה וברכה. פעם אמר רבינו לאחד מאלו שבא לקבל את ברכתו, שעליו לעלות לארץ ישראל. הלה התפלל וטען שיש לו קהילה כאן ואיך יעזבם וישאירם, כמו כן הביע פליאה מהיכן יתפרנס בארץ. רבינו לא קיבל זאת, ולמרבה הפלא שלא כהרגלו עמד על דעתו ואמר לו שוב את דברו. הלה סבר וקיבל והחל לעשות הכנות לעליה. חודש לפני שעלה בפועל, ניגש אליו ברחוב יהודי ניצול שואה, ואמר לו שברצונו להקים קהילה בארץ ישראל, והכין סכום כסף גדול שיעמוד לעניין זה, ושאל אולי הוא מסכים להוציא את חלומו לפועל. כך הווה. אותו יהודי פתח קהילה ובסייעתא דשמיא הוא פועל גדולות ונצורות, ומצליח בה מאד.

"חמין במוצאי שבת מלוגמא"

באותו רגע נשא את רגליו וברח...

בחדשי חייו האחרונים מיעט לצאת מביתו, ואף לישיבה כמעט ולא הלך, ולכן לאחר שסיים שמו"ע היה שואל את המושב"ק: "אשרי או תחנון?" דהיינו האם יש לו סנדקאות או שהיום אחד מהימים שלא אומרים תחנון ואז המשיך. יום אחד אומר לו המושב"ק לומר תחנון והוא מתחיל 'אשרי', חוזר המושב"ק ואומר לו בקול 'תחנון', אך מסיבה לא מובנת רבינו ממשיך לומר פסוקי מזמור 'אשרי' בקול. לאחר התפילה מצלצל הטלפון, על הקו יהודי ומבקש בגמגום מה ובאי נעימות, שהוא אמור היה לערוך ברית בעוד שעה אצל הגרי"ש אלישיב, אלא שהגרי"ש אושפז לפתע בבית החולים, ושאלתו האם שייך לכבד את רבינו בסנדקאות? רבינו נשאל וענה מיד שכן. אז הובן פשר הדילוג על תפילת תחנון...

"ונהנין ממנו עצה ותושיה"

רגישותו לדבר שבקדושה הגיעה לידי ביטוי בהנהגות שונות, למשל השתדל שלא למכור חפצים ששימשו את הישיבה לגויים. פעם עמד למכירה רכב של הישיבה, וסיפרו לרבינו שהשיגו קונה גוי במחיר טוב, רבינו התפלל: רכב ששימש את הישיבה ימכר לגוי? וסירב ואמר לחפש יהודי ועדיף שומר תורה ומצוות.

כאמור, רבים מהנהגות הקדושה והפרישות עשה בצניעות, ונזהר להסתיר אותם ובחיצוניותו לא ראו מאומה. פעם ביקר אצלו ראש ישיבת מיר, הגאון רבי נתן צבי פינקל, וכשיצא ממנו התפעל ואמר: "הוא כזה ענק, מאידך, הוא מתנהג כל כך נורמלי..."

"והריחו ביראת השם"

היה לרבינו חוש ריח רוחני מופלא, שלא יכול היה לסבול דברים טמאים. תלמידו רבי זלמן פנחס שטולצנברג מספר, שהיה עוקב אחריו בעת שכינה כמשגיח בישיבת 'חפץ חיים' ששכנה בשכונת וויליסבורג, וכשהיה מגיע משכונת מגוריו באיסט סייד, היתה דרכו ללכת בצד מסוים של הכביש, וכשהיה מתקרב לבית תפלתם היה חוצה את הכביש לצד השני, ורק כשעבר את אותו מקום שב למסלול הליכתו הקבוע.

זה היה גם חלק גדול מהסיבה, שבגינה החליט לעקור מארה"ב ולעלות לארץ ישראל עם בני הישיבה שהקים, למרות כל הקשיים שהיו כרוכים בכך. כמובן שהמניע העיקרי היה מצוות 'שוב ארץ ישראל', אך הוא דיבר הרבה עם הבחורים על אווירת הקדושה שבארץ ישראל ובפרט בירושלים, פלטרין של מלך.

אחד הבחורים שאלו: וכי בארץ ישראל אין רחובות ואזורים טמאים? ענה לו רבינו: "אסביר לך את ההבדל: כשאדם מתגורר בחוץ לארץ ונקלע לרחוב כזה, הוא מרגיש מיד 'מה אני עושה במקום כזה, הרי אני יהודי וזו תרבות הגוים המשוקצת לנו', ואילו בארץ ישראל מרגיש יהודי 'מה עושה פה טומאה', שהרי כל יהודי יודע שארץ ישראל היא בית השם, וירושלים היא פלטרין של מלך".

(מתוך הספר 'מגדלתו ומרוממותו')

רבינו רגיל היה לשתות במוצאי שבת כוס משקה חם, משום אמרם ז"ל (שבת קט): "חמין במוצאי שבת מלוגמא". לפני שהיה שותה, היה אומר שלש פעמים את לשון הגמ': "חמין במוצאי שבת מלוגמא". מספר רבי נתנאל סיבוני, שבתקופת לימודו בישיבה היה אחראי להביא לרבינו כוס שתיה זה. היה לו קומקום חשמלי והיה מחמם מים ומכניסו למקום מושבו של רבינו בבית המדרש. שבוע אחד אירע שלא מוצא את הקומקום, ולכן נכנס למטבח הישיבה והביא משם מים רותחים והכניסם לבית המדרש כדרכו.

לפליאתו, מיד כשהגיע לרבינו אמר לו: "זה לא חדש, זה לא חדש". בתחילה לא הבין למה רבינו מתכוון, רבינו הסביר לו שברצונו לשתות מים שהוחמו דווקא במוצ"ש, ולא שהורתחו קודם שבת. הלך רבי נתנאל והשיג קומקום מים והרתיח בו את כוס הקפה לרבינו. כשהביאו שאל מה הענין במים שהוחמו במוצאי שבת, והסביר לו שסגולתם היא דווקא כשהוחמו במוצאי שבת כמבואר במהרש"א (שם), שכל סגולת הרפואה בזה היא דווקא בדבר חדש שנתחמם לאחר השבת, שהרי כל השבת היה אסור בו.

רבינו הסביר כל הענין היטב, אך לא הסביר מהיכן ידע איך ומתי התחממו המים...

לשם מה היה זקוק לפספורט התלמיד?

בחודש אלול תש"ל נכנס לחדרו של רבינו אחד מתלמידי הישיבה, הבחור פנחס טואל (לימים בדטרויט), ואמר שהיות והוא נוסע היום לארה"ב מעוניין הוא בברכת הדרך. לפליאתו העצומה אירע דבר שלא נשמע כמותו: רבינו בקש בנחרצות שלא לנסוע באותו יום. הבחור היה מופתע מאד, הוא הסביר שיפסיד את הכרטיס שעולה הרבה, אך רבינו בשלו: אל תיסע! והוא כמובן ציית. כעבור יומה התברר שהמטוס נחטף לירדן, כאשר בתוכו היה הגאון רבי יצחק הוטנר זיע"א, בתו וחתנו שליט"א. שבוע ימים הוחזקו במטוס במדבר ירדן, ולאחר מכן הועברו למקום סתר לעוד שבועיים בתנאי מצוקה של רעב וצמאון, והיו מוקפים ביריות ופחד מלחמה מכל הצדדים.

"תאמר לו שאין לו ארבע כנפות"

רבינו הקפיד שלא יבואו זרים לאסוף כסף בישיבה באמצע הסדר, שלא לבטל תורה. בשנים צעירות יותר היה ניגש בעצמו לומר לאלו שאוספים לא להכנס להיכל בית המדרש. היה אחד שהיה רגיל לבא ולא מיהר לצאת, פעם כשהגיע הורה רבינו לאחד מבני הישיבה לגשת אליו, ולומר לו שראש הישיבה מבקש שלא יאסוף בבית המדרש. שאל הבחור ואם ישאלני הלא מדוע, מה אענה לו? ענה לי רבינו במפתיע, "תאמר לו שאין לו ארבע כנפות".

הלך הבחור וביקש ממנו בשם ראה"י לצאת מבית המדרש, אותו אחד לא ויתר ושאל מה זה ועל מה זה? אמר לו הבחור מה שהורה לו ראה"י לומר. הלה בא לקראת ראה"י ואמר לו, למה נראה לרב שאין לי ציצית? אמר לו רבינו, אדרבה, תראה לי את פתילות הציצית,

היה זה בשמחת תורה. סטפן היל, שחקן ידוע, נתקע עם מכוניתו בסקווער. עד שיגיע רכב החילוץ הוא הלך לראות "מה קורה שם", בבית המדרש של סקווער. היה זה באמצע ההקפות. האדמו"ר עמד בתווך ורקד עם כמה זקנים, וכל החסידים רקדו מסביב. השירה והריקודים היו בכזו התלהבות, עד שהשחקן לא יכול היה להסיר מהם את מבטו. כשהסתיימה ההקפה גמלה בלבו החלטה: "אני נשאר כאן!"

הגה"צ רבי אריה שכתור זצ"ל על זהירות מרוחות והשפעות זרות

"וְלֹא יִרְפָּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ" (דברים י"ז, י"ז)

מספרת הגמרא (שבת נו ע"ב): "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, הכניסה לו אלף מיני זמר, ואמרה לו: כך עושים לעבודה זרה פלונית, וכך עושים לעבודה זרה פלונית, ולא מיחה בה". ויש להבין, מדוע באמת שלמה לא מיחה בה? והתשובה: בת פרעה היתה צדקת. היא התלבשה בצניעות, כיאה וכנאה לרבנית דגולה, אשת הרב הגדול, הדיין המופלג, החכם מכל אדם, שלמה המלך. את מיני הזמר היא הכניסה בדלת האחורית... היא הליבישה אותם על פסוקים מהתורה, על פסוקים מספר תהלים, ושרה אותם כביכול לשם שמים - להכניס קצת שמחה הביתה...

שמחות יהודיות בעבר

להשתנות, כשרואים שמחה כזו של מצוה! זה משפיע, זה גורם לכל אדם לשאוף להיות בעצמו חלק מאותה תורה שזקני העם רוקדים לכבודה עד כלות הנפש.

מעשה נוסף היה עם קבוצת ישראלים שטיילה בויליאמסבורג בשמחת תורה. הם עברו ליד בית כנסת ושמעו את השירה והריקודים שבקעו מתוכם. הם החליטו להיכנס פנימה ולראות מקרוב מה קורה שם. בכניסה התברר להם שעליהם להיפרד: הגברים לעזרת גברים, והנשים לעזרת נשים. לאחר התבוננות של כמה רגעים, התחילו חלק מהנשים לבכות בלי הפוגה...

"מה ראיתן? מה ריגש אתכן כל כך?", שאלו אותן.

"הביחד", השיבו.

"מה ביחד?"

"ביחד: סבא, אבא ובן", הסבירו. "שלושה דורות משלבים ידים זה עם זה, ורוקדים ושמחים בזאת התלהבות וקדושה - אין עוד איחוד כזה בשום מקום בעולם!". יחד שבטי ישראל.

כשרואים שמחת יהודית אמיתית - השירה והניגונים חודרים אל תוך הנשמה. כששרים שירי דבקות כמו: "צמאה לך נפשי כמה לך בשירי", או "צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי" - לא פלא שגם חילונים לא מעיזים לשבת בשמחות כאלו ללא כיפה על ראשם.

פעם, בעבר הלא כל כך רחוק, היו אנשים חילונים שחזרו בתשובה רק מלראות חתונה של קרוב משפחתם שחזר בתשובה.

היה זה בשמחת תורה. סטפן היל, שחקן ידוע, נתקע עם מכוניתו בסקווער. במכונית היו גם אשתו ושני ילדיו. עד שיגיע רכב החילוץ הוא הלך לראות "מה קורה שם", בבית המדרש של סקווער.

היה זה באמצע ההקפות. האדמו"ר עמד בתווך ורקד עם כמה זקנים, וכל החסידים רקדו מסביב. השירה והריקודים היו בכזו להט, בכזו התלהבות, עד שהשחקן לא יכול היה להסיר מהם את מבטו. כשהסתיימה ההקפה גמלה בלבו החלטה: "אני נשאר כאן!", לאשתו אמר בצורה הברורה ביותר: "אם אינך חוזרת בתשובה ביחד איתי, את יכולה לקחת איתך את הילדים וללכת. אני נשאר כאן!".

הוא עזב את הכל: את הקריירה שלו, את החברה שלו, והתיישב ללמוד. לימים התחתן עם בתו של הרב שינקר מבולטימור והקים דור ישרים לתפארת. כעבור זמן, גם ילדיו מאשתו הראשונה חזרו בתשובה.

וכל זה, כאמור, בזכות ההסתכלות על החסידים ואנשי המעשה הרוקדים ריקוד של מצוה! בלתי אפשרי להישאר אדיש, ולא

אספר שני סיפורים נפלאים, שסיפר הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משגיח ישיבת קמניץ, המבטאים את גודל זהירותם וישרותם של גדולי ישראל בדיני ממונות, וכיצד לא נתנו לעצמם שום הקלה או עיגול פינות חלילה בתחום זה

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

הכפתור שנמצא תחת הספה בביתו של הרב מברסק אספר שני סיפורים נפלאים, שסיפר הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משגיח ישיבת קמניץ, המבטאים את גודל זהירותם וישרותם של גדולי ישראל בדיני ממונות, וכיצד לא נתנו לעצמם שום הקלה או עיגול פינות חלילה בתחום זה: בצעירותו, היתה לו לרבי משה אהרן קביעות להתפלל מידי ליל שבת במניינו של מרן הרב מברסק, הגרי"ז הלוי סולוביצ'יק זצ"ל בביתו. הוא תיאר כי היו פעמים בהם הרב חש בטוב, ואז ישב בחוץ במרפסת בזמן שלפני התפילה, וכל בני המניין נאותו לאורו - אם בחידושי תורה, ואם במעשים מופלאים ועובדות מגדולי הדורות. אך היו גם פעמים בהם הרגיש הרב פחות טוב, ואז ישב בחדרו ולמד עם בניו, כשכל החבורה ממתנה בחדר בו היו אוכלים, ובהגיע זמן התפילה נכנסו כולם פנימה ועמדו להתפלל.

פעם אחת אירע שהרב ישב בחדרו ולמד עם בנו הגדול, הגאון רבי יוסף דוב זצ"ל, ובעוד הציבור כולו עומד בחוץ במטבח, נכנס פתאום הרב וכולם קמו ממקומם. הרב הביט כה וכה ופנה אל יהודי בשם רבי אהרן דוד מלאכי זצ"ל, ששימש בדרך כלל כבעל התפילה הקבוע בתפילת ליל שבת: "רבי אהרן דוד, תבואו אליי במוצאי שבת לקחת ממני את הכפתור שלכם שנמצא מתחת לספה. עכשיו אתם לא יכולים לקחת אותו כי זה מוקצה לדעת כמה פוסקים (ראה משנה

כך כותבים חז"ל במדרש בתחילת הפרשה (דברים רבה פרשה ה, ו): "דבר אחר, שופטים ושוטרים - אמר רבי לוי, למה הדבר דומה? למלך שהיו לו בנים הרבה, והיה אוהב את הקטן יותר מכולן; והיה לו פרדס אחד והיה אוהבו יותר מכל מה שהיה לו. אמר המלך, נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי, לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני. כך אמר הקדוש ברוך הוא: מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא לישראל, שנאמר 'כי נער ישראל ואוהבהו'. מכל מה שבראתי, איני אוהב אלא את הדין, שנאמר 'כי אני השם אוהב משפט'. אמר הקדוש ברוך הוא, נותן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב".

למדים אנו מזה שאין ציווי העמדת השוטרים והדיינים רק כלי לאכיפת החוק והסדר, כפי שהוא אצל אומות העולם; אלא המדובר הוא באות נפלא לאהבתו של הקדוש ברוך הוא, שנתן את סוד המשפט לבניו אהוביו.

ההבנה בכך היא, שבזה גופא טמון ההבדל; אצל הגויים המשפט הוא הכרח גרידא, תקנות שחברה מתפקדת חייבת לתקן. אבל אצל העם היהודי הדין הוא חלק בלתי נפרד מהיותו העם הנבחר, בנים אהובים לבורא יתברך, ומכיון שכך הרי שאנו מתייחסים בחרדת קודש עצומה ונוראה לכל הנושא הזה של דיני ממונות, וזאת לא כי אנו רוצים חברה מתוקנת והוגנת, אלא כי זהו רצון הבורא יתברך! כי רק כך נחשבים אנו לעם!

בהמשך דברי חז"ל אלו כתוב הענין המרעיש הבא: "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה. מניין? שנאמר ויגבה השם צבאות במשפט".

מסבירים מפרשי המדרש כך: בזמן שבו כאן למטה אין הדין מתנהל כראוי, ונמצא איזה עני או מדוכא שהמשפט מוטה נגדו, הרי מוכרח הקדוש ברוך הוא כביכול לרדת למטה לארץ כדי להצדיק את הדין, לשמוע זעקת הדל ולמנוע עוול. אבל אם הדיינים הגונים וישרים, והמשפט מתנהל על פי התורה, הרי שהבורא יתברך 'משוחרר' כביכול מהדאגה לנדכאי הארץ שלמטה, והוא נשאר ברקיע ועל ידי כך הוא מתגבה...

בוודאי עמקו סודות הדבר, ואנו רק נפיק בינה ולקח מרוממות הענין - כמה חשוב הנושא של דיני ממונות, עד שבידינו, כאן בעולם השפל, לגרום לרוממות שמו יתברך בעולמות שאין לנו כלל השגה בהם!

כל אחד אחר היה מתעטף בינתיים בטלית של המחליף, ומברר את הענין מאוחר יותר, שכן ההלכה מתירה להשתמש באופן זמני בטלית של מישהו אחר. אבל רבי משה לא רצה בשום אופן להסתמך על 'היתרים'

הכפתור. ועוד כהנה וכהנה סיפורים מדהימים.

שמעתי מאבי מורי זצ"ל, כי כאשר בא המשגיח הגאון הצדיק רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל לשמש כמשגיח בשיבת פוניבז', ובאו תלמידיו מגייטסעדה וביקשו לשוחח עימו בלימוד, המשגיח סירב כשנימוקו בפיו: "אם אדבר איתכם בלימוד, עלול אני להיכשל בגזל! מכיון שנשכרתי על ידי הישיבה לתפקיד אמירת השיחות, הרי שמחוייב אני להקדיש את כל מחשבותי אך ורק למטרה זו!"...

ועוד סיפר אודות הרב דסלר - תלמידו המובהק הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, רבה הנערץ של 'רמת השרון', כי פעם אחת ביום חורפי וגשום עמד הרב דסלר בתחנת האוטובוס ברחוב רבי עקיבא בבני-ברק, והמתין לבואו של האוטובוס קו 54. לפתע עבר רכב מסחרי סמוך לתחנה, והנהג שהיה תלמידו של הרב דסלר בעבר, קרא לו מתוכו לעלות לרכב והוא יקח אותו למחוז חפצו.

הרב דסלר שאלו: "הרכב שלך?", והנהג השיב: "לא שלי, אבל אני סוכן של מפעל שמחלק את התוצרת שלו לחנויות". שוב שאל הרב: "והאם התנית מפורשות עם בעל המפעל שתוכל להסיע ברכב גם אנשים זרים?", והנהג משיב בחיוך ובביטחון: "אמנם לא התניתי תנאי כזה עם בעל המפעל, אולם בטוחני שהוא מסכים בחפץ לב שאני אעלה לרכב את מי שאראה לנכון".

לאחר שוידא שוב שהנהג בטוח בדבריו, הרב דסלר השתכנע, והתחיל לצעוד אל מדרגות הרכב. כמעט עלה, ופתאום עצר. הוא הרזה עמוקות והחליט לחזור שוב לתחנה, ולהמתין בה בקור ובגשם...

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

ברורה סימן ש"ח סקל"ה) אבל במוצאי שבת תוכלו לבוא ולקחת"...
"על איזה כפתור הרב מדבר?", שאל רבי אהרן דוד בתמיהה, והרב השיב בפשטות: "ראיתי מבעד לחלון כיצד הבן שלכם מוצא ברחוב את הכפתור הזה, גוחן להרימו ולאחר מכן משחק בו עם חבריו עד ששכחו כאן מתחת לספה. כיוון שהכפתור ודאי היה הפקר, נמצא שדינו כמציאת קטן שהיא לאביו, וכיון שראיתי כיצד הוא מוצא את המציאה ועכשיו היא נמצאת אצלי מתחת לספה, הרי שנעשיתי 'שומר אבידה' שלכם... איני מחוייב לשמור שלא יארע לכפתור מאומה, ולכן אני מבקש שתבואו לקחת את הכפתור במוצאי שבת"...
דינים שלמים צריך הרב מכאן ומשם, והכל בגלל כפתור. תמה רבי אהרן דוד: "מדוע הרב עושה עסק כה גדול מכפתור?"

אך הרב מבריסק בכלל לא הבין את השאלה: "למה אתם אומרים כך?... זה שלכם, ואני מחוייב להחזיר לכם את זה, אז תבואו לקחת את זה אחרי שבת, כי אני מחוייב לשמור על האבידה..."

הסיפור הזה מבהיל רעיון. אדם צריך לדעת שכל מה שכתוב בש"ס זה למעשה, וצריך לקיים את זה! מי היה מעלה על דעתו את צירוף הדינים הללו מכמה פרקים בש"ס, בשביל דבר כל כך פשוט ערך? אבל אצל הרב מבריסק היה פשוט שדין פרוטה כדין מאה, והוא עם דיני ממונות לא רוצה להסתבך...

ועוד סיפר רבי משה אהרן מזכרון:

אירע פעם בישיבת חברון, שבתפילת מוסף של שבת התפלל ראש הישיבה הגאון רבי משה חברוני זצ"ל במקומו במזרח ללא טלית, אלא עם כובע לראשו, לתמיהת המתפללים. התברר שרבי משה היה צריך לצאת לרגע, פשט את טליתו והניחה בצד, וכשחזר ראה שמאן דהוא נטל בטעות את טליתו.

כל אחד אחר היה מתעטף בינתיים בטלית של המחליף, ומברר את הענין מאוחר יותר, שכן ההלכה מתירה להשתמש באופן זמני בטלית של מישהו אחר. אבל רבי משה לא רצה בשום אופן להסתמך על 'היתרים' המאפשרים לו לקחת את הטלית השניה, ולכן עמד והתפלל ללא טלית...

בספר 'דרך עץ החיים' המשרטט קוים לדמותו של מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, בעל 'אבן האזל', מסופרות כמה עובדות מופלאות על זהירותו המופלגת בדיני ממונות בדקדוק נורא. לדוגמא, כאשר היה מקבל מכתב ובתוכו נמצא מהדק אשר צריך שני גיליונות יחדיו, הקפיד להחזיר את המהדק לשולח.

כמו כן באחת השבתות נגע רבי איסר זלמן בטעות בכפתור שהיה מונח בסטנדר אשר בו השתמש בשעת התפילה. הוא לא ידע למי שייך הכפתור, ורוחו עגמה עליו - איך נגע בכפתור שלא שלו, ובמוצאי שבת ניגש תיכף לגבאי בית הכנסת לברר למי שייך

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

השבת חלפה בנעימים, ולאחר צאתה ממחר הבחור לחדר המדובר, ליטול את פקדונו. החברים החייכנים מרוקנים את ארון הכבסים, ומכניסים את היד פנימה כדי לשלוף את הגרב העמוסה בכסף... אבל היא איננה! לא יכול להיות! כיצד זה קרה?! מי ידע על הון העתק המוטמן כאן? מי גנב אותו? מי פרץ לחדר הפנימיה בישיבה החשובה באין משים לב, ומצא את המחבוא המסתורי ולקח עמו את הכסף?!

כיצד סברא עקומה חילצה הר מזומנים מקרקעית הארון?

סימון: הרב משה אהרן בחורמן צילום: שוקי לרר משמאל: הרב בן ציון פלמן

מודדים לו משמים, כשיהודי דן את חבריו לכף זכות, רואה פעולה של הזולת שיפה נדרשת לחובה, ובוחר לאמץ חשיבה חיובית בזכותו, מתרץ לעצמו תירוצים עד כמה חברו שעשה שלא כהוגן הוא כן בסדר והוא כן זכאי - כך ידונו אותו, שהוא כן בסדר, שהוא כן זכאי...

לא תמיד זה קל. לפעמים אנו רואים חבר, שכן, ידיד, אדם זר או קרוב משפחה, עושה מעשה לא ראוי, אם בבין אדם לחבירו, ואם בבין אדם למקום. כאן המקום בו החשיבה שלנו משנה גורלות והופכת עולמות: כי ככל שנדון אותם לכף זכות, ככל שנהפוך בדעתנו ונמצא נוסחה להגן על אותו פלוני ולחשוב שבעצם הוא כנראה טועה או שוגג, לחוץ או מתוח, יש לו סיבה טובה או כל תירוץ אחר - החשיבה הזו, ההנהגה הזו, תעמוד לנו ביום הדין שידונו אותנו לכף זכות!

זה דורש לזכך את המבט, להסיר את המשקפיים הביקורתיים ולהחליפם בעדשות ורודות וחיוניות. לראות את הזולת בעין טובה, לראות את פעולותיו באופן חיובי, לגבש חשיבה שמגינה על מעשיו של הזולת, שמעוררת כבוד על פעולותיו באשר הן. כן, גם אם ההסבר אותו ניתן לפעולה שאינה ראויה יהיה דחוק ולא הגיוני, עדיין זה עדיף, מועיל, חיובי, נכון, משתלם שבעתיים, כי בחשיבה שדנה לכף זכות - אנו מכריעים גם את עצמנו לכף זכות!

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"שפטים ושטרות תתן לך" (דברים ט"ז, י"ח)

קול השופר כבר נישא בחלל, מעורר לבבות ומפלה נשמות. 'היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו', יזכירו לעצמם כי הנה הגיע חודש אלול, עוד רגע אנו עומדים להתייצב לפני בורא עולם ביום הדין הגדול. כל נפש יהודית זעה גם נעה, מיתרי הלב רוטטים בהמיה, ובחלק מקהילות ישראל כבר פצחו באמירת הסליחות בניגון מעורר ומרגש...

בימים כאלה, כל בר דעת כבר מתחיל להתכונן, להכין את עצמו לרגע בו יעבור לפני בורא עולם, וכל מעשיו יישקלו בפלס וידונו בדקדוק. בעוד פחות מחודש יוכרע הגורל לשנה שלימה קדימה, איך תיראה השנה הבעל"ט מכל הבחינות. מה יהיו ההישגים שלנו, כמה נצליח להתחזק ולהתעלות, מה יהיה מצב הבריאות האישית שלנו, של קרובינו ושל עם ישראל כולו, מה יעלה בגורל ילדינו ואיך תיראה הפרנסה...

אז מה עושים? כיצד נערכים ליום הדין הגדול? כיצד מוודאים שידונו אותנו לזכות, לחיי אושר וטובה? האם יש פעולה, צורת חשיבה או הרגל שנוכל לסגל לעצמנו כבר בימים אלה, ובעזרתם נוכל לצלוח את יום הדין בשלום? האם ישנו כלי יעיל, עורך דין מוצלח או טענה רבת משמעות, שיכריעו את גורלנו לחסד ולרחמים?!

הבשורה היא שכן, ובגדול. הדבר רמוז כבר בפתיחה לפרשת השבוע שלנו, בפסוק הראשון: 'שופטים ושטרות תתן לך בכל שעריך'. את זו דרש הסניגור הגדול, הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע שאין עורך דין טוב כמוהו ליום הדין, וגילה משמעות עמוקה בדברי הפסוק, כדלהלן:

'שופטים ושטרות - תיתן לך'. אתה מכריע. בידך הדבר. כל יהודי מחליט במו ידיו איך ייראה משפטו, כל יהודי קובע במחשבתו ובדיבורו כיצד יתנהל דינו, מה יוכרע בו. את שיחו ושיגו של השופט הגדול - בורא עולם, את צורת התייחסותו למעשיו ולפעולותינו בשנה החולפת, את האופן בו ידון אותנו - אנחנו קובעים בעצמנו.

איך? 'בכל שעריך'. בצורה בה אתה משער את הזולת - כך ישערו אותך, בצורה בה אתה דן את הזולת - כך ידונו אותך. במידה שאדם מודד -

אחים יקרים, יום הדין הולך ומתקרב, כל אחד שואל את עצמו במה למקד מאמץ, על מה לשים את כובד המשקל. הנה לנו גילוי מרומם: הבה נדון לכף זכות! נראה אנשים שאינם נוהגים כראוי, ונחליט בליבנו שאיננו מבינים לליבם, שכנראה יש להם סיבה טובה, שאולי רב היתר להם. הבה נאמץ חשיבה שכולה סניגורית, שרואה כל אדם באופן חיובי, שדנה כל מחזה כאילו הוא בסדר וראוי, הבה נתחבר לתפיסת חיים זו ולקו מחשבה זה!

וככל שנאמץ חשיבה כזו, ככל שנרבה לדון לכף זכות, ככל שהלב והמוח שלנו יהיו חיוביים כלפי הזולת - כך נזכה שבורא עולם ידון אותנו באותו אופן, ידון אותנו לזכות, ידון אותנו לשנה טובה ומתוקה, לכתובה וחתימה טובה, לשנת אושר ושמחה!

המתנה שבהגיון העקום...

היה זה דקות ספורות לפני כניסת השבת, בפנימיה של ישיבת פוניבז' המעטירה בבני ברק. בפרוזדור הארוך התרוצץ חתן מודאג למדי, ולבו בל עמו. הוא הגיע מביתו לפני שעות אחדות, והוריו מסרו לו סכום כסף גדול אותו הוא אמור להעביר לבעל הדירה שנרכשה עבורו. אך הוא לא הספיק להעביר את הכסף לפני שבת, וכעת, דקות לפני כניסת השבת, הוא מחפש מקום ראוי להחביא בו את הכסף, לבל יאבד או ייגנב חלילה. הוא לא חפץ להטמין את המטמון היקר בחדרו, שמא אימי יחשוד שאצל חתן יש סכום כסף, וחלילה יבוא לגנוב אותו. לפיכך, חשב להחביא את הכסף בחדר אחר, והרהר באיזה חדר ישנים בחורים נאמנים ויראי שמים למופת, אשר אין לחשוד בהם כי ימעלו בפיקדון היקר.

לאחר רגע הבזיק במוחו רעיון, הלא ישנו החדר של ה'צדיקים' - בחורים שנודעו בשערים כיראי ה' בתכלית, הלא הוא החדר בו לנים הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל והגאון רבי משה אהרן ברוורמן זצ"ל, זה החדר הנכון להפקידו בו את הכסף!

ממחשבה למעשה, הוא מאיץ את צעדיו אל החדר ששוכנו עסקו בהכנות אחרונות לקראת כניסת השבת, נוקש בדלת ומבקש את טובתם. הם הבינו ללבו, והחלו לדון בזריזות אודות מקום מחבוא ראוי לשמו. לבסוף, הסכימו כי המחבוא הראוי הוא הטמנת הכסף בארון הכביסה, כאשר הארון רוקן על ידם בזריזות שיא, הכסף נארז היטב לתוך גרב גדולה שהתפקעה מערימת המזומנים, הגרב הושלכה אל קרקעית הארון, וחיש קל הבחורים העמיסו ודחקו עליה את כל הכביסה המלוכלכת...

רגוע וטוב לב נפרד הבחור ממיטיביו, ובצעדים קלים עשה את דרכו לתפילת קבלת השבת. סמוך ורגוע הוא כי הכסף בידיים טובות, הן מי יחשוד שבחדרם של הבחורים הצדיקים הללו ישנו מטמון כה יקר, וגם אם יחשוד, ואף אם ייכנס, לבטח לא יחטט בערימת הכבסים, ולבטח לא יגיע לקרקעית וימצא את הגרב העמוסה באוצר היקר שלו...

השבת חלפה בנעימים, ולאחר צאתה ממחר הבחור לחדר המדובר, ליטול את פקדונו. החברים החייכנים מרוקנים את ארון הכבסים, ומכניסים את היד פנימה כדי לשלוף את הגרב העמוסה בכסף...

היא איננה!

לא יכול להיות! כיצד זה קרה? מי ידע על הון העתק המוטמן כאן? מי

גנב אותו? מי פרץ לחדר באין משים לב, מצא את המחבוא המסתורי ולקח עמו את הכסף? שני הבחורים, פלמן וברוורמן, מביטים זה בזה כאינם מאמינים, בעוד הבחור החתן מתאבן על מקומו באלם. איך יכול להיות דבר כזה? מה, גם בתוככי חדר ה'צדיקים' ישנם אנשים כל כך לא ישרים, שלא עמדו בפיתוי?

הם מוסיפים להביט בערימת הכבסים, עוברים בגד בגד. הגרב היקרה איננה! רבונו של עולם, מי גנב את הגרב העמוסה מזומנים?!

בפינת החדר, נבון ונכלם, עמד בחור צעיר שזה מקרוב הגיע לישיבה. הוא היטיב להבין את המשמעות: הוא בחור שקט ומופנם, שרק לפני ימים ספורים הגיע לישיבה ואיש עדיין לא מכיר אותו. הוא היה עד לכל ההתרחשויות בערב שבת, ולבטח - החשד המייד ייפול עליו...

הוא מזהה כי שני הבחורים מתלחשים ביניהם, ובדמיונו הוא מפליג אל הרגע בו יפנו אליו ויתבעו את הכסף. הוא מבין שאין טעם להכחיש, הרי כל בר דעת יאמר מיד שאין סיכוי שהבחורים הנודעים לתהילה הם הגנבים, פשיטא ופשיטא שזה הוא. והוא - צעיר, זר, לא מוכר, מה יענה להם?

הוא החל לדמין מה יקרה כשהדבר ייוודע בישיבה, ובשרו נעשה חידודין חידודין. הרי איש לא יאמין לו, גם אם יישבע שלא נגע בכסף. הרי רק הוא ושני הבחורים האחרים ראו את דבר הטמנת הכסף לפני כניסת השבת, ובהם - איש לא יחשוד. האצבע המאשימה תופנה אליו, ומה יענה ביום התוכחה? - לרגע חשב כי מוטב לו להודות בגניבה שלא ביצע, לשלם את הכסף, ובלבד שהבושות ייחסכו ממנו. ברגע הבא הבין שאין לו כל סיכוי לגייס סכום כסף כזה!

הוא חש אבוד ממש, כשהוא רואה ששני הבחורים עומדים ומתלחשים, ובלבו הוא כבר מתכונן לרגע בו תופנה אליו האשמה. ואז, ראה כי הבחור ברוורמן מסיר את מגבעתו וחליפתו ומפשיל שרוולים, ובעיני רוחו כבר ראה כי כל ההכנה הזו נועדה לעמוד מולו ולתבוע ממנו במפגיע את הכסף...

ואז, למרבה הפתעתו, הבחור פשוט התכופף אל עומק ארון הכביסה, ודחק את ידיו בחרץ צר שבין קרקעית הארון לקיר שמאחור. נראה כי הוא מתאמץ קלות, ולאחר שניה פשטה על פניו נהרה. עוד רגע ארוך כנצח עובר, והנה ידו מחולצת מהארון, והגרב עמוסת המזומנים בתוכה! התברר, כי דחיקת הכבסים בלחץ ובזריזות בערב שבת, מעל הגרב עמוסת המזומנים - דחקה את הגרב לפינת הארון, אל מקום הסדק. הסדק התרחב, הגרב השתחלה פנימה, ואין פלא אפוא שלא נמצאה בקלות...

לימים, נשאלו שני הבחורים לפשר ההתלחשות ביניהם, באותם רגעים אפופי מתח ודאגה. הסתבר, שכאשר הגרב לא נמצאה, והחשד על הבחור הפך למוחשי וקרוב, פנה הרב פלמן לרעהו ואמר לו: 'הידעת, כי בספר 'חפץ חיים' מובא, מה הסיבה שבורא עולם ברא את האדם באופן ששכלו יכול לחשוב גם סברות עקומות? הרי היה הרבה יותר נכון ונבון לכאורה, לו היינו נבראים באופן שמוחנו אינו יכול לחשוב סברות עקומות כלל, הלא כן?'

הרב ברוורמן הנהן בראשו והמתין לתשובה. ואז הרב פלמן השיב: 'זהו, ה'חפץ חיים' אומר שהיכולת לחשוב בצורה עקומה, היא כדי שברגע

לפיכך, החליט הבחור לעמוד, ולתת את מקום הישיבה לנכה הניצב על הקביים. בתחילה הנכה סירב בנימוס, אולם לבסוף הם הסכימו כי הנכה יעניק את קביו לחולה הסוכרת - כדי להיטיב את עמידתו, בעוד הנכה יוכל לשבת בנחת על מקומו...

חלפה עוד דקה או שתיים, ושוב הגיע האוטובוס לתחנה. אדם נמרץ ו'מתקן עולם' עלה, ומה הוא רואה לחרדתו? - אדם עומד ונשען על שני קביים, בעוד במושב הראשון, לנגד עיניו, יושב לו אדם מחוייך בשלווה ורוגע... 'הלו, מה זה פה?' - נזף הלה בגרון נחר, 'האינך רואה כי ניצב כאן אדם נכה? מדוע אינך קם ומפנה את מקומך?!'

את הסיפור שמענו מפי יהודי שהיה עד לו, והיה שותף לחיוך שהשתרר על פני כל יושבי האוטובוס לנוכח הנעשה בו... מראשית, נזפו באדם הלא נכון, באדם שישב ברוגע ולא פינה את מקומו לנכה, והתברר כי הוא אין לו כף רגל לדרוך עליה... והנה, כשהנכה התיישב והעניק את קביו לאותו אדם כרות כך רגל שקם עבורו - אדם שלא ראה את חלקו הראשון של הסיפור, נזף בו...

'זה היה ספר מוסר מאלף עבורי, על חובת החשיבות לדון לכף זכות!' - סיפר עד הראיה. הנה כי כן, לעולם לא יכול אדם לראות את התמונה המלאה, לא תמיד אנו יודעים מה התרחש כמה דקות קודם או מה עתיד להתרחש אחר כך. אנו רואים מעשה או פעולה, ואיננו יודעים מה עובר על מי שעשה אותה, מה גרם לכך, וכמה נתונים נסתרים מעינינו...

אז לפני שאנו דנים אדם בשבט הביקורת, הבה נדון כל אדם לכף זכות. נשתדל לראות בו את הטוב, להגן על שמו הטוב בתוככי ליבנו. בידינו הדבר לדון כל יהודי לכף זכות ולראות בו את הטוב - ואז נזכה שבורא עולם יראה גם בנו את הטוב, וידון אותנו לכף זכות - לשנה טובה ומאושרת, מתוקה ומבורכת!

רבבת עורכי דין מובחרים!

לדון לך זכות, זו משימה לא פשוטה ולא קלה בכלל, אין לכחד. לפעמים זה נראה כל כך ברור, כל כך חד, כל כך אין שמץ של הגיון בלדון לכף זכות. ועדיין אנו מצווים לדון לכף זכות, ובכדי להתגבר על הקושי - הבה נתבונן בגילוי אותו גילה הרה"ק בעל ה'דברי ישראל' מקוזמיר ז"ע:

כמה היינו מוכנים לשלם על עורך דין טוב? כמה היינו משלמים על צוות מובחר של מניין עורכי דין בעלי שם? כמה היינו מתאמצים כדי שביום הדין בשמים יעמדו לצידנו אלף סנגורים רבי עוצמה?! - - -

כשיהודי דן לכף זכות, מגלה הרה"ק מקוזמיר, עשרת אלפים נשמות הצדיקים מתייצבות לצידו וממליצות עליו טוב בפה מלא! כן, רבבת צדיקים ניצבים לימינו, מדברים בשבחו, מהפכים בזכויותיו, מזכירים אותו לטובה לפני בורא עולם!

אחים יקרים, זה צוות מנצח ליום הדין, צוות שלא כדאי לוותר על שירותיו הטובים... הבה נדון לכף זכות, גם אם זה קשה, גם אם זה לא הגיוני. 10,000 עורכי דין מהמעלה הראשונה יעמדו לצידנו ביום הדין, יגנו עלינו ויפעלו למעננו!

בו אדם ירצה לחשוך בזולתו או לדון אותו לחובה - יוכל לחשוב סברה עקומה שתאיר את מעשי רעהו באור חיובי, או תציל אותו מפני החשד. היכולת לחשוב בצורה עקומה היא מתנה, כדי לאפשר לנו לא לחשוך בזולת, לדון כל אדם לכף זכות! הבה נחשוב בצורה עקומה, להיכן יכול להיות שהגרב נעלמה. אולי בלעה אותה האדמה או קרקעית הארון?!... ולנוכח 'סברה עקומה' מעוררת חיוך זו, החליט הרב ברוורמן לבדוק את קרקעית הארון, שמא הכסף נבלע בה. ויבוקש הדבר וימצא כי אכן הכסף נבלע, לא בקרקעית הארון ממש אלא בסדר צר בשוליו, ועדיין... סיפור מפעים זה, שהובא בספר 'שלמים מציון' הוא פוקח עיניים ממש. לא רק במובן שהנה כי כן, גם כשנראה לנו באופן כמעט וודאי שמישהו נהג שלא כהוגן, לפעמים מתברר אחרת. אלא גם, ואולי בעיקר, בתובנה המהדהדת שבו: כן, משמים ניתנה לנו הזכות לחשוב אף בצורה עקומה, כדי להצליח להאיר באור חיובי את הזולת ומעשיו גם כשאין זה הגיוני! אחים יקרים, ניצבים אנו כחודש ימים לפני ימי הדין. כולנו מבקשים שידונו אותנו לכף זכות, גם אם בשמים יצטרכו ממש להתאמץ ולהשתמש בסברה עקומה לשם כך... הבה ננהג באותו אופן, הבה נאמץ את אותה התנהגות: הבה נדון את זולתנו לכף זכות, נראה אדם שאינו נוהג כראוי - ובכל זאת נראה בו רק את החיובי, נדון אותו לכף זכות. גם אם נצטרך לשם כך לעשות שימוש בהגיון עקום - אין דבר, הרי עבור זה נברא ההגיון העקום...

וככל שנאמץ את ההנהגה לדון לכף זכות, ככל שליבנו ומחשבותינו, דיבורינו ופעולותינו, יתאימו לתפיסה ולחשיבה שהזולת נוהג כהוגן וכראוי גם אם איננו מבינים - כך משמים ידונו אותנו לכף זכות, ויעניקו לנו שנה טובה ומאושרת!

הקביים והביקורת הנודדות...

הסיפור הבא מעורר חיוך, ובה בעת פוקח עיניים, מזכך את המבט. ומעשה שהיה באחד מקווי האוטובוס, כך היה:

האוטובוס מגיע לתחנה, ואדם נכה, מצוייד בקביים, עולה אליו ומחפש היכן לשבת. בספסל הקדמי, במקומות השמורים לנכים, יושב לו אדם צעיר וחייכן, בשובה ונחת, לא חושב או מהרהר לקום לכבוד הנכה בעל הקביים. אט אט החלו מבטי תמיהה מאחוריו, הפכו ללחשושים של ממש, עד שהאמץ הראשון פנה אליו בגערה: 'מה אתה יושב לך בנוחות, כשהנה עלה כאן אדם נכה צועד בקושי על שתי קביים?'

הבחור שישב בספסל הקדמי נבוכ קמעא, אולם נאלץ לגלות את סודו. הוא סובל מסוכרת נעורים, ובעקבותיה רגלו לא מתפקדת והוא מתקשה מאוד בהליכה, ואך טבעי עבורו כי בעלותו לאוטובוס - יחליק היישר לספסל הראשון ויישב בו, כדי לא להתיש את רגליו...

עתה, היה תורם של אלו שפנו אליו להיות נבוכים, אולם הוא דן אותם לכף זכות, ואמר שאכן נכותו אינה ניכרת עליו, ולכן ניתן להבין את מבטיהם הזועמים. לצד זאת, אין ספק כי הנכה הצועד על קביו סובל יותר ממנו, ומה עוד שלבטח הסבריו התקבלו על לב שומעיהם עתה, אבל באוטובוס הרי הנוסעים מתחלפים להם, ובעוד כמה דקות נוסעים אחרים יזעמו עליו, והוא לא חפץ לגלות את תיקו הרפואי לכל עובר ושב באוטובוס...

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

את החברותא שלו: "איך זה יתכן שאדם כל כך גדול יהיה כל כך מופקע, שלא שומע ולא רואה מה שמסביבו?"

"קיבלת פעם תואר אקדמאי?", השיב לו בשאלה.

"ודאי", השיב. "ולא רק אחד אלא כמה תארים."

"איך קיבלת אותם?"

"יש בחינות. בחינות קשות מאוד. וברוך ה' הצלחתי בהן!"

"תאר לי, איך היית נראה אצלך יום לפני הבחינה?"

"לא היה שייך לדבר איתי. אשתי דיברה אלי, ואני אפילו לא שמעתי. לא שלא התייחסתי אליה, אלא פשוט לא שמעתי אותה! גם לא את הילדים. כולם ידעו שביום שלפני הבחינה אין מה לנסות לדבר אלי. הייתי במתח נורא, הייתי מחושמל! לא ידעתי להיכן אני הולך, מה אני מדבר, ומה אני אוכל..."

"אצל רבי חיים ככה זה כל יום! הוא חי בהרגשה שיש לו מחר בחינה, והוא צריך לדעת את הכל..."

"אז איך הוא חי? לא שייך לחיות בכזה מתח..."

"איך אתה היית נראה ביום אחרי שקבלת את התואר?"

"אווה... הייתי מאושר ושמח. רגוע ונחמד. יכלו לדבר איתי על כל מה שרצו..."

"אצל רבי חיים ככה זה כל יום! הוא חי בהרגשה שבכל יום הוא קיבל את התואר!"

(קטעים מתוך הספר 'מתוך האור פניני ר' חיים')

מדבר דברי תורה אפילו בתוך שנתו, ולפעמים היה אומר 'שטיקלאך' גמרא תוך כדי שינה, בהיותו 'אין שטיק תורה' [חתיכת תורה]...

הוא מוסיף ומספר מעשה נפלא שבדידו הוה עובדא:

"מחמת קרבתני הגדולה אצל רבינו, זכו גם צאצאי להיות קרובים אצלו, והתקבלו במעונו תמיד בחביבות רבה. ארע פעם באחד הימים שהגיע נכדי שיחיה, לערוך אצל רבינו סיום מסכת שלמד וסיים, וכפי הידוע, רבינו היה מחבב מאוד ושמח ביותר להשתתף בסיומי מסכתות שנערכו על ידי תלמידי חכמים צעירים. באותו ערב, להבדיל בין קודש לחול, ביקר אצל רבינו נשיא המדינה למשך כמה דקות.

"בהיותי אצלו במהלך אותו ערב, אמרתי לרבינו בהתפעלות: 'רבי! וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך...' שמעתי שנשיא המדינה היה כאן מקודם..."

"רבינו הגיב בקצרה ומשך בכתפיו: 'איך געדענק גארנישט, איך וייס פון גארנישט' [איני זוכר כלום, איני יודע מכלום]. אבל רגע לאחר מכן נענה ואמר לי במאור פנים: 'דיין אייניקל איז געווען דא, מאכן א סיום מסכתא' [נכדך היה כאן לערוך סיום מסכת]..."

"היה זה כאמור באותו יום! את ביקורו של הנשיא העדיף לשכוח ולא לזכור, ואילו את סיומו של הנכד הצעיר זכר ושיבח להפליא!"

הבחינות לתואר וקבלתו

שח רבי חזקיהו מישקובסקי:
היה פעם בעל תשובה מתקדם ששמע סיפורים על רבי חיים, ושאל

שירים וניגונים שמקורם בטומאה

ומה קורה כיום? המוסיקה התחילה להיות כמו מוסיקה של חילונים, ואם כך - בשביל מה לשים כיתה? פשוט שומעים מנגינות ומקצבים חילוניים וגויים על פסוקים מספר תהילים... בדיוק כמו אותם אלף מיני זמר שהכניסה בת פרעה.

כשהופכים את הריקודים והשירים למיני זמר המיובאים ממחוזות אחרים - הם מאבדים את כל החן והקדושה היהודית, וזאת גם אם מלבישים אותם על פסוקים מהתנ"ך...

אם אפיקורוס כותב ספר תורה בכתב מהודר, למהדרין מן המהדרין - הספר הזה טעון שריפה! חד וחלק! כך אומרת הגמרא (גיטין מה ע"ב): "נקטינן: ספר תורה שכתבו מין - ישרף". מדוע? משום שהספר 'ספוג' בדעותיו של המין שכתבו, וכל מי שילמד ממנו יושפע מדעותיו המקולקלות.

הוא הדין לכל השירים, הלחנים והמוסיקה שחוברו על יסודות של תאוות, של גשמיות ובהמיות, בין אם שרים אותם באנגלית או

בעברית, ואפילו אם הם בלי מילים - הטומאה מחלחלת לתוך הלב, ומשפיעה עליו לרעה. החשיפה אליהם שמה את האדם "שם", במחנה של מ"ט שערי טומאה.

ה'אור החיים' הקדוש אומר, שאדם האוכל מפירות שגדלו באווירה של כפירה - יושפע מאכילתם! בפעם הראשונה שראיתי את דבריו קפצתי ממקום מושבי... אולם לא עבר זמן רב, והקב"ה גילגל לידי לשמוע על מחקר שנערך, ובו הוכח שלמוסיקה ישנה השפעה על גידול החיטים. חיטים שגדלו לרקע מוסיקה קלאסית גדלו בצורה ישרה, ואילו חיטים שגדלו על רקע של מוסיקה קצבית ורועשת, גדלו בצורה מעוותת. לא שהייתי צריך הוכחה לדברי ה'אור החיים' הקדוש, ומכל מקום המחקר הזה מחזק את דבריו.

זה בדיוק מה שעשתה בת פרעה: הכניסה את הטומאה - את המנגינות של העבודה זרה - לתוך פסוקי התורה!

(מתוך 'אריה שאג')

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

וארטים לפרשת השבוע

טז יח. שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלוהיך נותן לך לשבטך ושפטו את העם משפט צדק. יש לדקדק שהתחיל בתתן לך וסיים ב"ושפטו את העם", היה לו לומר ושפטו אותך כבתחילה. ועוד זאת העם מיותר כי ברור שישפטו את העם כי את מי הם ישפטו אם לא את העם? וי"ל שהתורה באה לרמוז כאן את מה שנפסק בחו"מ טו ה שאם נראה לב"ד שאחד גזל את חברו ולא יכולים להוציא ממנו הגזילה יכולים לגזור שלא ינהלו עמו מו"מ, וזה כוונת הפסוק ושפטו את העם כי לפעמים גוזרים דין על העם, ועי"כ יהיה משפט צדק. זרע שמשון.

טז יט. כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. תמוה מה הכפילות הזאת, **יעוור** חכמים, **ויסלף** צדיקים. וי"ל שזה רמז לבראשית פכ"ה, ויאבה יצחק את עשיו כי ציד בפיו, ואמרו חז"ל שנתן לו שוחד דברים (כיצד מעשרין תבן) ושוחד באכילה ושתייה (כי ציד בפיו). עוד אמרו חז"ל שיצחק נהיה עיוור כדי שיעקב יוכל לקבל את הברכות (כי רצה לתת לעשיו, ובגלל שלא ראה שיעקב לפניו, נתן ליעקב). וזה רומזת התורה השוחד (שנתן עשיו) יעוור עיני חכמים, והיינו שגרם לעוור את עיני יצחק (כי זאת הסיבה שהיו צריכים לעוור את עיניו, כי רק בגלל השוחד לא עשיו היה רצא לברכו...). ויסלף דברי צדיקים, שזה גרם ליעקב, לסלף דברו ולומר אנכי עשיו בכורך.

טז כ. צדק צדק תרדוף למען תחיה. וברש"י למען תחיה, כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל. ויש להקשות מניין לו לרש"י שזה מוסב על מינוי הדיינים אולי הכוונה לדיינים עצמם שירדפו צדק? וי"ל דשנינו בנדה ר"ט: ובתוס' שם דאשה אינה כשרה לדון ודבורה לא דנה רק היתה מלמדת לדיינים, והנה איתא בקידושין לד. שנשים חייבות במזונה דכתיב ביה למען ירבו ימיכם – וכי גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי? ולפ"י? י"ל כדאן כתיב צדק צדק תרדוף **למען תחיה** וכי נשי לא בעי חיי? לכך פירשי דאזיל אמינוי הדיינים שבה כשרה האשה כדמצינו בדבורה.

יז ב. כי ימצא בקרבך וגו' איש או אישה אשר יעשה הרע בעיני ה'. הגמ' בסנהדרין מא. מבארת מה הטעם כתיב אשר יעשה ולא אשר עשה? כי צריכים להתרות בו קודם מעשה, והיינו שכאשר שרצה לעשות עבירה מתירין בו. והנה הרמב"ן אולי הקשה אמאי כתיב איש או אישה הרי בכל התורה הוקשה אישה לאיש? אולם לפי המבואר בגמ' שהפסוק הזה בא לומר על התראה, ובלא התראה מובא בתוס' שם ד"ה אי נמי שיכולים העדים לומר לפסול לעדות באנו ולא כדי להענישו, אי"כ לפ"י היה מקום לומר דאשה אינה צריכה התראה כי בכל מקרה היא פסולה לעדות, קמ"ל דאף אישה צריכה התראה. פנים יפות.

יז ו. ע"פ שניים עדים או שלושה עדים יומת המת לא יומת ע"פ עד אחד. הגמ' בסנהדרין עח. אומרת הכוונה עשרה בני אדם בעשרה מקלות וזאת פטורין. דכתיב ואיש כי יכה כל נפש אדם עד אומת כל נפש. והנה יש להקשות כיצד הורגים עדים זוממים שהעידו על אדם שהוא חייב מיתה הלא עד אחד לא יכול להרוג ורק ביחד הם הורגים והרי מצינו ששניים שעשוהו פטורים? וי"ל שחייב הרוצח הוא על מעשה הרציחה וכשיש כמה אנשים אז כל אחד עשה רק חצי מעשה רציחה לכן שניהם פטורים, אך בעדים זוממים חיובם הוא על מזימתם להרוג, וכל אחד זמם מזימה שלימה להרוג. רבי חיים פנחס שינברג.

יז יא. לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, וברש"י אידעו מה שאומרים בעלי המוסר, שהכוונה שאנחנו חושבים שזה ימין... אלאמור' נוהג להביא ע"כ כמשל, כשמגיעים מירושלים לבני ברק דרך כביש 4 (גהה), אז יש שילוט לב"ב ימינה, ולכאורה זהו תימא גדולה דהא ב"ב בצד שמאל? אלא י"ל להגשר של גבעת שמואל מסתובב. וה"ה כשת"ח אומר על שמואל שהוא ימין...

יז יג. וכל העם ישמעו ויראו ולא יגידו עוד, וברש"י מכאן שממתינים לו עד הרגל כדי שכולם יראו. פרשתנו עוסקת בזקן ממרא. ואילו בבן סורר איתא וכל העם ישמעו ויראו, וברש"י שם, מלמד שצריך הכרזה בב"ד. ותימא למה בזקן ממרא רש"י אומר על הפסוק וכל ישראל ישמעו ויראו – שממתינים לרגל, ואילו בבן סורר מבאר רש"י שמכריזים. וי"ל דלרש"י

מלאכת חוה"מ אסורה מדאורייתא, ולכן יהיה אסור לדון דיני נפשות ברגל (בחוה"מ), ומה שמצאנו היתר בזקן ממרא איתא במו"ק יד דהוא משום דעשה דוחה ל"ת, ואיתא בכתובות מ'. דזהו רק בעשה טוב, אבל בעשה גרוע, כגון אנס בחיביי לאוין שיכולה לומר לא בעינא לך לא דוחה, והרי בן סורר שהוריו מחלו לו לא נהרג, אז זה עשה גרוע, ואינו יכול להמתין לרגל כדי שכולם ישמעו ויראו כי ברגל אסור לדון אותו כי העשה שלו הוא גרוע ולא דוחה ל"ת של מלאכה בחוה"מ. משא"כ בזקן ממרא איתא שאין ב"ד יכולים לחלוט לו כדי שלא יתרבו מחלוקות (סנהדרין פח'), אי"כ הוי עשה טוב, ואפשר להמתין לרגל.

יז טו. מקרב אחיך תשים עליך מלך. בתרגום כתב מקרב מגו והיינו מתוך אחיך והכוונה מאמצעי שבאחיך תשים עליך מלך, ויש להקשות מדוע יהודה נבחר למלך הלא יהודה הוא לא בדיוק מהאמצע כי יש שלושה לפניו ושנים אחריו (מבני אהרן): וי"ל דהנה נסמכה פרשת כהנים ולוויים (פרק יח) לפרשת מלך ושם כתיב לא יהיה לכל שבט לוי חלק ונחלה עם אחיו וא"כ יוצא שלוי לא יהיה במניין השבטים וא"כ יוצא שישאר בני לאה חמישה ואז יהודה הוא ממש מקרב אחיך ומהאי טעמא היתה המלכות ליהודה. נפתלי שבע רצון.

יז יז. ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו. איתא בחז"ל עמד שלמה והחכים, אמר כתוב ולא ירבה לו נשים משום שיסור לבבו אני ארבה לי נשים ולבי לא יסור, אמרו רבותינו באותה שעה עלתה יוד שבירבה ונשתתחה לפני הקב"ה ואמרה רבון העולמים לא כך אמרת אין אות בטלה מן התורה לעולם הרי שלמה מבטל אותי ושמא תבטל בסוף כל התורה. ויש להקשות הרי כל שבוע יש אלפי יהודים שר"ל מבטלים את מצוות שבת וא"כ למה לא עולה אות זין של זכור את יום השבת לפני הקב"ה? וי"ל, אומר הח"ח, שכל מצווה נגד המבטלים יש רבים רבים וסומרים להכלתה ואז המצווה לא בטלה אבל מלך יש רק אחד וכשהוא מבטל מתבטלת המצווה לגמרי לכן עלתה היוד. ולפי דברי החפץ חיים האלו מתיישבים דברי הגמ' ביומא כב: ששאלו נקנס לביטול מלכותו משום שלא הרג את עמלק ויש להקשות מדוע שאלו נקנס ע"י שביטול מצווה אחת בעוד ששם מבואר שדוד ביטל כמה מצוות ולא נענש וכי משוא פנים יש בדבר? וי"ל שהמצווה של מחיית עמלק היא תלויה במלך בלבד וכמבואר בסנהדרין כ: וכמשמעות דברי הרמב"ם א' ממלכים. ונמצא שכשהוא עקר את המצווה זה עקר לגמרי. ולכן נענש ע"י כ"כ. משא"כ במה שעשה דוד זה שייך למצוות כלליות שכל ישראל מחויבים בהם ולכן לא נענש. חפץ חיים.

יז יט. וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר. רש"י מביא שעל המלך לכתוב לו שתי תורות אחת מונחת בבית גזניו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו ואותה הוא תולה בזרועו. והוא מהגמ' בסנהדרין. והנה הרמב"ם השמיט דין זה של ס"ת שנכנס ויוצא עמו, ומדוע? הלא רש"י מביא ד"ץ שהגמ' וי"ל דלרמב"ם היתה הוכחה מהגמ' במקום אחר שד"ץ לא נפסק להלכה, דהנה מצינו בשבת ל: שדוד המלך נפטר בשבת ושלמה רצה לטלטלו הוא שאל לחכמים ואמרו לו הנח עליו כיכר או תינוק, ויש להקשות ע"י הרי מצינו שכשהמת בגדיו אי"כ כיכר או תינוק כי אפשר לטלטלו אגב בגדיו כה"ק ה"י באו"ח שיא ס"ד. ותירץ שם ה"ט"י דבגדי המלך אסורים לכל אדם ולכן הם בבחינת מוקצה שהרי שורפים על המלכים, ועיין בבאר היטב שהביא שכן תירצו הש"ח והמג"א. והנה א"כ היה נפסק להלכה שצריך לתלות הס"ת על זרועו אי"כ היה אפשר לטלטל את דוד משום הס"ת ומדלא שרו לטלטל סימן שלא נפסק כן להלכה. הרנוגטשובר.

יז יט. והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. הפסוק מדבר על מלך שצריך שיהיה לו ס"ת. וצריך להבין מדוע פתח בלשון נקבה והיתה עמו. וסיים בלשון זכר וקרא בו? ויש ליישבע ע"פ סנהדרין כ: והובא ברש"י כאן (יח) דלמלך היו שני ס"ת אחת מונחת בבית גזניו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ובדעת זקנים מבעלי התוס' הביא דהס"ת שהיה תלוי בזרועו, לא היה כתוב בו אלא עשרת הדברות בלבד. משא"כ מה שהיה מונח בבית גזניו היה ס"ת שלם ובו היה קורא. וזה רמזה לנו התורה והייתה עמו זה **פרשה** אחת ולכן מוזכר בלשון נקבה, כי פרשה היא בלשון נקבה. משא"כ הספר שהוא קרא בו היה ס"ת שלם ונקרא ספר והוא לשון זכר, לכך כתב וקרא בו בספר שהוא לשון זכר. מרבי שמואל דוד וולקין.

פרשת שופטים תשפ"ב

יח כ. למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו וגו'. יש להק' מהא דאיתא במגילה כ"ח א' בשעת פטירתו אמר לו רבי ברכני אמר לו יהי רצון שתגיע לחצי ימי, ולכלוהו לא, אמר לו הבאים אחריך בהמה ירעו, וכתב רש"י בתמיא אין טוב לך לחיות ימים רבים כמנוי, שאם כן לא יטלו בנך בגדולתך, ואתה נשיא, והם כל ימיהם יהיו הדיוטות, ולפ"י ק' מהו הברכה למלך שיאריך ימים, הרי א"כ בניו יהיו רועים כל ימיהם? ויש לתרץ שבפסוק כתוב 'למען יאריך ימים הוא ובניו', היינו שגם הבנים יאריכו ימים, ויספיקו להיות גם הם מלכים זמן רב... מאת הבה"ח שמעון משה מלמד שליט"א

יח ו. וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו' ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה'. ומבאר רש"י שבא לעלות לרגל. ולכא"ו קשה הרי עליה לרגל היא חובה וא"כ מדוע כתב ובא בכל אות נפשו, דהיינו רק בפרשת: וי"ל ע"פ פסחים ח: שמי שאין לו קרקע אינו מחויב לעלות לרגל. ולשבת לוי מבואר בפרשה שאין לו חלק ונחלה בישראל, לכך כתב בו בא בכל אות נפשו. פרדס יוסף.

יח יד. כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלוהיך. המילה 'לא כן' לכא"ו מיותרת, כי מספיק לכתוב ואתה נתן לך ה' אלוהיך נביא וגו' וי"ל ע"פ מגילה לב. שאם שמע בת קול האומרת כן או לא. שומע לבת קול ובלא"ה אסור לו לשמוע לבת קול. וזוהי כוונת הפסוק שהגויים שומעים לכל מעוננים וקוסמים, אבל אתה שומע רק לא וכן, ושאר הדברים אתה לא שומע אלא לדברי הנביא, וזה מה שאמר ואתה לא כן. חז"י"א.

יח כב. אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר וגו' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו. הרמב"ם יד מיסודי התורה מבאר דדין זה הוא דווקא שמתנבא לטובה, אבל במתנבא לרעה הלא מתקיים יכול להיות שהקב"ה מחל לנו וזה לא סימן לריעותא של הנביא. ויש להקשות מהיכן לקח דבר זה הרמב"ם? וי"ל דכתיב אשר ידבר הנביא בשם ה' ואמרו חז"ל (תנחומא תזריע ט ועוד מקומות) שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה, אי"כ כל דברי הפסוק נאמרו על טובה. טעמא דקרא.

יט יג. ובערת דם הנקי מישראל. הטעם ששינתה כאן התורה וכתבה ובערת דם הנקי מישראל ולא כתבה ובערת הרע מקרבך כמו במסית, עדים זוממים, ובן סורר? י"ל דקיי"ל דדינם של שאר חייבי מיתות ב"ד הוא שלאחר שנגמר דינם למיתה ממיתים אותם במקומם אבל הכא זקני עירו ממיתים אותו בירושלים ברגל לעיני כל ישראל, לכך לא כתב מקרבך אלא מישראל. יוסף לך.

יט יט. ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. אומר רש"י ע"פ הגמ' במכות שעושים לעדים רק כאשר זממו לעשות אבל אם הם כבר עשו היינו שכבר הרגו את מי שתעידו עליו אזי העדים אינם נהרגים. והקשו האחרונים (שואל ומשיב. שפת אמת. ועוד) שאמנם העדים לא ייהרגו מדיון כאשר זמם ולא כאשר עשה, אבל למה שלא ייהרגו מדיון רוצחים, שהרי העדים היו רצחו כמו שכתוב בסנהדרין מה: שהעדים היו זורקים אותו מבית הסקילה, וע"י שהזימו אותו מתברר שהם הרגו אדם חף מפשע וע"י הם צריכים להענש? וי"ל שכל עד זומם למה מענישים אותו הרי אולי העדים הראשונים הם צודקים וא"כ הם לא זממו להרוג אלא הם אמרו להרוג בצדק ומאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. אלא התורה אמרה להאמין לשניים, וא"כ כל מה שאתה מאמין לשניים זה חידוש, ובהרגו לא נאמר החידוש, וא"כ שוב חוזר הספק לגבי זה שאולי הראשונים הם אלו שאמרו אמת וא"כ הם הרגו בצדק.

שם. הגמ' במכות מביאה מניין שיש דין ועשיתם לו כאשר זמם ולא כאשר עשה כי כתוב כאשר זמם לעשות לאחיו, ואם הוא מת הוא כבר לא אחיו. והקשה שם הריטב"א הרי מצינו שגם לאחר המוות נקרא אחיו. כמו ביבוס כתוב להקים שם לאחיו. וכן בנדב אביהו כתוב שאו את אחיכם. מתרץ ע"כ הרש"י שבב' המקומות הנ"ל מדובר על אח מלידה וכזה אח הוא נקרא אחיו גם לאחר מיתה. משא"כ בכאשר זמם לעשות לאחיו הכוונה לאחיו במצוות שזה קיים רק בחיים אבל לאחר מיתה אין הוא אחיו במצוות שכן במתים חפשי והמתים פטורים ממצוות.

כ. ו. ומי האיש אשר נטע כרם. כתב הרמב"ם פ"ה מהלכות דעות: אדם, קודם יסדר לעצמו פרנסה, אח"כ יבנה בית, ואח"כ ישא אשה, שנאמר בפרשתנו: מי אשר נטע כרם ולא חיללו מי אשר בנה בית מי אשר ארש אישה. ותימא גדולה שהרי בפסוק כתוב הפוך קודם בית ואח"כ כרם והוא פלא גדול. ומתוך החת"ס דבכרם כתוב ולא חיללו, דהיינו שהגיע זמן חילול וזה שנה רביעית כי יש קודם 3 שנות ערלה ולכן הקדים הרמב"ם **נטיעת** (פרנסה) כרם, כי הפסוק הולך על שנה רביעית, שזה באמת אחרי שנושא אשה. אבל הקנייה היתה כבר לפני שנושא אשה, רק השנה הרביעית היא אחרי.

ועשית ככל אשר יורד: בפרשת השבוע מזכירה התורה שצריך לשמוע בקול החכם אפי' יאמר לך על ימין שהוא שמאל, אומר הרמב"ן אפי' תחשוב בליבך שהם טועים והדבר פשוט בעינך כאשר אתה יודע בין ימין לשמאלך, תעשה כמצוותם, ואל תאמר איך אוכל החבל הגמור הזה או הארוג האיש הנקי הזה, אלא תאמר כך ציונו ה' וכו'. ומשפיע הרמב"ן והוצרך במצווה הזאת צורך גדול מאוד, כי התורה ניתנה לנו בכתב וידוע הוא שלא השתנו הדעות בכל הדברים הנוגעים, וירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות, וחתך לנו הכתוב שנשמע לבי"ד הגדול העומד לפני ה', ואפי' יהיה בעינך כמחליף הימין לשמאל. ומסיים הרמב"ן מילים כדורבנות, כי רוח ה' על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול. וכע"ז בחת"ס שהקב"ה מציל מידי שגיאות לומדי תורה ואינם טועים בדבריהם. היינו שזאת המצווה המוטלת עליך לעשות בדברי החכמים, ואם אתה חושש שהם טועים דע לך שרוח ה' עליהם לעולם נשמרו מטעות ומכשול. וידועים דברי הגר"א במשלי על הפסוק קסם על שפתי מלך לא ימהל פיו, וביאר בזה הגר"א שהדיבור של המלך הוא כמו קסם אף שמרמין אותו יקרה ה' מפיו שהמלך משפטו אמת וזהו שבמשפט לא ימהל פיו, והעניין הוא מאן מלכי רבנן שפנותיהם כמו קסם אף שיטענו לפי השאלה מכל מקום במשפט לא ימעל פיו, כלומר בהדין עצמו לא יטעו, כי בסוף יתגלה שלא כך היה המעשה. אמונת חכמים הוא צורך שירגיש האדם לבטל דעתו תמיד בפני חכמי התורה כתלמיד לרבו. ומי שלא מאמין לחכמים הוא מסתכן בגופו וכמו ששינוי בברכות כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. ובספר שם משמואל כתב שעיקר היהדות הוא להיות אדם בטל לדעת תורה וחכמיה וזה שווה יותר מהכל. ואמונת חכמים הוא אחד ממח' דברים שהתורה נקנית בהם, ומצווה זו של אמונת חכמים והאיסור לסור ימין ושמאל מובא בחינוך שהוא מצווה הנוהגת בכל הדורות, ומי שדבק בחכמים ושומע להוראתם אינו ניוק כלל והוא יודע תמיד שהוא עושה רצון ה'. וגדולי ישראל רואים למרחוק דברים שעין רגילה לא רואה וליבם הוא לב התורה ודברים שאומרים מליבם לב התורה בעצמה. וידוע שהחזו"א אמר על איסור שירות לאומי שליבו אומר לו לאסור וליבו הוא לב התורה. וידוע מה שהיה עם הצמח צדק שהגיע אליו אחד שהיה חולה במחלה ולא מצאו מזור למחלתו, א"ל הצמח צדק סעי לארץ ישראל ויש תבאירי משום שבמחלה זאת לגבי בהמה פוסק הבי"ד להכשירו ומכיון שהוא היה רבה של ארץ ישראל א"כ זכותו תגן בעדו שיבאיר ואכן כך היה. וכתב הקה"י בספרו חיי עולם בהקדמה שתחילת הקלקול וירידת הדורות מגיעה משום שלא מספיק מאמינים בחכמים, ועצם האמונה בדברי חכמים זה מה שמצמיח את הישועה, ובספר אורחות יושר כתב רבי חיים קניבסקי שכשיש אמונה בחכם הקב"ה שם לחכם בפה מה לענות עצות שהן משמים והן רצונו יתברך. ובפירוש רש"י הירש כתב: במסכת ראש השנה כה ע"ב למדו כלל גדול מן התוספת "אשר יהיה בימים האחרים": בכל דור יש לקבל את שמכות גדולי הדור הראויים ללמד תורה על פי חכמתם ויראתם, ויש לשמוע בקולם אפילו הם נופלים מגדולי העבר במעלתם הרוחנית והמוסרית. ובספר שם משמואל מובא מכתב שכתב לחתנו שלא לצום ביוה"כ כפי הוראת הרופאים, ובתוך הדברים כתב וז"ל: ובטח זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים, שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמי' ואפילו שיאמרו לך על שמאל שהוא ימין, וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה וכוף אוניך לשמוע לדברי חכמים, הוא שוה יותר מהכל. ועל כן אין לך להצטער אם לא תצום ביוה"כ. ואדם שמתבטל לדעת החכמים ושומע תמיד למה שאומרים אע"פ

כ. ז. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה וגו' פן ימות במחלמה. פרש"י שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות. והטעם שרש"י ביאר זאת רק כאן ולא בתנאים הקודמים של בית וכרם? י"ל שבכל שאר הדברים יכול הרוצה להחמיר ולנהוג כן לפי שיקול דעתו, אך במקרה שארש אישה ורוצה להחמיר אז זה חומרא על חשבון השני כי אם ימות יגרם צער לאשתו, חומרא כזאת א"א להחמיר וכדאי הוא שימות. רבי חיים קניבסקי.

כא ה. ונגשו הכהנים כי בם בחר ה' לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. בפסוק זה

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

שלא תמיד זה מובן לו, זוכה תמיד להצלחה וסייעתא דשמיא בכל העניינים.

נביא כאן כמה סיפורים על הכוח שמקבל ועל הסי"ד שיש למי שמאמין בדברי החכמים. **בספר אמונה שלמה** הביא סיפור על החזו"א: הרב משה חיים אוקון החליט בשל מצבו הכלכלי הדחוק לצאת ולעסוק במסחר ופתח עסק לפרוות יוקרתיות, ובכל צעד ושעל התייעץ הוא עם מורו ורבו החזון איש. כיון שכך, ראה הוא ברכה גדולה בעסקיו, ומידי שבוע בשבוע זכה הוא לחתום על כמה וכמה עסקאות שהגדילו את הונו בסכומים נכבדים. יום אחד נכנס לחנותו אחד היבואנים הגדולים העוסק בפרוות והציע לפניו עיסקה נפלאה ובטוחה שאי אפשר היה לסרב לה. ר' משה לבש מיד את מעילו והתכוון לצאת, ולשאלתו של אותו יבואן: לאן אתה הולך? אינך מעוניין בעסקה נפלאה זאת? השיב הוא: אני מעוניין מאוד בעיסקה אך כל דבר לפני שאני עושה אני מקבל את אישורו של מו"ר החזו"א. כשהציע הוא את פרטי העסקה לפני החזון איש אמר לו החזו"א י"ל רק שאיני חפץ בעסקה זו, אלא שברצוני לבקשך לחסל ולמכור מיד את כל הסחורה שברשותך! מהר חושה ועשה זאת בימים הקרובים". כתלמיד שאינו סר מדבריו קסר ר' משה ממקומו וללא שום שאלה חזר הוא לחנותו ופתח ב"מכירת חיסול" גדולה, ותוך כשלושה ימים לא נשארה בחנותו אף לא פיסת פרווה קטנה. לא חלף שבוע ימים ולפתע ענף הפרוות נשחק וקרס בכל העולם וכל הסוחרים שנשארה סחורה זאת בחנותם הפסידו הם מכך מאד.

ישנם אלפי סיפורים שמסופרים על גדולי ישראל מכל העדות והחוגים. **רבי בן ציון** אבא שאול היה סנדק בברית והנה הוא רואה שלתינוק יש דלקת בעיניים. מיד הוא אמר שלא ימולו את התינוק, היה שם רופא עיניים שבדק את התינוק וקבע שהברית לא תזיק לתינוק אך רבי ב"צ אמר שכיוון שבש"ע כתוב לא לעשות ברית בכאב עיניים אז לא עושים. והנה לאחר זמן התברר שדמו של התינוק היה מזוהם ואילו היו מלים אותו כדעת הרופא הוא היה מם במקום. ומי ששומע לחכמים לא יכול להיות נכשל.

מסופר על רבי חנוך איירנשטיין שהיה תלמיד מובהק בלב ובגפם לרבו השפת אמת ולא היה עושה שום צעד בלעדיו, לימים נפטר השפת אמת ובנו האמרי אמת מונה לאדמו"ר. לרבי חנוך לא היה קל לקבל פאזעס רבי חדש אך הוא התחנך באמונת חכמים וקיבל עליו את עולו ומרותו של האמרי אמת, בדיוק כמו שהיה אצל אביו השפת אמת. לימים הציעו לו עסקה אדירה לרכוש מפעל זכוכית גדול מאוד שהיה צריך להשקיע את כל הונו ועוד למשכן את כל הנכסים שלו. כל היועצים אמרו שזו עסקה כושלת כי העסק עומד לפני פשיטת רגל, אך רבי חנוך לא עושה כלום ללא שאלו את רבו והוא הלך לרבו האמרי אמת שענה לו אין עסק יותר טוב מזה בשבילך קנה אותו וקח עליו את כל המשכונות שצריך. ואכן הוא עשה כך, ולא עברו ימים והתברר שהמומחים צדקו העסק קרס בקול רעש גדול ורבי חנוך נכנס לחובות אדירים ביותר עד שנאלץ למכור את כל מפעליו עד שיצא נקי מכל נכסיו. הוא נכנס לרבו שקיבלו במאור פנים והציע לו למכור את כל נכסיו ועסקיו ולפרוע על החובות הרבים ולעלות לארץ ישראל שם יפתח חיים חדשים. וכך עשה רבי חנוך. בחלוף תקופה קצרה שערי פולין נסגרו ומאות אלפי יהודים נטבחו למוות ובפרט מי שהיה לו קצת כסף. רבי חנוך מהיחידים שניצלו מהתופת, אז בתחילה היה נראה שהרעיון של הרבי לא הצליח אבל לבסוף נתברר שהכל היה לטובה והוא ניצל מהמוות כי אילו היו לו מפעלים לרוב הוא היה הראשון להירצח הוא ומשפחתו. (רבי אשר קובלסקי).

מרומזים כל ה-5 דברים שרק הכהנים מוסמכים לעשותם. 1- עבודה במקדש. 2- ברכת כהנים. 3 - עריפת עגלה. 4 - השקיית סוטה. 5- לטהר מצורע. והנה הרמז: ונגשו הכהנים שבם בחר ה' לשרתו - עבודה במקדש. **לברך** - ברכת כהנים. **על פיהם** - עגלה ערופה שהכהנים אומרים בפייהם כפר לעמך וכו'. **כל ריב** - סוטה שזה ריב בין איש לאשתו. **וכל נגע** - מצורע.

סיפר רבי שלמה ברעוודא: שני בחורים משיבת מיר (בליטא) חלו במחלה נדירה. שלחם המשגיח רבי ירוחם אל אחד מגדולי הדור שהתגורר במקום מרוחק ביותר ממיר, ואמר להם שישאלוהו אודות רופא מסויים הנמצא באיזור מגוריו. לפני שיצאו לדרך הזהירים ר' ירוחם על שני דברים: א) שיתיעצו עם הרב ההוא בכל פרט, ולא להמרות את פיו חלילה; ב) לסור בדרכם אל החפץ חיים ולבקש את ברכתו. בלא ברכה ממנו, הוסיף ואמר, אל תמשיכו בדרככם. השניים יצאו לח"ח כאשר הגיעו לביתו אמרו להם בני הבית כי הח"ח שהיה אז זקן מופלג, עלול להירדם באמצע השיחה עמם ולשקוע בשינה ממושכת במשך כמה שעות. ואכן, כך היה. מיד לאחר שנכנסו אצלו ואמרו לו את מבוקשם נרדם. חלפו כמה שעות, והזמן שעמד לרשותם עד מועד צאת הרכבת עמד לחלוף. כמעט שתייאשו מלזכות בברכת הצדיק, אך לפתע התעורר החפץ חיים ובירך אותם. הללו המשיכו בדרכם עד שהגיעו אל מחוז חפצם. מיד סרו לבית הרב וקבלו ממנו הוראה מפורשת שאם ירצו הרופאים לנתחם אל יסכימו בשום אופן להינתח אלא ע"י רופא פלוני. אחד מהם ציית להוראות והתעקש לקבל את הטיפול אך ורק על ידי הרופא שאמר לו הרב, ולאחר זמן האריך. (לימים חזר לארה"ב וסיפר לרופאים שם את דבר המחלה שהיתה לו. אמרו לו שישנו רופא אחד בעולם שמסוגל לנתח בדבר הזה. בודאי אצלו היית, אמרו לו, ואכן כך היה). כאשר חברו בא לקבל את הטיפול במחלתו נעדר הרופא ההוא מהמקום, אי לכך אמר שהוא רוצה להמתין עד שיחזור. השפיעו עליו הרופאים שיפנה אל רופא אחר שכן לא כדאי לדחות את הטיפול ובפרט מאחר שגם הרופא השני הוא רופא מצוין. הדברים השפיעו עליו ולמרות אזהרת הרב הסכים להינתח על ידי הרופא השני ואחרי ג' ימים נפטר. (ילקוט לקח טוב).

סיפר רבי יחזקאל אברמסקי: פעם בעת תקופת רבנותו כסלוצק עסקתי בנושא מסויים וכתבתי תשובה, באותו נושא חיווה את דעתו פוסק הדור רבי יצחק אלחנן ספקטור, דעתי היתה אחרת מדעתו וחלקתי על דבריו. באותו בוקר נכנסו הבולשביקים לעירו, ידעתי כי מבקשים הם אותי משום פעולותי לחיזוק התורה והיהדות ברחבי רוסיה. נמלטתי לבית מכרים, בית שבו התגוררה אשה אלמנה, כדי להסתתר שם עד יעבור זעם, חיפשתי אחר איזה ספר ללמוד ולעייין בו, ולא מצאתי, פניתי אל האלמנה ושאלתי אותה אם אוכל לקבל איזה ספר ללמוד, תחילה השיבה שאין לה כל ספר בבית, אך מאוחר יותר נזכרה שעל אחד הארונות מונח ספר שהושאר בידי לפני זמן על ידי בן משפחתה. נטלתי את הספר לידי, ולמרבה הפלא, היה זה שו"ת "באר יצחק" לרבי יצחק אלחנן, כאשר פתחתיו נפתח הספר במקום שבו הוא דן ופוסק באותו ענין שחלקתי עליו. מיד הבנתי למה ובשל מה נחתה עלי צרה זו, ואתרתי כי עוד באותו יום יתפסו אותי, לא עברו אלא שעות מעטות והבולשביקים עצרוני והגלו אותי לסיביר. לילה אחד לאחר חדשים ארוכים של שהיה במאסר בסיביר, חקירות קשות ועינויים, בשוכבי על דרגש העץ אשר ניתן לאסירים, ישנתי וראיתי בחלומי את רבי יצחק אלחנן מבית עלי ומחידך. כאשר חקצונית אמרתי לשומרים שהיו שם: ראו, היום אשתחרר. וכך באמת היה, אותו היום ערב יום הכיפורים היה שנת תרצ"ב ובשעות הצהריים נמסרה לי ההודעה המשמחת שאני משוחרר. הוא סיים את סיפורו במילים הבאות: "כן, רבי יצחק אלחנן, שהיה רבן של ישראל לימד אותי כיצד חייבים להישמע בקולם ולפסקם של גדולי פוסקי הדור".

בלקראת שבת של דרשו מובא הסיפור דלהלן בשם רבי שלום בער סורוצקין: אני אספר לכם סיפור, כשהפעם אפשר לומר גם את שמו של בעל המעשה, כי ביקשתי ממנו רשות והוא מסכים שנפרסם. מדובר

ביהודי בשם ר' יוסף קופמן מלונדון. היה לו סוכנות ביטוח. יום אחד פשטו השלטונות על המשרד שלו, עשו חיפוש ומצאו דברים שלטענתם לא היו כשורה והתנו עבירה על החוק. הוגש נגדו כתב אישום והתביעה ביקשה להטיל עליו גונש מאסר של 14 שנה. יום אחד אני מקבל טלפון מהיהודי הזה, שלא היתה לי איתו היכרות קודם לכן, והוא מספר לי את הסיפור. עוד הוא מספר שהגיע אליו רב בית כנסת מראש העין, ואמר לו שהוא רוצה לבנות מקווה והוא צריך תרומה הגונה מיהודי עשיר כדי לבנות מקווה טהרה ביהודי העין. "אמר לו ר' יוסף קופמן שהוא לא יכול עכשיו לתרום סכומים גדולים, כי יש לו משפט והוא צריך לשלם הון תועפות לעורכי דין בתקווה שהם יצליחו לחלץ אותו מהעונש הכבד המרחף על ראשו. ההערכה הראשונית היא שההגנה המשפטית בזכה תיק תעלה כמיליון פאונד. אותו רב לא נבהל, והוציא מפיו הבטחה: תרום לי את הכסף להקמת המקווה, את כל מיליון הפאונד, ואני מבטיח לך שתזכה בבית המשפט ולא תצטרך לשלם כלום לעורכי דין". פונה אלי הרב קופמן ושאלתו בפיו, מאחר ומדובר כאן בהצעה מאוד מעניינת, אם רוצה לדעת אם יש לה תוקף. הוא מבקש שאכנס בשמו לרבי חיים קניבסקי ואשאל אותו אם אכן כדברי אותו רב מראש העין, או שמא מדובר במעשה הפקרות שאין לעשותו, וצריך לעבוד לפי סדרי הטבע ולשלם לעורכי הדין הטובים ביותר כדי להציל אותו מבית האסורים. וכנסתי לרבי חיים והשיחה הזאת מצולמת ומתועדת! קצת התביישתי לשאול כזאת שאלה, שאלתי אותו כדת מה לעשות. רבי חיים ענה לי בקצרה: שיפטר את עורך הדין, והקב"ה יהיה עורך הדין שלו. היהודי שומע כאלו דיבורים מרבי חיים,

שאלה: מה מיוחד בחודש אלול? **תשובה:** כתוב בחז"ל שהקב"ה נמצא קרוב אלינו והם ימי הרצון והרחמים שהקב"ה קרוב גם לקבל תפילותינו, כמ"ש קראוהו בהיותו קרוב שהכוונו לימי האלול. ויש בימים האלו שפע מיוחד שאח"כ א"א להשיג, וזו הזדמנות של פעם בשנה להעפיל ולעשות שינוי והקב"ה עומד וממתין לתשובתנו והתחזקתנו, וחובתנו לכל הפחות לפתוח את הפה ולהתקרב לפניו יתב"ש. והם ימים שצריך להרבות בתחנונים לפני הקב"ה, והתפילה בימים אלו פועלת נשגבות. וכתב הטור שבימים אלו כל המוסיף בתפילות זכות הוא לו. ומובא הרבה בספרים על גדולי הראשונים שבימי האלול האריכו ביותר בתפילתם כי ידעו להעריך ולהקיר ימים אלו, ואם בכל השנה תפילה פועלת, ק"ו בימים אלו שהקב"ה קרוב אלינו ומתאווה לתפילותינו. והבטיחו חז"ל בברכות לב שהמאריך בתפילתו אין תפילתו חוזרת ריקם ועוד אמרו שם נד שמאריכים לו ימיו ושנותיו. אמנם קשה מאוד לכוון בתפילה כמ"ש בברכות לב שהוא מהדברים הצריכים חיזוק, אבל כבר כתב הסיטפלער שכי"א יתאמץ כפי יכולתו והוא לטהר מסייעים בידו. ועיקר התפילה הוא בציבור ולהתחיל כשהציבור מתחיל. ויש להוסיף שככל שמשקיעים יותר מתחילת החודש יהיה לנו יותר ס"ד. ואינו דומה מי שבא ביום ראש השנה ומבקש אז הקב"ה נותן לו כמו אחד שלא השקיע בבקשה למי שהשקיע כל החודש שאז הקב"ה רואה שהשקיע כ"כ הרבה הוא נותן לו שפע אדיר של ס"ד.

שאלה: בחודש אלול אומרים פעמיים ביום לדוד ה' אורי וישעי, מה נאמר ע"ז? **תשובה:** בסידור האר"י מובא שהאומר בחודש אלול עד שמחת תורה פעמיים ביום לדוד ה' אורי וישעי מובטח לו שיוציא שנותיו בטוב ובערבות ומעביר מעליו את כל המסטינים והמקטרגים ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא זכאי בדין.

שאלה: בחור עלה לישיבה קטנה או גדולה והוא קשה לו, האם זה סיבה לייאוש או למשבר? **תשובה:** דבר ראשון חובה להביא את דברי החזו"א שהיות והח"ל קבעו שכל ההתחלות קשות ממילא אם לא יהיה קשה אז זה סימן שלא התחיל. ונדיר מאוד מישוה שמתחיל וקל לו. המעבר מת"ל לישיבה וכן מיישיבה קטנה לגדולה הוא מעבר חד וקיצוני, ומבחינת ההורים הם חייבים לתת הרבה מאוד זמן לשיחות נפש ולתת לו לקיים הרבה ידאגה בלב איש ישיחנה, להשתדל לתת בו אימון, וגם ביקורים, ובעיקר לשלוח לישיבה הרבה ממתקים ותבשילים מהבית ולא לקצץ בזה כדי להקל על ההתחלה שיסתחיל ברגל ימין ועיי"כ ימשך טוב ולתת לזמן

ובאמונת חכמים יוקדת הוא מרים באותו רגע טלפון לעורך הדין שלו ומודיע לו שהוא מפוטר!!! הכסף נתרם במקום זאת לבניית מקווה בראש העין. עכשיו שואל היהודי מה לעשות בכל זאת, האם הוא צריך איזו השתדלות או שהוא לא צריך לעשות שום פעולה. רבי חיים עונה שלא צריך לעשות שום דבר. ראו בבית המשפט שהוא לא מיוצג על ידי עורך דין, ושלחו לו עורך דין מהסניגוריה הציבורית, אבל היהודי הזה לא רצה לדבר עם הסניגור הציבורי. הוא לא מעוניין בייצוג. הוא הסביר לסניגור שהברו שלו נמצא בבני ברק, והוא אמר לו שהקב"ה שחברו ובעצמו יהיה עורך הדין שלו. אביו של אותו יהודי, שהיה שותף עמו בעסק וגם הוא היה צריך להתמודד עם אישום חלקי בבית המשפט, נבהל מאוד ממעשי בנו. הוא הלך לראש הישיבה של גייטסהד, רבי אברהם גורביץ, ואמר לו "מישהו צריך לדבר עם הבן שלי, הוא מתנהג בצורה לא הגיונית. יכניסו אותו לכלא ל-14 שנה חלילה". ר"א גורביץ ביקש לראות את התיעוד של השיחה שלי עם רבי חיים, וכשראה שרבי חיים אומר שעורך הדין שלו יהיה הקב"ה, ענה ואמר לאב המודאג, "אם רבי חיים אומר כך, זה מה שיקרה. הן שלך לא צריך עורך דין". ההתנהגות של היהודי הזה היתה כל כך מוזרה ומשונה, עד שהזמינו אותו לשיחה אצל התובע הראשי של לונדון. הוא הגיע לפגישה והתובע, גוי מבוגר, אמר לו, אניפה כבר 33 שנה עושה את העבודה הזאת, ואני אומר לך שזה לא משנה מה הרב שלך אמר לך, אם יהיה לך עורך דין טוב, יש לי סיכוי לצאת עם הסכם כלשהו, אם לא תביא ייצוג, אתה תלך לכלא להרבה מאוד שנים". אבל היהודי הזה, ר' יוסף קופמן, נשאר בשלו ואינו מוכן לקבל ייצוג של עורך דין. כשהגיע מועד המשפט, הוא

ידיעות חשובות וכן דברים מגדו"י, ערוך בדרך שו"ת

לעשות את שלו. ויש להוסיף כמה דברים להצלחה בישיבה: בשביל להצליח צריך שיהנה מהלימוד וזה מגיע ע"י שיש בהירות בלימוד והבנה טובה בסוגיות וד"ו מגיע ע"י שחוריה לפתוח ארבע פעמים על כל סוגיה, וכן כשמסכמים בכתב זה שווה כמו עשר פעמים, וכמו"כ ראוי לכתוב את כל השיעורים ומה שיוצא עם החברותא. והדרך ללימוד בהתמדה עוברת דרך הקבלה הידועה שברבע שעה הראשונה של הסדר במדעים בתעני"ד זה סגולה ללמוד כל הסדר בהתמדה. ובורר שכל אחד צריך ללמוד לפי הסגנון שאותה ומתחבר ואסור לנסות להידמות לסגנון אחר ממה שאותה כי זה לא לפי היכולות שלו. והוא לא יתנה כך בלימוד. וישיבה חדשה זה הזדמנות לפתוח דף חדש ולהתחיל בכל הכוח ולשכוח מהעבר. והכל הולך אחר הרושם הראשוני, דבר נוסף חשוב להדגיש היות והאדם הוא חברותי ויש בזה מעלה גדולה להיות בתוך חברה טובה. כדאי לאדם גם לעשות בעניין זה השתדלות, ומלבד התפילה ע"כ יש להשתדל בזה מה שיכול כגון להתנהג בנקיטת ובמכובדות ולא בזלזול ורחוביות, וכמובן לנהוג בטאקט להיות רגיש לזולת, לא להידחק במקומות לא לך, לא לדבר על דברים שמביכים את השני, לא לומר לשני דברים שאתה לא היית חפץ שיאמרו לך, ובעיקר להיות רגיש לשני. וכן מאוד מאוד להיזהר לא לומר בדיחה על חשבון השני ולכבד מאוד את השני, ליצור אורה טובה וחיונית במחיצתך שזה כולל הקשבה רבה לשני ונתנת מחמאות על דברים אמיתיים כגון שוויתר או ששאל שאלה יפה באמת, או למד בהתמדה. לא חנפנות אלא לפרגן על משהו שבאמת עשה. ודבר נוסף רצוי מאוד כל בחור שעובר מת"ל לישיבה או מישב"ק לגדולה חשוב ביותר להתבגר לחשוב על מה שעושה האם אבא שלי היה עושה את זה. מלוקט גם מהחברות עולים ומתעלים.

שאלה: כשקורים לאדם כל מיני מצבים קשים ובעיות הן בהצלחה בבריאיות, בפרנסה, בשלום בית, בחינוך ילדים ובחברה - מה יעשה? **תשובה:** בפרשת השבוע מובא תמים תהיה עם ה' אלוך ויהיו שנרגיש באופן ברור שכל מה שנעשה לנו הוא מאתו יתברך והוא רחום וחנון ואבא אוהב שלנו ונסמוך עליו באופן מוחלט, ומי שסומך על הקב"ה שיושיע אותו אפי" יש בידו עוונות רבים ה' עוזר לו מאוד, כי כח בהיתחון הוא המגן הגדול ביותר שיש. ויש להוסיף שדאגה בלב איש ישיחנה אבל צריך לזכור שהקב"ה הוא הכי יכול לעזור, בפרט שרוב בני האדם עסוקים בטרדותיהם או עליון לפנות ולדבר על הכל עם הקב"ה והוא בוודאי יושיע אותך כשתאמין ותבטח בו. ויש להוסיף שהתורה היא המרפא הכי גדול ומי שיושב ולומד תורה יוצא מכל הצרות. ורעיון נוסף הוא

התקשר אלי וביקש לקבל הדרכה כיצד עליו לנהוג. אם הוא צריך ללכת לבית המשפט או לא, כי בעיקרון אפשר להעניש את הנתבעים על עצם זה שהם לא התייצבו בלי קשר לשאלה אם הם אשמים בתביעה או לא. "רבי חיים אמר לי שהוא יכול ללכת לבית המשפט, אבל ממילא לא יהיה משפט. היהודי הזה הגיע בזמן המיועד לבית המשפט, התיישב על ספסל הנאשמים, השופט נכנס, התובע בתיק, שהוא כמובן לא התובע הראשי של לונדון אלא אחד מאנשי התביעה הזוטרים יותר נעמד על הדוכן והמשפט אמר להתחיל, אבל באותו רגע קורה דבר מופלא: נציג התביעה אומר לשופט, אני לא יודע מה קרה, אבל אני לא מאמין בתיק הזה. זה סתם לבזבז את הזמן של בית המשפט, אני מרגיש שאנחנו רודפים אחרי בן אדם בלי סיבה, וכדי שלא לבזבז את הזמן של בית המשפט אני מבקש לפרוש מהתיק הזה. השופט הודיע שהוא דוחה את דיון הפתיחה למחר, אולי התביעה תמצא תובע אחר שכן מאמין בתיק הזה. "למחרת כשהגיע לבית המשפט, הוא פגש שם את התובע הראשי של לונדון, אותו אחד שצחק עליו וישאמר לו שהוא הולך לכלא אם לא ייקח עורך דין טוב. התברר שבתביעה היו עוד אנשים שלא מאמינים בתיק הזה. התובע הראשי הגיע לשם כדי לפגוש את היהודי, ואמר לו: תשמע, אני יכול למצוא תובע שכן יתבע אותך, אבל אני רואה שקרה כאן דבר מופלא שלא אירע מעולם אצלנו בתביעה, שככה לא רוצים לתבוע אדם, ולכן יש לי הצעה בשבילך, אני מוכן לוותר לך ולבטל את כתב האישום, אבל אתה צריך להבטיח לי שאתה מארגן לי פגישה עם הרב הזה שלך בבני ברק, אם הוא כזה איש פלא, אני חייב לראות אותו וללחוץ את ידו.

תשובה

להשקיע בעניינים נוספים כגון לעסוק באיזה חסד עם משהו, או איזה פרוייקט כלשהו.

שאלה: מה הם כת הקראים? **תשובה:** לפני כאלף שנים נוסד כת הקראים. מייסד כת הקראים היה ענן בן דוד שהיה אמור לרשת את דודו בתור ריש גלותא כיוון שהיה הגדול ולא השאיר בנים הוא חשב שהוא היורש אך חכמי דורו חשבו שאינו ראוי ומינו את אחיו הצעיר ממנו בשנים רבות, הוא נפגע וייסד כת חדשה שככרה בתורה שבע"פ והאמינה רק בתורה שבכתב. כעבור כמאה שנים הכת התבססה ורבים הושפעו והלכו אחרי הכת הזאת, השליח משמים לעצור את הזרימה לכת היה רבי סעדיה גאון שהיה אז כבן עשרים והוא לחם בכל כוחו לעצור את הנחירה אחרי הכת ונחל הצלחה מרובה, הקראים לחמו בו בכל עוז ואף הוא הסתכן בחייו ואז הוא ברח למצרים. ועד היום יש בארץ מעטים מהכת הזאת והם פסולי חיתון וחוששים בהם לממזרות.

שאלה: מה הדבר שנותן זכויות לישראל למרות שעוברים עבירות גדולות שאין עליהם כפרה? **תשובה:** כשמלמדים זכות על השני ודנים לכף זכות אז זה מועיל גם בשעת צרה גדולה ומצוקה כמו שמצינו בזמן גזעון בן יואש, וידוע שרבי לוי יצחק מברדיטשוב היה מציל את עם ישראל מצרות ע"י שהיה זועק לפני הקב"ה את הדברים הטובים של ישראל והיה דן אותם לכף זכות.

שאלה: בספרי התנ"ך מופיע הספרים עזרא ונחמיה. והנה בגמ' בסוכה לו כתוב וכן בעזרא אומר צאו ההר והביאו עלי זית, והפתוח ראה שזה מופיע בספר נחמיה ומאי האי? **תשובה:** באמת בכתבי העתיקים עזרא ונחמיה מופיע ביחד ואכן מניין ספרי הקודש הוא 24 ונחמיה נכלל בעזרא וזאת משום מה מובא בסנהדרין צג: שהיתה טענה מסויימת על נחמיה שביקש מהקב"ה שיוכרז לו טובה על מה שעשה וכתבה הגמ' לפיכך לא נקרא ספרו על שמו ובימינו חילקו לשנים ולשנים מרבי יעקב אדלשטיין שאמר שכיוון שכבר חלפו הרבה שנים מאז שנענש נחמיה מסתבר שנתכפר חטאו ואפשר לקרוא בשם נחמיה לספרו.

שאלה: איך מלמד קונה לב תלמידים? **תשובה:** לקחת תלמיד לצד לומר לו איזה מחמאה על משהו טוב שראה אצלו אז קונה אותו באותו רגע.

שאלה: איך שומרים על הצוואר? **תשובה:** התופעה הבאה הינה יחודית לדורנו: כיפוף ממושך של הראש שמאלה או ימינה, כדי להחזיק את הטלפון בין האוזן

לכתף בעת שיחה ממושכת ולאפשר ביצוע בו-זמני של פעולה נוספת - יכול לגרום לנזקים חמורים לחוליות הצואר וללחץ על כלי הדם המובילים את הדם למוח. במקרים נדירים זה יכול לגרום לתופעת שבץ אצל צעירים, לכן יש להימנע מפעולה זאת. כאן המקום להזכיר כי אין לעשות שום התעמלות לצואר. **עבודה ליד המחשב** עם התאזרחות המחשב בדורנו, יותר ויותר אנשים עוברים לכתיבה במחשב במשך שעות ארוכות, ואינם יודעים איך צריך לעבוד מול המחשב וכתוצאה מכך הם עובדים בצורה לא נכונה. יש לדעת כי עבודה במחשב לזמן ממושך ורצוף -באופן לא מושכל- יכולה להביא לתוצאות קשות, כגון 'כתף קפואה', כאבי פרקים, שחיקת סחוס, תעלת הגיד לכווץ ועוד. כל אלו הם דברים שקשים לריפוי. כמו כן רצוי שתהיי תמיכה לשורש כף היד שמשתמש בעכבר. יש לקום מדי פעם, ולבצע תרגילים שאפשר למצאם בפרסומים שונים לעובדי מחשב, וכן לשים לב לצורת הישיבה ולמיקום המקלדת והמסך. חשוב לדעת שמסכי המחשב יכולים להשפיע לרעה על נשים במצבים מסוימים עקב הקרינה הנפלטת מן המסך. ניתן לקנות פילטרים למסכי מחשב המונעים מעבר של חלק גדול מהקרינה. חיים בריאים כהלכה.

שאלה: ילד עשה דבר חמור איך צריך להתייחס לזה? **תשובה:** גם כשהילד עושה משהו שמבחינתו חמור ביותר, הוא חצה קו אדום, הוא עשה מעשה מאוד לא בסדר, גם אז אנו חייבים להבין אותו ולגלות הזדהות עם הקושי שהוא חווה. לא עם המעשה, עם הקושי. משפט כמו: 'צדיק שלי, אני יודע שלא התכוונת לכתחילה לעשות את זה, אני יודע שנכשלת. בוא נחשוב ביחד ונגרום לך שבעתיד זה לא יקרה שוב, אם ההורה בא ממקום כן שבאמת מאמין בתוכן המשפט, ויודע שהילד נפל והוא צריך עכשיו עזרה כדי לקום, זה יחולל פלאים. אמפתיה אינה אומרת שאני מסכים עם מה שהילד עשה, אלא שאני מבין את הקושי שלו. כאשר הילד מרגיש שהוריו מזדהים עם הקשיים שלו אם הוא יקבל עונש, הוא לא ירגיש ממורמר. הוא יבין שהעונש בא ממקום אוהב, ממקום שדואג באמת לילד ולגדילה שלו. רבי אהרן מרגלית.

שאלה בחושן משפט: האם מותר לקחת מהמכולה של מחזור בקבוקים, בקבוקים ריקים? והאם מותר לזרוק בקבוק לפח האשפה או שזה בל תשחית? תשובה: נראה שמותר לקחת, שהרי חזרו של אדם קונה רק אם היא חצר המשתמרת, ובמכולה הרי אינה משתמרת. ומותר לזרוק הבקבוקים לפח, שהרי אינו מאכל, ולא עץ פרי מאכל, וטוב וכדאי שיוזק למיכל המיועד. הרב יגאל כהן.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות של השבע: א. לגבי כתמים צהובים על בגדי תינוקות ידוע שהשמש מאד מועילה להם, יש ליבש בשמש לאחר כביסה והכתמים נעלמים. ב. תרופה טבעית מעולה למצבי חרדות ורוגע נפשי הוא "ענענ קול" של חברת לייק סלס. מורגש שיפור כבר תוך שבוע. ניתן להשיג אצל 0504148399. יש להם גם פתרון לפיסורה ששאלו בעבר. ג. כדי להסיר כתמי דיו מבגדים יש להשרות את הבגדים בחומץ למשך מספר שעות עד שהדיו ייצא החוצה (החומץ יצבע בצבע של הדיו) ולאחר מכן לכבס במכונה כרגיל. (ניתן גם לרכוש לורדים כביסים שיוורדים בכיבוס בלבד במחיר השווה לכל נפש 15-30 ש"ח תלוי באיכות) בברכה. ד. למניעת זבובים במטבח כדאי לבדוק שהרובה, במיוחד בין הכיור לשיש ובין השיש לקרמיקה, באמת אטומה וממלאת את כל המרווחים. וחשוב שתהיה רובה ולא סיליקון! מנסיון של ריסוסים אינספור איטום ועיל מיגר את המפונפים כמעט לחלוטין. ה. טיפ לעקיצות יתושים: למרוח פניסטיל (טיפות המיועדות לפה) ישירות על העקיצה- מרגיע במקום! ו. נדבק סיליקון לחליפה. יש בטמבוריות ספריי "תרסיס להסרת דבק ומדבקות" שאני כבעל מקצוע מוריד סיליקון, סופר 7, צבע אקרילי-שמן ועוד מבגדים אני משתמש בתוצרת AMBRO-SOL תוצרת איטליה כ"כ אני הנדימן ובעל נסיון רב ומוכן כגמח לתת יעוץ טלפוני לתיקון ותחזוקת הבית בשעות הערב 0503255628 מרדכי. גם לשאלה בעניין הורדת קשקוש עט שחור מבד פלייסטר אפשר להשתמש ב"תרסיס להסרת דבק ומדבקות" שאני כבעל מקצוע מוריד סיליקון, סופר 7, צבע אקרילי-שמן ועוד מבגדים אני משתמש בתוצרת AMBRO-SOL תוצרת איטליה הערה חשובה צריך

חידות

חידות שינון הפרשה: א. מלך חייב להיות מקרב? **אחיד. ב.** סיבה שלא להוציאו למלחמה? **בנה בית. ג.** רודף אחר הרוצח? **גואל הדם. ד.** יש לתת לכהן את ראשית? **זגנך. ה.** יום מתן תורה נקרא גם יום ה____? **הקהל. ו.** "האיש הירא ____ הלבב"? **ורך. ז.** אחד מעשרים וארבע מתנות כהונה? **זרוע לחיים וקיבה. ח.** סוג קוסם אסור? **חובר חבר. ט.** במלחמת הרשות הם חלק מהביזה? **טף. י.** "לא תסור מן הדבר אשר יורו לך____"? **ימין ושמאל. כ.** אחד מעמי ישראל? **כנעני. ל.** אין להם חלק ונחלה בא"י? **לויים. מ.** לא ירבה לו סוסים כדי שלא ישוב? **מצרים. נ.** רץ, בורח? **נס. ס.** מצווה על המלך לכתוב לו? **ספר תורה. ע.** לשם נס הרוצח בשגגה? **עיר מקלט. פ.** אחד משבעת העמים? **פריזי. צ.** אסור להשתחוות להם? **צבא השמים. ק.** ממתנות הכהונה הניתנים מבשר הזבח? **קבה. ר.** ניתן לכהנים מן הצאן? **ראשית הגז. ש.** שני סוגי אנשים האחראים למשפט? **שופטים, שוטרס. ת.** "____תהיה עם ד' אלוהיך"? **תמים.**

חידות פרשת שמע מהמראה הצדיק רבי יאיר נוסבך: א. 5 שמות של פרשות בפרשה? **ב.** 10 מילים כפולות ברצף בפרשה? **ג.** אלו שלושה ביטויים לקח רבי שלמה אלקבץ מההפטרה: **תשובות: א.** שופטים (טז יח) וילך (יז ג) כי תבוא (יז ד) בא (יח ט) כי תצא (כ א). **ב.** צדק צדק (טז יט) דם דם, דין דין, נגע נגע (יז ח) חלק כחלק (יח ח) נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל (יט כא). **ג.** התעוררי התעוררי (ישעיהו נא יז) עורי עורי (ישעיהו נב א) התנערי מעפר קומי (ישעיהו נב ב).

חידות יעד תורני: א. למצוא בתורה את אותיות האל"ף בי"ת ברצף חוץ מהאות ע יש הכל: **א.** "ימקללך אאורי". (בראשית יב ג). **ב.** "על לבבך". **ג.** "ועשית מעקה לגגך". **ד.** "אז דדו או בן דדוי". **ה.** "ההר הטוב הזה והלבנון". **ו.** "ווי העמודים וחשוקיהם כסף". **ז.** "וכתבתם על מזוזת ביתך". **ח.** "חח וזזם". **ט.** "והיו לטטפות בין עיניך". (דברים ו ט) **י.** "ויין לנסך חצי ההין". **כ.** "ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו". **ל.** "ימקללך אאורי". **מ.** "רק הכסא אגדל ממך". **נ.** "בעמוד ענן לנחותם הדרך". **ס.** "בארץ רעמסס". **ע.** "פ. חופף עליו כל היום". **צ.** "ויוצא פרח ויצץ ציץ". **ק.** "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו". **ר.** "רר בשרו את זובו". **ש.** "ששת ימים". **ת.** "נתון תתן לו". מהגאון הצדיק רבי נחום זכריש הידוע מבית שמש.

חידות לילדים: א. איזה מילים אפשר לקרוא אותם ישר והפוך אותו דבר? **ב.** איזה כלי עושים עמו קידוש ויש אוכל שנקרא באותו השם? **ג.** בזכר הוא עובד באדמה, בנקבה היא עובדת עם ילדים קטנים? **תשובות: א.** שיש, נגן, שמש, שמש, סוס, זור, אבא, אמא, דוד, ישי, נתן, הנה, שמש, זכריש הידוע מבית שמש.

לעשות טסט ולבדוק במקום נסתר בבגד שהחומר לא מזיק לבגד.

התורה חסה על ממונם של ישראל. שאלות שנשלוחו ורוצים לקבל את עזרת הציבור. א. איזה דברים מועילים לפסוריאזיס ואפי' רק עושים איזה הקלה. **ב.** אשמח לשמוע עצות איך לשמור אתרוג שנקטף עכשיו שישאר טוב לסוכות. **ג.** איך מורידים כתם חלודה מחולצה?

הארות והערות על הנכתב בעבר: במדור של הרעיונות מישוה הציע ליצר חול קינטי בעזרת מרכז כביסה. שמענו בעבר על ילדים שפיתחו אלרגיות ובעיות עור בגלל שמדובר בחומר כימי שלא מיועד למגע ארוך עם עור במיוחד עם עור של ילדים.

הלכות מענייני הפרשה:

כ יט: כי תצור אל עיר ימים רבים... לא תשחית את עצה. אסרה התורה להשחית עץ פרי ואפי' של הפקר כי פרשתנו מדברת על זמן מלחמה והווי הפקר. כמה הלכות בענייני בל תשחית מרבי חיים קניבסקי ורבי ניסים קרליץ. א. בל תשחית נאמר לא רק על אוכל אלא גם על כלים שאסור להזיקם ולהשחיתם. **ב.** כל עץ שראוי לעשות קב של פירות אסור להשחיתו גם בשנות ערלה. **ג.** מותר לקצוץ ענפים לצורך מצווה כגון לבנות סוכה. **ד.** מותר לעקור העץ עם השרשים כדי לשלם במק"א. **ה.** אוכל שאיני סומך על כשרותו וכגון שאני יודע שההשגחה עליו היא לא כלום, אני יכול לזרוק את האוכל לפח ואיני צריך או אפי' אסור להביאו לאדם אחר הסומך על ההכשר הזה, משום לפני עור. **ו.** אוכל שאדם לא אוכלו משום פינוק כגון משום שזה לא מספיק טרי בשבילו, אינו עובר על בל תשחית כשזורקו. אבל יש בו דין אחר משום לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו. **ז.** איסור בל תשחית הוא להשחית בדיים, אבל אם לא מכניסו למקרר ועי"כ מתקלקל אין בזה איסור. **ח.** אוכל לא טרי היכול לעשות קלקול קיבה אין בל תשחית עליו כי בל תשחית דגופא עדיף.

מוס, ירי, מנמנם, שש, יהי, ציץ, מצמצם, נין, מגמגם, חווה, מטמטם, היה, ימי, ידי, נור, קוק, ונתנו. **ב.** גביע של קידוש, גביע גלידה. **ג.** גנן. גננת. **חידות לבוגרים: א.** 4 מספרים שסכומם 45, כך שאם נוסף 2 למספר הראשון, נפחית 2 מהמספר השני, את המספר השלישי נכפיל ב-2, ואת המספר הרביעי נחלק ב-2, אז ארבעת המספרים מגיעים לאותה תוצאה, מה הם? **ב.** יהודי נתפס עי"י מלך שונא ישראל שאמר למשרתים שלו 'אם היהודי ידבר אמת תלקו אותו, ואם הוא ידבר שקר תכניסו אותו לבית כלא'. מה צריך היהודי לומר עי"מ להנצל? **תשובות: א.** המספרים הם: 8, 12, 5, 20. **ב.** עי"מ להינצל עליו לומר 'אני עומד להכנס לכלא', אם המשרתים יכניסו אותו לכלא, יוצא שהוא דובר אמת, והוא היה צריך לקבל מלקות. ואם הם ילקו אותו יוצא שהוא דבר שקר והם היו צריכים להכניסו לכלא.

חידון משמעותיות מילים בפרשה: י' משמעויות למילה חמס

חמס - שקר. "כי יקום עד חמס" אונקלוס: סהיד שקר (דברים יט טז). **חמס - גיע.** ש"ד. עי"ז. "כי מלאה הארץ חמס" (בראשית ו יג) ילקוט שמעוני: ד"א חמס זה עבודה זרה, דכתיב: כי מלאה הארץ חמס. חמס זו גלוי עריות, "חמסי ושארי על בבל". חמס זו שפיכות דמים, "חמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם". חמס, כמשמעו. **חמס - גזל פחות משי"פ.** איזהו חמס ואיזה היא גזל? אמר רבי חנינא: חמס אינו שוה פרוטה, וגזל ששוה פרוטה. וכך היו אנשי המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, וזה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין. (בראשית רבה לא ה) **חמס - נוטל בכח ומשלם.** "חמסן יהיב דמי, גזלן לא יהיב דמיי" (ב"ק סב א) **חמס - גלוי.** "נחמסו עקביך". רד"ק: כמו נגלו. (ירמיהו יג יב). **חמס - הסיר.** "חמסו תורתיי" – מצודות: הסירו תורתי מהם כי לא למדו עמם ועל הכהנים ללמד התורה כמ"ש כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי ב' יז) **חמס - כרת.** "ויחמס כגן שכו" – רש"י: לשון כריתה, וכן: יחמס כגן בסרו (איוב ט"ו: ל"ג), נחמסו עקביך (ירמיהו י"ג: כ"ב). **חמס - רוע.** "כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס". רש"י: ויפח חמס – דוברי רעה. (תהלים כז יב)

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 98 | פר' שופטים תשפ"ב | ו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

פתיחת הזמן היכל ישיבת גרודנא באר יעקב

קבלת פנים
ע"י רבני הישיבה

מזן דה"י הגרצ"ד
בשיעור פתיחה

תפילת מועדים בהיכל הישיבה

חברי המועצת מודן ראשי ישיבת גרודנא

ישיבת "בית מדרש עליון" בפתיחת הזמן

חתונת בן זקוניו של האדמו"ר רבי יקותיאל אבוחצירא

ראשי ישיבת עטרת שלמה הגרש"ב סודוצקין

הגאון הצדיק רבי דוד אבוחצירא

מודן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל

ויחזור לתלמודו - הבחורים בדרךם לישיבה

מעמד הסיום הגדול שע"י ארגון "זכרון רבי חיים"
בהשתתפות עשרות אלפי ילדי ישראל מרחבי הארץ

שמוחת נישואי נין למרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין

סיום הש"ס לבעל המשנת יוסף

שמוחת נישואי נכד מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש

שמוחת השבע ברכות לתלמיד הגאון רבי ישראל אדלשטיין
בהשתתפות מרן המשגיח רבי דן סגל

הגאון רבי חיים קלופט בקטיף אתרוגים

שמוחת החתונה לנכד הנגיד הרב שמעון גליק בליקווד
מרן הג"ר ירוחם אולשין שליט"א בברכה אחידתא

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך בתפילת שחרית

מעמד הנחת אבן הפינה לקראת תוספת והשלמה למבנה ישיבת "בית מיתיהו" בב"ב
בראשות ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר שליט"א בהשתתפות גדולי ישראל שליט"א
צילום: דוד קשת

מתוך תחושת אחריות לעתיד ולדי הקירוב -

בגס חידום למען ולדי "קרן ההסעות"

זעקת חרום

מרבתינו מאורי הדור שליט"א למען ילדי קרן ההסעות

קול שועת ילדי ישראל בני הפריפריות אשר כל חינכם וגידולם בתורה וירא"ש תלוי בקרן ההסעות שע"י החינוך העצמאי והוא כאבר שהגשמה תלויה בו לבל ילכו לרעות בשדות זרים ר"ל.

לפני כשש עשרה שנה הקימו גדו"י וצוקלל"ה את קרן ההסעות ויש כל הזמן צורך להרחיב את ההסעות לבתי הספר וישובים חדשים, (ורק בשנה האחרונה תקציב ההסעות גדל בכחמש מליון ש"ח), וידיהם קצרה מלהושיע.

והגדילו לעשות במסי"ג בגוף ובממון בדאגה להמשך דרכם לישיבות הקדושות ואח"כ בלעמוד לימינם בישיבות עצמם.

ועל כן חוב קדוש לכל אחד ואחד ליטול חלק במצווה גדולה וחשובה זו אשר היא פיקוח נפש רוחני ולכה"פ לאמץ ילד אחד בשנה (שהוא 12x100).

וזכות ת"ת של ילדי ישראל תעמוד לכל המסייעים במידה כנגד מידה לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם ולגמור דינם לטובה בימי הדין הממשמשים ובאים ואך טוב וחסד יכוננו באהלם כל הימים.

גרשון אדלשטיין בשם בן ציון רבינובין דב ישראל ברה"צ ברוך מרדכי הק' צבי מאיר צבי ברוך דוב משה הלל
בלאאמור וצוקלל"ה לגדו מוהרמ"י וצוקלל"ה אזרחי אלימלך ברגמן סוברסקי הירש
מביא

החם דוב יצחק דוד אביעזר אברהם שרגא יעקב שמעון
ברייאר זילברשטיין כהן שילץ יצחק קוק שטיינמן הלל גלאי